Lily Graham

COPILUL DE LA AUSCHWITZ

Sfâșietoarea poveste adevărată a copilului născut la Auschwitz

LIBREX

„Atinse fotografia cu ramă aurie care stătea întotdeauna pe biroul ei, înfățișând o tânără suplă, cu păr negru ca abanosul tuns foarte scurt, ținând în brațe un bebeluș. Mai avea de spus o ultimă poveste. A lor.

Și aceasta a început în iadul de pe pământ."

Este anul 1942 și Eva Adami ia trenul cu destinația Auschwitz. Sufocată de cadavrele care o strivesc și epuizată din cauza experienței traumatizante a călătoriei lungi în condiții insalubre și inumane, Eva se mai poate gândi doar la mult așteptata revedere cu soțul ei Michal, care fusese deportat acolo cu șase luni în urmă.

Dar când Eva ajunge la Auschwitz, nu există nici urmă de Michal și realitatea crudă a lagărului se prăbușește asupra ei. În timp ce zace tremurând pe o saltea subțire, cu inima frântă de durere și cu capul ras de mâini brutale, aude o șoaptă. Sofie, colega ei de suferință, îi întinde mâna...

Pe măsură ce trec zilele, cele două femei își destăinuie speranțele și visele.

Când Eva își dă seama că este însărcinată, știe că viețile lor sunt în pericol. Dar ele își fac o promisiune – își vor proteja copiii cu orice preț. În tenebrele și degradarea abrutizantă din lagăr, sunt hotărâte să-și păstreze ultima speranță: povestea lor va fi spusă de către acești copii, pentru viețile cărora se luptă.

O poveste sfâșietoare despre supraviețuire, în care viața sau moartea se bazează pe cea mai mică șansă și fericirea poate fi găsită în cele mai întunecate momente. Fanii romanelor *Alegerea. Acceptă cu bucurie posibilul*, de Edith Enger și *Tatuatorul de la Auschwitz*, de Heather Morris se vor îndrăgosti de acest roman splendid.

„O carte care se joacă cu emoțiile tale, de care nu m-am mai putut desprinde. O poveste irezistibilă, tulburătoare. O citești pe nerăsuflate într-o singură zi." – Goodreads Reviewer

„Această superbă poveste de viață trebuie citită și împărtășită celorlalți." – Netgalley Reviewer

„*Copilul de la Auschwitz* este o lectură atât de emoționantă și de evocatoare, încât m-a captivat, zi și noapte. O caracterizare excelentă a personajelor și o proză descriptivă bogată care te determină să simți frigul, foamea de zi cu zi și agonia face din această carte una de 5* pe care o recomand călduros cititorilor." – Netgalley Reviewer

Traducător: Edith Negulici
Redactor: Elena-Anca Coman
Editor: Ionuț Radu
DTP: Aimee Consulting&Advertising

LILY GRAHAM
THE CHILD OF AUSCHWITZ

Cover design by www.cabinlondon.co.uk
First published in Great Britain in 2019 by Storyfire Ltd trading as Bookuture

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României
GRAHAM, LILY
COPILUL DE LA AUSCHWITZ / Lily Graham; trad. din lb. engleză de Edith Negulici.
București: Librex Publishing, 2022

Negulici, Edith (trad.)

LIBREX PUBLISHING
Str. Episcopul Radu, Nr. 30, București
Redacție: 0723 193 019
Email: office@librex.ro
comenzi@librex.ro
www.librex.ro

LILY GRAHAM

COPILUL DE LA AUSCHWITZ

Traducere din limba engleză:
Edith Negulici

LIBREX
București, 2022

Poveste inspirată din evenimente reale

M-am născut într-o lume care îmi interzisese existența.

Simplul fapt de a exista, fără știrea autorităților, ar fi fost suficient pentru a-mi pune capăt vieții chiar înainte de a începe.

Totuși, am venit pe lume într-una dintre cele mai reci nopți, într-unul dintre cele mai sumbre locuri din istoria omenirii. Mică, înfometată, dar ferm hotărâtă să trăiesc. Neștiind sau neînțelegând că lupta mea abia începea.

Femeile care m-au ajutat să mă nasc și-au plecat capetele rase și au vărsat lacrimile pe care eu nu le-am putut vărsa, în timp ce siluetele lor subțiri se strângeau laolaltă, pentru a-mi oferi protecție.

Abia dac-am scos un sunet, plămânii mei insuficient dezvoltați fiind incapabili să-mi permită să plâng. Asta avea să-mi complice existența, un preț pe care urma să-l plătesc pentru toată viața, dar de aceea am supraviețuit.

Înțelegi, la Auschwitz s-au născut copii.

Și eu am fost unul dintre ei.

Praga, în prezent

Era noiembrie, iar frigul, un oaspete neinvitat. Genunchii Nadějei trosniră în timp ce ea se ridică să mai arunce un buștean în șemineu. Afară, ceața se ridicase și lumina felinarelor transformase zarea într-un fuior de pâclă de culoarea vatei și a chihlimbarului. Era un fel de noapte nedeslușită, izolată, creată special pentru meditație și nesfârșite cești de cafea. Patul era o mângâiere pe care ea și-o refuza până când nu-și *încheia* misiunea.

Privi teancul de scrisori din fața ei și cu degetele-i îmbătrânite simți trăsăturile de penel profunde unde stiloul mamei sale vărsase râuri de cerneală albastră.

Amânase prea mult timp. Așteptase momentul potrivit să spună o poveste care începuse cu mult înainte ca ea să se nască. Așteptase cuvintele potrivite. Momentul potrivit.

Dar viața nu așteaptă până când suntem noi pregătiți. De cele mai multe ori, ea ne aruncă în abis și ne cere să înotăm. Indiferent dacă suntem sau nu pregătiți.

Se auzi o bătaie ușoară în ușă și Kamila, nepoata ei, își strecură în prag pletele întunecate ca abanosul și oftă când o văzu la biroul ei. Ochii ei expresivi spuneau cât o mie de cuvinte, pe care în curând le rosti cu voce tare, așa cum se întâmpla de obicei.

— Te vei epuiza, *Babička*[1], dacă vei continua tot așa, știi ce a spus doctorul.

---

1 *Bunică*, în limba cehă. (n. tr.)

Cu ochii ei albaștri, pătrunzători, Naděje o privi pe tânără pe deasupra ochelarilor, așa cum făcea când stătea la pupitrul catedrei și le cerea elevilor să aibă o viziune diferită asupra lucrurilor.

— Ce știu cu adevărat medicii despre spiritul uman, *dítě*[2]? Ei au încredere doar în ceea ce pot pune într-o eprubetă sau pot explica clar, cu certitudine. Dar eu am văzut de ce anume sunt în stare oamenii, ce pot învinge, căror împrejurări de viață le pot *supraviețui*, dacă vor.

Kamila știa că avea lucruri mai bune de făcut decât să-și contrazică bunica în privința filosofiei. Așa că încercă, în schimb, s-o convingă cu un argument simplu, incontestabil.

— Dar cu toții avem nevoie de somn, *Babička*, chiar și tu.

Naděje zâmbi confirmând și alese o minciună veche, asemenea unei perechi de papuci uzați, comozi și familiari.

— Încă zece minute, asta e tot.

Apoi își ridică privirea, plină de speranță.

— Și, poate, încă o cafea?

Kamila scoase un sunet – un amestec de amuzament și resemnare.

— În regulă. Dar după aceea e ora de culcare, spuse ea cu fermitate, lipindu-și buzele de tâmpla bunicii sale, înainte de a se îndrepta spre aparatul de cafea aflat în cealaltă parte a camerei.

Naděje încuviință, dar amândouă știau mai bine ce avea să urmeze. Ea avea să rămână acolo până avea să termine tot ce avea de făcut, oricât de mult ar fi durat. Își puse ochelarii la loc pe nas și întoarse o nouă pagină. Apoi atinse

---

2 *Copil*, în limba cehă. (n. tr.)

fotografia cu ramă aurie care stătea întotdeauna pe biroul ei, înfățișând o tânără suplă, cu păr negru ca abanosul tuns foarte scurt, ținând în brațe un bebeluș.

Mai avea de spus o ultimă poveste.

A lor.

Și aceasta a început în iadul de pe pământ.

CAPITOLUL 1

Auschwitz, decembrie 1942

— Ai înnebunit, *Kritzelei*? îi șuieră Sofie la ureche, cu ochii imenși, înfricoșați și cicatrice care-i acopereau paloarea capului pleșuv, proaspăt ras. *Vrei* să ne împuște? Mișcă-te.

Eva Adami se împiedică sub șuvoiul ploii torențiale, încălțată cu saboții ei prea mari, nepotriviți și aproape că-și pierdu unul în stratul gros de noroi greu, necruțător, în care se întipăriseră mii de pași înaintea ei. Era încă întuneric, poate cândva după ora patru dimineața, deși lumina crudă a proiectoarelor părea să dea de înțeles că era mult mai târziu. Era încovoiată de frig în timp ce se deplasa, încercând să se încălzească. O misiune inutilă, fără satisfacții. Ploaia torențială părea să șiroiască sălbatic, alunecându-i pe gât. Ura *apelul*. Apelul nominal de două ori pe zi, când prizonierele erau obligate să se târască afară și să aștepte, indiferent de vreme, indiferent dacă erau sau nu îmbrăcate, în timp ce erau numărate și apoi răsnumărate, ore în șir. Nesupunerea te putea costa viața. Însă acesta putea fi prețul aproape oricărei experiențe din lagăr.

Se întoarse să se uite la prietena ei, având o privire ciudată pe fața delicată, iar ochii ei de culoarea alunei păreau și mai mari, din cauza capului ras, întunecat.

— Suntem aici doar de o săptămână. Asta e ceea ce tocmai a spus Helga.

Se auzi o răsuflare delicată, urmată de o înjurătură rostită în șoaptă.

O săptămână. *Aici.*

O săptămână de când fuseseră deposedate de umanitate. De când fuseseră adunate ca niște vite și împinse într-un tren împuțit care mirosea a moarte și a degradare, unde zile întregi se chinuiseră și de-abia reușiseră să respire, strivite de cadavre. Doar pentru a ajunge într-un haos cumplit - zgomot și strigăte, manevre brutale, apoi fură împărțite în grupuri și conduse într-o sală mare, unde au fost dezbrăcate și au defilat goale în fața gardienilor SS care se holbau la ele, iar capetele le-au fost rase de mâini brutale. După aceea, se grăbiseră să se îmbrace, alegându-și haine dintr-o grămadă de articole uzate, desperecheate și fuseseră scuipate.

Eva nu știa că, la urma urmei, încă putea resimți șocul evenimentelor pe care le trăise până atunci, dar, cumva, cuvintele Helgăi reușiseră s-o rănească.

— O săptămână în iad, murmură Vanda, ca ecou al gândurilor ei.

Părul ei roșu, pielea palidă și pistruii dezmințeau moștenirea ei ceho-ungurească.

— Pare o eternitate.

Venise cu ele în tren. Două zile călătoriseră în picioare. Cincizeci de femei avuseseră la dispoziție doar o găleată pentru mâncare și una pentru a-și face nevoile.

— Crezi că ai nevoie de mai mult de o săptămână pentru a-ți distruge viața? mormăi Helga, sceptică.

Avea 50 de ani, dar părea mult mai în vârstă, părul ei de culoare gri-închis începuse să crească în șuvițe deșirate și ochii ei aveau acel aspect sticlos întâlnit și la unele dintre celelalte deținute, de parcă ar fi fost un cadavru viu. Era

acolo de câteva luni, cu mult înainte de sosirea lor, iar timpul începuse să-și pună amprenta, mai ales în privința răbdării ei cu celelalte nou-venite, precum Eva.

— Nu știați până acum că o viață se poate schimba așa? spuse Helga plesnindu-și încheietura firavă și toate tresăriră la sunetul asemănător unui glonț.

Helga clătină din cap, apoi refuză să le mai privească.

Eva știa. Mai bine decât unele deținute.

Și totuși, nu se putea abține să nu se gândească la faptul că, doar cu o săptămână în urmă, habar n-avea că exista un asemenea loc – unul conceput exclusiv pentru *exterminare*. Un loc care făcea ca Terezín, lagărul de concentrare evreiesc și ghetoul de la periferia Pragăi, pe care ea îl numise „casă" anul trecut, să pară un vis.

— Nu, iadul ar fi fost mai bun, murmură Vanda, în timp ce Helga merse mai departe și ele o urmară, buzele ei zvâcnind și strâmbându-se ironic într-un rânjet, în timp ce le privea.

Toate se întoarseră să o privească, nedumerite, în timp ce unul dintre ciobăneștii germani se smuci mârâind și zburlindu-și blana, cât pe ce să le sfâșie și să lase în noroi o urmă însângerată a rămășițelor lor pământești.

Vanda se uită la câine, fără nicio tresărire.

— Măcar ne-am încălzit.

Eva pufni în râs. Era surprinzător ceea ce i se părea amuzant acum.

Pentru „masa" de prânz, ele stăteau la rând, așteptând repartizarea litrului de supă. Eva își folosi mâna pe post de ceașcă pentru lichidul apos, fără a obține cantitatea care îi era destinată, deoarece oricât de mult ar fi încercat, în absența unei căni, lichidul prețios tot se vărsa pe podea.

Mâncarea avea un miros și un gust ciudate. Existaseră unele deținute care refuzaseră s-o mănânce când sosiseră prima dată și chiar și ei – care știa prea bine ce însemna foamea, venind de la Terezín – îi era greu să se forțeze s-o înghită la început, dar acum toate o consumau cu disperare. Se zvonea că gardienii o amestecaseră cu niște substanțe, pentru a le menține calme și a le opri menstruația. Nu funcționase la fostele deținute și doar timpul avea să spună dacă avea să-și facă efectul asupra acestora din urmă. Bănuia că existau rații destinate înfometării, care oricum aveau să rezolve asta, deși nu era sigur, niște biete femei încă aveau ciclu, în ciuda tuturor măsurilor luate.

Supa avea un gust cu adevărat îngrozitor, dar ea ar fi dat orice pentru mai multă. În mintea ei nu era loc pentru teama de efectele dezastruoase pe care mâncarea otrăvită le-ar putea avea asupra corpului pe termen lung, acum singurul lucru pentru care-și făcea griji era să supraviețuiască astăzi și asta însemna să încerce, cumva, să obțină mai multă mâncare.

Seara, pe la ora 19, după ce-și terminau ziua de lucru și aveau „timp liber" – pe care oricum îl petreceau închise în barăcile lor –, li se dădea o felie de 300 de grame de pâine neagră și o linguriță de gem sau margarină, din care ele trebuiau să-și păstreze jumătate pentru micul dejun. Puține puteau răbda și erau nevoite să-și înceapă ziua cu un surogat de cafea granulată care nu avea niciun gust, până când primeau în sfârșit supa.

— Primul lucru pe care îl vom face este să ne luăm propriile căni sau poate chiar castroane, îi spuse Eva Sofiei după ce terminaseră de mâncat, urmărind cum una dintre femeile care erau acolo de mai mult timp făcea un

pas înainte pentru a primi o porție mai mare de supă, cu ajutorul unei căni din metal deteriorate pe care o avea în mâini.

Deținutele care beneficiau de un astfel de lux reușeau să obțină o porție mai mare de supă, precum și bucăți mai mari de legume. Cana era o ustensilă foarte simplă, dar acolo putea face diferența dintre viață sau moarte.

Sofie se holbă la ea, apoi clătină din cap, râzând în ciuda a tot ce se întâmpla. Sunetul era blând și neașteptat, ca un ciripit de păsărele într-o dimineață întunecată de iarnă.

— Un castron? Aici? *Kritzelei*, întotdeauna ținteşti către stele. Și cum propui să facem asta?

Drept răspuns, buzele Evei zvâcniră, iar ochii ei de culoarea alunei străluciră. Sofie o poreclise *Kritzelei* la Terezín, unde cele două se întâlniseră prima dată. Însemna „mâzgălitură", deoarece Eva era predispusă să viseze cu ochii deschiși și să vadă lumea așa cum își dorea ea. Cândva fusese artistă și ilustratoare cu un viitor promițător, înainte ca naziștii să decidă altfel.

Totuși, în Terezín, Eva devenise artistă în alte domenii, la nevoie. Cum ar fi „curățarea" – redistribuirea bunurilor care le fuseseră luate la *The Schleuse*, zona unde prizonierele fuseseră luate în lagăr și deposedate de bunuri. „Curățarea" nu însemna neapărat furt, ci mai degrabă restituire, dar cu dobândă.

— Nu știu încă, spuse ea uitându-se la o femeie care pluti pe lângă ele – era atât de slabă, încât părea făcută din bețe de chibrituri. Dar trebuie să încercăm. Nu putem ajunge ca *ele*.

— Le spunem *Muselmann*[3], șoptise Helga la scurt timp

---

3 Termen argotic folosit printre deținuții evrei din lagărele de

după ce se prezentase, în prima lor noapte petrecută în baraca înghețată, unde peste o sută de deținute dormeau opt ore pe priciuri tari din lemn, suprapuse pe trei nivele, asemănătoare cuștilor.

Eva se uită acolo unde degetul roșu și noduros al Helgăi era îndreptat spre umbra unei siluete feminine, al cărei suflet o părăsise cu ceva timp în urmă.

— *Muselmann?*

— Ca bărbații îngenuncheați la rugăciune. Complet închiși în sinea lor. Ei sunt cei care au renunțat pur și simplu.

Eva o privi uimită, încercând să înțeleagă și asta, printre toate celelalte lucruri care se întâmplaseră în acea zi. Acela era viitorul ei acolo? Al Sofiei?

— Le poți condamna? întrebă Vanda, o tânără care călătorise cu ele în tren, izbucnind în suspine.

Brusc, o *Kapo*, o prizonieră de multă vreme, numită responsabilă de barăcile lor, se apropie și o plesni peste față pe tânăra care plângea sfâșietor, spunându-i să tacă sau, dacă nu, amenințând-o că va chema un gardian care o va reduce la tăcere definitiv.

— Nu este la fel de crudă ca celelalte, spuse Helga, referindu-se la celelalte *Kapo*, dintre care unele erau la fel de rele precum gardienii, imitându-le sadismul pentru a obține favoruri; unele păreau să fi păstrat o aparență a umanității lor.

În timp ce Eva și Sofie se holbau, Helga le explică:

— Fata care plângea tocmai a aflat ce i s-a întâmplat mamei ei, șopti ea. Mai bine să învețe să accepte realitatea și să nu mai facă atâta caz, altfel îi va călca imediat pe urme.

---

concentrare naziste din timpul Holocaustului pentru a se referi la cei care suferă de foame și de epuizare, precum și la cei care s-au resemnat la gândul morții iminente. (n. tr.)

Eva simţi un fior rece pe şira spinării, care nu avea nimic de-a face cu frigul din baraca îngheţată.

— Unde i-au dus mama? întrebă ea.

Bătrâna stătea aplecată ca un corb bătrân; părul ei grizonant şi prăfuit începuse să-i crească din nou în şuviţe neglijente, asemenea unor pene roase de molii. Se uită la ea ca şi când răspunsul era evident, apoi arătă spre afară, chiar dacă ele nu prea vedeau dincolo de micile crăpături ale barăcii.

— La cuptor.

Eva icni surprinsă şi se agăţă de Sofie când îşi dădu seama.

— Le ard?

Sofie închise ochii, într-o expresie de groază mută.

Helga încuviinţă, cu o expresie blândă. Ochii ei mari şi întunecaţi, tiviţi cu riduri fine, violacee, erau lipsiţi de viaţă, asemenea spuselor ei:

— Vom muri toate aici. Cu cât acceptăm mai repede, cu atât mai bine.

Apoi se întoarse şi se întinse în prici, cu faţa spre cealaltă parte a peretelui, aparent sătulă să vorbească şi să le explice nou-venitelor inevitabilul.

Eva înţelese, în timp ce asculta sunetul înăbuşit al suspinelor fetei, cu inima bătându-i dureros în piept. Schimbă cu Sofie şi cu Vanda o privire mută, îngrozită.

Când se lăsă noaptea, li se dădu o felie de pâine neagră de opt centimetri şi nu mai era nimic de făcut în afară de chin şi de somn. Eva se cuibări lângă Sofie. Priciul era dur, aveau o pătură subţire, murdară, pe care toate încercau s-o împartă. În ciuda apropierii fizice, tot era frig. Picioarele ei erau goale, pentru că nu reuşise să-şi găsească şosete sau ciorapi după ce le dezbrăcaseră la piele sub ceea ce părea un duş, unde îşi întinseseră apă pe pielea murdară şi-şi

acoperiseră siluetele îngheţate şi umede cu haine şi mai murdare. Avea să mai treacă o vreme până când aveau să înceapă să se teamă de duşuri, dar deocamdată ignoranţa era o binecuvântare. Momentan, analizarea *acestui fapt* era suficientă. Purta o ţinută zdrenţăroasă, compusă dintr-o rochie veche, cu mâneci lungi, cu câteva numere mai mare, şi o jachetă bărbătească subţire, cu dungi, precum şi saboţi nepotriviţi, pe care fusese avertizată să-i ţină în picioare, chiar în timp ce dormea, în caz de furt.

Se întoarse de pe o parte pe alta, cu ochii holbaţi la priciul din lemn de deasupra capului ei, făcându-le să geamă, deoarece asta însemna că toată lumea trebuia să se întoarcă în acelaşi timp de pe o parte pe alta. Previziunile sumbre ale Helgăi îi răsunau în minte, ca un baros.

— Vom trăi, îi şopti ea Sofiei, luându-şi prietena de mână, în noaptea întunecată. Vom supravieţui, aşa cum am făcut-o şi la Terezín.

— Cum? şopti Sofie.

Prietena ei, care-i vorbea sincer, fără menajamente şi era cea mai puternică, se întunecă la faţă şi-şi aţinti asupra ei ochii înfricoşaţi. Avea cearcăne cenuşii sub pleoape - dormise puţin în tren şi bănuia că va dormi şi mai puţin în zilele următoare.

— Aici e o femeie care a spus că i-au ucis pe toţi cei din satul ei – toţi au fost luaţi şi împuşcaţi din prima zi –, aproape toată lumea de aici şi-a pierdut părinţii, partenerii de viaţă sau copiii.

Eva se uită la ea în întuneric, încercând să înţeleagă.

— Exact, şuieră Helga, care se ridică strâmbându-se, apoi se întoarse să le arunce o privire urâtă, pentru că o ţineau trează.

Ochii ei erau sticloşi, aproape febrili în furia lor bruscă. Alte câteva femei gemură din cauza tulburării liniştii.

Helga le ignoră în timp ce-i făcea morală Evei.

— Crezi că ești specială? Crezi că tu, dintre toate de aici, meriți să trăiești?

Eva clătină din cap.

— Nu. Nu cred.

Helga ridică o sprânceană subțire.

— Și totuși, crezi cumva că vei scăpa vie de aici? șuieră ea.

— Taci! strigă *Kapo*, apărând brusc din camera ei de la capătul barăcii. Sau te voi împușca pe loc!

Toată agitația încetă repede.

Eva se întinse la loc, apoi se uită la priciul din lemn de deasupra capului și-i șopti Sofiei:

— Vom trăi și îl voi regăsi pe Michal.

Helga horcăi sceptică.

— Soțul tău? ghici ea. Ești *proastă* de-a binelea. Nimeni de aici nu-și poate permite să gândească astfel. Este mai bine, crede-mă, să uiți cine erai cândva, viața aceea s-a terminat acum.

Eva își șterse o lacrimă furioasă, gândindu-se: *Muselmann*.

— Nu. Nu ne putem permite să gândim astfel, de parcă n-ar mai exista speranță, pentru că doar așa ei au de câștigat.

CAPITOLUL 2

Auschwitz era de mărimea unui orășel. Pe poarta de la intrare era scrisă o minciună: *Arbeit Macht Frei.* Munca te eliberează.

La acest gând sinistru, Eva își încordă maxilarul. Cu excepția cazului în care naziștii se refereau la eliberarea supremă - de viață. Se îndreptă spre un gard din sârmă ghimpată, încălțată în saboții ei prea mari, care-i alunecau din picioare și permiteau noroiului rece și murdar să pătrundă și să-i învăluie degetele înghețate, provocându-i dureri groaznice ale gambelor în timpul mersului.

Auschwitz funcționa atât ca lagăr de exterminare, cât și de muncă. Inițial, începuse ca centru de detenție pentru prizonierii politici, dar după soluția finală a lui Hitler – care solicita uciderea în masă a tuturor evreilor și a altor persoane nedorite, cele cu handicap mintal, cele de etnie romă, homosexuali și altele considerate nepotrivite să trăiască în Germania nazistă –, se transformase oficial în cea mai mare mașinărie de ucidere în masă.

Eva era la Birkenau sau la Auschwitz II-Birkenau, așa cum era denumit oficial, cel mai mare lagăr de concentrare, care putea deține peste 80 000 de prizonieri. Era unul dintre cele peste patruzeci de astfel de complexe.

Eva căută dincolo de întinderea de noroi călcat în picioare de zeci de mii de pași, privirea ei trecând de-a lungul clădirii impunătoare din cărămidă cu turnul de pază, până la rândurile de barăci sărăcioase din lemn, și

oprindu-se asupra unei echipe restrânse de bărbați, aflați la o sută de metri distanță, care reparau un acoperiș.

Michal era pe acolo, pe undeva. Ar fi putut fi chiar printre *acei bărbați*.

Știa că șansele ca unul dintre acei bărbați să fie soțul ei – sau măcar să-l cunoască, într-un lagăr de asemenea proporții, cu atâtea clădiri, întinse pe distanțe atât de mari – erau infime. Dar dacă ar putea găsi o modalitate de a le vorbi, atunci poate cineva ar ști ceva. Poate că cineva, cumva, ar putea să-i spună *ceva*.

Acesta era și motivul pentru care se afla acolo, la urma urmei.

Când toată lumea din Terezín, care funcționase ca lagăr de tranzit și ca ghetou, încercase din răsputeri să se salveze ștergându-și numele de pe listele de transport spre lagăr, Eva se oferise voluntar să se ducă. *Acolo*. Se oferise voluntar, sperând să-și urmeze soțul, înainte să știe exact ce însemna asta. Nu a fost singura soție care a procedat astfel, nenumărate femei erau acolo din același motiv.

Un gardian SS o văzu privind fix grupul de bărbați, iar mâna îi zvâcni nervos, apropiindu-se de pistol. Eva se strecură prin noroi cât putu de repede spre spălătorie, unde fusese repartizată în ziua respectivă, cu celelalte femei aliniate în șir. Înainte să plece își ridică bărbia, îi aruncă o ultimă privire gardianului și se gândi. *Aș face-o din nou. Chiar știind ce știu acum. Dacă ăsta-i prețul pentru a te găsi, Michal. Și te voi găsi!*, jură ea.

A fost nevoie de trei zile pentru a obține cănile.

Folosise toate trucurile pe care o învățase unchiul ei Bedrich. Cartofor și șarlatan, el o învățase tot ce știa la ghetoul Terezín, unde împreună cu restul familiei fuseseră

aduşi după ce naziştii ocupaseră Cehoslovacia şi hotărâseră că evreii nu mai erau cetăţeni ai propriei ţări.

*

Asta era? întrebă Bedrich într-o seară, în timp ce ridica o carte de joc pe care Eva o alesese cu un minut în urmă și care se afla cumva în vechea lui pălărie cenușie.

— Da! strigă ea uimită, cu ochii ei mari de culoarea alunei desenați pe fața în formă de inimă.

Ridurile de expresie de lângă ochii lui se adânciră când Eva își privi unchiul cu gura căscată, în timp ce acesta scotea Dama de Pică din borul pălăriei. Bedrich îi făcu cu ochiul, apoi își răsuci o foiță de țigară.

Erau în curte, iar în spate cineva cânta la chitară un cântec popular despre dragoste și pierdere. Mai târziu avea loc chiar și un concert de muzică nouă al unui cunoscut compozitor. Uneori, aproape că te puteai convinge că aceasta era o viață normală, dar condițiile de igienă precare, supraaglomerarea și rațiile destinate înfometării întotdeauna dezvăluiau adevărul.

— Muncești din greu, ca de obicei, Bedrich, spuse tatăl ei; ochii lui de culoarea alunei, atât de asemănători cu ai Evei, râdeau, în timp ce îi saluta cu un deget și trecea pe lângă ei.

Era o glumă familiară, răsuflată.

— Întotdeauna, era răspunsul lui Bedrich, a cărui gură se arcuia pe jumătate într-un rânjet nestăpânit.

Priveau cum Otto, tatăl Evei, trecu grăbit pe lângă ei, făcând semn cu capul către fiica sa și anunțând-o astfel că mama ei o căuta.

Tatăl ei era un bărbat înalt, subțire, purta costume elegante, avea părul des, grizonant și ochii blânzi. Brațele

lui erau pline de dosare, în timp ce se îndrepta spre biroul lagărului, unde lucra în calitate de contabil, folosindu-și abilitățile care-i aduseseră renumele de unul dintre cei mai buni foști contabili din Praga, pentru ca lagărul de concentrare nazist să funcționeze eficient.

El nu era singur, toată lumea lucra pentru a menține lagărul în stare de funcționare, indiferent că avea de lucru în grădini – la fel ca Eva –, la spălătorie – ca mama ei – sau părea să facă toate lucrurile ciudate pentru care s-ar putea să fie nevoie de un om care nu pune prea multe întrebări – precum Bedrich. Totul era necesar. Puțini erau însă destul de norocoși pentru a obține una dintre cele mai bune slujbe, asemenea tatălui ei. Șansa lui se datorase în mare măsură statutului său de a fi unul dintre primii veniți – exista o ierarhie și, ca urmare, aceia care ajutau la construirea lagărului erau în frunte. Acest lucru părea să sugereze că avuseseră de ales în construcția sa; dar în realitate nu avuseseră niciun cuvânt de spus. Spre dezamăgirea familiei sale, tatăl ei nu reușise să-și folosească avantajul statutului său și, mai important, protecția, pe care poziția sa socială i le-ar fi permis.

Bedrich clătină din cap și mormăi încet:

— Mereu atât de ocupat, Otto, respectându-le regulile.

Unchiul ei o surprinse privindu-l și-și strânse buzele, trăgând cu nesaț un fum de țigară, înainte de a o strânge între degetele lui dolofane și de a pune restul la păstrare în pălăria lui gri, iar ochii săi negri erau neobișnuit de serioși.

— Ascultă-mă, Eva. Este important. Tatăl tău este cel mai bun om pe care-l cunosc, amabil, corect. L-am admirat toată viața. Babička a ta mi-a povestit că eu eram oaia neagră a familiei, pentru că, după cum știi, întotdeauna intram în necazuri. Și încă intru, de fapt.

Atunci îi făcu cu ochiul, ochii lui negri scânteiau, motiv pentru care Eva îi zâmbi; ea își adorase întotdeauna unchiul - oarecum canalie –, care mereu avea un as în mânecă, dintre care unul a inclus, pentru o vreme, creșterea reptilelor exotice, iar celălalt a fost un salon de pocher after hours – acesta din urmă îi aducea bani frumoși și-l făcuse destul de bogat, înainte ca totul să-i fie confiscat.

Bedrich continuă:

— Bunica ta voia să fiu mai mult ca Otto, să am un loc de muncă decent, să văd binele și răul în alb și negru, nu în nuanțe de gri. Lucrurile trebuie întotdeauna să aibă sens pentru el. Cred că de aceea a devenit contabil.

El rânji într-un zâmbet molipsitor, dezvelindu-și dinții ușor strâmbi. Clătină din cap în timp ce-și continua povestea.

— Otto îmi spune: „Bedrich, nu mă voi schimba, nu voi înceta să-mi susțin principiile, să fiu corect, să-mi apăr valorile în care cred și să nu recurg la minciuni și trucuri pentru a pleca departe de aici. Și nici n-am să profit de falsul sentiment al privilegiului de a fi fost unul dintre primii ghinioniști ajunși aici. Dacă numele meu este pe lista de transport spre lagăr, atunci de ce trebuie să mă mai împotrivesc, dacă asta va însemna doar că altcineva trebuie să-mi ia locul?"

Eva răsuflă șocată. Listele nu erau perfecte – sau corecte, în ciuda a ceea ce oamenii care-i conduceau voiau să-i facă să creadă: doar eficiență, precizie și responsabilitate germană. Erau momente când auzeai despre ei că adunau la întâmplare mai mulți oameni la transporturi, așa cum se numeau aici trenurile. Oameni perfect sănătoși care puteau lucra aici fuseseră smulși din sânul familiei și trimiși spre „Est", fără a-și lua la revedere, doar pentru a ocupa un spațiu suplimentar într-o căruță și totul pentru că se întâmplaseră să fie în vizorul gardienilor.

Este ceea ce i se întâmplase lui Michal. Tot ce știa Eva era că el fusese dus, împins într-un tren. Nimic altceva. Lumea ei se sfârșise în câteva minute și, de atunci, îngrijorarea și întrebarea „unde se afla" fuseseră un chin permanent. Ea privi în altă parte, cu ochii plini de lacrimi neșterse.

Unchiul ei își ciupi pielea dintre sprâncene, încuviințând din cap, de parcă ar fi știut exact la ce se gândea.

— I-am spus: „Otto, nu fi prost, o faci din același motiv pentru care te ferești când este tras un glonț, nu trebuie să le ușurezi misiunea". Dar el nu mă ascultă. Dar poate că tu mă vei asculta? Am văzut cum este pentru tine. Ești mică, mai mică decât altele, mereu pierdută printre gânduri în lumea ta infimă, schițând, visând la o lume mai bună prin arta ta, mereu ai fost așa, chiar și în copilărie, zâmbi el. La fel ca Mila.

Amândoi se întristară gândindu-se la ea. Fiica lui, verișoara și cea mai bună prietenă a Evei, murise prematur de scarlatina care făcuse prăpăd în ghetou în timpul verii.

Bedrich își ridică privirea, luptându-se cu lacrimile.

— A fi sensibil, a fi mic poate fi dificil într-un loc ca acesta, ai putea fi călcat în picioare dacă nu te ții tare. Uneori, asta înseamnă că trebuie să lupți mai mult, să-i înveți pe ceilalți să fie mai corecți, înțelegi?

Eva ridică din umeri, deja știa asta. Uneori, ce-i drept, trebuise să dea din coate pentru a se asigura că nu era forțată să iasă din rândul care se forma ca să obțină hrană. Dacă nu erai acolo la timp, era posibil să nu primești mâncare. Nu rămâneau resturi. Ea învățase repede acea lecție. Nu avusese nevoie nici măcar de o secundă pentru asta.

Bedrich încuviință, de parcă i-ar fi putut citi gândurile.

— Uneori, trebuie să-ți folosești alte abilități pentru a supraviețui. Inteligența, spuse el, bătându-se peste frunte și

făcându-i cu ochiul. Vor fi lucruri pe care le vei face și care nu vor conta acolo, în lumea reală. Dar trebuie să le faci oricum. Pentru că nu suntem acolo, înțelegi? Și nimeni nu va veni după noi prea curând să ne salveze. Există un cod de reguli diferit pentru acest loc, pentru acest moment din viața noastră. Înțelege asta și poate vei ieși vie de aici – am nevoie ca tu să supraviețuiești, bine, dítě*? Deja am pierdut prea mulți.*

Curând după aceea, Eva începu lecțiile cu unchiul ei. Pentru Eva, ele reprezentau o distragere bine-venită de la durerea pierderii verișoarei sale și de la temerile și grijile pe care și le făcea pentru Michal.

Eva avea acum un singur scop, acela de a afla unde îl duseseră pe soțul ei și de a-l urma cât mai curând posibil. Dar până atunci, voia să învețe orice ar fi putut-o ajuta să scape cu viață.

În prima săptămână, unchiul ei o învăță prestidigitația și arta distragerii atenției. În a doua săptămână, ea reușea să ia ceva de pe masă fără ca cineva să observe, iar în a treia, știa să restituie obiectul respectiv, fără știrea nimănui – șmecherie care se dovedi, într-adevăr, foarte complicată. Nu voia să fure de la prietenii ei sau de la ceilalți rezidenți ai lagărului de concentrare și, în principiu, nu fura, dar fura de la gardieni și dușmani, dacă era necesar pentru a-și ține în viață prietenii și familia. Eva învăță să observe că majoritatea oamenilor nu văd cu adevărat ce are loc în jurul lor, nici chiar atunci când se întâmplă exact sub nasul lor. Învăță și că te poți folosi de acest avantaj, împreună cu o mică distragere a atenției, dacă este necesar.

În trei luni, Eva putea face chiar și trucul cu cărțile de joc. Era simplu, odată ce știai cum. Într-adevăr, la fel ca majoritatea lucrurilor, cunoașterea însemna putere.

*

Obţinerea cănilor fusese relativ simplă. Dar departe de a fi uşoară. Fusese nevoie să păstreze pâinea neagră de secară pe care o primiseră trei zile la rând, pentru a i-o da la schimb unei femei despre care Helga pomenise c-ar putea „aranja" asemenea lucruri. O poloneză înaltă, cu şolduri late, pe nume Zuzanna, îi dădu cele trei căni.

— Le-am „aranjat" pentru tine, spuse ea, punând una deoparte. Aşa îi spun aici, „aranjament".

Eva privi cealaltă cană pe care Zuzanna o lăsase deoparte.

— Am nevoie de patru, spuse Eva neclinită.

— Asta va costa mai mult.

Eva încuviinţă, oferindu-i un fular, o achiziţie preţioasă pe care Sofie o găsise în grămada de haine la sosire, fusese contribuţia ei. Sofie nu ştiuse că Eva se înfometase ca să obţină cănile - sau c-ar fi acceptat să treacă prin iad pentru asta. Şi fusese iadul pe pământ, trei zile doar cu o cafea surogat şi supă chioară. Dar mâncarea era biletul cel mai valoros la Auschwitz, cea mai importantă monedă de schimb.

Zuzanna privi fularul jerpelit, dar gros şi călduros, apoi încuviinţă, întinzându-i cea de-a patra cană. Cel de-al doilea cel mai valoros bilet la Auschwitz era orice le-ar fi ajutat în lupta împotriva frigului necruţător.

Meritase să dea fularul ca să mănânce mai bine - cănile le garantau că aveau să-şi primească cel puţin porţia de supă şi de cafea, în loc de o cantitate mică ce li se prelingea zilnic printre degete. Un lucru atât de mic, dar care făcea o diferenţă atât de mare. Ceştile erau pentru ea, pentru Sofie, Vanda şi o altă femeie, pe nume Noemi, care dormea pe priciul de sub al lor.

În dimineața aceea înainte de apel, Eva îi oferi cana lui Noemi.

Ochii lui Noemi se măriră de uimire, văzând un asemenea cadou. Era o femeie drăguță, în ciuda părului ei negru ras, avea ochi albaștri, limpezi și pomeți înalți.

— Pentru mine? spuse ea șocată. Cum ai „aranjat" asta? Îți rămân datoare, îți mulțumesc.

Eva ridică din umeri, făcându-i cu ochiul. Noemi îi rămânea datoare, așa stăteau lucrurile acolo, viața se baza pe un schimb de favoruri – cu cât favorul făcut era mai mare, cu atât lucrul pe care îl *puteai* obține în schimb era mai valoros; era posibil să nu primești nimic în schimb sau să fie doar o mică poliță de asigurare pentru mai târziu. Toți cei înțelepți procedau astfel.

— Eva, ești un talent înnăscut! exclamă Vanda în timp ce le urmărea, strângând bine în mâini noua ei cană.

Deja povestea despre cum avea să doarmă cu ea legată în talie, în caz de furt – în lagăr era un lucru obișnuit. Oamenii făceau orice pentru a supraviețui.

Eva ridică din umeri, fără comentarii. Nu fusese un talent înnăscut la început, nici pe departe, ea fiind mult prea predispusă la visarea cu ochii deschiși și având o inimă mult prea blândă. Dar Bedrich o învățase bine.

CAPITOLUL 3

Fulgii de zăpadă se cerneau în fuioare groase care se roteau în jurul deținutelor în timp ce ele înaintau la *apel*, luptându-se cu tusea sau cu strănuturile. Cele abile se prefăcură a fi mai puternice, mai în formă, mai apte de muncă. Celelalte însă riscau să primească acel gen de îndatoriri care le-ar fi asigurat moartea rapidă.

Zgomotul ce răzbătea din șirurile uriașe ale deținutelor, chiar și cu zăpada care înăbușea sunetele, era puternic asemenea zumzetului unui roi de albine. Eva stătea sprijinită pe degetele mari și amorțite de la picioare, cu spatele drept, astfel încât să poată părea mai înaltă și mai puternică. Ciorapii urmau să fie următoarea afacere pe ordinea de zi, decise ea. Undeva în mintea ei începea să se îngrijoreze cu adevărat din cauza degerăturilor.

Dar asta nu era nimic în comparație cu problema Vandei. Unguroaica înghiți în sec, așa cum stătea la apel cu buzele mari țuguiate, iar pielea ei palidă și pistruiată își pierduse complet culoarea, evidențiindu-i părul scurt și roșcat, care strălucea în lumina slabă a iernii.

Un gardian SS pe nume Wilhem Hinterschloss – ochi cenușii și reci, buze subțiri și dinții chiar și mai subțiri, fusiformi – se uita la ea ca și cum ar fi fost o insectă pe care ar fi vrut s-o strivească în curând.

Își repetă instrucțiunile, încleștându-și maxilarele, dar era clar că Vanda, a cărei germană era – în cel mai bun caz – limitată, tot nu-l înțelegea.

— Depozitul, șopti Eva, apropiindu-se mai mult, cu inima bătând să-i spargă pieptul. Vor să te duci la depozitul de sortare, cel pe care-l numesc „Kanada".

Era poreclit astfel de deținute după numele unui loc pe care-l considerau asemenea Pământului Făgăduinței și era scris cu litera „K" în germană.

Hinterschloss se întoarse brusc spre ea, cu ochii cenușii aprinși – albul lor era îngălbenit, ca și când ar fi fost scăldați în nicotină. Vocea lui rece și scăzută o tăia mai adânc decât vremea rece.

— Ce-ai zis?

Pe Eva o străbătu un fior pe șira spinării, iar gura i se uscă brusc de emoție.

Dinții lui ca de șobolan sclipiră și îi reamintiră Evei de un rozător pe cale să-și devoreze prada.

Inima Evei începu să-i bată puternic, iar brațele și picioarele îi amorțiră brusc. Simțea cum limba nu-i mai încăpea în gură, în timp ce încerca să formuleze un răspuns.

Ea înghiți în sec în timp ce el făcea un pas în fața șirului de prizoniere, iar cizmele i se scufundară în zăpadă; fața lui era la doar câțiva centimetri de a ei. Mirosea a respirație stătută și a whisky. Eva se gândi că gardienii foloseau ceva ca să amorțească frigul în timp ce așteptau afară cu deținutele; dar se pare că n-aveau nevoie să-și amorțească și inimile. Oricum n-aveau așa ceva.

Eva ezită.

— Eu... Eu traduceam, domnule.

Mâinile lui Hinterschloss se îndreptară spre pistol și, o clipă, Eva închise ochii îngrozită. Brusc, își aminti prima dată când o întâlnise pe Sofie în ghetoul evreiesc, înainte de a-și începe „lecțiile" cu unchiul ei.

*

— *Vorbești limba germană?*

Eva își ridică privirea din caietul de schițe. Era doar o colecție de bucăți de hârtie rupte pe care le adunase într-o carte legată cu șnur împletit, primită în schimbul unui cartof. Femeia care fusese mutată în baraca lor în dimineața aceea stătea lângă priciul ei. Ea nu-și găsise încă un pat. Acolo, spațiul era întotdeauna o problemă. Era înaltă și slabă, îmbrăcată într-o rochie veche, verde, care se destrăma la poale. Avea părul lung, blond- cenușiu și ochii mari și întunecați. În zona frunții, la rădăcina părului, era o rană adâncă, ce începuse să se cicatrizeze – părea că va deveni o cicatrice destul de pronunțată. În ciuda cicatricei sau poate în contrast cu aceasta, Eva nu se putu abține să nu observe că femeia era foarte drăguță, avea buze pline și pomeți ascuțiți.

În spate, Eva auzi două femei care se certau și de prezența cărora nu fusese conștientă în timp ce-și schițase peisajul. Rația de hrană și spațiul neîncăpător de detenție, combinate cu amenințarea constantă a deportării într-un lagăr de muncă, departe de familiile lor, îl făceau să fie un mediu tensionat. Eva renunța de multe ori, retrăgându-se în trecut, cu schițele ei.

Își ridică privirea spre ochii mari și întunecați, curioși ai străinei, în timp ce aceasta se așeza lângă ea. Apoi ridică din umeri, răspunzându-i la întrebare.

— *Nu chiar. Aici toată lumea vorbește limba cehă.*

— *E o nebunie.*

Părul Evei, lung și negru ca abanosul, i se legăna pe umeri, în timp ce o privea surprinsă pe noua venită.

— *De ce e o nebunie?*

— *Deținuții vorbesc limba cehă, Kritzelei, dar cei din conducere, cei care fac regulile, cei de la care s-ar putea să trebuiască să obții lucruri vorbesc limba germană.*

Ochii de culoarea alunei ai Evei se măriră neîncrezători auzind cuvintele ciudate ale femeii și chiar și ideile ei și mai ciudate.

— Să obții lucruri de la nemți? repetă ea. Ca, de exemplu, ce, un glonț?!

Eva clătină din cap și se întoarse să deseneze râul Vltava, primăvara, când înfloreau gălbenelele de mlaștină. Acolo își dorea să fie, mai mult decât oriunde altundeva. Înapoi acasă. Ea continuă să vorbească în timp ce schița:

— Nu înțelegi, ei nu ne vor considera niciodată de-ai lor, de aceea suntem aici.

Era un lucru simplu. De aceea fuseseră adunați, luați de la casele lor și forțați să trăiască în acel ghetou evreiesc infernal.

— Da, nu se vor gândi niciodată la tine ca la unul dintre ai lor, dar poți să le dai un motiv în minus să te trateze ca pe un animal. Cunoscându-le limba.

Eva se încruntă când se gândi. Sfatul acesta avea sens și ar fi putut-o ajuta dacă era să afle vreodată unde îl duseseră pe soțul ei. O privi pe străină, rămânând cu creionul suspendat în aer.

— Dar cum?

— Te voi învăța.

— De ce? De ce ai face asta?

— Pentru că, rânji ea, am auzit că ai loc pe priciul tău. Este adevărat?

— Da.

Acesta devenise disponibil recent, femeia cu care-l împărțise fusese mutată în alt lagăr de concentrare, undeva „în Est", la fel ca ceilalți, cine știe unde?

Femeia se aplecă spre locul ei, lângă marginea priciului.

— Așadar, locul este pentru mine, da?

Apoi zâmbi şi zâmbetul îi transfigură faţa, o făcu să pară mai tânără şi mai poznaşă, brusc simpatică.

— Sunt Sofie Weis, apropo.

Eva o privi şi-i zâmbi la rândul ei.

— Bine, acceptă ea şi se prezentă. Eva Adami.

Sofie era o profesoară exigentă. Era dură, vorbea deschis, fără menajamente şi nu tolera discuţiile în contradictoriu, mai ales când venea vorba despre pronunţia Evei, iar pe măsură ce săptămânile treceau, ea îşi preda lecţiile cu maximă autoritate.

— Nu, Kritzelei. Aplatizează-ţi buzele, nu rotunji sunetele aşa.

— Ce contează? ofta Eva.

Dispreţuia totul la nemţi, nu se putea abţine – uite ce le făcuseră, modul în care îi forţaseră să trăiască şi cât de greu îi era să le înveţe limba, să încerce să o vorbească la fel ca ei.

— Şi ce dacă voi avea accent şi nu voi vorbi limba germană la fel ca ei?

Sofie clătină din cap, exasperată.

— Gândeşte-te, Kritzelei, pe urmă te omoară pentru că vorbeşti diferit.

Eva îşi dădu ochii peste cap.

— Nu m-ar omorî doar pentru asta.

Sofie râse şi-şi îndepărtă de pe faţă o şuviţă lungă de păr blond-închis. Privirea Evei căzu pe rana adâncă de pe fruntea femeii, care se transformase într-o cicatrice mare şi roz. Gestul involuntar impunea, fără îndoială, punctul de vedere al Sofiei mai mult decât îşi dădea ea seama.

— Cum o fi să trăieşti în capul acela al tău? murmură Sofie. Doar lapte şi miere...

Eva îşi încleştă maxilarul. Nu era o idioată, ci alesese să nu se concentreze tot timpul pe cât de rău era totul.

Doar izbutise până acum, nu-i așa? Reușise să-și salveze numele de pe o listă de transport spre lagăr, să mănânce, să supraviețuiască. Să facă tot ce îi stătea în putință pentru a încerca să afle unde îl duseseră pe Michal.

— Nu sunt o proastă, nu trebuie să râzi de mine doar pentru că eu aleg să nu-mi petrec tot timpul aici dându-mă cu capul de pereți, pentru că sper că într-o bună zi voi ieși de aici.

Privirea Sofiei se îmblânzi, părea tristă.

— Nu râd de tine. Te admir pentru asta, sincer. Îmi place mai mult versiunea ta despre lume, spuse ea, arătând spre peretele de lângă priciul lor, unde erau agățate schițele Evei, oferind o evadare din mediul înconjurător cumplit.

Erau desene ale orașului mult iubit al Evei, ale râului Vltava și ale Castelului din Praga. O amintire de acasă.

— Dar în lagărul de la Westerbork unde am fost deportată am întâlnit alte deținute care nu fuseseră tratate atât de bine – care veneau din locuri mult mai dure. Unde nu existau concerte sau prieteni sau familii care să se întâlnească... sau băi cu dușuri și toalete. Unde erau tratate ca pleava societății și puteau fi ucise doar pentru că se aflau în locul greșit. Mi-a fost dat să merg într-unul dintre aceste locuri, mai la est, spuse ea, cu ochii tot mai întunecați. Singurul motiv pentru care m-au adus în schimb aici, la Terezín, a fost pentru că trenul care ne transporta s-a defectat și, în toată încurcătura, am luat trenul care venea aici. Am avut noroc chior că l-am ales. Vreau să fii conștientă de asta și să fii în siguranță. Să știi că planul este să trimită pe toată lumea de aici într-unul dintre acele locuri unde vom lucra ore întregi în aer liber sau într-o fabrică. Așadar, vreau să fii pregătită, bine? La gară, i-am văzut omorând un bărbat doar pentru că se împiedicase și-i stătea gardianului în drum. În loc să-l dea la o parte, ei l-au împușcat, în caz că s-ar fi împiedicat iar.

Eva rămase surprinsă, încercând să înțeleagă că erau locuri unde viața devenise atât de lipsită de valoare, încât putea fi anulată de pe fața pământului ca o insectă, doar pentru că-i stătuse cuiva în drum.

— Dar dacă ne urăsc atât de mult, de ce să ne mai chinuim să încercăm să vorbim ca ei?

Sofie ridică din umeri.

— Pentru că aici cel mai mic lucru poate face o mare diferență. În ce șir te afli, în ce tren ajungi. Musca ce observă că fereastra este întredeschisă trăiește, Kritzelei. Cea care nu o observă se lovește de geam până moare.

*

— Traduci? repetă Hinterschloss.

Își îngustă ochii cenușii ca niște fante subțiri, pe fața lui rumenă.

— Crezi că am nevoie de traducere? Că avem timp de pierdut, nemernico?

O scuipă și scuipatul înghețat căzu la picioarele ei.

Eva clătină repede din cap.

— Nu, nu aveți nevoie de traducere. De aceea voiam să ajut, astfel încât deținutele cărora le-ați spus să meargă să lucreze în depozit să înțeleagă ordinele dumneavoastră.

Gardianul SS o privi o clipă.

— Voiai să ajuți? repetă el încet.

Mâna îi zvâcni spre pistol. Pufni disprețuitor, apoi făcu un semn din cap aproape imperceptibil, de parcă ar fi fost luat în considerare planul de acțiune care trebuia urmat. Era ger, înghețau, deja stăteau afară de mai bine de două ore. Poate că și el simțea asta sau poate că efectele

consumului de whisky se diminuaseră, pentru că, în sfârşit, oftă şi spuse:

— Bine, atunci du-te cu ele, asigură-te că înţeleg unde trebuie să meargă şi ce să facă.

Eva expiră. Genunchii îi tremurau atât de tare, încât, dacă s-ar fi mişcat, ar fi căzut. Tot ce putea face era să dea din cap cu o uşurare umilă.

— Fie vrei să mori, îi spuse Vanda când începură lunga plimbare prin zăpadă până la depozite şi Eva încă îşi auzea inima bătându-i puternic, mai să-i spargă pieptul, fie ai cel mai mare curaj pe care l-am văzut vreodată, râse ea.

Câteva dintre celelalte deţinute li se alăturară.

Sofie pufni în spatele ei; ea şi Helga fuseseră, de asemenea, repartizate la depozit; avea ochii mari şi serioşi.

— Nu fi proastă, tocmai ţi-a salvat viaţa.

Era încă ger înţepător. Se mutaseră într-o nouă baracă împreună cu celelalte deţinute repartizate la depozit, ceea ce reprezenta o uşoară ameliorare faţă de condiţiile precedente, mai ales acum, datorită unei pături jerpelite suplimentare pe care o puteau împărţi. Nu că asta le-ar fi ajutat prea mult. Vântul se intensificase, scoţând un urlet care zguduia căpriorii din temelii şi le făcea pe toate să tremure groaznic. Pe unul dintre celelalte priciuri, o femeie tuşea tare, ţinându-le pe toate treze.

— Cotul tău mă înghionteşte, se plânse Sofie şi Eva se răsuci din nou.

Simţindu-se în mod clar incomod şi neputând să doarmă, Sofie oftă, îşi trecu o mână peste capul pleşuv, acoperit de cicatrice şi spuse:

— Povesteşte-mi din nou despre râu, despre *soare*. Despre ziua în care l-ai cunoscut pe Michal.

Eva ridică privirea, un zâmbet mic îi flutură pe buze şi se apropie mai mult pentru a-şi sprijini tâmpla de umărul osos al Sofiei.

Alte voci i se alăturară ca-ntr-un ecou, rugând-o acelaşi lucru.

— Da, spune-ne, *Kritzelei*, despre băiat şi când v-aţi întâlnit.

— Şi piersica, nu uita să descrii piersica, spuse Helga, care se ataşase de ea de-a lungul timpului.

Probabil firea optimistă a Evei îi cucerise inima bătrânei, care nu mai era la fel de dură ca atunci când se întâlniseră prima dată; cele două deveniseră un fel de prietene ocazionale.

Celelalte deţinute de pe priciurile supraetajate gemeau, stomacul lor chiorăia de foame, gurile le salivau la gândul piersicii coapte, încălzite de razele soarelui, cu pulpa sa aurie şi sucul dulce.

Eva zâmbi în noaptea întunecată, le spusese deja povestea, dar nu o deranja să le-o repete. Asta făcea în cea mai mare parte a nopţilor, spunea poveşti. Înainte obişnuia să deseneze imagini cu degetele ei, acum desena doar prin cuvinte şi amintiri. Nu era atât de diferit, la urma urmei.

— Era începutul lunii aprilie, 1938, la Praga. În acel an, primăvara sosise mai devreme, luându-şi revanşa pentru iarna lungă. Era genul acela de zi când vântul este răcoros, dar nu rece, şi începi să visezi că vara se apropie. Gălbenelele de mlaştină înfloriseră şi le simţeai parfumul pe malurile râului. Oraşul vechi era în plină efervescenţă, oamenii mergeau la piaţă, iar eu stăteam lângă o fântână. Iesişem din casă dimineaţa devreme, încercând să mă detaşez de ştiri – tot ce făceam acasă era să ne îngrijorăm din cauza Germaniei, de când anexaseră Austria. Hitler

declarase că următoarea lui țintă era Cehoslovacia, dar noi aveam încredere că președintele Beneš nu va permite niciodată acest lucru sau Aliații sau, cel puțin, încercam să ne păstrăm credința...

— Care a fost reacția ta când ai văzut cea mai frumoasă... o întrerupse Vanda, cu părul roșu scurt, strălucitor, chiar și în barăcile întunecate.

— Nu, când ai auzit cea mai frumoasă muzică, o corectă Sofie, privind-o și îngustându-și ochii întunecați. Și nu mai întrerupe povestea. Tocmai începeam să simt razele soarelui încălzindu-mi degetele.

Își ridică bietele mâini roșii, umflate și dureroase de la frig. Degerăturile erau o adevărată problemă în lagăr, împreună cu toate celelalte.

Eva i le luă și i le cuprinse în palmele ei făcute căuș.

— Așa este, continuă ea. Stăteam lângă fântână cu caietul meu de schițe, soarele ieșea din nori, era cald, nicio adiere de vânt. În fața mea era o piersică pe care eu încercam să o desenez, cu excepția faptului că mintea mea continua să se gândească la ochii îngrijorați ai tatălui meu, la teama că probabil vom intra în alt război. Mă întrebam dacă n-ar trebui să fac în schimb o plimbare, să las în urmă gândurile sumbre, când am auzit cea mai frumoasă muzică. O vioară a început să cânte și m-am simțit ca într-un vis. La început, muzica era blândă, apoi obsedantă. Melodia părea să mă poarte undeva departe și trebuie să fi stat cam zece minute doar ascultând-o. Nu vedeam de unde venea, așa că m-am ridicat să mă plimb și să privesc. Dar nu era nimeni. Apoi, în cele din urmă, am ridicat privirea și am văzut că stăteam direct sub un studio și deasupra mea era un bărbat care cânta. Tot ce puteam vedea din poziția în care mă aflam erau pantofii lui.

— Nu i-ai putut vedea deloc fața? întrebă Vanda.

— Nu.

— Erau frumoși pantofii? întrebă Helga.

— Erau vechi.

— Totuși, ai hotărât să-i dai piersica ta?

Toate râseră.

La fel și Eva.

— Da, când am terminat-o de desenat, i-am lăsat-o pe pervazul ferestrei, doar până acolo puteam ajunge.

— De ce ai făcut asta? întrebă Vanda.

Eva ridică din umeri.

— Nu știu. Am vrut să-i dau ceva în schimb, pentru ceea ce tocmai îmi oferise.

— Ce anume?

— Speranță.

A doua zi, Eva revenise în piață și zâmbise când văzuse că piersica nu mai era acolo. Poate el o luase.

— Ar fi putut s-o ia o pisică sau o pasăre, spuse Helga, mereu pragmatică.

— Poate, recunoscu Eva.

Totuși, așteptase lângă fântână, având caietul de schițe și încă o piersică la îndemână.

Trecu ceva vreme până când muzica începu din nou.

În timp ce Eva stătea și o asculta, închise ochii. Vremea redevenise rece, o primăvară tipică și capricioasă, dar ea era mulțumită doar să stea și să savureze muzica, înfășurată într-un șal gros, stacojiu. Părul ei lung și negru ca abanosul era adăpostit sub o pălărie din lână crem. Melodia era frumoasă, obsedantă și părea să-i mângâie sufletul.

— Și totuși, nu i-ai văzut niciodată fața?

Eva clătină din cap.

— Doar pantofii şi covorul în nuanţe de bleumarin şi smarald, pe care păşea în timp ce cânta. Era uzat pe acolo pe unde se plimba el.

Eva revenise în fiecare zi pentru a-l asculta cântând. Pentru a schiţa, indiferent de vreme. În fiecare zi când se pregătea să plece, ea îi lăsa un mic cadou pe pervaz. O piersică. Un măr. Odată, o tabletă de ciocolată.

Aceste cadouri le făceau pe toate deţinutele să geamă.

— Imaginaţi-vă dacă el nu le-ar fi acceptat niciodată. Ce risipă, suspină una dintre femei.

Acolo nimeni nu irosea mâncarea. Toate încuviinţară.

Apoi, într-o zi, Eva se întoarse în piaţă, ca să se aşeze lângă fântână şi văzu că-i lăsase ceva pe pervazul ferestrei. Era un bileţel pe care scria: „Pentru Piersicuţă".

— Şi ce conţinea? întrebă Helga.

— Bilete la concertul orchestrei simfonice în acea seară.

— Ştiai că el cânta în orchestra simfonică?

— Nu, până atunci, nu. Nu aveam o rochie potrivită. Aşa că am împrumutat o rochie albastră de la verişoara mea Mila. Ea era o persoană mondenă.

Eva zâmbi amintindu-şi de verişoara ei preferată, care îi lipsea îngrozitor.

— Mătase.

Eva clătină din cap amintindu-şi. Pe atunci, considera că totul i se cuvine. Haine frumoase. Curăţenie. Era o lume departe de zdrenţele aspre şi murdare pe care toate deţinutele le purtau acum, ca nişte uniforme cu dungi care le făceau să arate la fel, ca un alt număr.

— Pe cine ai luat la concert? întrebă Sofie.

Cu toate că acum ea ştia povestea pe de rost.

Eva zâmbi.

— Am luat-o pe mama.

— La o întâlnire! râse Vanda.

Avea un hohot de râs profund, obraznic, al elevei din ultima bancă, şi le făcu pe toate să râdă în hohote.

— Nu ştiam că era o întâlnire! Mergeam la concert.

— Dar nu ştiai care era el? Ce romantic! strigă ea, cu ochii strălucind de bucurie la acest gând.

— Deşi ar fi putut fi urât şi gras, o contrazise Helga.

Celelalte îşi dădură ochii peste cap, dar Eva recunoscu, ridicând din umeri.

— Nu, are dreptate, ar fi putut fi oricine. Ei bine, oricine din secţiunea vioară, cel puţin.

— Te-ai gândit că poate l-ai recunoaşte cumva, dacă ar cânta un solo? întrebă Vanda, când rafalele de vânt de afară se intensificară, dând naştere unui urlet dezlănţuit care străbătu baraca şi le făcu pe toate să se strângă mai aproape una de cealaltă.

Eva se jucă absenta cu ţesătura uzată de la încheietura mâinii, gândindu-se la trecut, fără să mai simtă frigul, pentru prima dată. Chiar şi acum, dacă închidea ochii, auzea viorile cântând în ritmul bătăilor inimii.

— Speram că aşa va fi. Dar, imediat după începerea concertului din seara aceea, mi-am dat seama că el nu putea fi vioara întâi – urma să aflu doar mult mai târziu că fusese nevoie de o intervenţie divină pentru a deveni solist –, este foarte dificil, mai ales când eşti tânăr. Dar încă nu ştiam că era tânăr.

Ea zâmbi.

— De unde ştiai că nu era solist?

Ochii Evei străluciră în timp ce îşi amintea.

— Ei bine, era muzica, nu o interpreta aşa cum auzisem. Era mai rapidă, mai precisă, iar emoţia era diferită. Aşadar, am închis ochii şi apoi, cumva, l-am auzit acolo, în primul

rând. Când am deschis ochii, l-am găsit. Îmi amintesc c-am strâns mâna mamei mele.

— Cum ai ştiut că este el?

Ea zâmbi.

— I-am recunoscut pantofii.

CAPITOLUL 4

Intervenţia Evei în numele Vandei a fost prima întâmplare norocoasă de care a avut parte de când sosise la Auschwitz.

Ansamblul de depozite cunoscut sub numele de „Kanada" se întindea pe ceea ce păreau kilometri întregi.

Deţinutele îl considerau Pământul Făgăduinţei şi, cu uşurinţă, cea mai apreciată repartizare în muncă. Acolo naziştii depozitaseră bunurile luate de la toţi prizonierii când sosiseră şi toate trebuiau sortate şi clasificate. Acele articole – de la cărucioarele mamelor evreice până la protezele bărbaţilor evrei – urmau să fie folosite de populaţia germană. Dacă îţi foloseşti chibzuit resursele, îţi vor rămâne pentru mai târziu, când vei avea nevoie de ele.

Se întreba dacă ştiau de unde proveneau proviziile guvernamentale sau dacă măcar le păsa. Văzând numărul mare de lucruri care fuseseră luate de la evrei şi înţelegând că acum majoritatea acelor oameni erau probabil morţi, era un gând înfiorător.

Treaba Evei era să verifice hainele bărbaţilor şi să caute în căptuşeală obiecte de valoare; orice ar fi putut fi util pentru acei nemţi necunoscuţi.

Furtul era pedepsit cu moartea. Dacă erai prins.

Eva învăţase cum să ascundă bine lucrurile, în cei doi ani valoroşi de „ curăţare" petrecuţi la Terezín. Cum se desfac cusăturile unei mâneci dacă era căptuşită, locul perfect pentru a ascunde ceva mic, cum ar fi un bileţel sau un ceas

cu ecran plat. Gulerele puteau conține bijuterii, dacă aveai norocul să le găsești, care puteau fi date în schimbul hranei suplimentare sau al informațiilor. Genunchii ciorapilor erau un loc bun pentru a ascunde cartofii în plus pe care îi dezgropa când lucra în grădinile din Terezín. Fructele și legumele mai moi, cum ar fi bananele și castraveții, aveau ascunzători excelente în sutiene. Ea luase lucruri rezistente care puteau fi înghesuite și purtate cu ușurință – dar roșii, nu prea. Nu știa dacă acolo existau grădini, cumva se îndoia de acest lucru.

În grămada mare de paltoane bărbătești, Eva găsi bani și bijuterii și, uneori, bucăți de alimente uscate, utile pentru tranzacționare și troc. Eva le folosi pentru a obține în sfârșit saboți noi, ambii aceeași mărime, potriviți picioarelor ei mici, precum și mai multe perechi de șosete groase și aspre, două seturi de dresuri și două fulare lungi și călduroase din lână. Unul pentru ea și unul pentru Sofie.

Era atât de rapidă, încât nimeni nu a văzut-o vreodată făcând asta, în ciuda faptului că gardienii SS patrulau constant. Avantajul că depozitul era atât de enorm era că, atunci când gardienii se deplasau, existau destule ocazii când până și cea mai lentă prizonieră din grup putea să ia ceva, și toate o făceau, în ciuda riscurilor. Totuși, puține erau la fel de bune precum Eva. Ea lua doar lucruri pe care știa că le putea ascunde bine.

*

— Dacă vrei să furi, trebuie să te confrunți cu posibilitatea foarte mare că vei fi prinsă, o prevenise unchiul ei Bedrich, cu ochii lui întunecați și gravi, când se întorsese și o găsise pe Eva încercând și nereușind să-i fure ceasul.

El îi răsuci brațul la spate, în joacă, dar tot era dureros. Ea făcu o grimasă, masându-și brațul.

— Doare! Mi-ai spus să încerc!

El râse, ignorându-i protestele.

— Nu, dítě, *să te împuște în cap doare.*

Ridică ceva în cealaltă mână, cu ochii dansându-i poznași.

Era micul ei ciot de creion, mușcat la capăt. Eva rămase surprinsă, apoi își atinse haina. Cum reușise el să i-l fure fără ca ea să-l simtă?

Unchiul Bedrich clătină din cap, ridică un deget noduros și o povățui:

— Încearcă mai bine. Străduiește-te mai mult. Fură numai dacă ești absolut convinsă că merită.

Eva își ridicase o sprânceană și zâmbise, uitându-se la creionul pe care i-l luase din buzunar, spre profunda ei supărare. Era ultimul pe care-l avea și, ca atare, era destul de valoros.

— Și de ce mi l-ai luat?

— Ca să-mi învăț nepoata preferată această lecție, aș spune.

Apoi el se îndepărtă agale, întorcându-se din drum pentru a adăuga:

— Excepțional!

Chicoti și plecă fluierând o melodie.

Eva clătină din cap în timp ce-l privea plecând, cu un zâmbet ezitant pe buze. Fără să privească în urmă, unchiul Bedrich o salută ridicându-și pălăria cenușie și dispăru în întunericul nopții.

Evei îi mai trebuiră încă trei încercări, dar, în cele din urmă, își recuperă creionul de la el. Și îi luă și ceasul.

*

Eva își ridică privirea în timp ce Hinterschloss trecea pe lângă ea, mâna ei mișcându-se repede, astfel încât pachetul mototolit să-și găsească rapid loc în căptușeala mânecii. Gardianul se opri și o privi, iar ea scutură haina și o așeză deasupra celorlalte. El merse mai departe, neatent la pachetul subțire care-i alunecă Evei pe mânecă și care urma imediat să fie pus deoparte și ascuns în genunchii ciorapilor.

Sofie, care fusese și ea transferată la unitatea de lucru Kanada, era repartizată într-o altă parte a clădirii, sortând așternuturile, o ușurare bine-venită în comparație cu fosta ei ocupație de la spălătorie – era o muncă solicitantă, mai ales pentru spatele și degetele ei, a căror piele începuse să aibă mâncărimi și să crape, din cauza săpunului cu sodă caustică, făcându-le și mai dureroase la frig. Dar ei îi era mai greu să strecoare ceva deoparte, precum celelalte, pentru că un tânăr guardian SS pe nume Fritz Meier, cu o față rotundă, ușor efeminată, ochi mari și albaștri, buze pline și păr blond nisipiu părea să găsească întotdeauna un motiv să fie lângă ea.

— Ciocolată, *Kritzelei,* oftă Sofie în timp ce savura o tabletă, mai târziu în acea seară.

Eva încuviință, cu ochii strălucind de bucurie, în timp ce o împărțea cu celelalte deținute de pe priciul ei; era prima dată după săptămâni întregi când se simțea chiar puțin normală. Ciocolata se albise, odată cu trecerea timpului, dar încă avea un gust divin.

— Nu credeam că voi mai gusta vreodată ciocolată, spuse Helga, cu un aspect extatic pe fața ei bătrână, în timp ce tableta de ciocolată i se topea pe limbă.

— Suntem norocoase c-am fost repartizate aici, spuse Eva, mestecându-și încet tableta de ciocolată, cu ochii închiși de plăcere.

Helga se uită la ele, cu ochi mai blânzi decât de obicei, transmițându-le un semnal de avertizare.

— Dacă am fi înțelepte, am încerca să obținem cât mai repede o misiune departe de depozite. Am auzit că nu multe deținute se mai întorc în lagăr după ce au fost trimise aici.

— Ce vrei să spui? întrebă Sofie, întorcându-se spre ea surprinsă.

— Ei bine, la sfârșitul zilei de muncă, mai repede vă duceți la crematorii și muriți decât să vă întoarceți înapoi aici, în barăci.

Văzându-i încruntarea, bătrâna îi explică:

— Sunt acolo, în spatele depozitului - camerele de gazare și crematoriile – și ele au funcționat zi și noapte, așa a spus Sara, șopti ea, cu privirea ațintită spre noua *Kapo*, de la capătul barăcii lor, ocupată să-și gătească cina, pe care nu avea să o împartă cu ele.

Ciocolata furată îi rămase Evei în gât.

Ceea ce Eva găsea cel mai des în căptușelile și buzunarele paltoanelor și jachetelor pe care le sorta nu erau bijuterii sau bani, ci fotografiile celor dragi. Când oamenii nu erau siguri ce să ia cu ei sau nu știau dacă își vor mai vedea vreodată prietenii ori familia, ceea ce apreciau mai mult decât aurul sau bijuteriile erau chipurile oamenilor pe care îi iubeau.

Eva trata fotografiile cu cel mai mare respect, strângându-le într-un colț și așezându-le una peste alta. Privirea îi era atrasă de copii, mame, fii și fiice, îndrăgostiți. Atemporale toate aceste amintiri, toate aceste *vieți* smulse.

— Te vor sili să le arzi sau, cel puțin, să le predai, spuse o altă femeie căreia i se atribuise aceeași sarcină, văzând

cum Eva adăuga o altă fotografie la colecție. Mă îndoiesc că vor vrea să li se amintească ceea ce au făcut, să înțeleagă că aceștia au fost oameni cândva, spuse ea făcând semn cu capul spre grămada de paltoane.

Apoi ridică teancul de fotografii pe care Eva le alesese și le îndepărtă ea însăși.

Pumnul Evei se strânse.

— Înainte să ne transforme în șobolani, în animale, luptându-ne pentru firimituri, asta vrei să spui?

Trebui să înceteze cu protestele în timp ce femeia ducea fotografiile la gardian, unde Eva era sigură că aveau să fie distruse.

Privi ceafa femeii, simțindu-se, în mod ciudat, trădată. Eva se întoarse la munca ei, văzu că una dintre fotografii căzuse pe podea și se aplecă să o ridice. Fusese un gest instinctiv. Era fotografia unei familii, a unui bărbat cu sprâncene stufoase și o aluniță pe buze. Avea brațele în jurul unei fete timide care abia îndrăznea să privească spre aparatul foto, iar în fața lor se afla un băiat râzând. Eva atinse fotografia și buzele îi schițară umbra unui zâmbet. Protagoniștii ar fi putut poza chiar în acel moment pentru acea fotografie. Fără să știe cu adevărat de ce, Eva și-o strecură în mânecă.

Ea nu uita că odată fuseseră oameni care trăiseră vieți pline de bucurie și de suferință. Avuseseră locuri de muncă și ipoteci și case pline cu familii și alimente și dragoste. Și nu uita că și ea, asemenea lor, fusese cândva o persoană cu o viață, un viitor, o familie și un cămin.

CAPITOLUL 5

Să muncești în Kanada era una dintre cele mai ușoare atribuții din lagăr. Orele erau lungi, da, dar activitatea în sine era ușoară și recompensele, dacă aveai degete agile ca Eva, erau grozave. Sofie se pricepea destul de bine la „curățarea" câtorva lucruri ciudate apărute ici și colo, în ciuda faptului că ele erau percheziționate în mod constant; pantofii erau ascunzători bune care nu erau verificate cu adevărat. Avusese noroc cu o brățară găsită săptămâna trecută și pe care reușise să o dea femeilor care lucrau în bucătării, obținând în schimb salam și brânză, și fusese minunat să mănânce pe săturate pentru prima dată după luni întregi. Ea îi dăduse o felie de brânză *Kapo*-ului lor. Drept urmare, Sofie și Eva puteau folosi toaletele pentru prima dată după mult timp, ceea ce era minunat, nu că acestea erau perfect curate, dar mai puțin murdare era mai bine decât cealaltă variantă.

Dar Sofiei îi era din ce în ce mai greu să fure mare lucru, întrucât munca ei era supravegheată îndeaproape de Meier, gardianul. Ochii lui mari și albaștri erau adesea îndreptați spre ea, iar fața lui cu aspect nevinovat avea o îmbujorare copilăroasă îngrijorătoare, de fiecare dată când ea privea în direcția lui, lucru care îi dădea de înțeles că el îi va crea probleme.

Acum Sofie îi simți ochii ațintiți asupra ei. Ea își ridică privirea și-l văzu zâmbindu-i. Se uită în jos, încruntându-se, strângând din dinți. O femeie mai în vârstă căreia îi

fusese repartizată aceeași sarcină ca și ei pufni, apoi zise în gura mare, astfel încât gardianul s-o poată auzi.

— Se pare că cineva este îndrăgostit.

Sofie își ridică privirea, văzu că urechile lui Meier se înroșiseră de jenă și se uită în altă parte.

Bătrâna începu să râdă în timp ce îmbujorarea lui se accentua.

Sofie își simți inima tresărind de teamă. Femeia era o proastă. Meier era tânăr și probabil abia ieșit din pubertate, dar ar fi fost o greșeală să se pună cu cineva ca el.

— Taci, se răsti ea la bătrână. Nu te-a întrebat nimeni.

Celălalt gardian, Hinterschloss, intră în depozit și le spuse să facă liniște.

Sofie își încleștă maxilarul, continuând să lucreze, și, mai târziu, când aruncă o privire, îl văzu pe Meier privind-o, cu o expresie blândă întipărită pe față. Se uită din nou în altă parte, întrebându-se dacă tocmai îl încurajase mai mult, blestemându-se în tot acest timp.

În timp ce se plimbau, Sofie îi povesti Evei temerile ei.

— *Kritzelei*, el mă urmărește peste tot. Cu excepția momentului când mergem la latrină.

Eva se încruntă.

— Nu cred că ai de ce să-ți faci griji. Cred că el e, practic, inofensiv.

— Deocamdată, conveni Sofie.

— Cel puțin, nu este Hinterschloss, spuse Eva.

Gardianul furios părea să-și rezerve în exclusivitate cruzimea pentru grupul lor. De exemplu, le jignea și le amenința că, dacă nu-i găseau ceva bun, nu le mai dădea masa de prânz. Doar cu o zi înainte, o trântise la pământ pe una dintre femei, pentru că mergea prea încet spre ieșirea

din depozit, deşi se ştia că obişnuia să procedeze la fel şi dacă ele se grăbeau, rânjind sarcastic.

— Te grăbeşti să mori, nu-i aşa?

Le lovea cu patul puştii în partea din spate a picioarelor.

— Nu sunt sigură că este capabil de vreo emoţie, în afară de răutate, spuse Eva.

Sofie încuviinţă. Putea fi mai rău.

Când se întoarse la muncă, găsi un mesaj ce conţinea cuvintele: „Mi-a fost dor de tine", mâzgălite pe un bileţel, aproape de locul unde sortase pături, şi-l văzu pe Meier aruncându-i priviri pe furiş de la locul său de lângă perete. Sofie ştiu că, de fapt, putea fi şi mai rău.

*

— Eşti drăguţă, ştii? spuse el mai târziu, venind lângă ea, sub pretextul că o ajuta să împăturească o pătură.

Se uită la trupul ei subţire, considerând-o atrăgătoare.

Sofie închise ochii, dar încercă să-şi păstreze o expresie calmă.

În mod obişnuit, ea i-ar fi spus unuia ca el să dispară, alegând asemenea cuvinte, astfel încât să nu se mai dea la ea niciodată. Era directă, iar oamenii confundau adesea această calitate cu grosolănia. Dar şi ea învăţase, la fel ca Eva, că în lagăr erau câteva jocuri pe care trebuia să le joci pentru a supravieţui.

— Nu cu asta, spuse ea, trecându-şi mâna peste cicatricea de pe frunte, lângă rădăcina părului, de unde părul blond-închis începea să crească din nou.

— Cum te-ai ales cu ea? întrebă el, cu ochii îngrijoraţi.

Sofie îşi simţi furia crescând la auzul întrebării. Ferestrele ceasornicăriei tatălui ei explodaseră într-o mare

de sticlă[4], plânsetul zgomotos al fiului ei, balta de sânge de pe podea, toate îi trecură într-o clipă prin fața ochilor. Ea vru să-i răspundă: „Cum crezi?". Să-i șuiere în față că era din cauza celor ca el. În schimb, respiră adânc și minți.

— Am căzut pe scări.

— Oh. Ei bine, tot ești drăguță.

Sofie tăcu.

— Am urmărit aseară un film la cinema, cu Bette Davis în rolul principal, și nu m-am putut abține să mă gândesc că arăți exact ca ea, ești chiar mai drăguță, pentru că nu te machiezi.

Sofie ridică privirea spre el, observându-i ochii albaștri limpezi.

— Cinema?

— Da, sunt multe de făcut în acest oraș.

El nu păru să observe privirea plină de neîncredere pe care Sofie i-o aruncă.

În noaptea aceea, în timp ce se întindeau pe priciul lor și zăpada cădea afară în straturi mari, se strânseră laolaltă tremurând de frig și Sofie întrebă:

— Știați că există un cinematograf aici?

---

4 Noaptea de cristal (în germană *Kristallnacht*). Între 9 și 13 noiembrie 1938 în numeroase orașe și sate germane și austriece au fost devastate casele evreilor și circa 8000 de magazine evreiești. Atât civilii, cât și trupele SA (*Sturmabteilung*) și SS (*Schutzstaffel*) au distrus clădiri cu barosul, lăsând străzile acoperite cu cioburi de sticlă. În acea perioadă, în Germania și Austria au fost omorâți în bătaie circa 400 de evrei; aproximativ 30 000 de evrei au fost duși în lagăre de concentrare, iar 1668 de sinagogi au fost devastate, dintre care 267 fiind chiar incendiate. Toate aceste crime au fost înfăptuite la comanda statului nazist de la acea vreme, în cadrul politicii sale naționaliste, rasiste și antisemite. (n. tr.)

— Un cinematograf? spuse Eva întorcându-se spre ea, surprinsă, cu ochii plini de neîncredere.

— Pentru gardieni.

— Presupun că trebuie să-și umple cumva timpul liber, își bătu joc de ei Vanda, sarcastică.

— Totuși, în timp ce noi suferim și murim aici, ei se uită la filme.

Era un gând tulburător.

*

Pe când celelalte deținute adormeau, Sofie privi priciul din lemn de sus, gândindu-se la acei gardieni care mergeau la cinema și numeau acest loc „oraș", în timp ce pentru ele era o închisoare. Știa că cel mai delicat lucru pe care-l putea face era să se folosească de Meier și de pasiunea lui pentru ea, astfel încât să obțină de la el ceea ce avea nevoie. Eva nu era singura persoană care venise la Auschwitz căutând pe cineva. Numai că, spre deosebire de prietena ei, Sofie nu urmărea o reuniune familială fericită.

CAPITOLUL 6

Întotdeauna soseau transporturi noi. În fiecare zi, şi mai multe mii de deţinute ajungeau la Auschwitz, soarta lor se hotăra în timp ce ele erau aliniate în grupuri: stânga sau dreapta.

Vestea locului de unde proveneau se răspândi ca un incendiu – lagăre ca Westerbork, Terezín, Ravensbruck –, iar Eva şi Sofie se repezeau să le întâlnească pe noile venite, împreună cu celelalte, mai ales dacă acestea proveneau din acelaşi loc ca şi ele.

După apelul de seară, uneori găseai verişoare reunite, prietene sau chiar mame şi fiice, deşi de obicei dădeai peste cunoştinţe mai îndepărtate: străini cu care schimbaseşi un salut trecător, conversaţii banale despre vremea de acasă, despre starea de sănătate a membrilor familiei tale. Oameni la care nu te-ai fi gândit niciodată că-i vei vedea ajunşi în situaţii-limită, faţă de cum erau cândva.

Era doamna Edelstein, vânzătoarea de la băcănia de pe strada Evei, care obişnuia să-i adauge mereu ceva în sacoşă când era la cumpărături cu mama ei.

— Ia, ia, obişnuia să spună ea, oferindu-i o mână de migdale zaharisite sau o nectarină coaptă.

Întotdeauna avea pregătit pentru ea un zâmbet. S-o întâlnească pe biata femeie acolo, cu faţa şocată şi capul ras, era sfâşietor. Ea fusese la Terezín până atunci, deşi Eva nu o văzuse acolo.

— Ai vreo veste despre părinţii mei? întrebă Eva.

Ea clătină din cap.

— Nu, nu i-am văzut, îmi pare rău, noi am plecat atât de brusc, mi-au luat fiii; buzele ei începură să tremure. Nu știu dacă vor supraviețui, apoi ea începu să plângă.

Eva se repezi în brațele ei și cele două rămaseră îmbrățișate mult timp. Nu mai erau străine.

Nu era singura care întâlnea oameni pe care-i cunoștea. În fiecare seară, înainte de ora stingerii, Sofie căuta informații, întrebându-le pe femei dacă știau unde își poate găsi verișoara.

— O cheamă Lotte, le spuse ea. Trebuie să o găsesc. Au spus că a fost adusă aici. Poate a fost dusă la barăcile austriece, cred.

În schimbul informațiilor, Sofie le oferea câteva felii de pâine în plus.

— Avea părul blond, ochii mari și verzi.

Dar nimeni nu auzise nimic.

— Uneori, oamenii au un alt nume aici, sugeră una dintre celelalte deținute. O poreclă sau altceva, te mai poți gândi la alt nume? întrebă ea, ascunzând pâinea în buzunar.

Sofie pufni disprețuitoare.

— Da.

Totuși, nu era o poreclă. Era numele pe care avea să i-l dea, dacă avea s-o mai găsească vreodată.

— Care?

— *Brutus.* Sau poate Iuda, spuse ea izbucnind, conștientă de ironia situației.

CAPITOLUL 7

Palma Sofiei se închise peste inel. Îl găsise în căptușeala așternuturilor pe care le sorta în depozit. Privise emoționată în stânga și-n dreapta și nu văzuse niciun gardian supraveghind-o. Îl strecură în mânecă.

În spatele ei se auzi zgomotul pașilor târșâiți, iar ea încremeni, sfâșiată de un fior de teamă.

— Deschide palma, spuse o voce blândă, aproape de urechea ei.

Sofie își ridică privirea, chiar peste umăr. Meier. Privirea lui albastră era ciudat de calmă, gravă. Simți un nod în gât.

— Deschide-o! îi porunci el, mai ferm.

Sofie se supuse. Își mușcă buza.

— Eu... Eu voiam să vă aduc asta.

Meier o privi îndelung, privirea lui era indescifrabilă. Pentru o clipă, Sofie se retrase în trecut, într-un moment exact ca acesta, în care crezuse că viața ei s-ar fi putut sfârși. Cu excepția cazului în care ar fi avut-o pe Eva lângă ea, să o salveze.

*

— Dă-i drumul!

Eva se repezi la jandarm, într-o încăierare care presupunea o încrengătură de mâini, picioare și șuvițe rebele de păr negru ca abanosul zburând care încotro, în timp ce încerca s-o scoată pe Sofie din mâinile lui.

— Nu, Kritzelei, o imploră Sofie în timp ce jandarmul o împingea pe Eva cu brutalitate și aceasta căzu dureros pe spate, în curtea plină cu noroi.

Jandarmul era înalt, tuns scurt, avea păr întunecat și ochii săi oblici o priveau pe Eva oarecum surprinși.

— Acest lucru nu te privește, fetițo. Pentru binele tău, îți sugerez s-o iei din loc.

Apoi îi răsuci Sofiei brațul cu brutalitate și încercă să o târască în biroul lagărului, în timp ce ea se împotrivea. Eva văzu cum brațul prietenei sale devenise alb ca varul, asemenea feței ei palide și îngrozite. Cicatricea de pe frunte se reliefa roz, bine conturată.

— Ce a făcut? întrebă Eva, ștergându-se de praf și ridicându-se în picioare, gata să implore, să cerșească milă.

Jandarmii din Terezín erau, în general, rezonabili și puteau fi convinși sau mituiți, așa descoperise ea.

— Poate pot ajuta?

Jandarmul o privi cu ochii întunecați, în timp ce desfăcea degetele încleștate ale Sofiei, care încerca disperată să-și țină pumnul strâns.

— A fost găsită trimițând scrisori ilegale. Pedeapsa, așa cum știți cu toții, este moartea.

Corespondența cu exteriorul era strict controlată – la început, nimănui din ghetou nu i se permisese să trimită scrisori. În ianuarie 1942, câțiva prizonieri au fost prinși, iar jandarmii au făcut o demonstrație, printr-o execuție publică oribilă, care a zdruncinat lagărul și le-a amintit cu adevărat de locul unde se aflau. O închisoare.

Deținuții puteau trimite cărți poștale scurte, scrise în limba germană, care erau cenzurate. La un moment dat, acestea erau limitate la un număr strict de cuvinte, dar, de atunci, aceste restricții fuseseră ridicate. Totuși, era aproape

imposibil să scrii ceva semnificativ în cărțile poștale sau să afli vreo veste importantă, păstrând astfel iluzia că Terezín era un lagăr „model", cu deținuți fericiți, și nicio suferință nu era vitală pentru naziști, întrucât se ajunsese la un control exagerat. De fapt, exista chiar o inspecție în acest sens, efectuată de Crucea Roșie după mai multe luni.

— Scrisori ilegale? întrebă Eva. Sunt sigură că nu este adevărat. Singurele pe care le trimite ea sunt cărțile poștale. Trebuie să aveți un fel de dovadă – chiar și aici, trebuie să existe dovezi pentru o astfel de acuzație?

Ochii Sofiei se măriră de uimire, întrebându-se ce joc juca prietena ei. Jandarmul se uită la Eva de parcă ar fi fost o idioată.

— Bineînțeles, există dovezi!

Apoi luă mâna Sofiei cu brutalitate și-i desfăcu degetele, triumfător. Dar imediat fu surprins. În palma desfăcută a Sofiei nu era o scrisoare, ci doar o mică factură mototolită, fără nicio semnificație reală. Aceea era moneda folosită acolo, „ghettogeld", cum o numiseră ei.

Se uită la ea șocat. Apoi o zgâlțâi pe Sofie din toate puterile.

— Era acolo, am văzut-o!

— Eu... Eu... Tocmai aveam de gând să cumpăr niște pâine, se bâlbâi Sofie.

— Minți! șuieră el.

Eva se încruntă.

— Probabil ai văzut asta și ai crezut că este o scrisoare, probabil așa pare, de la distanță.

Sofie încuviință, categoric.

Jandarmul era alb ca varul de furie.

— Știu ce am văzut! A ascuns-o. Dar o voi găsi.

Și începu s-o percheziționeze pe Sofie, pipăind-o,

cerându-i să-și întoarcă buzunarele pe dos, să se descalțe. Ba chiar îi deschise gura pentru a vedea dacă încercase să înghită scrisoarea, dar nu găsi nimic.

Deodată, își îndreptă spatele – trebuie să se fi întâmplat ceva cu el –, învârtindu-se împrejur, privind-o cu suspiciune.

— Ai atins-o mai devreme, am văzut când te-ai repezit la ea. Tu ai luat scrisoarea, nu-i așa?

Ochii Evei se măriră de uimire.

— Ai ținut-o de mână tot timpul și ai găsit scrisoarea ascunsă acolo, în mâna ei. Nu sunt magician.

Jandarmul înjură, apoi îi spuse Evei să-și întindă brațele în timp ce începea să o percheziționeze și pe ea.

Ochii Evei erau calmi, chiar și când mâinile lui îi atinseră lenjeria intimă. Negăsind nimic, păru furios, strângând din dinți și o împinse deoparte, întorcându-se spre Sofie.

— Poate ar trebui să-ți faci un control oftalmologic? sugeră Eva cu blândețe.

Brațul lui o încercui și o prinse cu pumnul stâng. Ea căzu pe jos. Jandarmul scuipă disprețuitor.

— Știu ce am văzut; data viitoare nu vei mai avea atâta noroc.

Pe pământ erau urme de sânge și Eva avea nasul spart. Ochiul ei stâng rămăsese umflat timp de câteva zile. Sofie o ajută să se întoarcă la barăcile lor și încercă să-i șteargă fața. În timp ce îi aplica pe pleoapă unguentul primit de la una dintre celelalte femei din baracă, Sofie clătină din cap și o întrebă:

— Cum ai reușit? Vrei să mori, Kritzelei?

— Nu.

Sofie clătină din cap și mai aplică unguent pe pleoapa Evei, făcând-o să tresară de durere.

Apoi oftă, din nou.

— Spune-mi cum ai reuşit.

— Ce să reuşesc?

Sofie clătină din cap.

— Ştii la ce mă refer, scrisoarea.

Eva rânji şi apoi făcu să apară ceva din spatele urechii prietenei ei.

— Vrei să spui această scrisoare?

Sofie icni de uimire, apoi încercă să prindă scrisoarea.

Eva făcu scrisoarea să dispară la fel de repede pe cât apăruse. Ca prin minune.

— Kritzelei! *protestă Sofie. Tot trebuie să trimit acea scrisoare.*

— Ştiu, dar jandarmul ăsta e pornit pe tine şi, crede-mă, te va prinde.

— Şi pe tine nu?

— M-au prins vreodată?

Sofie îşi încrucişă braţele. Aprecia ceea ce făcuse prietena ei pentru ea, mai mult decât ar fi putut spune, dar nu voia ca Eva să-şi rişte viaţa pentru ea.

— Eva, jandarmul ăla va fi pornit şi pe tine, am văzut cum te-a privit.

— Nu-ţi face griji, voi găsi o soluţie.

Când Bedrich văzu faţa Evei, exclamă supărat şi dezaprobator:

— Am auzit ce s-a întâmplat. Ţi-ai riscat viaţa pentru această fată. De ce?

— Este prietena mea, unchiule.

— Aşa, şi?

— Şi asta înseamnă ceva pentru mine.

Bedrich respiră zgomotos.

— Şi dacă ai fi fost prinsă, Eva? Corespondenţa exterioară este considerată o ofensă gravă, ştii asta, s-ar putea să te omoare dacă te prind.

Eva rânji, apoi scoase o feliuță de salam. I-o întinse unchiului ei. El se încruntă, își pipăi buzunarul jachetei de unde ea i-o furase fără știrea lui, apoi pufni, zâmbindu-i, în timp ce îi ciufulea părul într-o îmbrățișare cu un singur braț.

— N-au decât să încerce, spuse ea.

Două săptămâni mai târziu, reuși să expedieze scrisoarea Sofiei. Ea aranjase totul printr-una dintre unitățile de lucru repartizate pe câmp – deținutele trecuseră pe lângă lumea din afară, multe dintre ele stabilind câteva legături cu localnicii; mita funcționa la fel de bine în exterior, ca și în cadrul ghetoului. Răspunsul, dacă ar fi fost vreunul, urma să vină pe canalele oficiale, codificat, conform instrucțiunilor.

*

Mâna lui Meier se așeză deasupra ei și Sofie avu senzația unui scurtcircuit nedorit. Ea își înăbuși teama, cu inima zvâcnindu-i dureros.

— Să vedem, spuse el încet, iar ea deschise mâna în cele din urmă și picioarele i se înmuiară ca gelatina.

Meier stătea prea aproape și ea îi putea simți mirosul. Era dulce, dar ușor acrișor. Gardianul îi luă inelul din palmă, degetele lui zăbovind pe pielea ei aspră, gâdilând-o. Apoi îi puse inelul în fața ochilor, astfel încât aurul decolorat sclipi în lumina slabă a depozitului. Meier fluieră ușor.

— Ar putea fi ceva valoros aici, spuse el, apoi, spre surprinderea ei, i-l puse la loc în palmă, închizându-i mâna într-a lui. Nu crezi? o întrebă, iar privirea lui o răscoli, în mod semnificativ.

Sofie încuviință, iar el îi atinse fața, părul scurt, buzele.

— Zâmbește-mi, Bette Davis! îi comandă el, iar Sofie se supuse.

Meier îi făcu cu ochiul, apoi se întoarse să plece.

— Dacă te porți frumos cu mine, voi fi și eu amabil cu tine, promise el.

Picioarele Sofiei aproape că cedară în timp ce îl privea plecând. Îi era greu să-și calmeze respirația. Ar fi putut fi împușcată pentru că fusese prinsă furând. Închise ochii. Viața ei era în mâinile lui. Cât timp mai avea înainte ca el să încerce să-i ceară o favoare?

CAPITOLUL 8

Eva păstră mai multe fotografii pe care le găsise sortând paltoanele din depozit. Avea un mic teanc de şase fotografii pe care le ţinea ascunse în salteaua subţire de pe priciul ei: mame zâmbitoare, fii şi fiice care râdeau, cupluri fericite, o femeie cu o eşarfă cu buline şi un bebeluş lipit de obrazul ei, un băieţel călare pe un căluţ din lemn.

— De ce le păstrezi? întrebă Sofie, în timp ce Eva le privea târziu în noapte, memoria ei evocând mai multe decât i-ar fi permis întunericul. Nu este ca şi cum ar valora ceva.

Eva se întoarse să protesteze, apoi începu să tuşească; tot nu putea să scape de tusea care începuse cu câteva zile în urmă, spera că nu se îmbolnăvise, deşi acolo era uneori inevitabil, în condiţii de igienă precară. Nu-şi mai amintea ultima dată când văzuse săpun. Prietena ei o bătu uşurel pe spate, ca s-o liniştească şi s-o împace.

— În afară de valoarea lor sentimentală pentru oamenii cărora le-au aparţinut, desigur. Ce reprezintă fotografiile acelea *pentru tine*, Eva? Dacă paznicii te-ar prinde cu ele, ai putea fi omorâtă. S-ar putea să creadă că intenţionezi să faci ceva cu ele.

Nu-i spusese Evei ce se întâmplase cu inelul, cu Meier, nu ştia dacă era periculos sau nu să-i împărtăşească secretul. Dar secretul i se răsucea ca un cuţit înfipt în rană.

Eva pufni.

— Ca de exemplu? Sunt foarte puține.

Sofie ridică din umeri.

— Nu știu, poate să le spui oamenilor de afară ce fac rudele lor aici?

— Dacă aș reuși să ies de aici, ar fi un miracol și sunt sigură că sârma ghimpată și gardurile electrice le spun oamenilor tot ce trebuie să știe.

Sofie își sprijini capul de peretele barăcii și oftă, masându-și gâtul încordat. Le forțau să lucreze ore întregi și privirea constant vigilentă și înfometată a lui Meier își făcea efectul. Ea tânjea să-l întrebe despre Lotte, dar era îngrijorată că-i rămânea datoare cu o favoare care ar fi putut-o costa scump, mai ales având în vedere datoria pe care o avea deja la el, pentru că gardianul închisese ochii la furtul ei.

— Da, dar ei nu știu ce se întâmplă, nu chiar, probabil cred că este doar un fel de lagăr de detenție.

Eva ridică o sprânceană.

— Nu crezi că oamenii știu de acum adevărul?

Cuvintele *lagăr de concentrare* cântăreau greu: întreaga greutate și toate ororile sale, nerostite, dar apăsătoare.

Sofie oftă, apoi își frecă ochii întunecați. Avea cearcăne adânci.

— Sincer, nu știu dacă ei știu sau dacă chiar le pasă, Eva. Uneori, cred... sper că ei știu ce se întâmplă aici, alteori, sper că nu vor afla și că acesta este motivul pentru care li s-a permis să continue atât de mult. Alternativa – faptul că ei știu și lasă să se întâmple această grozăvie – este insuportabilă.

Eva încuviință. Își privi prietena și simți înțepătura familiară de vinovăție. Avu senzația de nod în gât.

— Sofie, dacă n-aș fi...

Ochii întunecați ai Sofiei se deschiseră repede și o priviră dojenitor.

— Nu începe iar, *Kritzelei.*

— Dar, Sof...

— Mă bucur c-am venit cu tine, bine, așa că las-o baltă.

Eva clătină din cap. Sofie ar fi fost mult mai în siguranță la Terezín. Era vina ei că acum se aflau aici.

Sofie o luă de mână, închise din nou ochii și-și sprijini capul de umărul Evei.

— N-ai fi putut să mă oprești, *Kritzelei,* cu toate trucurile tale. În plus, nu te-am urmat doar pe tine, trebuia să știu dacă este adevărat, dacă Lotte este într-adevăr aici, dacă aș putea afla în sfârșit ce au făcut cu fiul meu.

Eva încuviință. Amintirea acelei zile o învălui. La început, își dorise să afle unde-l duseseră pe Michal.

*

— Auschwitz.

Eva îl privise, cu ochii ei mari de culoarea alunei.

— Ești sigur?

Unchiul ei era grav.

— Mă tem că da.

Ea răsuflă, ignorând totul în jurul ei. Îi luase aproape un an la Terezín pentru a afla. Un an și verigheta ei – pe care o ascunsese bine, astfel încât gardienii nu reușiseră să o găsească atunci când sosiseră –, ca plată acordată unui om care lucra la arhive. Unchiul ei aranjase acest lucru.

Bedrich o prinse de braț, privind-o îngrijorat.

— Te rog, dítě, *nu face vreo prostie.*

Eva se uită în altă parte. Prea târziu. Ea se hotărâse deja – hotărâse cu mult timp în urmă că-l va urma cât de curând va putea.

— Unchiule, nu-ți pot promite asta. Îmi pare rău.

*

O găsise pe Sofie, care o aștepta în caméra unde dormeau femeile, ochii ei întunecați parcă știind adevărul. Nu se obosi s-o salute, ci-și strânse buzele și declară:

— Dacă ai de gând să pleci, Kritzelei, *vin și eu.*

Eva clătinase din cap, desfăcându-și eșarfa pe care și-o legase în părul lung, negru ca abanosul, ca s-o apere de frig.

— Nu, Sofie, n-ar trebui să vii. La Auschwitz s-ar putea să fie mai rău decât aici, probabil că este, am auzit unele zvonuri, nu este ca aici.

Sofie își încrucișă brațele și o șuviță de păr lung și blond îi căzu peste față, astfel încât Eva îi văzu cicatricele pronunțate de pe frunte, ajungând până în spatele capului ei pleșuv.

— Nu crezi că știu ce înseamnă mai rău? murmură ea.

Eva oftă.

— Știu că știi, mi-ai povestit despre lagărul unde ai fost înainte.

Sofie își dădu ochii peste cap și râse de ea.

— Asta nu a fost nimic. Ți-am povestit despre oamenii pe care i-am cunoscut și care petrecuseră timp în lagăre. Așa a fost la Westerbork, dar nu toate lagărele sunt atât de minunate, crede-mă, lucrurile pe care le-am auzit...

În spatele lor, o femeie în vârstă stătea pe un pat, cârpind ciorapi. Ea gemu sceptică la ideea de a numi lagărul „minunat". Existau foamete permanentă, purici, ploșnițe, supraaglomerare, boli și degradare, din cauza duhorii

copleșitoare a fecalelor, în timp ce orașul gemea sub povara mult mai multor oameni decât intenționase vreodată să găzduiască, înainte ca naziștii să-l transforme într-un lagăr. Totuși, chiar și așa, știau sau auziseră zvonuri despre mai rău.

Sofie șopti:

— Este adevărat, am auzit lucruri.

Eva oftă.

— Tocmai de aceea nu îți voi pune viața în pericol pentru a mea. Bine?

Sofie clătină din cap.

— Nu-mi vei pune viața în pericol, ai încredere în mine, îmi voi risca viața ca să merg după verișoara mea. Am aflat că acolo este cel mai probabil s-o fi trimis pe Lotte.

Gura Evei se deschise și se închise de uimire.

— Când?

— Cu puțin timp în urmă. Am primit în sfârșit un răspuns la scrisoarea mea, cea pe care ai reușit s-o expediezi pentru mine.

Trecuse o săptămână, mai exact, și ea încercase să se hotărască dacă ar trebui să se ofere să meargă voluntar. Răspunsul unuia dintre prietenii Lottei fusese scurt și codificat, deoarece trebuia să treacă de ochiul vigilent al autorităților.

Tot ce se spunea era că Lotte fusese urcată într-un tren și trimisă undeva în est, în Polonia. Un oraș numit Oświęcim, se gândi ea. Sofie auzise că era un cod pentru Auschwitz.

— Viața mea este în pericol tot timpul. Așa a fost de ani buni, fără ca eu să am vreun cuvânt de spus. Astfel am de ales în această privință și aș putea reuși s-o găsesc pe Lotte, ca să-mi spună ce a făcut cu fiul meu – unde l-a dus, dacă nu cumva mai întâi o sugrum cu mâna mea.

Eva îi atinsese brațul prietenei sale.

— Dar ai putea găsi altă modalitate, întoarce-te în cartierul Lottei, pune întrebări când războiul se va sfârși... cineva ar trebui să știe, Sofie, nu trebuie să mergi după ea acolo.

Discutaseră îndelung despre ce aveau să facă atunci când războiul se va fi sfârșit.

— Ar fi mult mai sigur să aștepți sfârșitul războiului aici, dacă poți, știi asta.

Sofie oftă.

— Poate. Dar dacă ea este acolo, atunci voi afla sigur, ar putea fi singura mea șansă, Kritzelei. *Lotte nu era proastă și n-ar fi dat de înțeles nimănui unde l-a dus pe fiul meu, pentru a-l proteja. Poate că m-a trădat, dar pe Tomas îl iubea. În plus, nu pot rămâne aici fără tine.*

— Sigur că poți. Ești puternică, mult mai puternică decât mine!

Sofie o apucă brutal de umăr.

— Prostuțo, de aceea ai nevoie de mine. Trebuie să vin să mă asigur că prietena mea naivă și visătoare va rămâne în viață, că vom ieși împreună din asta!

Eva râse, apoi o îmbrățișă strâns.

— Acum sunt mai puternică, știi asta.

— Este adevărat, deși părerea ta despre a fi puternică se limitează la a fi nesăbuită, Kritzelei, *așa că vin cu tine, nu încerca unul dintre trucurile tale. Dacă vrei să mergi singură la toaletă, la bucătărie, oriunde, vin cu tine să mă asigur că nu te vei urca în acel tren fără mine, înțelegi?*

Eva clătină din cap. Era exact ceea ce plănuise să facă înainte să o întâlnească pe Sofie.

— Cum să-l cunosc în sfârșit pe fiul tău Tomas, doar ca să-i spun că ne-am riscat viețile pentru că am vrut să

continuăm o misiune nebunească?

Sofie o luase de mână și îi spusese:

— Îi vom explica împreună că a fost cea mai bună șansă a mea de a afla unde îl ascunsese verișoara mea. Și, Kritzelei, *dacă se va ajunge acolo, totul va fi doar o amintire a momentului când mama lui și-a întâlnit cea mai bună prietenă.*

Eva își încrucișă mâinile la spate, nu mai erau multe de spus după aceea.

*

Eva închise ochii acum, în timp ce stătea întinsă pe prici ascultând respirația altor sute de femei din jurul ei care dormeau, se certau și se agățau cu disperare de viață. O parte din ea încă și-ar fi dorit să o fi mințit pe Sofie – să fi avut alt plan de a-i distrage atenția prietenei sale, astfel încât Sofie să fi fost cruțată de oroarea acelui loc. Sofie era departe să o găsească pe Lotte, așa cum și ea era departe de a-l întâlni pe Michal. Riscaseră totul degeaba?

Probabil Sofie îi putea citi gândurile, pentru că deschise ochii și-i spuse:

— Încă am încredere, *Kritzelei.* Că vom trece peste asta și vom supraviețui, am speranță, datorită ție.

Era adevărat, înainte de a o întâlni pe Eva, Sofie fusese într-un loc sinistru. Dar, întâlnind-o, începuse să întrevadă o cale de scăpare. Începuse să-și imagineze că lucrurile s-ar putea termina diferit.

Eva o privi și-i atinse brațul. Chiar și atunci când toată lumea îi spusese că era nebună să gândească optimist într-o lume cenușie, că acea speranță era destinată naivilor, ea nu încetase să spere. Își privi prietena și-i spuse:

— Vezi, de aceea le păstrez, referindu-se la fotografii.

Sofie se încruntă.

— Nu înțeleg. Deci intenționezi să le arăți oamenilor?

— Nu, nu mă refer la asta. Deși poate da, dacă trecem peste asta. Dar deocamdată nu suport gândul de a-i abandona pe acești oameni, de parcă niciunul n-ar conta. Așa, nu știu, poate ar conta pentru cineva, viețile lor ar putea însemna ceva, chiar dacă doar pentru mine.

— Oh, Eva.

Eva ridică din umeri. Știa că prietena ei probabil se gândea că ea vedea viața în roz, ca de obicei, dar pentru ea era important – la nivel profund, uman – și nu era dispusă să renunțe, chiar dacă își risca viața. Ascunse teancul de fotografii sub salteaua mult prea subțire.

— Știu că într-un fel este o prostie, dar n-aș suporta să le ard. Nu știu dacă îi ard la crematoriu, dar asta este ceea ce alte femei au sugerat că li s-ar putea întâmpla. Dacă ar fi fost Tomas sau Michal?

Ochii întunecați ai Sofiei erau neîncrezători.

— N-aș vrea ca cineva să-și riște viața pentru fotografia mea!

— Bineînțeles, dar dacă asta e tot ce a mai rămas? Oamenii și-au pierdut tot: bunuri, familii, identități.

Eva își atinse brațul acolo unde era tatuajul pe care i-l întipăriseră pe piele – conceput pentru a înlătura esența a cine fusese și a o înlocui cu un număr – și apoi începu să tușească, un sunet uscat, subțire și șuierător.

— Sună urât, spuse Sofie, privind-o îngrijorată, aplecându-se să-i atingă fruntea. Ai febră?

— Nu, minți Eva, îndepărtându-i mâna.

— Eva?

Sofie nu păru convinsă. Păru îngrijorată și, brusc, în alertă maximă, în ciuda oboselii.

— Sunt bine, e doar o mică răceală, nu-ți face griji, murmură Eva, îndepărtându-se de privirea neliniștită a prietenei ei.

— Eva?

— Voi fi bine, ai încredere în mine.

CAPITOLUL 9

Dar nu era bine deloc. Până dimineaţa, Eva delira.

— Ridică-te. Te duc la spital, spuse Sofie, scuturând-o de braţ.

— Nu, gemu Eva, ghemuindu-se, dorind să rămână în pat pentru totdeauna.

Era cald, braţele lui Michal erau înfăşurate în jurul ei şi ea-şi aşezase capul pe umărul lui, în locul acela creat doar pentru ea.

— Să rămânem mai mult. Fac micul dejun, îl putem servi în pat, murmură Eva cu ochii închişi. Ia-ţi o zi liberă...

— Ar fi frumos, pufni Sofie în ciuda tuturor atrocităţilor care li se întâmplaseră. Dar hai acum, trezeşte-te. Repede.

Eva întredeschise pleoapele. Îşi simţi ochii ca şi cum fuseseră zgâriaţi cu sticlă şi lipiţi la loc în orbite. Îşi simţea limba încărcată şi i se părea că avea capul sub apă. Gemu şi se întoarse pe partea cealaltă, pentru a adormi la loc.

— Haide, insistă Sofie. Este *apelul*, deja ne-au chemat.

Eva se ridică încet de pe prici. Apoi se aplecă, îşi luă fotografiile de sub saltea şi le ascunse în lenjeria intimă.

— Lasă-le! Haide, repede! Gardianul este deja acolo! Încalţă-te, şuieră Sofie, aplecându-se s-o ajute cu pantofii.

Eva o îndepărtă.

— Nu, mi-e cald.

— Nu fi proastă, ninge! exclamă Vanda, aruncându-i Sofiei o privire îngrijorată.

Sofie atinse fruntea Evei şi închise ochii.

— Cred că s-ar putea să fie tifos, Dumnezeu s-o ajute. A făcut ravagii pe aici în trecut, apa este contaminată, mormăi ea încleştându-şi maxilarul.

Vanda o ajută pe Eva să se ridice.

— Eu o voi ţine de-o parte, tu de alta, nu vor observa că este bolnavă, promit.

Sofie o apucă brutal.

— Promite-mi că nu o scapi, o vor omorî dacă nu poate sta în picioare.

Vanda se încruntă la Sofie şi şuieră:

— Ştiu asta, nu sunt idioată, ea este şi prietena mea!

Eva le atinse uşor pe umeri.

— Nu fiţi fraiere, sunt bine, spuse ea alunecând de pe prici şi căzând pe picioarele ei moi ca gelatina.

O ridicară în picioare sprijinind-o între ele şi reuşiră s-o târască încet afară, în zăpada îngheţată. Pentru Eva, aerul rece fu o alinare temporară, dar tot nu-i putu răcori febra care-i mistuia corpul. Deţinutele stătură în picioare, susţinând-o timp de peste două ore, cu braţele dureroase, cu spatele încordat de durere. Doar cu o zi în urmă auziseră, mai mult decât văzuseră, că Hinterschloss împuşcase o prizonieră a cărei tuse îl călca pe nervi. Când trecuse pe lângă ele, gardianul îşi ridicase capul, apoi le făcu semn cu ochiul pe măsură ce un cadavru era târât în zăpada înroşită de sânge.

— Aşa e mai bine. Am avut aşa o migrenă.

Hinterschloss se uită acum la ele, ochii lui cenuşii palizi scrutând o mare de feţe murdare şi uscăţive.

Trecea pe lângă Eva când se opri brusc, având o privire ciudată pe faţă.

— Traducătoarea, spuse el, îngustându-şi ochii, observându-i paloarea, ochii sticloşi. Lasă-mă să mă uit la tine. Fă un pas în faţă.

Adrenalina amestecată cu teroarea cuprinse corpul Evei şi ea păşi înainte pe picioarele ei slăbite.

— Eşti bine? întrebă el, aproape cu amabilitate.

Vocea lui era blândă, făcându-i Evei pielea de găină.

— Da, sunt bine.

Hinterschloss o privi fix, schiţă cu mâna un gest de parcă ar fi vrut să-i atingă fruntea, dar se răzgândi, în cazul în care se murdărea. După ceva timp, îşi înclină capul într-o parte şi spuse:

— Mi se pare că ai febră.

— E doar culoarea tenului meu, domnule.

Hinterschloss păru să găsească acest lucru amuzant; râse, cu ochii strălucindu-i în lumina iernii.

— Te simţi sănătoasă?

— Da, domnule.

— E bine, ne plac muncitorii sănătoşi, nu-i aşa? îl întrebă el pe Meier, care încuviinţă.

Hinterschloss ridică din umeri, oferindu-i celuilalt un zâmbet viclean.

— Morţi sau vii, pentru mine nu contează.

Apoi se întoarse şi o privi pe Eva.

— Totuşi, nu-mi plac mincinoşii, îmi pierd timpul.

El îşi exprimă dispreţul.

— Înţelegi că unii oameni spun că sunt sănătoşi atunci când nu sunt? Ocupând spaţiu valoros, care ar putea fi folosit de alţii?

Eva nici nu clipi, doar repetă.

— Sunt bine, domnule.

El ridică o sprânceană şi se apropie, ca ea să-i simtă respiraţia stătută, de whisky.

— Dacă eşti într-adevăr atât de sănătoasă precum spui, atunci nu te-ar deranja să stai aici încă o oră?

Ea încuviință repede, iar zâmbetul lui deveni larg.

— Nu te grăbi, spuse el. Nu-ți va fi prea ușor, cred că înțelegi.

Apoi se aplecă și luă un bolovan mare de pe pământul acoperit de zăpadă.

— Ridică-l deasupra capului.

Picioarele Evei tremurau în timp ce înainta să cuprindă bolovanul. Hinterschloss îi adresă un zâmbet mulțumit, mâna lui jucându-se cu patul puștii.

— Uneori, este necesară o mică demonstrație, ești de acord?

Meier se uită în pământ, încruntat.

— Da, spuse Eva simplu.

Din păcate, era o formă obișnuită de tortură, la care unele dintre *Kapo* le supuneau pe celelalte deținute, silindu-le să stea și mai mult în frig și concepând modalități de a le testa condiția fizică sau încercând să le îngenuncheze spiritul dându-le să țină obiecte neînsemnate deasupra capului, de obicei o găleată cu excremente.

Eva se strădui să ridice bolovanul. Își încleștă maxilarul, simțind greață. Sofie ezită, făcând un pas înainte pentru a o ajuta, și Meier îi aruncă o privire de atenționare.

— Las-o să se descurce singură.

Hinterschloss încuviință, de parcă ar fi fost de acord cu spusele lui.

— Mă simt bine, îi zise Eva Sofiei, strângând din dinți și luptându-se să ridice bolovanul deasupra capului.

Brațele și picioarele îi tremurau în timp ce ea privi înainte, dincolo de ochii lipsiți de expresie ai lui Hinterschloss, la epoleții aurii de pe uniforma lui, și se gândi la Michal.

*

Își va aminti mereu culoarea aurie din momentul în care a știut că era îndrăgostită. Era culoarea sfârșitului verii și a înserării de chihlimbar, a soarelui din ochii ei, reflectat în râul care trecea prin fața casei de la țară a familiei ei, din creierul munților. O umbră trecu peste ea și Eva își ridică privirea de la vidra pe care o schița, iar lumina strălucitoare a soarelui auriu o orbi. Își duse mâna la ochi pentru a-i proteja de soare și, când vederea i se limpezi, îl văzu în fața ei pe Michal.

Avea o gropiță în obraz, în timp ce îngenunchea, schimbând nuanța luminii, de la auriu la verde și înapoi.

— Michal! exclamă ea mirată.

El încuviință, zâmbind blând în timp ce o privea.

— Ești aici?

El dădu din cap.

— N-am putut să rămân la Praga.

Eva se holbă la el, nevenindu-i să-și creadă ochilor. Michal era acolo, cu ea.

— De ce nu?

— Pentru că nu erai acolo.

Fericirea, pură și strălucitoare precum șampania, se revărsă atunci când el o sărutase.

*

Hinterschloss se uită la Eva, în timp ce ochii ei străluceau, privind undeva departe, cu brațele ridicate deasupra capului. Ea se concentra doar pe respirație și-și imagina chipul adorat al lui Michal, buclele lui, gropița lui din obraz.

Eva nu era sigură cât timp a stat acolo, pierdută în trecut. Pete negre îi dansau prin fața ochilor și se luptă cu copleșitoarea atracție a delirului, care devenea tot mai

puternic, cu fiecare moment. Începuse să se întrebe ce era adevărat și ce nu. Cu coada ochiului, își vedea familia dansând. O vedea pe mama ei, cu acel zâmbet blând și încurajator. Pe verișoara ei Mila, râzând în timp ce alerga pe malul lacului în costumul ei de baie roșu, iar șuvițele ei blond-cenușii zburau în urma ei. Apoi, în depărtare, Eva avu senzația că-l vede pe unchiul Bedrich – doar el era acolo, la Auschwitz. Purta pălăria lui cenușie, ștrengărească și mergea cu pasul lui uimitor, un zâmbet lent furișându-i-se pe fața zbârcită. Ridică un deget și-i făcu semn să nu se dea bătută, să reziste în continuare.

Era adevărat? Unchiul Bedrich era acolo?

Eva își umezi buzele și-i șopti numele:

— Unchiule Bedrich?

Dar buzele ei erau crăpate, iar gura uscată și însetată nu putu scoate niciun sunet. Brațele îi tremurau, dar rămase în picioare.

Trecu o oră și, în cele din urmă, Hinterschloss păru mulțumit. Respiră zgomotos în timp ce o privea cu dispreț; toate celelalte deținute deveniseră neliniștite și stomacul lui începu să chiorăie de foame. Gardianul scuipă lângă picioarele ei și rânji.

— Bine, traducătoareo. Treci la muncă.

Eva încuviință, apoi lăsă bolovanul să-i cadă încet din brațe – doar când Hinterschloss trecu mai departe, făcu un pas înapoi și căzu în brațele întinse ale Sofiei, care o sprijiniră pe drumul lung, interminabil până la depozite. La un moment dat, Eva leșină și prietena ei o lovi ușurel peste față, pentru a o face să-și revină în simțiri suficient de mult încât să ajungă înăuntru.

Puțina energie care îi mai rămăsese fusese furată de jocul diabolic al lui Hinterschloss. În curând, era evident

că Eva nu putea face prea multe sortări în acea zi, delira atât de tare, încât abia putea să stea în picioare. Mai rău, se părea că fiecare mişcare le era supravegheată de un gardian.

Sofie reuşi să o ducă în secţiunea unde fusese ea repartizată, întrebându-l pe Meier dacă era în regulă şi el fu de acord. Deşi era îngrijorător să-i aibă pe gardieni atât de aproape, era mai bine decât să rişte ca Eva să se prăbuşească lângă Hinterschloss.

Eva adormi pe o grămadă de aşternuturi şi, când Sofie auzi zgomotul cizmelor grele, reuşi s-o ascundă la timp sub aşternuturile pe care le îngrămădi deasupra prietenei ei.

— Nu era aici o altă fată? întrebă un gardian pe nume Skelter, venit să verifice.

— S-a dus la latrină, răspunse Sofie. Meier i-a dat voie.

Skelter îşi verifică ceasul. Deţinutelor le erau permise trei pauze pe zi, pentru a-şi face nevoile.

— Bine. Asigură-te că data viitoare îmi ceri *mie* voie şi vezi să se întoarcă aici mai repede. Nu te plătesc să faci pauze.

Sofie încuviinţă.

— Promit.

De sub grămada ei de paltoane, Eva începu să mormăie că naziştii nu le plătesc, dar mâna Sofiei alunecă repede dedesubt şi-i închise gura.

— Ce a fost asta? întrebă gardianul, întorcându-se pentru a intra în baracă, în inspecţie.

Sofie ridică din umeri.

— Doar un şobolan, domnule, uneori se ascund în paltoane. Zilele trecute am găsit unul de mărimea unei *pisici*.

Gardianul strâmbă din nas dezgustat şi ieşi imediat pe uşă.

— Vezi să se întoarcă aici, porunci el.

Sofie încuviință.

Când Skelter plecă, ea o scoase pe Eva de sub grămada mare de paltoane.

— Haide, te duc la spital.

— Nu, gemu Eva. Nu acolo. Acolo omoară oameni, nu-i vindecă. Asta spune toată lumea, mai ales dacă ești evreu.

— Nu avem de ales, Eva, dacă e tifos, fără medicamente mori. În plus, dacă te prind așa, cu siguranță vei fi ucisă. Skelter are deja suspiciuni în privința ta.

Eva clătină din cap, dar când încercă să se ridice, delira atât de tare, încât crezu că se întorsese la Terezín.

— Unchiule Bedrich, mormăi ea incoerent. De ce l-ai lăsat pe tata să se urce în acel tren, l-ai fi putut opri...

Apoi deodată zâmbi tristă.

— Iubitule, nu vrei să-ți iei vioara, cu siguranță vei mai putea cânta?

Cumva, Sofie reuși să o scoată din depozit și, când Meier o opri, ea îi spuse că o duce pe prietena ei la spital.

— La spital? întrebă el. Deci, este bolnavă?

— Da, trebuie să plece, acum, te rog, îmi fac griji pentru ea.

Meier încuviință, iar fața lui căpătă o expresie mai blândă.

— Bine, lasă-mă să te ajut, zise și-și aruncă brațul Evei peste umăr.

Sofie răsuflă ușurată. Împreună o cărară pe Eva la dispensar, care se dezvoltase de-a lungul unui complex de clădiri.

Meier vorbi cu unul dintre medici și fură îndrumați spre sala de așteptare. Când se întoarse să plece, îi strânse mâna Sofiei pe ascuns.

— S-ar putea să trebuiască să plătești pentru asta, spuse Eva într-un moment de luciditate.

— Lasă-mă pe mine să-mi fac griji pentru asta, răspunse Sofie cu fermitate.

Dispensarul arăta ca o unitate medicală obișnuită, cu medici purtând halate albe de laborator și consultând fișe. Sofie și Eva stăteau în sala de așteptare și, odată ce fură chemate înăuntru, o asistentă slovacă o consultă pe Eva.

— Ne omoară aici, repetă Eva, cu ochii strălucitori, clătinându-și capul dintr-o parte în alta, delirând îngrozită, în timp ce vedea cu ochii minții cum medicii care purtau măști și șorțuri pătate de sânge se apropiau de ea.

— Nu, spuse Sofie, negând. Ești în siguranță, *Kritzelei*. Este tifos? o întrebă pe asistentă, care confirmă diagnosticul.

— Cred că da. Și chiar o formă gravă.

În timp ce prietena ei se îngrijora de soarta ei, Eva o privi pe Sofie și delirul i se transformă din nou; era înapoi pe priciul lor, în baracă, încercând să-și înveselească prietena, spunându-i poveștile pe care Sofiei îi plăcea să le audă. Eva începu să-i istorisească despre prima ei întâlnire cu Michal. Dar, desigur, niciun cuvânt nu ieși de pe buzele ei uscate, în timp ce se strecura în amintire, ca într-un halat confortabil așezat pe umerii reci.

CAPITOLUL 10

Praga, aprilie 1938

Sala Smetana era mare. Frumosul decor Art Nouveau oferea priveliştea spectaculoasă a unui plafon decorat cu vitralii, picturi slave impresionante şi lămpi poleite cu aur, strălucind deasupra publicului fascinat, care urmărea pasionat felul cum dirija maestrul de concert.

Dar, pe măsură ce acordurile concertului pentru vioară al lui Rahmaninoff umpleau sala de concerte, ochii Evei erau atraşi de o pereche de pantofi aşezaţi printre violoniştii din primul rând.

Pantofii erau negri, cu petice uzate care arătau ca nişte pete evidente, în ciuda lustrului. Eva îi admiră încântată, apoi îşi ridică privirea spre tânărul care stătea în faţă. Avea bucle castanii, ochi deschişi la culoare şi, chiar înainte de a-i vedea gropiţele din obraji, când îi zâmbi, de parcă ar fi ştiut exact cine era, Eva îşi dădu seama că avea probleme şi că era în pericol să se îndrăgostească de el.

*

În holul Operei, în timp ce mama ei lua hainele de la garderobă, Eva simţi o atingere pe umăr şi se întoarse să-l vadă.

Ochii lui erau verzi, îşi dădu seama. O nuanţă vie, ca o poiană smălţată.

— Ai venit, spuse el, cu buzele arcuite într-un zâmbet, iar în obraz îi apăru o gropiță.

Eva înghiți în sec, rezistând impulsului de a-și trece mâna prin pletele negre, ușor ondulate cu ajutorul verișoarei ei Mila, astfel încât acestea să i se așeze frumos pe umeri.

— Da, spuse ea, de-abia reușind să zâmbească.

Și el îi zâmbi, dezvelindu-și dinții perfect aliniați, iar ea își simți stomacul zvâcnind, ca și cum ar fi băut șampanie sau s-ar fi învârtit prin cameră, ca și cum lumea și-ar fi accelerat ritmul brusc, puțin prea repede, plină de viață, zgomot și culoare. Respiră adânc, dar ritmul nu păru să se domolească.

— Vrei să facem o plimbare?

Eva se uită la străinul înalt și frumos, cu pantofii lui vechi, jerpeliți și ochii zâmbitori și fu surprinsă.

— Poftim, acum?

Michal ridică din umeri, iar gropițele din obraji i se accentuară.

— Orașul este frumos noaptea.

Eva își mușcă buza, dar nu se putu abține să nu zâmbească larg.

— Stai puțin, răsuflă ea, apoi fugi la mama ei să-i spună.

Reveni câteva clipe mai târziu, după ce fusese mustrată de mama ei, al cărei râs încă îi răsuna în urechi.

Michal ridică o sprânceană, cu ochii verzi dansând, poate ușor uimit că Eva îi acceptase invitația la plimbare, pentru că o tachină:

— Știi, aș putea fi oricine, dacă ai fugi cu un nebun?

Eva clătină din cap, buclele întunecate legănându-i-se în toate părțile.

— O vezi pe femeia aceea de acolo, spuse ea arătând cu mâna spre o femeie înaltă și elegantă – care purta sclipiri de

aur la gât, iar în urechi avea cercei din perle strălucind în contrast cu părul ei de abanos prins în coc – stând de vorbă cu maestrul de concert, pe care-l acaparase cumva și care părea ciudat de mărunt în timp ce o asculta. Aceea este mama mea, Anka Copco. Până acum, ea îți știe deja adresa, numele și știe unde ar trebui să trimită poliția dacă nu sunt acasă până la miezul nopții.

Michal scoase un hohot de râs profund.

— Pare formidabilă.

Eva încuviință, apoi zâmbi.

— Este. Mi-a spus că, deși abia am împlinit 21 de ani, tot va trebui s-o ascult, altfel voi suporta consecințele.

Eva ridică din umeri.

— Presupun că asta fac majoritatea mamelor.

— Nu și mama mea, spuse el, înclinând capul într-un mod respectuos. Mama mea mă lasă să fac ce-mi place, dar asta nu a fost întotdeauna un lucru bun, zise și-i făcu semn cu ochiul.

Apoi își îndreptă ținuta, uitându-se în jos la ea.

— Așadar, doamna se numește Anka Copco, spuse el, cu ochii sclipind de fericire. Și cum se numește fiica doamnei?

Eva se îmbujoră toată de emoție.

— Eva.

— Încântat să te cunosc în sfârșit, Piersicuțo. Eu sunt Michal Adami.

CAPITOLUL 11

Eva suferi de unul dintre cele mai grave cazuri de tifos exantematic pe care îl văzuseră vreodată asistentele medicale. Corpul ei era acoperit de o erupţie şi se zvârcolea în ghearele febrei periculoase. Delirul era cel mai îngrijorător semn care indica gravitatea bolii ei. Tifosul luase multe vieţi în lagăr, dar, dacă era tratat, vindecarea putea fi destul de rapidă.

Sofie privi cum asistenta medicală o obliga pe prietena ei să înghită antibioticele. Nu voia altceva decât să stea lângă ea şi să vadă cum se descurca, dar ştia că, dacă nu se întorcea la depozit, aveau să existe întrebări.

Când se întoarse în Kanada, Meier o aştepta. Sofie înţelese că era mulţumit că găsise o cale de a ajunge mai aproape de ea, ajutându-i prietena.

— Ce mai face? întrebă el, punându-i o mână pe umăr.

Sofie trebui să lupte împotriva dorinţei de a-i da mâna la o parte. Simţi aroma dulce din respiraţia lui, uşor bolnăvicioasă, ca de vanilie arsă. În loc să se îndepărteze, ea acceptă, apoi îşi lăsă mâna peste a lui, atingându-l în treacăt.

— Asistenta a spus că este un caz grav, sper doar să-şi revină.

Îşi ridică privirea spre Meier.

— Dacă aş putea fi acolo să rămân lângă ea...

Stăteau în umbră, lângă o grămadă mare de aşternuturi; Sofie se asigură că nu-i vedea nimeni, apoi se întoarse spre

Meier şi-l sărută scurt pe buze. Meier fu plăcut surprins.

Ochii i se măriră de plăcere, în timp ce-i cuprindea Sofiei faţa în mâini şi-i răspundea la sărut, mai intens. Sofie îi permise, detaşându-se de mirosul de vanilie arsă care îi inundă simţurile, făcând-o să simtă o vagă senzaţie de greaţă.

În cele din urmă, Meier o îmbrăţişă strâns, considerând că lacrimile din ochii ei denotau îngrijorare pentru prietena ei. Îi şterse genele înlăcrimate.

— Pot aranja asta, voi face tot posibilul pentru iubita mea.

Sofie îl privi, cu ochii ei întunecaţi indescifrabili.

— Eşti iubita mea, nu-i aşa?

Sofie se uită în altă parte pentru o clipă, apoi încuviinţă. Ea îl sărută iarăşi repede, pe furiş, cu un zâmbet forţat pe faţă, pe care Meier nu-l observă.

— Aş putea fi, da.

Acest lucru păru să-l facă foarte fericit.

— Bine.

Meier aranjă astfel încât Sofie să poată rămâne cu Eva tot restul zilei şi să o vegheze în timp ce aceasta zăcea într-un pat de spital, palidă, cu buzele uscate şi crăpate.

Nu mai era nimic de făcut decât să aştepte şi să spere că febra va ceda. Meier o duse pe Sofie înapoi la spital în următoarele zile, astfel încât ea să-şi poată vedea prietena câteva minute la fiecare vizită. Dură două zile întregi până când febra cedă, iar Eva se trezi, cu senzaţia de slăbiciune, de foame, dar cu capul limpede.

Privi cum pacienţi ca ea dormeau în paturi, dar medicii nu veneau să-i consulte. Nu ştia dacă ar trebui să încerce să plece, dacă ar fi fost mai rău sau nu pentru ea. Sofie veni să o vadă după-amiază, cu zâmbetul pe buze.

— M-ai îngrijorat, *Kritzelei.*

Eva strânse mâna prietenei sale, mușchii ei erau încă slăbiți și atingerea era ușoară, precum aripile unui fluture.

— Îți mulțumesc pentru tot. Sper că n-am înrăutățit lucrurile.

Eva se referea la Meier, care în mod evident credea acum că erau îndrăgostiți.

Sofie își dădu ochii peste cap.

— Nu fi naivă, dac-ai fi murit, mi-ar fi fost mult mai greu să suport pierderea ta decât să am de-a face cu băiatul acela.

Eva chicoti slab. Apoi se ridică încet, cercetând cu privirea camera de spital. Frica o cuprinse din nou, văzând locul unde se afla.

— Ar trebui să mă întorc, spuse ea.

Sofie o împinse din nou înapoi în pat, cu blândețe.

— Stai, odihnește-te. Meier a spus că te va aduce înapoi în seara asta.

Eva încuviință. Era încă slăbită și obosită, avea să-i prindă bine să se odihnească.

— Poftim, mănâncă asta, spuse Sofie, oferindu-i un colț de pâine neagră.

Eva dădu din cap și, de foame, își rupse o bucată mare de pâine, pe care și-o îndesă în gură, dar din cauza slăbiciunii musculare, dură mult până reuși să o mestece.

— Mulțumesc.

— Sigur, *Kritzelei.*

Eva clătină din cap.

— Îmi pare rău că te-am făcut să treci prin asta.

Se referea la faptul că Sofie trebuise să aibă grijă de ea, riscându-și viața.

— Să nu-ți pară. Mă țin de promisiunea pe care am făcut-o în prima zi când ne-am întâlnit.

Eva își privi cea mai bună prietenă și apoi îi zâmbi.

— Vom trăi?

— Vom trăi, hotărî Sofie.

În timp ce Eva aștepta pe patul de spital, se uita la un bătrân care avea o găleată și curăța podelele. Chipul lui îi era cumva familiar.

El o surprinse pe Eva privindu-l, apoi ridică două degete spre ea, în semn de salut. Avea sprâncene groase, stufoase și ochi foarte întunecați.

— Tu ești? întrebă ea.

El se încruntă. Apoi veni mai aproape de ea, în uniforma lui cu dungi.

— Mă cunoști?

Avea un puternic accent german. Pe buză avea o aluniță. Era slab, mai slab decât în fotografia Evei.

— Într-un fel, spuse ea.

Se aplecă să scoată teancul de fotografii pe care le mutase din lenjeria intimă în căptușeala mânecii îndoite, mult prea lungi, și găsi fotografia respectivă cu ușurință. Era cea cu bărbatul cu sprâncenele stufoase, aluniță, fata timidă și băiatul râzând.

Eva se uită la el, apoi îi zâmbi larg, pentru prima dată după foarte multă vreme.

— Tu ești, spuse ea uimită și-i dădu fotografia.

Ochii bărbatului îi ieșiră din orbite și i se umplură de lacrimi când atinse fotografia, cu degetele tremurânde.

— Cum ai făcut rost de ea?

Eva îi povesti despre depozit, despre sortarea hainelor bărbătești și despre ce făcuse, cum păstrase doar câteva fotografii.

Bărbatul fu uimit, atingând fețele copiilor săi. Fotografia era mică în mâinile sale cu degete groase și noduroase.

Ridică ochii spre ea.

— De ce ai păstrat-o?

Eva ridică din umeri.

— Nu știu, nu puteam suporta s-o văd arsă. Se spune că au făcut asta, nu voiam să-mi asum riscul.

El îi acceptă explicația, emoționat.

— Mulțumesc.

Se uită în jur, în caz că cineva asculta, apoi se întoarse spre Eva, când văzu că drumul era liber.

— Mi-au luat fata, pe Ilsa.

— De unde? întrebă Eva, ridicându-se în capul oaselor.

— Din tren. I-au aliniat pe bărbați de-o parte și pe femei de cealaltă parte. Am aflat mai târziu, Ilsa a fost trimisă în partea stângă.

Eva închise ochii: biata copilă. Oameni care erau în formă și capabili să lucreze, nu prea tineri sau prea bătrâni, erau trimiși în partea dreapta, puteau trăi și munci ca sclavii, ca ei. Cei trimiși în partea stângă erau omorâți la sosire.

— Am crezut că nu o voi mai vedea niciodată, spuse el, clătinându-și capul, cu neîncredere.

Eva se încruntă, până când înțelese că se referea la fotografie.

— Mulțumesc, spuse el, atingându-i brațul.

Eva simți ceva cald și luminos pătrunzându-i în piept, ca și cum, pentru o clipă, ar fi scăpat de povara acelui loc. Sentimentul era minunat.

Ea zâmbi, clătină din cap.

— Nu-mi vine să cred că te-am găsit... dintre toți oamenii de aici.

El încuviință.

— Este un miracol, consimți el. Și trebuie să recunosc că renunțasem la ele. Există sute de mii de oameni aici.

Dacă ai fi încercat să mă cauți, ți-ar fi luat multe luni.

Eva dădu din cap. Fusese pură întâmplare, noroc chior.

— Ce pot face în schimb pentru tine? întrebă el.

Așa stăteau lucrurile în lagăr. Nu era ceva rău, favorurile erau singurul dar pe care îl puteai oferi, singura monedă de schimb care putea ameliora cât de cât lucrurile.

Ea încuviință. Nu era momentul să pretindă că se afla mai presus de aceste reguli, nimeni nu era. O asistentă medicală urma să vină acolo în curând și apoi el ar fi trebuit să plece, era unul dintre puținii deținuți pe care îi văzuse în câteva luni și singurul cu care vorbise.

— Soțul meu, Michal Adami. Trebuie să știu dacă este în viață.

Lumina din ochii lui se stinse ușor.

— Așa cum am spus, există mulți oameni aici, nu știu dacă voi putea afla.

El nu-i spuse că fiecare femeie pe care o întâlnea îl ruga același lucru și, cel mai adesea, nici nu mai era nevoie să întrebe, răspunsul era că erau morți. Și, chiar dacă ar fi în viață, ar fi ca și cum ai încerca să găsești un ac într-un car cu fân.

Eva îl apucă de brațul pe care avea numărul tatuat și-l acoperi cu al ei.

— Care e numele tău?

— Herman.

— Eva. Cred în noroc, în ciuda tuturor lucrurilor. Uită-te la noi, Herman, dacă ăsta n-a fost noroc, nu știu ce este, și puțin noroc e tot ce avem nevoie.

El aprobă.

— Eva, vom avea nevoie de tot ajutorul pe care îl putem obține. Câteva rugăciuni în plus ar prinde bine. Cum te voi găsi? o întrebă.

— Voi găsi o modalitate să mă întorc aici.

Nu era încă sigură care anume.

Herman dădu din cap, apoi zâmbi, își atinse buzunarul uniformei în dungi unde pusese fotografia, un gest de rămas-bun, apoi dispăru.

— Chiar crezi că îl va găsi pe Michal? întrebă Sofie în prima noapte în care Eva se întoarse pe priciul ei familiar, după ce le povestise cele întâmplate.

— Nu știu. Trebuie să sper.

Nimeni nu spuse că era puțin probabil, nici nu trebuia. Toate își pierduseră soții și frații, tații și fiii. Foarte puține dintre ele știau cine era în viață sau nu acolo; dar și șansele ca Eva să-l găsească pe omul cu mustață din micul teanc de fotografii fuseseră infime.

— L-aș putea întreba pe Meier, poate știe ceva sau poate descoperi.

Eva clătină din cap.

— Este prieten cu Hinterschloss. Cred că, dacă cumva Meier spune că-l caută pe soțul meu, Hinterschloss l-ar omorî, doar ca să-mi facă în ciudă.

Sofie își mușcă buza. Era foarte probabil, nu se gândise la asta și se bucură că încă nu-l rugase. Voia să fie sigură dacă putea avea sau nu încredere în el înainte de a-l întreba despre Lotte și despre Michal. Meier era mai bun decât unii dintre ceilalți gardieni, dar era tânăr și naiv și făcuse deja greșeala de a-i spune lui Hinterschloss ceea ce simțea pentru Sofie, când mărturisise că, după părerea lui, ea arăta precum vedeta de cinema Bette Davis. La care celălalt gardian își propusese să o atingă ori de câte ori făcea *apelul*.

— Doar testam marfa, nu-mi place când prietenii mei primesc o bucățică mai bună, declarase Hinterschloss.

Apoi râsese și adăugase:

— Cred că poate păstra aceste mici cadouri.

Dar asta nu-l împiedicase să o atingă din nou.

Sofie încercase să nu se gândească la asta, la ei.

— Încă nu pot să cred că l-ai găsit pe bărbatul din fotografie și că doar asta a mai rămas din fiica sa, spuse ea.

Eva dădu din cap.

— Poate că, la urma urmei, nu erai atât de nebună s-o păstrezi, *Kritzelei*, recunoscu Sofie zâmbind. Poate că și alții vor încerca să-și recupereze fotografiile.

Eva îi zâmbi la rândul ei.

— Mă îndoiesc.

Dar Sofie avea dreptate. După ce-i restituise fotografia lui Herman, Eva începuse să vadă în drum spre Kanada – întâmplător sau nu, nu era sigură – mai mulți bărbați adunați lângă gardul din sârmă ghimpată, strigând-o, dornici să afle dacă avea fotografiile lor. Dar, bineînțeles, Eva păstrase doar un mic teanc de fotografii. Că o avusese pe a lui Herman fusese mai mult decât probabil o excepție, un miracol.

Uneori, era posibil să fure câteva secunde să le vorbească prin gard, înainte ca cineva să observe.

— Poftim, spuse un bărbat mai în vârstă cu păr cărunt și ochi mari, albaștri, împingând prin gardul din sârmă ghimpată o bucățică de cârnat.

— Dar s-ar putea să nu am fotografia ta, am păstrat doar foarte puține, îi explică Eva.

El clătină din cap.

— Nu, știu. N-am păstrat niciuna, mi-aș fi dorit, asta e problema. Am fost întotdeauna prea ocupat să lucrez. Asta am crezut c-ar trebui să facă un soț și un tată: să asigure necesarul zilnic.

Chipul lui părea trist.

— Soția mea a aranjat să vină un fotograf profesionist într-o dimineață, pentru un portret de familie. Era sâmbătă și eram supărat, aveam de lucru la birou, așa că am plecat. Acum regret asta.

Eva nu știu ce să spună. Fuseseră atât de multe momente pe care toți le consideraseră de la sine înțelese, ca și cum li s-ar fi cuvenit, crezând că aveau tot timpul din lume. Erau atât de multe lucruri pe care și Eva și-ar fi dorit să le fi făcut mai bine.

— Familia ta știa că o iubești, de aceea ai muncit din greu.

Ochii bărbatului se umplură de lacrimi.

— Așa crezi?

Eva își șterse o lacrimă.

— Da.

Bărbatul își drese vocea, luptându-se cu șuvoiul de lacrimi apărut ca din senin.

— Oricum, poftim, ia cârnatul. Ai făcut un lucru atât de frumos păstrându-i fotografia lui Herman, el este prietenul meu. Te rog, mănâncă.

Eva încuviință, își îndesă în gură bucata de cârnat și o mestecă; era delicioasă.

— Mulțumesc.

— Poți să-mi spui cum arată soțul tău? o întrebă el.

— Este înalt, cu păr șaten ondulat și ochii verzi.

— Nimeni nu are păr ondulat aici, spuse el.

Inima Evei încetă să mai bată și el își flutură mâna în timp ce-i explica.

— Pe toți ne-au ras în cap.

— O! exclamă Eva. Desigur.

Trecu ceva timp înainte ca bătăile inimii să-i revină la normal.

— Ai o fotografie cu el? Am putea să o dăm mai departe, din mână în mână, poate că l-a văzut cineva.

Eva clătină din cap, nu avea nicio fotografie cu soțul ei.

Bărbatul încuviință.

— E în regulă. Nu-ți face griji, vom întreba în continuare.

Ea îl privi.

— Aș putea să-l desenez, dacă aș face rost de creion și de hârtie.

— Aici?

El făcu ochii mari, apoi clătină din cap.

— Nu știu dacă aș putea să le obțin. Voi încerca totuși.

— Mulțumesc.

Pe parcursul următoarelor săptămâni, în ciuda convingerii ei că miracolul nu se va mai întâmpla, Eva reuși să dea de urma altui bărbat a cărui fotografie de familie o păstrase, datorită descrierii pe care el o făcuse eșarfei cu buline a soției sale și ochilor ei care râdeau fericiți.

Era sfâșietor să-l vadă plângând pe bărbatul din spatele gardului din sârmă ghimpată.

— A murit în tren lângă mine. Am avut noroc totuși, înainte de a fi luați, am aflat că fiul nostru ajunsese în siguranță la Londra cu sora mea, îți vine să crezi? Este acolo, învață limba engleza, spuse și zâmbi la acest gând. Poate chiar recită deja din Shakespeare, nu?

Eva zâmbi. Era un gând frumos.

— Voi păstra această fotografie pentru el, spuse bărbatul.

Ea încuviință și se întoarse să plece, cu lacrimi în ochi.

Era fericită să le restituie posesorilor teancul de fotografii pe care le păstrase, dar își dorea mai mult decât orice să le poată reda oamenii dragi din fotografii, înainte ca totul să fi fost smuls din viața lor.

— Hei, tu, fata cu fotografia! Eva!

Eva se întoarse în timp ce se îndrepta spre Kanada şi-l văzu pe Herman. Se uită repede peste umăr pentru a observa dacă vreunul dintre gardieni îi supraveghea şi se apropie pe furiş de gardul din sârmă ghimpată.

— Herman, salut! Ai veşti? L-ai găsit pe Michal? îl întrebă ea repede, pe nerăsuflate.

Herman clătină din cap.

Inima Evei încetă să mai bată, dar îşi aminti că lipsa veştilor însemna veşti bune.

— Nu, nu încă. Dar ţi-am obţinut astea. S-ar putea să te ajute?

Eva privi în jos şi văzu în mâna lui bătrână şi pătată un petic îngălbenit de hârtie şi un ciot de creion. Acolo, acele obiecte erau o mină de aur, iar dacă erai prins cu ele, sentinţa era moartea.

Ea luă repede obiectele preţioase şi le ascunse imediat în mâneca uniformei, graţie lunilor de prestidigitaţie cu unchiul Bedrich.

— Mulţumesc, şopti ea.

— Dacă poţi desena un portret, mâine la aceeaşi oră voi fi aici să-l iau.

Ea dădu din cap. Putea face asta.

— Încearcă să-l desenezi cât mai exact posibil.

Chipul lui Michal era gravat în inima ei, nu-i era greu să-i deseneze portretul.

CAPITOLUL 12

Sofie găsise o cale de a scăpa de Meier şi, astfel, de atenţia din ce în ce mai mare şi mai nejustificată pe care o primea de la Hinterschloss, iar ea profită repede de ocazie.

Sara, *Kapo*-ul lor, venise după ce vorbise cu unul dintre medicii de afară, dorind să afle dacă vreuna dintre ele avea experienţă de asistentă medicală, deoarece duceau lipsă de personal medical. Era un doctor nou, pe nume Mengele, care era foarte ocupat, şi ei aveau nevoie de cât mai mult personal medical calificat. În următoarele săptămâni, Sofie avea să-şi dea seama că arătosul şi bine îngrijitul doctor era însăşi încarnarea răului şi a Auschwitzului, dar în acel moment nu ştia nimic din toate astea. Tot ce întrevăzuse era posibilitatea de a scăpa de Meier.

— Da, spuse Sofie, spre surprinderea Evei, care încercase să-şi ascundă mirarea când Sara se întorsese să o privească.

Sara se încruntă.

— Este adevărat? Dacă minţi, ştii că te vor ucide? întrebă ea.

Eva o privise pe prietena ei încuviinţând.

— Am experienţă, cinci ani la Viena.

Kapo dădu din cap.

— Bine, acum au nevoie de tine acolo. Pentru unele cazuri importante. Au spus că deocamdată poţi rămâne aici, deşi mai târziu s-ar putea să te mute într-o altă baracă, împreună cu restul personalului medical.

Când Sofie se întoarse de la dispensar la primele ore ale dimineţii, se ghemui lângă Eva.

— Cum a fost? întrebă Eva.

— A fost bine, cred că i-am păcălit. Dar pentru cât timp, *Kritzelei*, înainte ca ei să afle că locul unde am lucrat nu era un spital pentru oameni? şopti ea. Şi că am lucrat doar în adolescenţă?

*

În copilărie, Sofie visase să devină medic veterinar. Ea iubea animalele, iar locul ei preferat de vizitat din Austria era grădina zoologică, unde urmărea urangutanii, elefanţii şi tigrii siberieni. În micul apartament pe care îl împărţea cu tatăl ei, deasupra ceasornicăriei lui din centrul Leopoldstadtului, cartierul evreiesc, căminul familiei sale de peste trei generaţii, ea însăşi adoptase o mică menajerie, inclusiv un câine de talie mică, lăţos, pe nume Boopshi, mai multe pisici maidaneze, pe care tatăl ei alergic le numise „Shoo" şi o broască-ţestoasă, pe nume Freud.

Când avea 14 ani, Sofie începuse să lucreze ca voluntară la Schönbrunn Zoo, cea mai veche grădină zoologică din lume, care aparţinuse odată împăratului de Lorena. Călătoria cu trenul dura 45 de minute şi ea se ducea acolo după şcoală pentru cele mai scurte vizite, dar merita să cureţe ţarcurile elefanţilor şi ale tigrilor. Tatăl ei, Carl, glumea deseori spunând că Sofiei îi plac mai mult animalele decât oamenii. Uneori, ea credea că el avea dreptate. Animalele nu se prefăceau. Câteodată, ele erau mai simple şi mult mai drăguţe.

În orice caz, el se înşelase într-o singură privinţă: Sofiei îi plăceau oamenii pe care îi cunoştea. Îi plăceau bunicii ei materni, care locuiau într-un apartament frumos pe colţ şi alături de care stătea în fiecare vineri seară la cina de Sabat[5].

5 La evrei, ziua de odihnă sau ziua a şaptea a săptămânii. (n. tr.)

Dimineața îi plăcea să împletească aluatul de Challah[6] împreună cu bunica ei și să vadă cum ieșea pâinea din cuptor, să lustruiască argintăria și să așeze masa cu lumânările de Sabat, pe care le aprindeau doar după asfințit. Era întotdeauna o masă frumoasă, cu flori proaspete cumpărate de la piață, și întotdeauna aveau un desert sau două, de obicei ștrudel cu mere gătit acasă sau cheesecake, specialitatea bunicului.

Când împlini 17 ani, începu să facă practică în medicină veterinară, ca asistentă medicală și întâlni un alt student, pe nume Lucas. El era un suflet bun care, la fel ca ea, prefera animalele în locul oamenilor. Nu a fost o dragoste mare. Mai mult o aventură de o vară, dar, din păcate, spre sfârșitul ei, viața Sofiei a rămas destul de compromisă: era însărcinată. Un fapt de care și-a dat seama la mult timp după ce romantismul scurtei povești de dragoste se stinsese.

Lucas se oferise să facă ceea ce se cuvenea, un lucru onorabil, deși, câteva luni mai târziu, se îndrăgostise de altă femeie, dar Sofie refuză. În ciuda scandalului, a dezamăgirii și a rușinii pe care ar fi adus-o asupra reputației familiei sale, ea nu s-a putut angaja într-o căsătorie cu un bărbat pe care nu-l iubea.

— Ești mult prea idealistă, o dojenise tatăl ei clătinând din cap, dezamăgit, după ce Sofie îi dăduse vestea.

Apoi Carl își luase capul în mâini și își dorise încă o dată ca soția lui – fie-i memoria binecuvântată – să fi trăit suficient de mult pentru a-l ajuta s-o crească.

— Te-am lăsat să fii independentă, mama ta ar fi știut ce să facă, ea ți-ar fi spus despre aceste lucruri!

Era o lamentare frecventă. El o privi și oftă.

---

6 *Pâine evreiască* împletită ce se servește de Sabat și la marile sărbători evreiești. (n. tr.)

— Ea te-ar fi pregătit mai bine pentru viață, ți-ar fi explicat cum se cuvine despre bărbați.

În ciuda situației în care se afla, Sofie râse, cu ochii ei întunecați aprinși.

— O, tată, bunica mi-a explicat tot ce trebuia să știu despre bărbați – și Lucas nu a fost așa, ar fi trebuit să ne dăm seama, știu asta. Mai ales acum. Dar nu văd cum măritându-mă cu el aș putea îmbunătăți această situație.

Tatăl ei o privi cu ochii mari de uimire, de parcă răspunsul ar fi fost evident.

— El ar putea să vă ofere o viață ție și copilului.

Sofie se încruntă, încrucișându-și brațele, iar Babooshi îi sări în poală. Sofie îi mângâie blana sârmoasă.

— Mă dai afară din casă?

Tatăl ei fu surprins.

— Nu, desigur că nu.

Ea îl privi cu ochi pătrunzători.

— Atunci nu înțeleg. Aș fi o povară pentru tine?

Poate că Sofie fusese întotdeauna puțin prea sinceră. Ea nu credea că merită să pierzi timp în încercarea de a prezenta lucrurile într-o lumină mai bună. Nu prea înțelegea cum ar fi putut să fie o povară, deoarece magazinul mergea bine și ei nu duceau o viață extravagantă.

Tatăl ei își ciupi vârful nasului, nefiind sigur cum să-i explice cum căsătoria era adesea lucrul potrivit de făcut, chiar dacă nu era ceea ce-ți doreai.

— Nu asta vreau să spun, știi doar că aceasta este și va fi întotdeauna casa ta. Sunt doar îngrijorat de ceea ce vor crede oamenii, Sofie.

Ea îi aruncă o privire.

— Ei bine, nu-ți face griji.

Tatăl ei clătină din cap.

— Nu e atât de simplu!

Sofie era într-adevăr nedumerită.

— Ar trebui să fie. Dacă sunt liberă să locuiesc în continuare aici, atunci te rog, tată, dă-mi și libertatea de a lua această decizie.

— Nu e ca și cum am putea să te forțăm să te măriți cu el, nu-i așa? spuse bunicul ei mai târziu, având o mică speranță.

— Nu, din păcate, nu, conveni tatăl ei.

Însă o săptămână mai târziu, încercară altceva. Bunica ei sugeră ca ele să iasă în oraș la o discuție. O invită pe Sofie la o cafenea din apropiere și, la câte o ceașcă de cafea de care amândouă abia se atinseră, o imploră:

— Uite, Sofie, știu că ceea ce spui are sens, am cunoscut destule tinere care s-au trezit prinse în capcana unei căsnicii lipsite de dragoste, având copii cu un bărbat pe care nu-l respectă. Trăind o viață pe care nu și-o imaginaseră niciodată când erau tinere. Înțeleg, așa că nu voi încerca să te conving să te răzgândești în această privință. Ai avut întotdeauna principii ferme și coloană vertebrală pentru a le respecta. Acum vei avea nevoie de ele mai mult ca niciodată. Dar permite-i acestei bătrâne să-ți ofere câteva sfaturi, bine?

Sofie încuviință, luă o înghițitură de cafea neagră și rece, făcu o grimasă și o lăsă pe masă.

— Dacă vei naște aici, vei compromite pe toată lumea, nu doar pe tine.

Sofie o privi lung.

— O dezonoare?

— Nu, o catastrofă, ca o bombă! Știu, sună dramatic. Dar, crede-mă, acest lucru ne va afecta viețile și ne va provoca tot felul de probleme. Pentru afacerea tatălui tău,

pentru tine, pentru familie. În acest cartier, toți ne băgăm nasul în treburile celorlalți, din păcate. Mi-ar plăcea să trăiesc într-o epocă în care o femeie care rămâne însărcinată nu este considerată o rușine pentru familia ei și nici ea nu se consideră astfel.

Sofie suspină.

— Dar asta este ridicol, când un bărbat lasă o femeie însărcinată... protestă ea cu ardoare, dându-i lacrimile.

Bunica ei ridică o mână și consimți.

— Lui nu i se întâmplă nimic, nu chiar, știu. Există câteva șoapte și poate unii oameni vor face caz, poate nu, dar cam atât. Nu e corect, dar asta este lumea în care trăim. Întotdeauna a fost așa și, chiar dacă oamenii se obișnuiesc cu asta, gândește-te la copil, crescut ca un bastard. Va fi hărțuit, judecat, știi că așa se va întâmpla.

Sofie se încruntă, luând în considerare cuvintele bunicii ei. Cuvântul „bastard" reverberă în mintea ei, ca o piatră ascuțită.

— Dacă tu nu mă vei forța să mă mărit cu Lucas, atunci ce-mi propui? Să mă duc și să locuiesc în altă parte, asta-mi sugerezi?

Bunica ei îi atinse brațul.

— Nu, ei bine, nu pentru mult timp. Te poți duce să locuiești cu verișoara ta Lotte la țară, în Bregenz, până naști. Apoi te vei putea întoarce.

Sofie o privi, apoi închise ochii îngrozită.

— Singură? Asta spui, după ce renunț la copil?

Bunica ei o privi, cu o expresie gravă.

— Aceasta este o opțiune, desigur.

Sofie clătină din cap și sări brusc de pe scaun, în timp ce lacrimi de supărare i se revărsau pe obraji.

— Nu voi renunța la copil! șuieră ea.

— Stai jos! îi ceru bunica ei, în timp ce câțiva oameni se opreau să se uite la ele.

Sofie rămase în picioare, neclintită, respirând greu.

Bunica ei oftă și spuse:

— Cealaltă opțiune, Sofie, este să naști acolo și să aștepți.

Sofie își șterse lacrimile și se așeză la loc.

— Pentru cât timp?

— Câteva luni. Putem spune că te-ai căsătorit și soțul tău a murit – vreo boală sau așa ceva. Apoi te vei putea întoarce, cu un inel pe deget.

Sofie își privi bunica în timp ce bătrâna își scoase un inel de pe mâna dreaptă, un cadou aniversar din partea bunicului ei, aur cu safir, într-o montură Empire.

— Ia-l.

Sofie își încrucișă brațele, refuzând să ia inelul. Ura minciuna.

— Aș vrea mai degrabă să-mi asum responsabilitatea pentru propriile greșeli decât să mă prefac.

Bunica ei clătină din cap, exasperată.

— Trebuie să facem un compromis, Sofie, dacă nu de dragul tău, atunci măcar de dragul copilului.

Sofie oftă, o privi lung o clipă și apoi, în cele din urmă, încuviință. Ea își închipui că majoritatea oamenilor vor ghici oricum adevărul, dar, dacă așa se simțeau mai confortabili cu minciuna, ea le oferea o minciună, de dragul familiei sale.

Când Sofie se întoarse la Viena cu bebelușul, ea împlinise 18 ani și Tomas avea șase luni. Locul ei în programul de medicină veterinară dispăruse. Oricum nu mai avea timp de studii când avea un copil, în ciuda ajutorului plin de bunăvoință primit din partea tatălui și a bunicilor ei. În ciuda rețineriIor referitoare la nașterea lui, ei îl primiseră

din toată inima în viața lor. Tomas era un bebeluș vesel, fericit, cu ochi mari, căprui și un puf de păr blond cenușiu, despre care tatăl ei spuriea că trebuie să provină de la mama Sofiei.

Pe măsură ce Tomas creștea, tatăl ei era convins că bebelușul va împărtăși firea mamei ei. Micuțul era un suflet blând, sensibil, atras de flori și de muzică. Se așeza liniștit pe podea, jucându-se fericit cu jucăriile sale și făcându-i pe clienți să zâmbească în timp ce râdea ori de câte ori Sofie îl gâdila.

Pe măsură ce lunile treceau, Sofie se așezase la casa ei și se obișnuise cu noua ei viață de mamă. În timp ce-i lipseau studiile și își dorea să continue practica, în calitate de asistent veterinar, a fi părinte era propria aventură și existau toate șansele ca ea să se poată întoarce la studii odată ce Tomas avea să mai crească, poate chiar să meargă mai departe și să devină, la rândul ei, medic veterinar.

Deocamdată, Sofie ajuta la magazinul tatălui ei, unde fusese ucenică de când avea șase ani; acolo excela la cifre și abilități manuale, la fel și acasă, unde repara ceasuri și schimba scutece. Deocamdată era bine, se gândea ea, mulțumită. Era tânără și avea încă toată viața înainte, mai era timp.

Până când, brusc, totul se schimbă, aproape peste noapte, printr-un singur cuvânt: Anschluss[7].

*

Sofie o privi pe Eva și oftă, adusă brusc înapoi la realitatea situației sale actuale, departe de momentul când

---

7 Anschluss, cunoscută și ca Anschluss Österreichs, a fost anexarea Austriei de către Germania nazistă, prin care s-a format „Germania Mare", la 12 martie 1938. (n. tr.)

Austria fusese anexată de nemţi, în timp ce se întindea lângă prietena ei pe priciul rece, îngrijorându-se din cauza noului său loc de muncă, dar şi a consecinţelor pe care le-ar fi avut de suportat dacă s-ar fi aflat că ea nu era cu adevărat asistentă medicală.

— Singura experienţă adevărată pe care o am este să lucrez în ceasornicăria tatălui meu, spuse ea, ridicându-şi degetele lungi şi subţiri. A alege rotiţe dinţate nu este ca şi cum ai lucra cu oase şi carne.

— Mă îndoiesc că va conta, spuse Eva. Oricum, nu este ca şi cum ei se gândesc la noi mai mult decât ca la nişte maşini sau animale.

— Mai ales dacă eşti evreu, ca noi, conveni Vanda cu blândeţe, întorcându-se spre ele şi frecându-se la ochi ca să alunge somnul de pe genele ei palide.

Era adevărat, majoritatea deţinuţilor din barăcile de la Auschwitz erau evrei şi oameni din Cehoslovacia. Erau câteva excepţii precum Sofie, originară din Austria, dar ele se întâmplaseră din cauză că fuseseră la Terezín la început. În cea mai mare parte, oficialii lagărului considerau că era mai sigur dacă rămâneau aşa. Era mai uşor să fii cu ai tăi, se gândeau ei. Dar nu era perfect; oamenii erau mutaţi în timp ce erau repartizaţi în diferite locuri de muncă, aşa că amestecul inevitabil avea loc. Chiar şi aşa, în lagăr exista o ierarhie distinctă şi evreii aveau cel mai dificil statut, era mai bine dacă erai doar pe jumătate evreu, având un părinte non-evreu. Deţinuţii politici aveau probabil cel mai bun statut, la fel şi polonezii, închişi acolo de mai mult timp.

Spitalul arăta ca unul adevărat, dar nu era la fel ca spitalele pe care le cunoşteau. Acolo, Eva îşi petrecuse cea mai mare parte a timpului dormind, dar văzuse că,

deşi medicii purtau halate albe, nu se prea preocupau de pacienţi. Totuşi, ei erau ocupaţi, foarte ocupaţi, deşi era greu de înţeles cu ce. Existau zvonuri îngrozitoare despre ceea ce se întâmpla acolo, deşi nimeni nu ştia sigur. Aşa că ele erau acum interesate să afle mai multe, de la Sofie.

Sofie închise ochii, era obosită, dar tot trează, o stare oribilă provocată de frica prea familiară, iar somnul, dacă urma să vină vreodată, avea s-o facă mult mai târziu. Din fericire, personalul spitalului era scutit de participarea la *apeluri*.

— Îngrijirea medicală este cel mult rudimentară. Medicii fac vizite medicale prin saloane, dar nu îi consultă cu adevărat pe pacienţi. Desigur, asistentele medicale îi vor trata pe bolnavii care suferă de tifos sau de ceva asemănător, pentru a se asigura că ei vor reveni repede la muncă, dar, din câte aş putea spune, spitalul este într-adevăr doar pentru un singur lucru.

— Pentru ce anume? întrebă Eva.

— Experimente.

Eva făcu ochii mari de uimire, nu se aşteptase la asta.

— Ce fel de experimente?

— Lucruri care să-i ajute să câştige războiul, folosindu-se de noi drept cobai.

— Ce fel de lucruri?

Sofie era tulburată şi copleşită, încă o vedea pe una dintre paciente, condusă departe, cu sângele prelingându-i-se pe picior. Nici măcar nu i-l bandajaseră, se vedea efectiv osul, în timp ce biata femeie se împiedică de un pat unde o asistentă medicală o dusese să se „vindece". Sofie se cutremură. Una dintre celelalte infirmiere îi spusese mai târziu că noul doctor, Mengele, pusese ceva în os ca experiment, dar nu-i explicase în ce scop.

— Nu prea vrei să ştii.

Oftă şi şopti:

— Am nevoie de altceva la care să mă gândesc, *Kritzelei*, ceva *bun*. Povesteşte-mi despre prima ta întâlnire cu Michal, după concert, când v-aţi plimbat de-a lungul Vltavei.

— Da, aş vrea să aud şi eu, spuse Helga, iar Vanda încuviinţă, renunţând şi ea bucuroasă la somn.

Şi Eva le povesti prima lor întâlnire de dragoste.

CAPITOLUL 13

Praga, aprilie 1938

Se plimbară prin orașul vechi într-o noapte răcoroasă de aprilie, imediat după ploaie. Eva respiră aerul curat, dulce și proaspăt, acolo unde ploaia scăldase asfaltul. Era genul ei preferat de noapte, când timpul părea să stea pe loc.

De-a lungul râului Vltava, cei doi puteau distinge doar luminile difuze ale bărcilor, făcându-le cu ochiul când treceau de-a lungul malurilor. Michal era mult mai înalt decât Eva și, de multe ori, trebuia să se aplece pentru a o privi. Ea tremura în noaptea răcoroasă și el îi oferi sacoul său. Eva își mușcă buza în timp ce el o ajută să-l îmbrace, inspirându-i parfumul cald și curat. Era doar o urmă vagă de colonie, plăcută și ușor picantă și Eva nu se putu abține să n-o găsească ușor îmbătătoare. Își simți obrajii arzând la acest gând și căută cu disperare ceva de spus bărbatului înalt și frumos care se plimba alături de ea. În sala de concerte fusese mai ușor, cu atât de mulți oameni în jurul lor. Fusese sigur. Acolo, doar ei doi, își auzea bătăile inimii răsunându-i puternic în urechi.

— Când ai învățat să cânți așa frumos la vioară? îl întrebă ea în cele din urmă.

Michal se întoarse să o privească, încruntându-și o sprânceană, încetinindu-și pasul vioi, pentru a-l potrivi cu al ei. Își trecu o mână prin bucle, în timp ce se gândea la trecut, zâmbind.

— Când aveam vreo patru ani. Mi-am petrecut vara cu familia mea la Bratislava. Părinții mei aveau o casă veche imensă, extinsă pe mai multe etaje și îmi plăcea să-i explorez comorile, în special podul, acolo unde erau toate aceste lucruri depozitate de o viață: un vechi căluț balansoar, haine din secolul trecut, jocuri de societate, cărți. Dar obiectul care m-a impresionat cel mai mult a fost o vioară veche roșie, de care am fost fermecat. Am scos-o din cutia sa, presupun cu destulă blândețe, în ciuda vârstei mele, și mi-am trecut ușor degetele peste corzi. Mama mă tot căuta și m-a găsit cu vioara în brațe. Unchiul meu a fost impresionat de pasiunea mea pentru vioară, s-a gândit că însemna ceva, spuse el ridicând din umeri, râzând.

Ochii verzi i se încrețiră la colțuri.

— A spus că întotdeauna și-a dorit ca vărul meu, Jakub, să fie interesat de vioară, dar el nu a făcut-o niciodată. Așa că unchiul meu a aranjat să iau lecții de vioară. A fost o îngăduință, au spus toți. Dar mi-a plăcut și după aceea am cântat în fiecare zi. Când m-am dus acasă, unchiul meu mi-a oferit acea veche vioară roșie, la care am cântat până am împlinit 16 ani, când mi-am cumpărat una nouă, mai potrivită pentru statura mea, glumi el, arătându-i pieptul lat și brațele lungi. Am cumpărat-o cu banii pe care îi câștigasem cântând serile într-un mic restaurant. I-am mințit că aveam 20 de ani, astfel încât să pot bea și eu. A durat aproape un an, deoarece am decis că îmi voi lua o vioară așa cum avea Jascha Heifetz[8], considerat unul dintre cei mai buni violoniști din lume. Am ajuns să-l întâlnesc anul trecut, când a venit aici pentru un concert. Totuși, încă am vioara aceea veche.

---

8 Jascha Heifetz (2 februarie 1901, Vilnius, Lituania – 10 decembrie 1987 Los Angeles, California, SUA), violonist virtuoz rus evreu, considerat unul dintre cei mai mari violoniști din toate timpurile, supranumit „Violonistul secolului" de către RCA Victor Symphony Orchestra. (n. tr.)

Se plimbară pe o stradă, departe de râu, iar Eva zâmbi, imaginându-și băiețelul care trebuie să fi fost el cândva, și Michal îi zâmbi la rândul lui, cu ochii strălucindu-i de fericire sub lumina felinarelor.

— E rândul tău. Când ai început să desenezi? Te-am văzut în piață.

Gura Evei se întredeschise surprinsă.

— Da?

Michal încuviință, având o gropiță în obrazul bronzat.

Eva își întoarse privirea spre străzile aglomerate – femei și bărbați eleganți, îmbrăcați la modă, se plimbau, ieșeau din teatre, cinematografe și baruri; râsetele lor răsunau în aer și inima începu să-i bată mai repede.

Michal râse.

— Nu ești singura care a spionat.

Eva se uită la el și clătină din cap surprinsă, râzând și ea. Ca artist plastic, lumea ei se rezuma la perspectivă. Era ciudat că nu se gândise că el o putea vedea, dar presupusese că era cufundat în muzica sa.

Se îmbujoră de emoție, se uită în pământ și apoi răspunse:

— Am desenat dintotdeauna, mama spune că m-am născut cu creionul în mână. Am întotdeauna un caiet de schițe la mine, în cazul în care văd ceva interesant ce trebuie surprins, un moment, o amintire, ceva neobișnuit. Nu știi niciodată ce vei vedea.

Eva ridică din umeri. Era o lume frumoasă și îi plăcea să o observe.

— Ai caietul de schițe la tine chiar și acum? întrebă el surprins.

— Da, răspunse ea schițând un mic gest, atingând un ghiozdan mare din piele și oarecum nepotrivit, nu genul de accesoriu pe care l-ai fi luat la o simfonie, așa cum o dojenise

mama ei mai devreme. Totuşi, ei nu-i păsa, fără caietul ei de schiţe s-ar fi simţit singură sau pierdută.

Ochii lui sclipiră şi clătină din cap.

— Aşadar, tu îţi aduci de lucru chiar şi la o întâlnire?

Eva râse, apoi îşi ridică privirea spre el, cu ochii strălucind de bucurie.

— Nu mi-am dat seama că voi avea o întâlnire.

— Eu, da.

Eva se întoarse să-l privească surprinsă. Michal ridică din umeri.

— Ei bine, înţelegi, eu am putut vedea din tine mai mult decât pantofii.

Eva râse din nou, apoi clătină din cap.

— Haide, îi făcu semn, trăgându-l de mână spre o bancă, lângă un felinar aprins.

Se aşeză pe bancă şi Michal o privi cu o expresie nedumerită, în timp ce ea îşi scotea din ghiozdan caietul de schiţe şi un creion, pe care-l puse după ureche, în timp ce-i zâmbea.

— Vreau să am o amintire a acestei nopţi. Ceva îmi spune că îmi voi dori să am o amintire frumoasă.

— Despre? întrebă el zâmbind şi arătându-i gropiţele din obraji în timp ce se aşeza lângă ea, poate puţin mai aproape decât era nevoie, lipindu-şi piciorul cald de al ei.

Eva respiră adânc, apoi îşi deschise caietul de schiţe, netezind foaia cu degetele, înainte de a începe, iar ochii ei de culoarea alunei căpătară o expresie serioasă.

— Despre ziua în care te-am cunoscut.

CAPITOLUL 14

Noaptea, Eva desenă portretul lui Michal pe peticul îngălbenit de hârtie pe care i-l adusese prietenul lui Herman. Portetul era la fel de precis, ca şi cum Michal ar fi pozat în faţa ei, deşi ea trebuia să-şi imagineze cum arăta cu capul ras.

— De ce au nevoie de un portret, n-ar putea doar să se intereseze de numele lui? întrebă Vanda, care stătea pe marginea priciului, cu genunchii osoşi ascunşi sub bărbie.

— Unii îşi păstrează numele pentru ei înşişi. Aici devin oameni diferiţi, păstrându-şi trecutul intact, răspunse Sofie.

Eva încuviinţă. Era adevărat. Unele fete din baracă erau aşa. Mai ales cele care îşi văzuseră familiile ucise. Era mai uşor să te prefaci că eşti doar un număr, era mai greu să ţi se reamintească în fiecare zi cine ai fost cândva. Acesta era unul dintre motivele pentru care Sofie era sigură că îi era greu să dea de urma verişoarei sale Lotte.

Avusese câteva piste false şi o dată văzuse pe cineva care semăna cu ea, dar care, în cele din urmă, se dovedise că nu era ea. Dacă cineva voia să-şi ascundă identitatea, aceea putea fi Lotte, după tot ce făcuse.

— De asemenea, asta nu va atrage prea multă atenţie asupra Evei, cred, întrucât este doar un petic de hârtie, spuse Sofie, mereu practică.

Eva aşa spera, deja era cunoscută sub numele de „fata cu fotografia", nu voia ca aceste informaţii să ajungă pe mâini greşite.

*

Când adormi, îl visă pe Michal. Părea atât de real, avea capul ras, ochii lui verzi erau anoşti şi întunecaţi, avea vânătăi sub ochi şi pometţii ascuţiţi îi ieşeau în evidenţă pe chipul palid.

Lucra afară în zăpadă, stând în şir cu alţi câţiva bărbaţi, toţi aşezau cărămizi. El nu o văzuse, iar ea începu să meargă repede, încercând să ajungă la el. Saboţii îi alunecară în noroiul care se transforma brusc în blocuri masive de zăpadă. Ea se strădui să le traverseze, strigându-i numele, până când răguşi, dar niciun sunet nu i se desprinse de pe buze şi el nu ridică niciodată privirea şi, oricât de mult se străduia ea să-l ajungă din urmă, el părea să se îndepărteze tot mai mult.

Eva se trezi speriată, ţipătul stingându-i-se pe buze, inima bătându-i puternic în piept. Se ridică în capul oaselor tuşind şi şuierând, având senzaţia de slăbiciune şi oboseală.

În timpul *apelului* de dimineaţă, Hinterschloss se comportă extrem de josnic. Eva simţi mirosul de alcool de la un metru distanţă, înainte ca gardianul să se oprească în faţa ei, cu un rânjet batjocoritor pe faţă şi ochii galbeni strălucitori.

— Kanada, eşti pregătită pentru astăzi?

Eva încuviinţă.

— Nu poţi vorbi? Răspunde-mi!

O împinse cu patul puştii şi genunchii Evei se încovoiară. Mai târziu, acolo urmau să apară vânătăi profunde.

— Da, domnule, spuse ea imediat, îndreptându-se repede.

— Parcă erai în spital?

Ea se făcu albă ca varul. Probabil Meier îi spusese. Avusese dreptate să se încreadă în instinctele sale și să nu-i dezvăluie prea multe prin Sofie. Deși presupunea că și Hinterschloss trebuie să se fi întrebat pe unde fusese. Toate acestea și multe altele îi trecură prin creierul îngrozit.

— Da. Am fost, pentru scurt timp.

— Ești încă bolnavă? o întrebă el, cu ochii săi pătrunzători, în timp ce făcu un pas înainte, atingându-i fruntea.

Eva trebui să-și muște obrazul pentru a se abține să-i dea mâna la o parte. Hinterschloss făcu un întreg spectacol ștergându-și mâna pe pantaloni, cu o expresie de dezgust întipărită pe față.

— Nu, clătină din cap, nu mai sunt, am fost cu ceva timp în urmă.

— Nu cu foarte mult timp în urmă.

Eva nu știa exact în ce fel avusese norocul să scape până atunci de remarca lui răutăcioasă despre boala ei, poate că era extrem de prost dispus acum și căuta un motiv să se ia de cineva, chiar dacă era pentru ceva ce se întâmplase mai demult.

Era încă foarte slăbită, își simțea picioarele grele și era puțin obosită. Cu o alimentație potrivită și o odihnă corespunzătoare, vindecarea ar fi fost posibilă, dar acolo, neavând niciuna dintre aceste posibilități – ca să nu mai vorbim despre condițiile insalubre –, avea probabil un drum lung până la recuperare.

— Așadar, ești puternică?

— Da, minți ea.

Hinterschloss își arcui o sprânceană.

— Cât de puternică?

Eva spera că nu-i va cere să ridice și să țină un alt bolovan deasupra capului ore întregi, nu știa dacă avea putere, ca să fie sinceră.

— Sunt capabilă să lucrez, pot continua să lucrez la Kanada, domnule.

Gardianul păru surprins și chiar râse, bătându-se pe genunchi, cuprins de un acces brusc de veselie.

— Ce înseamnă asta? se adresă el uneia dintre *Kapo*, care începu și ea să râdă.

— Fată prostuță, spuse ea.

Hinterschloss încuviință, în timp ce ochii lui galbeni scânteiau. Apoi o privi pe Eva.

— Da, *foarte* prostuță. Deci, doar pentru că ai fost bolnavă, crezi că meriți un tratament special, ca să obții una dintre cele mai bune repartizări în muncă aici, nu-i așa?

Eva înțelese.

— Nu, nu am vrut să spun asta.

— Nu? râse el.

Îi înfipse brutal un deget în piept, astfel încât să o doară, făcând-o să gâfâie.

— Așadar, te îmbolnăvești și celelalte trebuie să continue să lucreze din greu în aer liber, indiferent de vreme, în timp ce tu primești un loc călduț de muncă?

Hinterschloss își dezveli dinții ascuțiți și-i aruncă o privire răutăcioasă.

— Nu.

— Nu?

Ochii lui cenușii scăpărară.

— Nu, vreau să spun că n-am nevoie de un tratament special, domnule, pot să lucrez oriunde.

Se așternu o tăcere lungă. Apoi unul dintre ceilalți

paznici spuse că trebuiau să treacă mai departe şi Hinterschloss pufni zgomotos, de parcă bărbatul i-ar fi tăiat cheful de distracţie, şi o privi din nou.

— Oriunde, da? Bine, te poţi alătura echipei de construcţii, au nevoie de cineva care să sfărâme bolovani.

Apoi rânji răutăcios.

— Parcă îmi amintesc că ai experienţă cu ei.

Eva deschise şi închise gura.

Mâna gardianului se îndreptă spre puşca mitralieră.

— E vreo problemă?

— Nu, domnule.

— Bine, du-te, deja am pierdut timp din cauza ta, pe viitor nu se va mai întâmpla.

Mâinile Evei pipăiră micul portret ascuns lângă coaste. Cum va mai avea ocazia să i-l dea lui Herman acum?

Primăvara trebuia să vină, dar, în schimb, zăpada continua să cadă şi să se aştearnă troiene. Eva îşi înfăşură în jurul capului eşarfa subţire pe care reuşise să o obţină din depozit şi înaintă să se alăture grupului de prizoniere care începea tura de douăsprezece ore de sfărâmat bolovani, în gerul cumplit.

În noaptea aceea, înainte de ora stingerii, când ieşi afară cu mâinile umflate, roşii şi dureroase din cauza gerului, Eva îi dădu Sofiei portretul lui Michal.

— I-l poţi da lui Herman, dacă îl vezi?

Sofie o privi şi apoi îşi înfăşură fularul peste mâinile reci ale Evei, în încercarea de a i le încălzi.

— Voi încerca. S-ar putea să dureze ceva timp. El nu mai face curat la spital, dar uneori trebuie să merg să iau provizii din depozitele situate dincolo de gardul din sârmă ghimpată, unde lucrează acum.

— Mulţumesc, când ai ocazia.

O săptămână mai târziu, Vanda, Helga şi alte câteva femei din Kanada fură mutate în aceeaşi unitate de lucru şi se alăturară Evei într-o nouă baracă, rezervată mai ales unităţilor de forţe de muncă. Noul adăpost era mult mai aglomerat. Totuşi, Sofie reuşi, cu puţină mită din partea lui Meier, să se mute în noua baracă a Evei. Noua lor *Kapo* era o poloneză pe nume Maria, care părea genul dispus să privească în altă parte, dacă preţul era corect. Trecu o lună până când Sofie avu şansa să meargă dincolo de gardul din sârmă ghimpată şi să-l găsească pe Herman.

Tuşi, apoi lăsă portretul lui Michal la picioarele lui, făcându-i semn să-l ia de jos, şi Herman şi-l strecură pe furiş în buzunar.

— Şi acum aşteptăm să vedem, spuse Sofie în noaptea aceea.

Eva încuviinţă.

Mâinile ei erau crăpate şi dureroase. Era obosită şi înfometată.

Nu existau raţii sau resturi suplimentare de mâncare. Era dificil să găseşti ceva de dat la schimb atunci când lucrai în aer liber, nu era ca atunci când erai în Kanada, unde se găsea întotdeauna ceva ce se putea schimba pentru o porţie de hrană suplimentară.

Ajunsese dureros de slabă şi rănile de pe picioarele ei nu se vindecaseră cum trebuie.

— Poftim, spuse Sofie, oferindu-i o felie groasă de pâine neagră, mai mare decât raţia lor obişnuită de seară.

— Nu, Sofie, protestă ea, nu-ţi voi lua mâncarea.

— Trebuie, Eva, sau nu vei reuşi să supravieţuieşti, nu cu aceste raţii. Eşti deja prea slabă. În plus, lucrez într-un spital, uneori primim porţii suplimentare de mâncare.

— Minţi, spuse Eva, îngustându-şi ochii.

Se uită la prietena ei și se întrebă: oare se culcase cu Meier ca să obțină asta? Nu voia să fie motivul pentru care prietena ei se expusese pericolului.

— Nu mint, spuse Sofie, rupând o bucată de pâine din mâinile Evei și apoi îndesând-o în gura prietenei ei. Mănâncă! porunci ea, cu ochii ei întunecați, severi, iar Eva începu să mestece, luptându-se cu dorința de a devora tot, în timp ce chinurile foamei o rodeau.

— Am primit asta printr-o prietenă, o asistentă medicală, minți Sofie, dându-i o felie de brânză, apoi scoase o bucată groasă de cârnat din basmaua pe care o purta pe cap și le-o împărți tuturor colegelor din baracă, spre plăcuta lor surprindere.

Se auzi un mic suspin.

— Este adevărat? Sau ochii mei tocmai mi-au jucat feste? șopti Helga, ridicându-se în picioare.

— Este adevărat, spuse Sofie cu un zâmbet blând.

Vanda râse de ea, îngustându-și ochii.

— Minte. O are de la gardianul cu privire de cățeluș îndrăgostit, Meier. Nu puteau sta departe unul de celălalt, deși Sofie nu mai lucrează în depozitul Kanada. I-am văzut deunăzi, când am trecut prin spatele spitalului. Nu-și putea ține mâinile departe de ea; nu părea să-i pese că i-ar putea vedea cineva.

Sofie o fulgeră din priviri, dar nu-i contestă afirmațiile. Era adevărat, scăpase de el o vreme și fusese foarte ocupată la spital. Ca urmare, lucrurile se îmbunătățiseră pentru ea; și Hinterschloss părea să-și fi găsit altă victimă pentru o vreme, dar, cu prietena ei încă atât de bolnavă, când Meier avusese pretenția de a trece pe la ea în urmă cu câteva zile, ea îi spusese că-i fusese dor de el.

— Ți-a fost dor de mine? întrebase el, plăcut surprins.

Privi peste umăr şi o luă de mână. Erau singuri, în afară de câţiva pacienţi care zăceau la pat şi care aveau alte preocupări.

Sofie încuviinţă, iar el se încruntă, uitându-se în pământ.

— De fiecare când treceam pe lângă tine, erai prea ocupată... mereu grăbită. M-am gândit că poate nu mai vrei să fii iubita mea.

Sofie înţelese.

— Nu, nu e asta. Presupun că sunt doar distrasă... mi-a fost atât de foame, încât mi-a fost cam greu.

Meier o privi.

— Ai nevoie de mai multă mâncare?

Sofie încuviinţă.

— Da, cred că asta ar schimba multe.

Meier o privi o vreme. Apoi îi zâmbi discret şi încuviinţă.

— Înţeleg. Îţi pot aduce mai multă mâncare.

— Poţi? întrebă ea.

El îi atinse braţul şi îşi strecură mâinile peste sânii ei.

— Totuşi, este un risc, dacă sunt prins. Trebuie să ştiu dacă ai intenţii serioase cu mine, cu noi.

— Da, am, zise ea, luptându-se cu dorinţa de a-i îndepărta degetele de pe pieptul ei plat.

Apoi îl sărută şi el o luă de mână şi o trase în umbră, ca să o sărute cum trebuie, mâinile lui rătăcind prin locuri pe care nu le atinseseră până atunci. Sofie îl lăsă. Deocamdată îi era recunoscătoare că se mulţumea cu atât.

Ea şi Eva trebuiau să trăiască şi n-ar fi putut fără mâncare – era foarte simplu –, dar, oricât de agreabil părea Meier, ştia că nu va rămâne aşa mult timp, până când ea nu-i dădea ceva mai mult în schimb. Din fericire, Meier era romantic şi poate că îi plăcea ideea vânătorii.

— E frumos din partea ta să împarți mâncarea, spuse Helga, ridicând din umeri.

Nu era oarbă în fața realităților acelui loc. Când una dintre femei murise într-o noapte, în urmă cu doar câteva săptămâni, ea fusese prima care-i luase pantofii și sacoul. Gestul ei fusese îngrozitor, da, dar morții nu aveau nevoie să le fie cald și morala nu îți ținea de foame.

Vanda pufni.

— Măcar atât, după ce-și desface picioarele.

Eva o plesni peste față. Sunetul răsună puternic, făcându-le pe toate să tresară șocate. Urme albe rămăseseră întipărite pe chipul roșu al Vandei.

Vanda o privi șocată și gâfâi, atingându-și obrazul care-i ardea de durere.

— Nenorocito, de ce ai făcut asta?

Ochii Evei sclipiră periculos.

— Pentru că habar n-ai despre ce vorbești.

Înțelesese riscurile pe care și le asumase prietena ei, putea ghici de ce se dusese să vorbească cu Meier acum și pericolul la care se expusese în fața lui Hinterschloss, care părea să se bucure să o terorizeze, din cauza interesului pe care i-l acorda Meier. Sofie negă că Hinterschloss continuase să-i facă viața grea, era îngrijorată: cu cât Eva știa mai multe, cu atât era mai periculos pentru amândouă.

— Las-o în pace, *Kritzelei*.

Eva clătină din cap, apoi se uită urât la Vanda.

— Cine suntem noi ca să judecăm?

Se lăsă o tăcere incomodă. Vanda își atinse obrazul înroșit și continuă să-și mănânce cârnații, având lacrimi în ochi.

După o clipă, expresia ochiilor i se îmblânzi, o luă pe Sofie de mână și o strânse.

— Îmi pare rău, spuse ea.

Își șterse ochii și-și suflă nasul, ridicându-și privirea spre ea.

— Probabil aș face la fel, dacă aș avea ocazia, dacă aș putea să mă asigur că prietenele mele ar avea de mâncare.

— Exact, spuse Eva, luându-le pe amândouă de mâini. Toate am face-o.

— Vorbiți în numele vostru, glumi Helga. Eu aș ceda doar în fața ciocolatei.

Kapo trebui să le spună să înceteze cu râsul.

— Păsări proaste, mormăi ea.

CAPITOLUL 15

— Fredonezi, spuse Vanda, căreia i se repartizase aceeaşi sarcină ca şi ei.

Eva mânuia ciocanul pentru a sparge un bolovan mare, ignorând durerea surdă provenită din acţiunea repetată, precum şi stomacul care îi chiorăia permanent de foame. Îşi ridică privirea, ştergându-şi o picătură de transpiraţie din ochi. Era frig şi vântul era îngheţat, dar obrajii i se înroşiseră pentru că lucrase în aer liber toată ziua.

— Da? întrebă ea, surprinsă.

Gândurile îi erau, ca de obicei, în trecut.

Vanda încuviinţă şi fluieră melodia respectivă drept răspuns.

— O ştiu, cred. Debussy? Sau poate Mozart?

Eva se opri din fredonat, cu o expresie blândă în timp ce clătina din cap, surprinsă. Nici măcar nu fusese conştientă de ceea ce fredonase, în timp ce păstra ritmul loviturilor de ciocan.

— Nu, niciunul din ei.

— Dar sunt sigură că o ştiu… ce este?

În ochii Evei strălucea o lumină care nu mai fusese acolo.

— Nu cred, nu a fost niciodată lansată.

În depărtare, se auzi strigătul unuia dintre gardieni şi li se spuse să se întoarcă la muncă.

În timp ce Eva mânuia din nou ciocanul, ignorând felul în care zgomotele acestuia reverberau în mâinile goale, roşii şi umflate, mintea ei alunecă în amintire.

Vanda n-ar fi putut auzi melodia aceea până atunci, pentru că fusese interpretată doar o singură dată și, din câte știa ea, pentru un singur spectator.

*

Eva se trezi auzind tânguitul obsedant al unei viori. Se ridică în capul oaselor în micul ei dormitor, cu vedere spre Piața Wenceslas. Praga dormea profund – primele nuanțe ale răsăritului se strecurau deja printre draperiile pe care le lăsase desfăcute cu o seară înainte. În timp ce stătea în pat, se întrebă pentru o clipă dacă încă visa. Dar sunetul muzicii continuă. Se ridică să se uite pe fereastră și văzu jos, pe stradă, o siluetă care cânta cea mai blândă și mai minunată melodie pe care o auzise vreodată. Era misterioasă și îi făcea pielea de găină. Obsedant, dar înălțător, în același timp. Până când celelalte ferestre se deschiseră și oamenii se uitară afară să vadă, violonistul dispăruse, se pierduse în lumina răsăritului soarelui.

Eva nu se culcă la loc, ci își îmbrăcă halatul, se strecură afară din apartament și coborî scările. Observă ieșind din cutia lor poștală o bucată de hârtie împăturită. O netezi și descoperi că erau partituri mâzgălite și rescrise. De ele era prins un bilețel.

„Nu ți-am putut desena portretul, dar am compus această melodie. Așa ai suna, dacă ai fi transpusă în muzică."

Exista un PS.

„PS. Ce zici de micul dejun?"

Michal menționa o cafenea după colț, care se deschisese la ora 7.00 dimineața.

Eva zâmbi. Oare Michal știuse că va coborî scările? Alergă în sus pe scări, urcând câte două trepte deodată, apoi

se îmbrăcă, se pieptănă, se spălă pe dinți și-și dădu cu ruj de culoarea caisei.

Le lăsă părinților ei un bilețel, anunțându-i că va ieși la micul dejun, înainte ca ei să poată protesta.

În cafeneaua mică din colț, aroma de pâine coaptă și cafea proaspăt preparată o întâmpinară când deschise ușa, iar clopoțelul sună vesel. Ferestrele erau aburite și aerul rece se strecură de afară. Îl văzu pe Michal în capătul cafenelei, la o masă, cu capul aplecat peste un blocnotes, cu o mână în bucle, în timp ce scria ceva. Își ridică privirea când ușa se deschise, apoi îi zâmbi, arătându-i o gropiță.

Eva se apropie și se opri în fața lui, iar mâinile ei emoționate strânseră pentru o clipă spătarul scaunului.

— Bună dimineața, Piersicuțo, spuse el ridicându-se și trăgându-i scaunul, iar ea se așeză, salutându-l timid.

Noaptea trecută, când se plimbaseră prin oraș, ea se simțise încrezătoare. Acum, dimineața, se simțea timidă, emoționată, la un pas de ceva important.

Ochii lui de culoare verde-închis sclipiră în timp ce o privea.

— Nu știam dacă îmi vei primi mesajul.

– Care? întrebă ea. Serenada sau bilețelul?

Michal zâmbi, își trecu o mână prin păr.

— Ambele.

— Când ai scris?

— Bilețelul? întrebă el, luând o înghițitură de cafea, pe care o vărsă însă pe el, în timp ce o privea pe Eva.

Își șterse bărbia, râzând. Ea își dădu seama, emoționată, că și el avea emoții și îl îndrăgi cu atât mai mult.

— Muzica? întrebă ea zâmbind.

— Aseară, după ce te-am condus acasă. Nu puteam adormi...

— Ai stat treaz toată noaptea?

El încuviință, zâmbindu-i. Eva îi zâmbi la rândul ei.

— Sunt obișnuit, mi se întâmplă când am inspirație, de parcă n-aș putea sta locului.

Apoi privi în altă parte pentru o clipă și recunoscu:

— M-am gândit întruna la tine.

Eva își mușcă buza. Și ea dormise prost, gata să se trezească la cel mai mic zgomot. Încuviință.

— Și eu.

— O, ce bun este! spuse Mila, după ce Eva îi bătu la ușă câteva ore mai târziu, arătându-i partiturile și bilețelul lui Michal.

Ochii mari și albaștri ai verișoarei ei scanau partiturile. Părul îi era coafat în bucle lejere care i se legănau pe umeri, iar pe buzele atrăgătoare îi strălucea rujul roșu.

— Foarte bun!

Eva se uită la verișoara ei, care îi înnebunea pe băieți de când erau la grădiniță.

— Nu cred că a fost o strategie de cucerire, dacă asta sugerezi, ceva ce face cu toate fetele.

Mila ridică o sprânceană blondă și se uită la partituri, apoi își ridică privirea spre Eva, cu un zâmbet blând pe buze, plăcut surprinsă, și încuviință, privind-o cu atenție.

— Nu, nici eu nu cred. Ar fi fost mai experimentat, asta este ... altceva.

La zâmbetul Evei, ea clătină din cap și râse.

— Dragă verișoară, eu cred că ai probleme, ești în pericol să te îndrăgostești.

Eva râse și se așeză pe patul ei, oprindu-se pentru a da la o parte o pernă roz, când Mila veni să se așeze lângă ea.

— Și eu cred la fel.

Verişoara ei zâmbi.

— Mă voi distra pe seama acestei întâmplări, cred.

Eva o lovi cu perna.

Pe măsură ce primăvara făcea loc verii, Eva își petrecea zilele desenând în parc sau coborând pe malul râului, în orașul vechi, însoțită de prietenele și de verișoara ei, iar seara găsea întotdeauna un bilet pentru ea la operă, îl privea pe Michal cântând, stând în primul rând, și mai întâi se uita lu pantofii aceia vechi, uzați.

La sfârșitul concertului, îi plăcea să ajungă să cunoască sufletul serios care trăia în spatele acelor ochi verzi meditativi; se plimbau împreună de-a lungul râului – noaptea era momentul lor și ea trăia pentru clipa în care el îi punea sacoul pe umeri când vremea devenea răcoroasă, iar mireasma parfumului său îi rămânea întipărită în simțuri, sau mâna lui o găsea pe a ei.

Avea un mod de a o face să izbucnească în râs într-o clipă și să se gândească la filosofie în clipa imediat următoare. Uneori, doar stăteau liniștiți împreună, el parcurgând un articol din ziar, despre care credea că ei i-ar plăcea să-l citească, în timp ce Eva desena.

În săptămânile în care Eva ajunse să-l cunoască pe Michal, află că el crescuse cu mijloace modeste, totuși provenea dintr-o familie care fusese cândva destul de înstărită – trecuseră prin vremuri grele când tatăl lui decedase în timpul Primului Război Mondial. Mama lui se închisese în sine. Predispusă la momente intense de fericire și de suferință, ea plecase să locuiască împreună cu sora ei în Austria când el împlinise 16 ani. De atunci se mutaseră în Franța, în ajunul Anschluss*-ului nazist, spera că acum ea se simțea mai bine.*

La vârsta de 24 de ani, Michal era pe cale să devină unul dintre cei mai promițători instrumentiști din orchestră.

Era chipeș, foarte atrăgător și fermecător, dar nu prea era conștient de farmecele sale. De modă veche în anumite privințe – nu îndrăznea mai mult de câteva săruturi și se asigura că Eva era acasă la ora stingerii, în majoritatea nopților petrecute împreună, totuși liberal în gândurile și idealurile sale. Câștiga bine, dar majoritatea banilor îi trimitea mamei lui. Cumpătat cu sine, generos cu alții.

Era un mister, iar pe Eva n-o deranja să-și dedice ani întregi descifrându-l. Și, pentru prima dată, își dori să nu părăsească orașul pentru tot restul verii.

În fiecare vară, familia Evei pleca la o casă în munți, la marginea unui mic lac natural în afara orașului Jívka, în regiunea Hradec Králové. Ferma cu acoperiș roșu fusese cumpărată de tatăl Evei și de unchiul ei Bedrich, după nașterea copiilor lor. Frații își asumaseră întreaga responsabilitate pentru restaurarea acesteia, astfel încât în fiecare vară găseau un proiect nou la care să lucreze. Anul acesta era un foișor, pentru servit masa în aer liber. Așa cum spusese mama Evei: „Lasă-i să lucreze, altfel ne vor înnebuni pe noi, ceilalți".

Casa din munți era pentru toată lumea un refugiu. Un loc în care să uiți de școală și de industrie. Pentru Eva și verișoara ei Mila, exuberanța din copilărie a săriturilor în lac, a preparării plăcintelor din noroi și a construirii căsuțelor în copaci făcuse loc plajei cu soare, schițelor și stelelor de mare apatice care se oglindeau în apa sclipitoare.

Era un loc bun pentru a uita de lume, pe măsură ce soarele îi bronza și le decolora vârfurile părului în auriu. Noaptea petrecută pe malul lacului, indiferent de vârstă, era

destinată pentru a face baie în pielea goală, a-ți împărtăși speranțele și visurile și a construi castele imaginare. Eva se gândise mereu cât de minunat era că cea mai bună prietenă îi era totodată și verișoară.

Acolo, inspirată de mediul sălbatic, Eva începuse să capete obiceiul de a păstra un caiet de schițe. „Desen în acțiune" îl numise, privind veverițele de munte în timp ce se fugăreau printre copacii maiestuoși sau urmărind vidrele, în timp ce coborau pe râul Elba.

Casa era un refugiu îndepărtat, fără telefon, străbătut doar de o cărare îngustă și întortocheată, dar în ciuda amplasării sale retrase, poștașul o adăugase pe traseul său, datorită farmecului combinat al legendarelor jocuri de cărți ale lui Bedrich și al excelentei plăcinte cu mere gătită de menajera lor, Kaja.

Într-o după-amiază, după înot, Eva stătea în pragul ușii; părul ei lung și ud picura pe covorașul de la intrare, făcând-o pe Kaja să se încrunte, să ia un prosop de pe consolă și să înceapă să-i șteargă părul, în timp ce se plângea că ceruise podelele chiar în dimineața aceea. Eva îi îndepărtă mâinile care se agitau febril și păși din nou pe covoraș. Își atinți privirea asupra poștașului, emoționată, nerăbdătoare, evitând zâmbetul cu subînțeles, ușor exasperat al Kajei. Eva alergase tot drumul de la lac, când îi auzise fluieratul familiar și pașii târșâiți. Poștașul își ridică pălăria în fața ei, iar ochii săi căprui și umezi i se îmblânziră în timp ce-i observa emoția. O privi pe Kaja și spuse:

— O, ce bine e să fii din nou tânăr!

Kaja pufni.

— Vorbește în numele tău.

Eva dansă pe covoraș, legănându-se de pe un picior pe altul, nerăbdătoare. Avea un prosop înfășurat în jurul ei, dar

încă purta costumul de baie în dungi, iar poştaşul îi zâmbi îngăduitor în timp ce îi preda o scrisoare.

— A sosit, dítě, *spuse el făcându-i cu ochiul. De la tânărul tău.*

Eva se îmbujoră, dar nu se putu abţine să nu zâmbească larg în timp ce strângea scrisoarea la piept.

— Mulţumesc! strigă ea, înainte de a o lua la fugă pe poteca dinspre lac, iar poveţele Kajei – să aibă grijă, să nu-şi rupă gâtul, să guste desertul fierbinte de ciocolată[9]*, proaspăt scos din cuptor – dispărură în depărtare.*

Eva se repezi pe malul micului lac natural pentru a citi singură scrisoarea, dar nu a fost să fie.

— Este de la Michal?

Eva se întoarse, apoi îşi văzu mama, zâmbi şi încuviinţă.

Mama Evei, Anka, stătea la o masă lungă din lemn, ţinând un pahar de limonadă în mâinile ei fine şi îngrijite, cu Dachshund, Chatzy – care avea ochi căprui mari şi trişti – la picioarele ei. Anka lăsă jos revista. Părul ei întunecat şi ondulat strălucea în lumina soarelui.

Anka Copco, trebuie spus, nu renunţa la standardele sale de viaţă nici măcar la munte. Şi dacă oamenii voiau să construiască lucruri şi să-şi petreacă timpul fiind alpinişti, ea n-avea nimic împotrivă, atât timp cât îşi păstrau aceste îndeletniciri pentru ei.

Eva deschise scrisoarea, ochii ei scanând cuvintele lui Michal, mâzgălite pieziş. Se aşeză pe scaunul din faţa mamei ei să citească, iar ochii ei de culoarea alunei sclipeau de emoţie.

---

9 *Babka* – prăjiură dulce, însiropată, asemănătoare unei brioşe, împletită în jurul unei umpluturi de ciocolată şi acoperită cu pudră de cacao, provenind din comunităţile evreieşti din Polonia şi Ucraina. Este populară în Israel şi în diaspora evreiască, fiind adesea denumită chec dospit. (n. tr.)

Eva zâmbi, în timp ce citea cu voce tare fragmente din scrisoarea lui Michal.

— Au cântat Don Giovanni *seara trecută, o reprezentație specială la care au participat muzicieni celebri.*

Apoi citi restul scrisorii și pufni în râs.

— A trebuit să-și cumpere o pereche nouă de pantofi.

Râse și mama ei.

Partea în care el îi mărturisea că-i lipsește o păstră doar pentru ea.

„Am simțit parfumul piersicilor în piață și, pentru o clipă, ți-am văzut chipul, cineva mi-a spus că mă oprisem în mijlocul drumului fără să-mi dau seama."

Eva lăsă jos scrisoarea, cu stomacul zvâcnindu-i de emoție. Înainte ca familia ei să vină la casa lor de la țară, ea își petrecuse aproape fiecare zi cu el, iar când începuseră pregătirile de plecare la vechea casă din munți, se mișcă intenționat cât putu de încet.

În timp ce-și făcea bagajele, mama ei stătea în pragul ușii, având o privire cu subînțeles întipărită pe față.

— Tatăl tău îmi spune c-ai întrebat dacă poți rămâne aici anul ăsta, dítě. *Are ceva de-a face cu un anumit băiat care mi-a ținut fiica trează până târziu în fiecare noapte, distrugându-i culoarea tenului?*

Eva își îndreptă spatele și se uită repede în oglindă, apoi râse. Sub ochii ei de culoarea alunei apăruseră cearcăne adânci dobândite în nopțile târzii când îl aștepta pe Michal să termine concertul la operă și în timpul plimbărilor lungi prin oraș. Era un moment magic, care părea creat doar pentru ei doi. Și pe măsură ce orele lungi de lumină se prelungeau pe parcursul verii, ei obișnuiau să admire împreună apusul soarelui, înainte ca Michal să o conducă acasă.

Eva zâmbi.

— Știi ce spune unchiul Bedrich: „poți să dormi pe lumea cealaltă”? Vara asta n-am vrut să ratez nimic.

Mama ei zâmbi.

— Bedrich trage un pui de somn în fiecare zi la ora 14! râse ea de el. Totuși, este minunat să te văd atât de fericită. Dar câteva săptămâni la țară îți vor prinde bine.

Vacanța la țară îi prinsese bine. Munții erau la fel de frumoși ca întotdeauna, râsul verișoarei ei la fel de contagios. Dar Eva se simțea ca și cum o parte din ea rămăsese la Praga.

Clătină din cap și râse, sprijinindu-se de mama ei.

— Știi, obișnuiam s-o tachinez pe Mila în legătură cu astfel de lucruri, când tânjea după vreun băiat.

Mama ei o îmbrățișă pe după umeri, jucându-se cu părul ei ud. Pe buzele ei roșii avea un zâmbet blând.

— Ei bine, întotdeauna un tânăr îi sucea mințile, întotdeauna era puțin îndrăgostită. Tu nu ți-ai dăruit niciodată inima în glumă, nici artei, nici familiei tale, nici prietenilor tăi – tu întotdeauna te dăruiești cu totul.

Acest lucru era adevărat. Chiar și în copilărie, Mila se îndrăgostise de aproape fiecare băiat din clasă. Când aveau nouă ani, ea se măritase cu toți copiii de la locul de joacă și îi provocase pe câțiva dintre „soții” ei să intre în niște lupte destul de zgomotoase.

În depărtare se auzi un hohot de râs. Eva și Anka își ridicară ochii și o văzură pe Mila fugind de la lac îmbrăcată într-un costum roșu de baie, cu Arnold pe urmele ei, purtând pantaloni scurți; datorită coapselor sale musculoase, puternice, o ajunse repede din urmă, o ridică pe umăr și o duse înapoi la lac, unde amenința s-o arunce.

Mila îl cunoscuse vara trecută pe Arnold – un avocat cu râs copilăros și ochi blânzi. El nu fusese impresionat de cochetăria Milei și o pusese la punct destul de repede când

aceasta încercase să se întâlnească în același timp cu el și cu altcineva. Când el se retrăsese din joc, declarând că merita mai mult, spre surprinderea tuturor, Mila fusese de acord și îi trimisese trandafiri ca să-și ceară scuze. În acel moment, ea era deja îndrăgostită de el până peste cap.

Fusese o poveste de dragoste cu năbădăi.

— Verișoară! Eva, vino, salvează-mă! strigă Mila; buclele ei lungi și blonde i se revărsau pe umărul lui Arno și ochii îi străluceau în timp ce țipa de plăcere.

Mila și Arno urmau să se căsătorească în primăvară – în sfârșit, Mila își găsise bărbatul care o cucerise definitiv. Eva râse. Apoi lăsă jos scrisoarea, pentru a-și salva verișoara.

Era după-amiază târziu și lacul strălucea în flăcări, în lumina aurie a apusului. Caietul de schițe al Evei era abandonat, tocmai îi alunecase din mână pe iarbă, în timp ce dormea.

Își întinsese picioarele pe un prosop mare cu dungi. Pisica vecinului, Sperietoare, o vietate pufoasă de culoare galben pai, cu fața turtită și un temperament morocănos pe măsură, i se cuibărise în încheietura brațului, iar Eva cedase tentației de a trage un pui de somn împreună.

O umbră îi căzu pe față și Eva se strâmbă ducându-și mâna la ochi, numai ca să clipească și să se ridice repede, făcând pisica să miaune dezaprobator în timp ce se retrăgea undeva unde să nu fie deranjată.

Eva privi printre gene și apoi îl văzu.

Fața îi era scăldată în lumina aurie a asfințitului, care îi transformase vârfurile buclelor într-un șaten fin, de culoarea mierii arse, iar ochii lui verzi care-i râdeau erau încrețiți la colțuri.

— Ești aici, răsuflă ea precipitat.

Gura lui Michal se arcui într-un zâmbet blând, în timp ce o privea.

— N-am mai putut rămâne la Praga.

Eva se uită la el, mirându-se să-l vadă acolo, cu ea.

— De ce nu?

— Pentru că nu erai acolo.

Apoi o sărută.

CAPITOLUL 16

Sofie era obosită, sub ochi avea cearcăne adânci. Auzise despre o femeie care se potrivea cu descrierea Lottei, dar se dovedi a fi o altă pistă falsă și ea începea să se întrebe dacă o va găsi vreodată sau dacă scrisoarea din partea vecinului verișoarei sale, care o condusese acolo, în iad, era doar o pierdere de vreme. Stătea pe marginea priciului, cu ochii strălucitori, fără să observe că două femei se certau din cauza unei perechi de pantofi furate. Ea era pierdută în amintiri, până în momentul în care totul se schimbase.

Stătea în fața magazinului, urmărindu-l pe Tomas, care zâmbea în timp ce se târa spre ea. El îi aruncă un surâs neastâmpărat, căruia îi era întotdeauna greu să-i reziști.

Clopoțelul magazinului sună, zgomotul cizmelor grele răsună puternic pe podelele din lemn.

Sofie își mută privirea de la fiul ei la doi bărbați cu ochi duri și batjocoritori și rânjete amuzate care intrau în clădire.

— Vă pot ajuta? întrebă ea, în timp ce Tomas începea să se târască spre ei, pumnul lui mic întinzându-se să scuture un crac de pantalon.

Se întâmplă înainte ca ea să clipească, înainte ca măcar să-l poată trage deoparte.

Bărbatul reacționă rapid, împingându-l departe. Ochii lui oblici albaștri îi scăpărară.

— Ia-ți degetele murdare de pe mine.

Sofie alergă să-și ia bebelușul, care căzuse și începuse să plângă, scoțând țipete puternice și ascuțite.

— Monstrule! Cum îndrăznești, nu ai dreptul să-l atingi! strigă ea, ridicându-și bebelușul de pe podea și încercând să-l liniștească în timp ce-i privea pe intruși. Ieșiți afară din magazinul nostru! porunci ea.

El rânji.

— Sunt aici pentru a executa și a da ordinele. Și, de fapt, am tot dreptul să fiu aici. Tu nu mai ai niciun drept, scuipă el.

Sofie fu surprinsă de acel tânăr pe care nu-l cunoștea prea bine, dar tatăl lui mai fusese pe la magazin. Tânărul era scund, sfrijit și avea coșuri pe bărbie.

Din atelierul său aflat în spatele magazinului, ea auzi vocea tatălui ei strigând:

— Ce este, Sofie, ce se întâmplă? în timp ce se grăbea să vină spre locul în care se concentrase agitația.

— Doar un avertisment, spuse tânărul cu ochi oblici. Deocamdată! adăugă el, schimbând o privire vicleană cu partenerul său.

Le dădu o notificare, pe care avu grijă să nu i-o înmâneze direct tatălui ei, ci o lăsă pe tejgheaua din sticlă.

Apoi se întoarse și plecă. Înainte de a ieși din magazin, îi aruncă Sofiei o ultimă privire insistentă, de avertisment.

Tatăl ei luă bucata de hârtie și citi notificarea, încruntându-se. Ochii i se măriră de uimire, nevenindu-i să creadă.

— Spune că de acum încolo este ilegal ca un evreu să dețină o afacere.

Se clătină spre fotoliul din apropiere și se prăbuși acolo.

— Ilegal? repetă Sofie, uluită.

Ochii ei mari și întunecați se holbau la el, încercând să înțeleagă.

— Dar ceasornicăria este în familia noastră de mai bine de un secol!

Tatăl ei își ridică privirea spre ea, arătând brusc mai bătrân decât vârsta pe care o avea.

— Ce vom face?

*

Deciseră să treacă afacerea pe numele unui prieten non-evreu. Fusese ideea bunicului ei și fusese una bună sau, cel puțin, așa părea. Dar naziștii își dădură seama.

Noaptea, în timp ce strângea niște lucruri, dintr-odată geamul căzu, aterizând pe capul Sofiei, și ea alunecă pe spate, izbindu-se de un perete de rafturi. Sute de cadrane de ceas se distruseră în cădere, sfărâmându-se în bucăți împrăștiate pe podeaua din lemn de esență tare. Sofie zăcea într-o baltă de sânge. Îi vâjâiau urechile și era greu de văzut sau de auzit dincolo de șuvoiul sângelui ei.

La distanță, în îngrijorarea și liniștea așternute înainte ca zgomotul să reînceapă, primul și singurul ei gând se îndreptă spre fiul ei, Tomas.

— Tomas! strigă ea.

Vocea ei era slabă, apoi deveni mai puternică, privirea i se încețoșă, vâjâitul urechilor se amplifică. Capul îi zvâcni.

Sofie își duse o mână la tâmplă și o văzu plină de sânge. Fu surprinsă. Ce se întâmplase?

Brusc, se auziră pași, cizme și tot ce putu vedea era maro – uniformele maro. Naziștii, își dădu ea seama îngrozită, criminalii.

Se ridică, legându-și ușor capul și chemându-și fiul. Undeva, îl auzi plângând, strigând-o.

Înaintă încet, clipind, apoi deodată se auzi o voce și apăru o față care mirosea a whisky vechi și a furie fierbinte și râncedă. Ochii albaștri reci, oblici, îi arseră carnea. Tânărul o trase brutal de păr și-i șuieră la ureche, în timp ce se năpusti spre ea:.

— Ți-am spus, ar fi trebuit să pleci.

Apoi îi dădu un pumn în față și Sofie căzu pe cioburi de sticlă zimțate. După aceea își pierdu cunoștința.

*

Câteva ore mai târziu, Sofie se trezi cu o migrenă. Se simțea ca și cum capul îi crăpa de durere.

Zăcea pe canapea, iar tatăl ei stătea lângă ea, ținându-și capul încărunțit în mâini.

— Udo ne poate scoate de aici, spune că știe o cale, zise el imediat ce fiica lui deschise ochii.

Ea îl privi surprinsă. După tot ce se întâmplase, părea că îmbătrânise cu 20 de ani peste noapte, în doar câteva săptămâni. Magazinul lor fusese prins într-o ambuscadă, cetățenia le fusese înlăturată. Toate pentru că se întâmplaseră să nu facă nimic mai jignitor decât să existe.

— Cunoaște pe cineva care ne poate duce până în Elveția cu barca. Va trebui să plecăm diseară.

Sofie reuși să se ridice de pe canapea, cu capul zvâcnindu-i de durere, din cauza mișcării bruște.

Ea tresări de durere, dar se forță să reziste.

— Voi împacheta câteva lucruri pentru noi, tu pregătește-l pe Tomas.

Tatăl ei clătină din cap.

— Deja l-am pregătit. Bunicii tăi ne vor urma peste câteva zile, trebuie să plecăm acum.

Sofie încuviință.

— Da.

*

Călătoriră cu trenul câteva ore. Prietenul tatălui ei, un om de afaceri local, îi ajută cu actele, pentru a-i scoate din țară. La prima oprire, paznicul de frontieră îi verifică, iar Sofie își ținu respirația. Era ilegal ca evreii să călătorească la mai mult de câțiva kilometri de casele lor, să plece din țară sau să călătorească în orice altceva decât în vagoane de clasa a treia. Sofie purta o pălărie din lână trasă pe frunte, dar bandajul încă se vedea. Paznicul de frontieră se încruntă, apoi o întrebă ce pățise. Ea îl privi pe Tomas, din fericire adormit în pătuțul lui, și spuse:

— M-am împiedicat de fiul meu, știți cum se întâmplă, nu eram atentă.

Paznicul de frontieră se strâmbă și tatăl ei adăugă:

— Instinctul matern de a-și salva fiul, a coborât scările în grabă. Știți cum sunt femeile, mormăi el făcându-i cu ochiul.

Paznicul de frontieră râse.

— Da, prostii, spuse el, apoi îi înapoie Sofiei actele.

— Acum aveți grijă.

— Voi avea, spuse ea, prea speriată ca să se mai simtă jignită.

*

În seara aceea ajunseră la gara din Bregenz, la poalele Alpilor, unde fură întâmpinați de verișoara ei Lotte și de soțul acesteia, Udo. Cuplul avusese grijă de Sofie de când ea îl născuse pe Tomas.

— Barca vă va duce în Elveția, le explică Udo, trecându-și o mână prin părul brunet și aspru, cu ochii negri gravi. Puteți folosi mașina mea. Vă vom urma în câteva zile, pentru a evita suspiciunile.

Încuviințară. Lotte își masă gâtul, neliniștită. Era genul mămos, plinuță, cu păr scurt și blond și afișa întotdeauna o expresie îngrijorată. Avea ochi mari și rotunzi de căprioară, care păreau îngroziți de tot ce se întâmpla. Ea nu spuse prea multe, ci doar își frânse degetele atât de mult, încât pielea începu să-i sângereze.

Sofie și tatăl ei nu comentară. Erau obosiți, flămânzi și triști. Sofie înțelese cum se simțea verișoara ei, nu s-ar fi simțit în siguranță până când n-ar fi ieșit cum se cuvine din țară, dar era suficient măcar să fi plecat din Viena și departe de tot ce se întâmplase.

După o cină frugală, se duseră la culcare, sperând că a doua zi aveau să-și găsească un nou cămin.

— Poate ar trebui să ne mai gândim la asta, repetă Lotte. Să încercăm altceva. Este foarte riscant.

Sofie oftă. Verișoara ei deja mai spusese asta de câteva ori și toți începuseră să devină nerăbdători explicându-i că aceea era singura lor șansă. Fie urmau să plece, fie îi așteptau pe naziști să vină să-i găsească.

Udo își ciupi vârful nasului.

— Destul, Lotte. Asta este singura cale.

Sofie se sustrase certurilor, știind că erau doar din cauza fricii. Ea își ținu fiul aproape, îi inhală mireasma proaspătă după baie și-i șopti:

— Mă voi asigura că nu trebuie să crești cu această teamă, cumva. Îți promit. Nu voi lăsa pe nimeni să-ți mai spună că ești cetățean de categoria a doua.

*

Se grăbeau spre lac, la barca ce-i aştepta să-i ducă în Elveţia, înspre libertate, când, brusc, din spatele lor se auziră strigăte şi mai mulţi ofiţeri SS alergară spre ei, atrăgând atenţia paznicului de frontieră care le dăduse voie să intre mai devreme şi nu le adresase prea multe întrebări.

În timp ce îl legăna pe Tomas, Sofie îşi văzu verişoara târâtă de doi nazişti, urlând:

— Îmi pare foarte rău! plângea Lotte. Ne-au ameninţat că ne vor ucide dacă nu le vom spune adevărul!

Sofie închise ochii îngrozită.

— Şi-au falsificat actele, îi spuse ofiţerul SS paznicului de frontieră.

— Nu, negă Sofie. Sunt adevărate.

Ofiţerul SS o plesni peste faţă. Tatăl Sofiei strigă şi fu târât brusc peste pasarelă, cu pistolul la tâmplă.

Ofiţerul SS o privi pe Sofie.

— Nu-mi plac mincinoşii, scuipă el. Sau evreii.

Apoi îl împuşcă pe tatăl ei în inimă.

— Nu, tată! ţipă ea.

Privi cum tatăl ei se chinuia să ia o gură de aer, apoi îşi dădu ultima suflare. Sofie căzu în genunchi, plângând, strângându-şi fiul la piept. Tomas începu să plângă. Lotte veni să i-l ia, cu chipul plin de remuşcări.

Sofie i-l smulse verişoarei ei şi un ofiţer SS o luă pe sus brutal, trăgând-o departe de tatăl ei, luându-i-l cu forţa pe Tomas din braţe. Îi întinse bebeluşul Lottei şi râse.

— Ai grijă de ăsta.

Apoi o privi pe Sofie şi rânji batjocoritor.

— Eşti arestată pentru că ai încercat să pleci din ţară cu acte false.

Lotte începu să plângă, suspinele ei auzindu-se peste bocetele lui Tomas.

— Îmi pare foarte rău.

Buzele Sofiei tremurară, lacrimi fierbinţi ţâşniră printre gene.

— Uită-te la ce ai făcut, ce ai provocat. A meritat viaţa tatălui meu?

O duseră la o secţie de poliţie din apropiere, unde fu încarcerată şi i se spuse că vor decide mai târziu ce vor face cu ea. Sofie rămase îmbrăcată în aceleaşi haine cu care trecuse graniţa şi nu găsi în ea dorinţa de a se spăla şi nici măcar de a-şi aranja părul, deşi verişoara ei îi adusese valiza cu câteva zile înainte.

Tot ce îşi dorea era fiul ei. Suferea pentru el, suferea pentru tatăl ei. Lacrimile încetaseră să mai curgă, poate o înecau din interior, sufocându-i inima.

— Ce s-a întâmplat cu fiul meu? îl întrebă ea pe paznic, când acesta veni cu un castron de supă de care ea nu intenţiona să se atingă.

Trecuseră câteva zile şi nu mai auzise nimic de Tomas.

— Este cu verişoara mea?

Paznicul o privi.

— Verişoara ta?

— Femeia care m-a trădat, scuipă ea.

Paznicul fu surprins.

— Evreica blondă? Acelaşi lucru care ţi se va întâmpla, fără îndoială, şi ţie: a fost trimisă într-un lagăr.

Sofie se ridică repede în picioare, clipind şocată.

— Şi fiul meu?

Paznicul rânji dispreţuitor.

— Nu era niciun copil cu ea când au luat-o.

— Ce vrei să spui? ţipă ea.

El se îndepărtă un pas.

— Era singură. Spunea că a abandonat copilul, nu a spus unde. Pentru noi nu a contat.

Sofie se simți de parcă inima i se frânse în mii de bucăți.

— Unde este ea, în ce lagăr?

El ridică din umeri.

— A fost trimisă în Est.

Sofie căzu în genunchi disperată, în timp ce paznicul plecă fără să privească înapoi.

Falsificarea documentelor era considerată o infracțiune gravă și existau două pedepse pentru o astfel de crimă: prima era moartea prin împușcare în fața plutonului de execuție, iar a doua pedeapsă era obligația de a fi trimis prizonier într-un lagăr de muncă. Nu că Sofiei i s-ar fi oferit vreo opțiune. În dimineața următoare, i s-a spus că va fi deportată într-un lagăr și acolo avea să i se decidă soarta.

A fost urcată într-un tren aglomerat împreună cu alte sute de oameni: bărbați, femei și copii.

Trenul călători câteva ore, apoi se opri brusc.

În vagoanele înguste destinate transportului de vite, care miroseau a fecale și a corpuri nespălate, oamenii se uitau afară printre șipci, dar nimeni nu știa sigur ce se întâmplase.

Dintr-odată, ușile se deschiseră și fură trași afară din tren, plasați pe un peron în fața unui alt vagon, care mergea în altă direcție.

— Rămâneți aici, li se ordonă.

Sofie privi îngrozită cum un bărbat era ucis doar pentru că se împiedicase și stătuse în calea unui gardian.

După câteva ore de stat în picioare, cu inima bătând să-i spargă pieptul, Sofie se îndreptă încet spre celălalt tren, privind înainte și înapoi, uimită că reușise. I se va da un alt nume, se gândi, și probabil va avea o altă soartă, spera ea.

Trebuia să trăiască pentru a o găsi pe Lotte. Astfel încât să-și poată găsi fiul.

Avusese dreptate, deoarece trenul pe care îl alesese o ducea la Westerbork, un lagăr de tranzit și ghetou. Cel din care coborâse avea destinația Mauthausen, lagărul morții.

Cel mai mic lucru putea face diferența, își dădu ea seama. Să mergi la dreapta, în loc de stânga. Viața sau moartea depindeau doar de un strop de noroc.

CAPITOLUL 17

— Vine primăvara, spuse Eva.

Era duminică, singura zi a săptămânii când nu trebuiau să lucreze, când erau libere să se plimbe pe afară, pe lângă barăcile lor. Să se întâlnească și să vorbească fără teamă.

Sofie o privi surprinsă. Era frig. Zăpada îi ajungea până la glezne și scotea aburi pe nas.

— Uite, spuse Eva arătându-i.

Acolo, într-o mică denivelare de la suprafața solului, la picioarele ei, răsărise un ghiocel.

— Deși toate ororile se întâmplă la Auschwitz, dedesubt, în pământ, primăvara este pe drum.

Eva îngenunche pentru a privi frumusețea neașteptată într-un loc atât de pustiu și de arid precum acela.

O durea spatele din cauza orelor lungi de lucru în aer liber, care începuseră să-i afecteze sănătatea. Ea se chinui singură imaginându-și *babka* fierbinte de ciocolată, proaspăt scoasă din cuptor de menajera lor, Kaja. Zilele lungi de vară petrecute pe malul lacului, ochii lui Michal, zâmbetul blând al mamei ei.

— Gulaș de vită, spuse Sofie, continuând o conversație anterioară. Asta aș mânca astăzi la prânz dacă ar fi duminică, nu bucățele gustoase de carne, dar n-ar conta, dacă le-ai găti suficient de mult. Aș fi acasă la bunici, apartamentul ar fi cald, confortabil. Tomas ar dormi în pătuțul lui, curat după baie, sau s-ar juca pe podea cu câinele. Tatăl meu ar dezlega cuvinte încrucișate și eu aș coace pâine, așa cum m-a învățat bunica în copilărie.

O privi pe Eva, cu ochii triști.

— Asta aș face acum, în loc să stau închisă aici.

Eva încuviință, apoi îi atinse brațul. Uneori, nu știa dacă era mai bine să renunțe sau nu la fostele lor vieți, dar le ajuta să și le amintească oricum, ca să fie mai mult decât animalele la care naziștii încercau să le reducă.

— Ar fi cartofi în tocană? întrebă ea.

Sofie zâmbi.

— Un munte de cartofi. Bunica mea îi cultiva în ghivece, în grădina ei micuță, erau moi precum untul, ți se topeau în gură, aveau gust de roșii și boia.

— Mmmmh, spuse Eva, imaginându-și gustul, lăsându-i gura apă.

— O să-ți spun un singur lucru, declară Sofie. Dacă reușesc să scap cu viață de aici, nu voi mai mânca niciodată supă chioară.

Eva dădu din cap.

— Sau pâine neagră.

— Dacă vom scăpa vreodată de aici, te voi învăța cum să faci pâine de casă, vom avea ceai și aluat frământat, iar afară nu va conta dacă va fi sfârșitul lumii, atât timp cât nouă ne va fi cald, vom sta la adăpost de umezeală și vom mânca pe săturate.

Eva o privi și zâmbi, cu ochii îmblânziți. Amândouă știau că era puțin probabil, dar le făcea să se simtă mai bine să se gândească la asta, să spere că poate într-o zi vor putea trăi din nou în acea lume.

O săptămână mai târziu, primăvara părea un vis îndepărtat. Un vânt înghețat înfiorase lagărul și nimeni nu mai vorbea despre schimbarea anotimpului.

Sofie rămase în urma celorlalte. Eva o luase înainte, să vorbească cu o femeie pe care o cunoştea şi care locuia în cartierul ei şi cele două deţinute împărţiseră mâncare şi poveşti. Duminica, zâmbetele veneau puţin mai repede şi picioarele se mişcau ceva mai uşor. Deşi ale Sofiei păreau grele ca plumbul. Îşi încheiase rutina obişnuită, petrecându-şi dimineaţa întrebându-le pe toate deţinutele pe care le întâlnea dacă aveau informaţii despre Lotte. Era acelaşi lucru pe care îl făcea în fiecare duminică, acelaşi lucru pe care continuă să-l facă, numai că, după cinci luni petrecute la Auschwitz, începuse să-şi piardă speranţa.

Eva se întoarse lângă ea, întinzându-i o bucăţică de brânză pe care o obţinuse la schimb de la una dintre celelalte femei. Sofie o luă, dar nu o mâncă.

— Te simţi bine? o întrebă Eva îngrijorată, remarcând privirea goală a prietenei sale. Este din cauza lui Meier? A făcut ceva?

Sofie ridică privirea, trecând dincolo de Eva, spre locul unde Meier stătea lângă gardul din sârmă ghimpată. Gardianul era mereu acolo. Cu privirea lui albastră aţintită asupra ei, cerşind mai mult.

Ea clătină din cap, se uită în altă parte cu o privire absentă, trecând dincolo de şirurile de prizoniere care mergeau alene, unele braţ la braţ, în lumina rece a iernii. Deodată, îşi îndreptă spatele. Felia preţioasă de brânză îi căzu pe jos, scăpându-i printre degete, din cauza şocului.

— Ce este? întrebă Eva.

Sofie nu spuse niciun cuvânt. Gura păru să i se deschidă şi să i se închidă involuntar. Privirea i se agăţă de un grup de prizoniere care trecea pe lângă baraca lor. Erau mai în vârstă şi una dintre ele avea un petic de păr blond strălucitor.

Sofie fu surprinsă. Apoi o luă de mână pe Eva.

— Ea este... Lotte.

— Ești sigură? răsuflă Eva, uitându-se peste întinderea de noroi călcat în picioare de femeile care treceau pe lângă ele.

Dar Sofie fugise înainte de a răspunde, cu Eva pe urmele ei.

CAPILTOLUL 18

Praga, toamna 1938

— Să te căsătorești? Ai înnebunit, Eva? Abia l-ai cunoscut pe acest băiat. Deși înțeleg că ai ieșit cu el săptămâna asta în fiecare noapte, spuse tatăl ei, lăsându-și ziarul de dimineață deoparte.

Otto se încruntă. Însă ochii Evei străluceau, ignorându-i protestele.

— Totuși, tată... Ne vom căsători. M-am gândit c-ar trebui să știi.

Mama Evei râse, fluturând o mână îngrijită în timp ce turna cafea din ibric într-o ceașcă albastră din porțelan, pe masa cu micul dejun, aranjată impecabil. Afară, Praga era scăldată în lumina dimineții, iar dedesubt, Piața Wenceslas era o simfonie de culori de toamnă. Ochii negri ai Ankăi erau amuzați.

— Nu vorbește serios, ci doar te tachinează, Otto.

— Ba vorbesc foarte serios, spuse Eva.

Ea își turnă suc de mere și le aruncă o privire severă.

— Acesta este un adevăr care se va împlini în timp. Eu îmi voi continua studiile la facultatea de arte după ce ne vom căsători. Deci nu se pune problema întreruperii studiilor sau a dorinței mele de a avea un loc de muncă în domeniul ilustrației sau al designului textil, încă nu m-am hotărât până acum. Din fericire, Michal nu este unul dintre acei bărbați care nu își doresc ca soțiile să aibă propriile

vieți, spre deosebire de Arnold al Milei, totuși, după cum știți, Mila este fericită să fie o soție tradițională, atât timp cât poate fi gazda tuturor petrecerilor, spuse ea zâmbind, și, apropo, sunt sigură că bebelușii pot aștepta câțiva ani, timp în care ne vom face ordine în viață. Probabil vom locui în micul lui studio, care nu este departe de aici, așa că vom continua să ne petrecem Sabatul împreună cu familia, nu că l-am celebra atât de des. Oricum, pe parcursul zilei, Michal va fi ocupat cu muzica lui, astfel încât voi putea veni să vă văd la fel de des ca de obicei. Poate că peste un an sau doi ne vom întemeia totuși o familie, bolborosi ea, descriindu-le felul în care își imagina viitorul.

Ochii tatălui ei se măriră de uimire, în timp ce se îneca cu o gură de cafea, pe care-o scuipă pe fața de masă albă. Luă un șervețel și își șterse buzele.

— Este ridicol. Pe acest bărbat l-am întâlnit doar de câteva ori, pentru numele lui Dumnezeu! Prima dată nu ne-a făcut cea mai bună impresie, atunci când a sosit în vizită, permite-mi să-ți amintesc, neanunțat și neinvitat, aș putea adăuga, la casa noastră de vacanță.

— O, tată, dar nici măcar nu a rămas peste noapte, chiar dacă mama l-a invitat. El a venit doar să mă salute, pentru că îi fusese dor de mine, cu siguranță nu este o crimă, spuse Eva zâmbind.

— A făcut călătoria doar pentru asta, exact asta vreau să spun!

— Și eu la fel! răspunse Eva, referindu-se la cu totul altceva decât tatăl ei.

Ea se referea la ce fel de persoană era Michal – o persoană amabilă, căreia nu-i era teamă să demonstreze cât de mult însemna pentru el, cu orice preț.

— Aș fi vrut ca el să fi rămas, spuse Anka. De altfel, am fi avut loc suficient, zise ea malițios, iar ochii ei oblici străluciră,

și el adaugă ceva atunci când este prin preajmă, nu crezi, Eva, cum ar fi, de exemplu, nuanța foarte interesantă de pe chipul tatălui tău?

Tatăl ei se încruntă, uitându-se urât la soția lui, nedorind să fie tachinat într-o chestiune atât de serioasă.

— Nici nu s-a pus problema cazării, spuse el, ignorând-o complet.

Nu că Michal ar fi insistat să rămână peste noapte, doar își petrecuse seara cu Eva, nu voia să deranjeze. Merseseră să înoate și, până la plecarea lui, Eva știu că nu era o simplă îndrăgosteală, ci era dragoste adevărată, pentru prima dată în viața ei.

— Se pune problema cine este și dacă ar fi o partidă bună pentru tine, continuă tatăl ei, neobservând privirea neatentă a fiicei sale în timp ce aceasta se uita în depărtare, gândindu-se la cum aveau să decoreze micul studio.

Bijou, își imagină ea, corectându-se. Probabil inspirație franceză. Multă culoare...

— Căsătoria nu este o decizie care trebuie luată prea ușor, dítě.

Atenția Evei reveni asupra lui, în timp ce tatăl ei sublinia:

— El abia dacă are o familie, cum putem ști dacă este un om bun sau nu? Eu nu pot permite acest lucru, el nici măcar nu a avut decența să-mi ceară permisiunea să se însoare cu tine!

Își sprijini mâinile una de alta, de parcă vorbele sale ar fi pus capăt discuției.

Eva oftă, fluturând o mână în aer, pentru a-i îndepărta toate îngrijorările.

— Michal este un om bun, de fapt, este o persoană minunată. Știi, tată, oamenii îți arată cine sunt atunci când

cred că nu-i privești. Când nimeni nu-i privește. Și știi ce face Michal?

Împotriva voinței sale, tatăl ei o întrebă surprins:

— Ce?

— Michal este genul de persoană care pune un fir de iarbă în carte, când mama este împreună cu copiii ei la râu și admiră vaporașele, astfel încât, atunci când aceasta își va relua lectura, să nu-și piardă pagina. El întinde o mână pentru a-i opri pe copii să traverseze strada înainte ca luminile semaforului să se schimbe. El oferă fiecărei femei tinere sau bătrâne locul, în mijlocele de transport în comun.

— Astea sunt detalii, Eva, ele nu înseamnă nimic.

— Nu sunt de acord. Detaliile te fac să fii cine ești. În plus, el are familie. Familia lui a părăsit orașul din cauza tuturor necazurilor, a temerilor despre ceea ce se va întâmpla cu Germania de când cu Anschluss.

Tatăl ei își strânse buzele.

— De ce nu a plecat și el?

— Nu a vrut să părăsească orchestra simfonică.

Otto oftă.

— Așadar, a arătat mai multă loialitate față de orchestră decât față de familia lui?

— Nu a vrut să-și abandoneze țara. Și de ce ar fi trebuit să plece doar din cauza unor zvonuri? Nici noi n-am plecat.

Tatăl ei ridică din umeri.

— Poate c-ar trebui să plecăm.

Ochii Evei se măriră de uimire.

— Ce vrei să spui?

— Lucrurile se înrăutățesc acum. Oamenii sunt îngrijorați din cauza întâlnirii dintre Hitler și aliați. Nu este sigur că el, la urma urmei, nu va primi Regiunea Sudeților[10].

---

10 Acordul de la München a fost o înțelegere care a permis

— Nimeni nu va permite să se întâmple acest lucru, sunt sigură. După Austria, ar fi o nebunie să i se îngăduie o expansiune teritorială. În plus, nu poți avea ceva împotriva lui Michal, dacă nici noi nu ne-am părăsit casele.

Tatăl ei recunoscu măcar atâta lucru.

— L-am ascultat prea mult pe Bedrich vorbind, probabil totul va fi bine. Dar, uite, știu că tu crezi că ești îndrăgostită de acest bărbat...

— Nu doar cred, tată...

— Totuși, sunt de părere c-ar trebui să aștepți, Eva. Așteaptă până vei ști sigur. Căsătoria nu este o glumă, spuse el privindu-și soția, care îi aruncă o căutătură supărată.

Eva zâmbi.

— Nu trebuie să aștept, tată, știu așa cum știu că primăvara vine devreme la Praga, că soarele răsare în est și că zâmbești mereu într-un anumit fel, fără să-ți dai seama, când auzi sunetul tocurilor, pentru c-ar putea fi mama cea care intră pe ușă.

La replica asta, Anka și Otto schimbară o privire blândă.

Eva continuă:

— Dar voi aștepta, dacă asta vrei. Dacă vrei să-l cunoști mai întâi, să vezi în el ceea ce văd și eu. Dar îți pot spune chiar acum, Michal este bărbatul cu care mă voi mărita. Dacă mă va vrea.

— Eva! suspină mama ei surprinsă, iar buzele ei date cu ruj roșu se întredeschiseră uluite. Vrei să ne spui că nu te-a cerut încă?

Eva zâmbi.

— Nu încă, oricum. Doar vă pregătesc.

Tatăl ei o privi cu gura căscată de uimire.

Germaniei naziste să anexeze Regiunea Sudetă, care aparținea Cehoslovaciei. (n. tr.)

Ochii Evei sclipeau amuzați.

— Nu l-am cerut încă de bărbat, dacă asta este ceea ce te îngrijorează.

El râse.

— Doamne ferește! Uneori, semeni prea mult cu mama ta.

Se uită la Anka. Soția lui era cea mai neînduplecată persoană din lume pe care o cunoștea și ea îl ceruse în căsătorie pe bărbatul pe care îl iubea – de aceea se afla pe lumea asta.

— Nu este un lucru bun?

Tatăl ei zâmbi.

— Desigur. Dar de ce nu aștepți măcar până când te va cere el de soție, înainte să începem să-ți alegem zestrea, bine?

Eva pufni.

— Nu văd de ce. I-ar putea lua prea mult. Michal este o persoană care a petrecut cincisprezece ani compunând aceeași piesă muzicală. Cred că nu este genul care grăbește lucrurile. Tocmai îmi spunea ieri că, deși și-a cumpărat recent pantofi noi, el încă crede că cei vechi pe care îi poartă mereu mai pot fi folosiți câțiva ani buni. Trebuie să-i vezi, sunt foarte vechi.

Buzele tatălui ei zvâcniră.

— Începe să-mi placă din ce în ce mai mult.

Eva râse.

— Îi mai las un răgaz până la sfârșitul anului, bine? Apoi, îl voi cere eu însămi de bărbat.

— Presupun că așa vei face, spuse tatăl ei, privindu-și neputincios soția.

În cele din urmă, Eva nu mai trebui să aștepte. În toamnă, așa cum se temuseră, Regiunea Sudeților fusese anexată

Imperiului german și mulți spuneau că restul Cehoslovaciei ar putea intra în curând sub ocupație.

— Este un moment îngrozitor să te cer de soție, spuse Michal, luându-i mâna în timp ce stăteau în sufrageria părinților ei, după ce ascultaseră îngroziți știrile la radio.

Se uită la tatăl Evei, apoi la Eva.

— Aș dori să vă cer permisiunea de a mă căsători cu fiica dumneavoastră, dacă ea mă vrea.

Eva fu singura care avu chef de glume, spunându-i că și așa îi luase prea mult.

Între timp, Michal fu acceptat în viața lor și, în cele câteva săptămâni de când Eva le comunicase părinților ei intențiile sale, aceștia văzuseră ce fel de bărbat era și cât de mult o adora pe fiica lor.

Tatăl ei încuviință, apoi se duse să-l îmbrățișeze.

— Avem nevoie de vești bune într-o zi ca aceasta.

— Dar, Otto, n-ar trebui să facem ceva acum? întrebă Anka.

— Bedrich are idei, i s-a spus c-ar trebui să plecăm, c-am putea intra sub ocupație. Adică, dacă te iei după zvonurile despre ceea ce le-au făcut evreilor din Austria... cu siguranță ne vor face probleme și aici.

Ochii Ankăi erau larg deschiși, înfricoșați.

— Cehoslovacia nu este Austria. Hitler nu va reuși aici.

Otto clătină din cap.

— Bedrich se panichează, nu se va ajunge la asta.

Sofie trecu pe lângă o mulțime de femei, îndreptându-se spre femeia plinuță.

— Lotte! strigă ea.

Aceasta nu se întoarse, nici nu se opri, când începură să se îndepărteze.

Sofie alergă după ea, cu plămânii aprinși din cauza efortului la care își supusese picioarele slăbite și subnutrite. Ea apucă brutal brațul femeii, strigând:

— Lotte! Oprește-te!

Femeia se opri și o privi, smulgându-și brațul din strânsoare.

— Ce vrei?

Sofie fu surprinsă, apoi se simți de parcă ar fi fost scufundată în gheață. Lacrimile ei fierbinți, sufocante amenințau să cadă.

Nu era ea.

Înțelese și femeia o privi, cu ochii mari și verzi. Sofie își șterse o lacrimă, supărată.

— Eu... îmi pare rău, am crezut că ești verișoara mea, Lotte...

Închise ochii, picioarele începură să-i tremure și fu gata să se prăbușească.

— Arăți exact la fel ca ea, cu excepția ochilor.

Eva se repezi să o prindă în brațe pe Sofie, ținând-o aproape de ea. Auzise schimbul de replici și o durea sufletul pentru prietena ei.

— Îmi pare rău, spuse Sofie și o împinse pe Eva, astfel încât să poată pleca amândouă.

Mâna acelei femei care nu era Lotte se întinse să o oprească.

— Arăt exact la fel, zici?

Sofie încuviință, apoi o privi din nou.

— Da.

Femeia pufni.

— Cred că o cunosc.

Se uită la celelalte deținute, ale căror ochi se măriră de uimire.

— Unul dintre gardienii idioți a crezut că eram altcineva, m-a întrebat de ce nu eram în baraca mea obișnuită, de ce am fost mutată, a trebuit să verifice din nou numerele, spuse ea, referindu-se la tatuajul ei.

Sofie deschise și închise gura.

— Știi care baracă?

Arătă spre capătul șirului de barăci din depărtare.

— Ultima, acolo.

Se făcea târziu și era ora stingerii. Deținutele fură conduse înapoi la barăcile lor, unde urmau să rămână peste noapte. Sofie așteptă până când celelalte adormiră, apoi se furișă tiptil pe lângă camera *Kapo*-ului. Găsise o găleată cu un cartof uitat în camera *Kapo*-ului, pe care îl rupse în două și-l ascunse în sutien, fără să-i vină să creadă ce noroc avea, îi prindea bine în seara aceea. Dacă era prinsă că nu era în pat, avea să spună că se ducea doar la latrină. Maria nu le supraveghea îndeaproape precum celelalte *Kapo*, ea era leneșă și mult mai interesată de somn. Sofie nu-și făcea griji din cauza cartofului. Dacă nu l-ar fi luat, una dintre sutele de femei din baracă l-ar fi luat oricum în locul ei – cel mai probabil, Maria uitase de el, altfel nu l-ar fi lăsat niciodată acolo. Gardienii nu patrulau noaptea prin barăci, dar în lagăr erau proiectoare și, dacă era prinsă, putea fi împușcată. Dar trebuia să știe. Se furișă în penumbră cât mai mult posibil, oprindu-se să se ascundă după o ușă, când auzi zgomotul pașilor și așteptă ca ei să se liniștească, în timp ce inima îi bătea puternic în urechi. Dură 45 de minute până intră în ultima baracă din dormitoarele femeilor, făcând cât mai puțin zgomot posibil. Avea să se strecoare într-o baracă, în cazul în care *Kapo* ar fi trecut pe acolo, decise ea. Ele erau ușor de recunoscut după banderole, îmbrăcămintea mai bună și aerul de superioritate.

Sofie se uită la rândul de jos al priciurilor din baracă. Acolo erau sute de femei. Se apropie de una dintre ele, scuturând-o de braţ. Îi şopti:

— O cunoşti pe Lotte?

Femeia o ignoră şi Sofie merse mai departe.

O urmări pe o altă femeie care stătea trează. O întrebă şi pe ea acelaşi lucru, femeia se încruntă şi păru gata să strige. Sofie îi întinse repede o jumătate de cartof. Femeia o privi uimită, apoi muşcă repede din pulpa de amidon, cu ochii închişi de plăcere.

— Lotte? şopti femeia după ceva timp. Femeia blondă? Plinuţă, cu ochi mari? Destul de prostuţă?

Sofie încuviinţă repede.

— Da, o cunoşti?

Urmă o pauză şi Sofie îi oferi cealaltă jumătate de cartof. Femeia dădu din cap.

— Am cunoscut-o.

Genunchii Sofiei fură gata să cedeze înainte ca vorbele femeii să-i confirme cea mai profundă teamă.

— Au ucis-o săptămâna trecută, era bolnavă şi au luat-o departe, împreună cu celelalte deţinute, au dus-o în camerele de gazare.

Sofie fu surprinsă de *Blockalteste* – ofiţerul superior – care se ocupa de barăcile lor. Era o femeie înaltă pe nume Geneva, brunetă, cu ochi negri oblici. Ea fusese ginecolog în Praga, una dintre primele femei medic. O femeie educată, realizată, înainte de a fi adusă acolo şi forţată să lucreze la spital, să îndeplinească sarcini oribile pe care nu şi le imaginase niciodată când studia la facultatea de medicină. Oamenilor le plăcea Geneva, cu aptitudinile ei speciale, chiar dacă era evreică, avea statut protejat în lagăr.

Sofie îi vorbise o singură dată înainte, nu era sigură dacă putea avea sau nu încredere în ea.

— De ce te-ai dat jos din pat? întrebă ea, privind-o cu suspiciune.

Nu era genul de femeie care putea fi păcălită ușor.

Sofie înțelese. Era devastată de ceea ce aflase. Odată cu moartea Lottei, pierise și cea mai bună șansă de a afla unde îl dusese verișoara ei pe Tomas. Totuși, o parte din ea știa că încă nu putea renunța. Eva avusese dreptate, încă putea să iasă vie din acel loc și să se intereseze de soarta fiului ei în cartierul Lottei, să bată la uși, să se intereseze la orfelinate, cineva ar trebui să știe *ceva* și pentru asta trebuia să rămână în viață, să-și păstreze prezența de spirit.

— Am fost la spital, minți ea.

Geneva se uită la ea un minut, îngustându-și ochii, iar Sofie înțelese.

— Și totuși, ai venit aici într-o altă baracă după aceea?

Sofie tăcu, mintea ei chinuindu-se în timp ce încerca și nu reușea să găsească o scuză destul de bună pentru că se afla în baraca greșită.

— Vino cu mine, spuse Geneva, iar inima Sofiei începu să-i bubuie de teamă.

Sofie o urmă târându-și picioarele de plumb către o cameră privată din spatele barăcii. Camera era îngrijită, curată și avea chiar și o mică bucătărie.

— Te-am văzut muncind în spital, remarcă Geneva.

Sofie încuviință.

— Sunt asistentă medicală.

Ochii femeii o evaluară; Geneva se strâmbă nemulțumită, ca și când Sofie ar fi încercat să scape basma curată, în timp ce o privea din cap până în picioare. Urmă o tăcere lungă și sângele începu să-i pulseze Sofiei în timpane.

— Nu, nu ești.

Sofie se albi la față.

— De ce spui asta?

Geneva o analiză.

— Lucrurile simple te dau de gol: felul în care faci patul, nicio asistentă medicală nu l-ar face așa cum îl faci tu. Am observat, de asemenea, că mereu te ofereai voluntară când interveneau sarcinile de curățenie; orice ca să nu te dai de gol. În curând, cineva va observa.

Sofie își dădu seama că nu era o amenințare, ci doar o constatare a unei stări de fapt. Un avertisment, probabil.

Era adevărat. Făcea asta de câteva săptămâni. Scăpase ca prin urechile acului de câteva ori, ca atunci când nu știa cât timp să sterilizeze o foarfecă sau cum trebuia să bandajeze un picior, dar cum medicii nu făceau vizite prin saloane, acest lucru fusese în mare parte observat doar de celelalte asistente – până acum nimeni nu încercase să o denunțe și una dintre celelalte asistente medicale chiar îi arătase cum să îndeplinească sarcina corect, păstrând secretul, mai degrabă decât să-și riște viața.

Sofie înțelese.

— Ai de gând să mă demaști? întrebă ea.

Geneva nu răspunse și tăcerea păru să dureze la nesfârșit.

După un timp, răspunse:

— Cred că am altă idee. Mai întâi, mi-ai putea demonstra ceva, bine?

Sofie înghiți cu noduri.

— Cum ar fi?

— Cum ar fi contrariul a ceea ce am văzut: că ești o persoană de încredere.

Sofie fu surprinsă.

— Poftim?

Geneva nu-i răspunse. Se încruntă, apoi spuse:

— Ţi-ar plăcea o ceaşcă de ceai?

Sofie o privi neîncrezătoare.

— Ceai?

— Da.

— Bine, răspunse ea.

Aparent din senin, *Blockalteste* spuse:

— Eram însărcinată când am venit aici, ştiai?

Sofie clătină din cap.

— Unul dintre ceilalţi medici, înainte ca Mengele să sosească anul acesta, a asistat la naşterea copilului. A spus că arăta ca un arian.

Văzând-o pe Sofie încruntându-se, Geneva explică.

— Soţul meu nu era evreu şi bebeluşul semăna cu el. L-au luat deoparte, părând că-i fac o mare favoare, lăudându-mi priceperea, spunând că voi contribui la avortarea tuturor celorlalţi bebeluşi evrei nedoriţi. Ironia situaţiei era că bebeluşul meu urma să trăiască, însă cu naziştii.

Geneva luă o înghiţitură de ceai.

— Nu sunt sigură dacă moartea n-ar fi fost o soluţie mai bună. Probabil Mengele mi-ar fi ucis copilul.

Era clar că ea îl dispreţuia.

Sofie nu o învinovăţi. Ea nu ştiu ce să spună, cu excepţia unui singur lucru:

— Îmi pare rău.

Geneva ridică din umeri şi-şi întoarse privirea în altă parte.

— Doar o altă victimă.

Ea flutură o mână, indicând restul complexului.

— Una dintre multe altele, nici pe jumătate la fel de interesantă ca celelalte.

Apoi își ridică privirea, ațintindu-și ochii în cei ai Sofiei.

— Așadar, ai găsit-o?

Sofie se încruntă.

— Pe cine?

— Pe femeia care ți-a dat copilul mai departe, cea pentru care te-ai furișat din baracă să o găsești.

Ochii Sofiei se măriră de uimire.

— Cum ai știut?

— Se duce vorba. Aici nu sunt prea multe de făcut în afară de vorbe. Mi-a spus cealaltă femeie, cea care semăna cu ea.

— O, spuse Sofie, blestemându-se că nu fusese mai discretă.

— Ai găsit-o?

— Nu, e moartă.

Geneva clătină din cap cu tristețe.

— Și mie îmi pare rău.

Se uită lung la cana ei de ceai, apoi își ridică privirea.

— Nu voi spune nimănui despre tine, dar am nevoie de ajutorul tău într-un caz, am nevoie de cineva care să poată fi discretă. Cineva care nu se teme să încalce unele reguli, să mintă, dacă este nevoie. Poți face asta?

Sofie dădu din cap.

— Am nevoie de o asistentă la spital, dar vor mai fi și alte sarcini, neoficiale, femei de care vom avea grijă.

— Mă vrei, deși știi că nu am pregătire de asistentă medicală?

— Te pot pregăti, s-ar putea ca asta să-ți salveze viața. Dar te avertizez: dacă mă trădezi sau spui cuiva ce facem, nu voi ezita să-i pun să te ucidă. Mă înțelegi?

— Da.

— Bine.

— Acum întoarce-te la baracă. Și vino mâine la mine, la spital.

Sofie încuviință și plecă, întrebându-se oare ce acceptase să facă.

CAPITOLUL 19

Eva avea degerături la două degete de la picioare. Ciorapii îi erau uzi leoarcă

din cauza vremii necruțătoare. Dacă nu era zăpadă, era ploaie, lapoviță și noroi rece, înghețat.

Corpul o durea indiferent de cum se mișca și foamea o însoțea permanent. Rațiile fuseseră mici la început, dar ele se împuținaseră și mai mult în ultimele săptămâni. Într-unele zile, dacă se mișca prea încet pentru a ajunge acolo la timp, pierdea masa de prânz.

Eva transporta bolovani, picioarele ei dureroase și umflate făceau această sarcină din ce în ce mai dificilă, pe măsură ce se împiedica și șchiopăta în saboți, când auzi pe cineva strigând-o. Își ridică privirea surprinsă. Era Herman.

Se repezi înainte, privind peste umăr, pentru a se asigura că nu o vedea nimeni.

Dar cineva o văzuse. Din fericire, era doar *Kapo*-ul lor, Maria. Era leneșă și n-avea spirit de observație foarte bun, aveau noroc să o aibă supraveghetoare.

— Herman! îl salută ea.

— Nu știam dacă mai trăiești, spuse el.

Sprâncenele lui stufoase se ridicară surprinse să o privească.

— Arăți groaznic.

Eva râse cu voce răgușită.

— Mulțumesc, și tu arăți bine.

El era mai slab și tras la față decât și-l amintea ea. Totuși, sprâncenele lui erau la fel de stufoase ca întotdeauna și ochii lui întunecați, calzi.

Herman chicoti. Apoi privi peste umăr.

— Poftim, spuse el, întinzându-i o felie groasă de pâine neagră.

Ochii Evei se măriră de uimire.

— Mănâncă, ia-o, urma să o dau la schimb mai târziu pentru o pereche de șosete în plus, dar tu ai nevoie de ea mai mult decât mine.

Eva își băgă o bucată în gură și mestecă, oprindu-se când unul dintre dinții ei din spate păru să se clatine. Se opri, înțelese și-l atinse cu degetul. Gemu ușor când acesta se desprinse și căzu pe jos.

Herman păru îngrozit.

— Nu te hrănesc suficient, nu pentru munca asta.

— Nu, fu de acord Eva, îndesându-și mai multă mâncare în gură și mestecând pe cealaltă parte.

Ea îl privi; probabil i-ar fi spus ceva până acum, dacă ar fi aflat despre Michal, totuși nu se putu abține să nu-l întrebe.

— Ai aflat ceva? Despre Michal?

Herman privi în spatele lui în timp ce un grup de femei trecea pe acolo, pretinzând că ajută la căratul bolovanilor.

— Da, de aceea am venit să te caut.

Eva se opri din mestecat, cu gura deschisă.

— Și? Ce ai aflat? Soțul meu este în viață?

Herman o privi cu o figură inexpresivă, iar ea așteptă cu sufletul la gură răspunsul lui.

CAPITOLUL 20

Praga, toamna 1938

Acasă lucrurile deveneau tensionate.

Eva intră în casă și-și găsi tatăl, întotdeauna calm, conservator, țipând la unchiul ei Bedrich.

— Ce se întâmplă? întrebă ea, auzindu-le de pe hol vocile ridicate care veneau din bucătărie.

Mama ei o luă deoparte.

— Haide să mergem la plimbare, să-i lăsăm să discute și să-și rezolve singuri controversa.

Dar unchiul ei, auzindu-le vocile, le ieși cu pași mari în întâmpinare. Încă purta pălărie, iar ochii lui erau întunecați, furioși.

— Vino și bagă-i tatălui tău mințile în cap, o imploră el.

— Bedrich, nu o amesteca în asta! șuieră tatăl ei, urmându-l pe hol.

Eva observă că fața îi era roșie și umflată, nu-l văzuse niciodată atât de furios.

— Ce se întâmplă? întrebă Eva, lăsându-și geanta pe un scaun, lângă fotografia câinelui mamei sale, Chatzy, pe care Anka o așezase acolo și pentru că o amuza să vadă expresia lui Otto de fiecare dată când dădea cu ochii de ea.

— Se încăpățânează ca de obicei, spuse unchiul ei. Crede în autorități și în puțina „putere" pe care ele pretind că o au, dar uite ce s-a întâmplat cu acest acord prostesc: toți ne-au

decis soarta și pe noi nici măcar nu ne-au invitat să avem un cuvânt de spus!

Se referea la Acordul de la München, în cadrul căruia președinții Marii Britanii, Franței și Rusiei se întâlniseră cu Hitler la München, discutaseră despre soarta Cehoslovaciei și acceptaseră să le cedeze naziștilor zone mari ale țării.

— Dar asta știm deja, spuse Eva. Este îngrijorător, da, dar Hitler va fi mulțumit de asta și...

Bedrich râse de ea.

— Îngrijorător este puțin spus. Și mulțumit? Un astfel de om? Nu. I s-a arătat că poate lua un deget, bineînțeles că va lua toată mâna. Este momentul ca adevărul să iasă la iveală în familia noastră și să ne facem planuri de plecare și, cu cât mai repede, cu atât mai bine; la fel ca evreii care au emigrat din Austria.

— Planuri de plecare? repetă Eva. Și unde să mergem? Despre ce vorbești? Să ne abandonăm casele?

Bedrich o privi, apoi clătină din cap.

— Ascultă-mă, Eva. Lucrurile se înrăutățesc pentru evreii din toată Europa, mulți dintre ei, după cum știi, s-au refugiat aici, crezând că vor fi departe de acest maniac și de planurile sale diabolice...

— Dar asta nu se întâmplă aici, protestă mama ei. Am auzit zvonuri, desigur, despre cum s-au petrecut lucrurile în Austria și în Germania... animozitatea față de evrei, desigur, dar aici nu se va întâmpla una ca asta.

Majoritatea prietenilor lor erau non-evrei, nu exista un astfel de antisemitism din partea prietenilor, a colegilor lor sau a locuitorilor din Praga.

Bedrich le arătă o hârtie; era o poveste cumplită a evreilor victimizați și atacați pe străzile din Austria încă de la Anschluss, *de parcă cineva ar fi aprins un chibrit și*

nivelul redus al antisemitismului, care uneori se simțea încă în Europa, ar fi fost brusc cuprins de frenezie.

— La fel au spus și despre Austria. Uite, am un prieten englez, am făcut armata împreună, el are o casă de vacanță în Sussex și mi-a spus că o putem folosi dacă avem nevoie să ne luăm viața de la capăt. Cred că această invitație generoasă merită luată în considerare.

— Anglia, spuse Anka, cu privire sceptică.

La fel de bine ar fi putut spune luna.

— Da, și de ce nu? Ei sunt aliații noștri.

— Aliații noștri? răsuflă Otto. După tot ce au făcut la acel acord, așa crezi?

— Dar Anglia este foarte departe, spuse Anka. Și numai Eva știe limba engleză.

— Nu îndeajuns, zise Eva.

Bedrich păru sâcâit.

— Ai o opțiune mai bună, Otto?

— Da, am. Nu fugim doar pentru că un huligan este la poarta școlii, amenințând că ne va lua dulciurile. Vom rămâne aici.

Bedrich îl privi neîncrezător.

— Nu i-aș subestima pe naziști, ei sunt mult mai mult decât huliganii din curtea școlii.

Eva dădu din cap.

— Dar sunt criminali și în curând cineva va pune capăt acestei situații, n-avem niciun motiv de îngrijorare în această privință. Hitler îi folosește pe evrei ca țap ispășitor pentru tot ce a mers prost pentru ei după război: oamenii își vor da seama, unchiule. Și, în plus, aceasta este Praga, un oraș multicultural, adică majoritatea prietenilor mei non-evrei sunt absolut îngroziți, la fel ca noi, din cauza știrilor. Michal spune că toată lumea din orchestra simfonică simte la fel.

Anka încuviință.

— De altfel, în afară de vizitele mele la sinagogă în zilele de sărbătoare, vizite pe care trebuie să le fac personal, niciun locuitor de aici nu este o persoană religioasă, spuse ea cu o privire de reproș ațintită asupra membrilor familiei sale, și în afară de Challah excelentă a Kajei, nu respectăm cu strictețe principiile iudaismului... chiar și tu mănânci uneori carne de porc. Chiar ar trebui să ne îngrijorăm atât de mult?

Bedrich clătină din cap, exasperat de toți.

— Crezi că lor le pasă cât de religios ne comportăm sau nu? O văd în fiecare zi, există un sentiment, ceva instigator în cuvintele lui Hitler, lucrurile se înrăutățesc, chiar și aici.

Tatăl Evei clătină din cap.

— Bedrich, știu că ești îngrijorat, dar nu cred că se va ajunge acolo. Nu aici. Nu cred c-ar trebui să fugim, nu încă. Situația nu mai poate continua mult, este o situație foarte diferită de cea din Austria. Cei de acolo au fost foarte afectați după război, nebunul care dorea să învinovățească pe cineva le-a sucit mințile. Aici, nu văd întâmplându-se așa ceva, dar în cazul în care vom fi, fără îndoială, ocupați, atunci ai cuvântul meu, vom pleca dacă trebuie, bine?

Bedrich se uită la fratele său, cu ochii lui întunecați resemnați.

— În regulă. Dar îmi fac griji că până atunci va fi prea târziu.

Otto își puse mâna pe umărul fratelui său.

— Îți faci prea multe griji, Bedrich. Oricum, dacă se va întâmpla ce e mai rău, am încredere în tine și în relațiile tale pentru a ne scoate de aici.

Bedrich râse, dar privirea sa rămase gravă.

— Să sperăm, frate.

CAPITOLUL 21

Eva îl privi pe Herman. Inima îi bubuia în urechi, în timp ce aştepta cu sufletul la gură răspunsul lui.

Când Herman vorbi, ea nu-l auzi, din cauza vuietului din urechile ei.

— Poftim?

El îi atinse braţul.

— Trăieşte, Eva.

Eva începu să respire prea rapid şi nu-şi putu controla răsuflarea... sau zâmbetul care o traversă. Un val de adrenalină o inundă şi o făcu să vrea să fugă să-l găsească. Era copleşită.

— Trăieşte!

Ochii i se umplură de şuvoaie de lacrimi şi nu mai distinse nimic în jurul ei.

— Unde este? Îl pot vedea, mă poate duce cineva la el?

Ochii lui Herman erau gravi.

— Trebuie să ştii ceva.

Ochii Evei se năpustiră spre ai lui şi simţi un fior în inimă.

— Ce?

— Există un bărbat care ar putea fi Michal, care trăieşte, unul dintre *Kapo* – unul în care putem avea încredere – a spus că este posibil să fie el, dar nu e sigur. Îl ţin într-o baracă lângă spital. Asta e tot ce am putut afla.

Ochii Evei erau uriaşi de uimire.

— Trebuie să ajung la el, cumva.

Herman o privi, apoi ochii lui scrutară distanța, verificând dacă erau supravegheați, și încuviință.

— Eu nu te pot strecura înăuntru, îmi pare rău, nici chiar Vincent, *Kapo*-ul meu, nu poate, dar prietena ta care lucrează la spital ar fi în stare.

Eva îl privi.

— De ce spui asta?

— Pentru că Vincent a spus că a văzut-o cu gardianul, cel care l-a închis pe bărbat în acea celulă.

— Hinterschloss?

— Celălalt, Meier.

Eva așteptă ca Sofie să ajungă înapoi în baracă, lucra în tura de noapte și așteptarea i se păru interminabilă. În cele din urmă, la ora 3 dimineața, ea sosi și Eva îi spuse ce aflase.

— Și Meier îl ține acolo închis?

Sofie păru șocată.

Eva ridică din umeri.

— Asta a spus Herman. Poți afla?

Sofie încuviință.

—Da, și mă voi asigura că îl poți vedea, dacă este el.

Eva se uită la prietena ei.

— Sofie, nu îți pot cere să-ți riști viața, oamenii deja au început să vorbească despre Meier. E periculos.

Sofie clătină din cap.

— Mă descurc. Ai încredere în mine. N-ai de ce să-ți faci griji.

— Deci, el nu te-a forțat sau ceva?

Sofie clătină din cap. Adevărul era că Meier începuse să insiste mai mult, era mereu la spital și nu se mai mulțumea doar cu simple săruturi. Inventa tot timpul scuze pentru a o lua deoparte, pentru a o conduce la depozitul din apropiere

și a-și băga mâinile pe sub fusta ei, degetele lui puternice atingând-o brutal, presupunând, fără îndoială, că-i făcea plăcere, luându-i mâna și băgându-i-o în pantalonii lui, în timp ce o săruta. Sofie știa că, dacă va reuși să-l convingă pe Meier să o ajute, ar trebui să se culce cu el.

— El este un gentleman, minți ea. Te duc să-l vezi pe acel bărbat, Michal sau oricine ar fi el, bine? Dar el s-ar putea să nu fie soțul tău și, crede-mă, nu vrei să-ți faci speranțe prea mari.

Eva închise ochii. Era prea târziu pentru asta.

*

Dură câteva zile, dar Sofie îi spuse să meargă la spital după ora stingerii.

— Va trebui să te ferești de lumina proiectoarelor, dar vei reuși. Voi fi acolo așteptându-te. Dă-i asta Mariei, spuse ea, întinzându-i o felie groasă de salam, pe care Eva o strecură imediat în căptușeala mânecii.

Ea încuviință. Maria putea fi mituită, îi dovedise de câteva ori, în schimbul privilegiilor la toaletă și al altor necesități.

— Mulțumesc.

Sofie clătină din cap.

— Nu-mi mulțumi încă. Dar poate poți să-l vezi, chiar dacă este pentru ultima dată. Bărbatul, Michal, dacă este el, a fost bătut. Grav. A fost dus într-o zonă de detenție de lângă spital. Se pare că a sărit în apărarea unui băiat care a fost prins furând mâncare suplimentară și, în schimb, l-au pedepsit pe el.

Eva plânse auzind una ca asta. Părea ceva ce Michal ar fi făcut. Sofie îi atinse brațul.

— Meier spune că e grav rănit, unul dintre ceilalți gardieni îl bate. Singurul motiv pentru care este încă viu este pentru că unul dintre prietenii săi l-a implorat pe Meier și el l-a dus acolo. Nu-și cunoaște numele și băiatul acela a fost mutat în altă baracă, așa că nu l-a putut întreba. Nu reușise să scoată prea multe de la el, să afle cine este.

Eva închise ochii îngrozită și totuși plină de speranță.

Se strecură afară în toiul nopții. Era un ger cumplit și, în mod bizar, liniște, în ciuda luminii proiectoarelor. În depărtare auzi zgomote de pași. *Kapo*, Maria, o aștepta și acceptase salamul, încuviințând scurt din cap.

— Nu vreau să știu de ce trebuie să te duci acolo, este mai bine dacă nu știu.

Zgomotul pașilor se stinse la distanță și Maria duse un deget la buze.

— Du-te, spuse ea. Dacă întreabă cineva, îi voi spune că eu te-am trimis.

Eva încuviință.

La fiecare pas se temea că cineva o va găsi afară din baracă și o va ucide. Nu știa de ce se temea mai mult. Să fie ucisă sau să fie ucisă înainte să-l revadă pe Michal. Sau să ajungă acolo și să descopere că nu era el.

Trebuie doar să ajung acolo să-l văd, se gândi ea în timp ce alerga. Bătăile inimii îi bubuiau în urechi. În ciuda nopții reci și a vântului care urla prin lagăr, sudoarea i se prelinse pe frunte. Își simți frica. Era oribilă și sălbatică. Înțelese în timp ce se apropia de proiectoare, privind peste umăr și așteptându-se tot timpul să strige cineva, să-i spună să se oprească. Se întoarse auzind un sunet în fundal, orice ar fi fost, se furișă tiptil și repede pe jos. Un șobolan. Eva simți că-i vine să vomite. Continuă să se forțeze să reziste,

continuă să alerge mai departe, chinuindu-se să respire, simțindu-și picioarele arzându-i de durere. O creangă trosni în apropierea ei. Eva o dădu la o parte și continuă să meargă. Când se apropie de spital, auzi voci și zgomotul înăbușit al pașilor în spatele ei, se întoarse și-și duse mâna la piept, în timp ce respirația ei deveni neregulată. Era Meier. Genunchii îi cedară și Eva își puse capul între ei și vomită.

Când se ridică de jos, pe fața gardianului era întipărită o expresie de dezgust.

— Scuze, spuse ea.

Meier nu acceptă acest lucru, dar expresia i se îmblânzi oarecum.

— Ai întârziat. Haide, nu mă face să regret.

Eva clătină din cap.

— Nu vei regreta.

Meier încuviință, iar ea îl urmă, întrebându-se dacă putea avea încredere în el, în timp ce el se strecură printr-un pasaj întunecat, departe de lumini, chiar prin spatele spitalului. Eva își auzi bătăile inimii bubuindu-i în urechi.

— Ai o jumătate de oră, spuse el, înainte de a descuia un depozit, în timp ce o împingea înăuntru.

Bătăile inimii Evei îi răsunau puternic în urechi.

— Nu plânge, păstrează liniștea, altfel nu te voi putea scoate de aici, înțelegi?

Eva încuviință și ușa se închise în spatele ei cu o bufnitură, făcând-o să tresară. Clipi în întuneric, cu ochii orbiți de lumina de afară. În timp ce ochii i se obișnuiau cu întunericul, văzu siluete în penumbră. Mirosul era acru, mirosea a boală și a urină învechită.

Eva făcu un pas înainte, văzând lângă peretele din lemn o siluetă umană întinsă pe pământ. Se repezi spre ea, căzând în genunchi cu zgomot. Era el? Era Michal?

Mâinile ei îi răsuciră ușor umărul. Gâtul i se încleștă de emoție, în timp ce Eva îi întoarse fața spre ea, apoi îl privi surprinsă. Bărbatul era complet mutilat. Lacrimile îi căzură spontan din ochi. Eva nu-și putu da deloc seama dacă era el. Fusese aproape omorât în bătaie. Fața îi era însângerată, ochii roșii, buzele umflate și sparte. Avea cearcăne negre și chipul îi era brăzdat de tăieturi. Ea observă că el își ținea brațele și piciorul îndoite, ambele erau rupte, pielea de pe mâini și picioare era umflată și palidă.

Eva îi atinse brațul teafăr, iar ochii lui se întredeschiseră puțin, apoi se închiseră la loc.

— Michal? întrebă ea, cu degetele tremurând în timp ce-i atingea părul tuns scurt.

Nu părea șaten, dar era greu de spus, așa cum era acoperit de mizerie și de sânge. Abia dacă mai rămăsese o fărâmă teafără din acel biet suflet, cândva neîngenuncheat.

Se auzi un geamăt și Eva clipi, atingându-l din nou pe braț.

— Ești... Michal. Michal Adami?

Din nou se auzi un alt geamăt puternic.

Acolo recunoscuse ceva. Eva îi privi mâinile. Forma capului. *Poate.* Înțelese, uitându-se în jos la mâna lui. Îi părea familiară? Nu știa. Îi dădură lacrimile și Eva le șterse cu furie. Nu-și putu abține suspinul sfâșietor care-i traversă trupul.

— Tu ești Michal? șopti ea din nou, disperată.

El scoase un sunet ciudat.

— Ce ai spus?

Suna ca și cum i-ar fi zis: „pleacă".

Eva îi atinse brațul.

— Vrei să plec?

Mâna lui se ridică pentru o clipă, apoi rămase nemișcată.

Eva crezu că inima ei s-ar putea frânge.

Se auzi un zgomot puternic la uşă şi vocea lui Meier şuieră:

— Un minut!

Eva se uită la bărbatul întins pe jos şi la ochii lui închişi. Leşinase. Ea îi scutură braţul teafăr.

Uşa se deschise, iar buzele Evei se strânseră. Ea îl clătină pe bărbatul din faţa ei.

—Te rog, te rog, spune-mi cine eşti, apoi te las în pace, imploră ea, cu un potop de lacrimi curgându-i pe obraji, în timp ce gâfâia după aer.

Se auzi din nou un geamăt, iar cizmele lui Meier intrară în depozit. Eva închise ochii. Nu era Michal, ceva lipsea de acolo. El voia ca ea să plece.

Eva se ridică să plece, clătinându-se pe picioare, simţindu-se brusc slăbită şi epuizată, cu lacrimile căzându-i pe obraji şi înecând-o în suspine sufocante, cărora nu li se putea împotrivi. În timp ce se pregătea să plece, mâna bărbatului o trase pentru a o reţine, şi dintr-odată, geamătul lui deveni mai puternic şi se transformă în cuvânt.

— *Eee… Eva?*

CAPITOLUL 22

Praga, iarna 1938

Eva și Michal se căsătoriră într-o dimineață rece de noiembrie la oficiul stării civile. Eva purta perlele mamei sale, rochia crem de mireasă care-i aparținuse bunicii sale fusese modificată, iar verișoara ei Mila era domnișoara ei de onoare. În ciuda fricii de ocupația nazistă și a privirii îngrijorate a unchiului ei Bedrich, care se gândea la viitorul lor, ziua nunții fu una dintre cele mai fericite din viața ei.

Eva se mută în studioul mic al lui Michal, în centrul Pragăi, și se obișnuiră cu noua lor viață. Își cumpărară mobilier nou și ea pictă tablouri pe care le expuse pe pereți.

Eva frecventa cursurile facultății de arte, Michal participa la programul de repetiții și concerte al orchestrei simfonice, iar seara mergeau în vizită la părinții ei sau la prieteni. Ieșeau la cinema, la concerte și erau pe cât de fericiți puteau fi doi tineri îndrăgostiți.

Dar totul urma să se schimbe și încă repede. Vestea fu anunțată la ora 06.30 dimineața. Veneau nemții. Li se spusese să-și păstreze calmul. Priviră din balcon cu groază în timp ce nemții intrau în orașul lor mult iubit cu tancurile și cizmele lor. Ningea, era iarnă la Praga și iarna urma să dureze mult, până când, în sfârșit, răsări iar soarele.

În fiecare zi după aceea, existau noi ordine antisemite din partea Reichului german. Curând, ei urmau să descopere că tot ce era rău în această lume era din cauza evreilor, așa susțineau nemții.

— Ai văzut tâmpeniile astea? mormăi Michal dezgustat în timp ce citea ziarul brusc plin de prostii antisemite. Parcă de-abia așteptau ocazia de a-și vărsa fierea.

Ordinele antisemite continuară. În curând, ei nu mai erau altceva decât cetățeni de categoria a doua. Aproape peste noapte, populației, acum numită Protectoratul Boemiei și Moraviei, i se spunea că prietenii și vecinii lor, evreii, nu erau de încredere. La început, Eva și familia ei nici măcar nu erau siguri de drepturile pe care le mai aveau, atât de des apăreau ordinele.

Evreii nu aveau voie la cinematograf, teatre, parcuri, concerte, li se interzicea frecventarea școlilor. Brusc, Eva se trezi incapabilă să-și continue studiile.

Se uită la Michal, cu lacrimi în ochi.

— Am avut cea mai bună notă din an, asta mi-au spus profesorii, înainte de a mă anunța că trebuie să plec.

Michal o strânse în brațe.

— Această situație nu poate dura mult, iubirea mea. Naziștii nu vor scăpa mult timp nepedepsiți. În curând, vor fi izgoniți. Aliații vor interveni, lucrurile nu vor continua așa pentru totdeauna.

Avea dreptate, până în septembrie războiul fusese declarat.

În familia Evei se discuta despre a pleca în altă parte, despre a accepta oferta lui Bedrich și a emigra în Anglia. Crezură însă că lucrurile aveau să se îmbunătățească.

Dar lucrurile se înrăutățiră. Curând apărură indicatoare. Juden nicht zuganglich – *interzis evreilor. În toate restaurantele, cafenelele și barurile. Afacerile nu puteau fi deținute de evrei.*

Mama Evei spuse:

— Nemții au fost învinși în Primul Război Mondial... și acum vor fi din nou. Trebuie doar să așteptăm momentul potrivit.

Michal fu concediat din orchestra simfonică, iar proprietarul lor decise că era mai sigur să închirieze studioul non-evreilor. Nu avură de ales decât să se mute cu familia Evei, în fosta ei cameră.

Curând, Michal nu fu singurul bărbat șomer din familie. Ei făcură tot posibilul. Tatăl Evei învăță cum să gătească și Michal deveni cea mai bună menajeră, amândoi se lăudau că vor deveni casnici.

Se descurcară cu ajutorul unor prieteni non-evrei, care le trimiseră bani și pachete cu mâncare.

Ofensa finală: evreii erau obligați să poarte un „J" mare, galben pe reverul hainelor lor, J de la Jude [Evreu]. Trebuiau să urce doar în vagoanele din spate ale trenurilor, la clasa a treia. Spre deosebire de prietenii lor. Apoi, în octombrie, începură să circule zvonuri. Zvonuri despre transporturi și decizia de a-i îndepărta pe evrei.

Încercară din răsputeri să nu se îngrijoreze, dar în noiembrie, în ziua în care aniversau un an de căsnicie, când veni scrisoarea pentru Michal, obligându-l să se prezinte la Veletrh, *Trade Fair, unde avea să fie examinat pentru transport, Eva cedă nervos.*

— Vin și eu. Nu poți pleca fără mine.

CAPITOLUL 23

Eva începu să plângă.

— Michal.

El încuviință din cap și gestul îl făcu să geamă din nou de durere.

— Tu ești, spuse ea răsuflând cu teamă și uimire.

Mâna lui se întinse să o atingă – fața, părul ei; degetele îi tremurau. Văzând-o după tot acest timp, dându-și seama că era ea, îl înviorase.

Vocea lui se auzi încet. Eva bănui că avea coastele rupte din cauza bătăilor.

— Eu... nu știam dacă te voi...

— Șșș... spuse ea.

Vorbitul îl obosea.

O lacrimă i se prelinse pe obraji.

— Ți-am spus că te voi regăsi.

Buzele lui umflate zvâcniră.

— *M-ai regăsit.*

Meier deveni nerăbdător.

— Haide, e timpul să pleci.

Eva închise ochii, cum l-ar putea părăsi acum?

— Încă o clipă, îl imploră ea.

Gardianul mârâi.

— Mai aveți 30 de secunde, luați-vă la revedere.

Inima Evei tresări și se aplecă să-l sărute pe Michal. Oricât de slăbit ar fi fost, strânsoarea lui era fermă.

— Nu pleca, protestă el.

— Haide, spuse Meier, trăgând-o cu brutalitate. Vizita a durat destul.

Eva se clătină pe picioare, convinsă că inima i se frângea în timp ce era smulsă de lângă soțul ei. După tot acest timp.

— Mă voi întoarce, îi promise ea lui Michal.

*

Sofie o aștepta chiar în spatele barăcii spitalului. Meier se uită la ea, iar ochii lui o țintuiră locului, schimbară o privire. Sofie știa că urma să plătească scump pentru asta.

— Ne poți lăsa o clipă? îl imploră ea atingându-i brațul.

Maxilarul lui Meier se încordă, dar el încuviință.

— Vizita asta a durat deja prea mult, o certă el, dar așteptă în umbră.

Lumina unei flăcări de chibrit scăpără și simțiră mirosul unei țigări aprinse.

Sofie îl privi pe tânărul gardian, apoi se întoarse spre prietena ei.

—*El era?*

— Da, spuse Eva și nu se putu abține să nu zâmbească, dar zâmbetul de pe fața ei fu imediat înlocuit de îngrijorare. Era viu, dar cine știe pentru cât timp.

Sofie răsuflă ușurată.

— Slavă Domnului!

Eva încuviință.

— Totuși, este într-o stare gravă, zise, iar buzele ei începură să tremure.

— O voi ruga pe Geneva, *Blockalteste*, să-l consulte.

Eva făcu ochii mari.

— Sofie, putem avea încredere în ea?

Trecu un moment înainte ca ea să răspundă.

— Da, așa cred.

În ultimele săptămâni, Sofie devenise ucenica ei și multe dintre sarcinile pe care medicul ginecolog i le ceruse să le îndeplinească în secret implicau încercarea de a le trata și a le ajuta pe unele dintre femeile torturate de Mengele. Dacă el ar afla, ambele ar fi împușcate. Dezavantajul faptului că Geneva îi cunoștea secretul, că nu era cu adevărat asistentă medicală, era că și ea îl cunoștea pe al ei. Oare era un risc în plus?

Se auzi un mormăit din spate și zgomotul pașilor fermi.

— Fetelor, gata cu joaca, spuse Meier, înaintând.

O privi pe Eva.

— Așteaptă-mă acolo, spuse el, arătându-i un loc la doar câțiva pași distanță. Întoarce-te cu spatele.

Eva se supuse, din spate auzi sunetul pașilor, sunetul prietenei sale împinse la perete și apoi mormăieli înăbușite. Eva închise ochii îngrozită în timp ce își dădea seama ce se întâmpla. Nu-i venea să creadă că Meier o viola acolo, la vedere. Până când înțelese, poate Meier voia ca ea să știe. Prietena ei îl numise gentleman. În mod clar, el renunțase la comportamentul de gentleman sau asta vrusese Sofie să creadă Eva despre el, ca să nu-și facă griji pentru ea. Simți lacrimi fierbinți înțepându-i ochii și trebui să-și strângă pumnii.

În ce-și băgase prietena?

În noaptea aceea, când Sofie se strecură pe priciul de lângă ea, Eva se întoarse cu ochii larg deschiși spre prietena ei.

— Sofie... eu...

Nu știu ce să spună.

— Nu, *Kritzelei*. L-ai găsit pe Michal, ceea ce face ca totul să merite sacrificiul. Mă bucur că este în viață.

— Dar Meier...

— Este un băiețel, joacă jocuri de putere.

— M-am gândit că poate este diferit, spuse Eva încruntându-se. Declarase că te iubește.

Sofie pufni.

— Nu este dragoste dacă simți nevoia să o controlezi. Oricum, el doar încerca să demonstreze ceva.

— Cui? Mie sau ție?

— Amândurora, probabil.

— Ce anume încerca să demonstreze?

— Că poate face ceea ce îi place. Că el mă va ajuta atât timp cât eu pretind că el este iubirea vieții mele. Că sunt copleșită de dorință pentru el, de fiecare dată când îl văd.

Eva înțelese. Ura asta.

— Voi găsi o altă cale, Sofie, asta este prea mult, nu este corect.

— Nu, *Kritzelei*, oricum este prea târziu. Cel puțin, așa obținem ceva. Poate că Meier este un prost arogant, dar nu este brutal cu mine dacă fac ceea ce-mi cere și se ține de cuvânt. În plus, ne poate ajuta.

— Dar tu cu ce te alegi?

— Mi-e de-ajuns să știu că am făcut tot ce am putut pentru a-mi ajuta prietena. Pentru felul în care ea l-a înfruntat cândva pe un bărbat care urma să-mi dea sentința de condamnare la moarte și felul în care ea și-a riscat viața în tot acest timp. Este ceea ce facem noi, nu-i așa?

Eva oftă.

— Aș prefera să fiu atacată de încă zece jandarmi decât să te mai las să treci prin asta.

Sofie schiță un zâmbet. Ar fi fost, fără îndoială, moartă dacă Eva n-ar fi intervenit s-o salveze la Terezín. Nu era ceva ce-ar fi putut uita vreodată.

— Ce s-a întâmplat cu Meier s-ar fi întâmplat oricum, în cele din urmă. Măcar așa am obținut ceva de la el în schimb.

Eva se ghemui lângă umărul Sofiei, iar aceasta continuă:

— În plus, dacă nu m-aş fi înţeles cu Meier, n-aş fi putut s-o conving pe Geneva să-l consulte pe soţul tău.

Eva ridică privirea, cu ochii înfricoşaţi.

— Cum este?

— Are câteva oase rupte şi coaste fisurate, dar nu are leziuni interne.

Eva o privi neîncrezătoare.

— Este un lucru bun, *Kritzelei*.

— Mulţumesc, spuse ea.

Cuvintele nu păreau suficient de mari pentru tot ce făcuse prietena ei, pentru tot ce riscase pentru ea.

Sofie îşi încrucişă mâinile la spate.

Mai dură trei zile până când Eva primi de la Sofie vestea că Michal se simţea mai bine. Aşteptarea era un fel ciudat de iad; pe de o parte, ea ştia acum unde se afla soţul ei şi ştia că exista şansa ca el să trăiască. Pe de altă parte, el era grav rănit, avea nevoie de ea şi asta o măcina.

— Este mai conştient acum, înţelegând că ai făcut într-adevăr ceva pentru el. Este mai lucid. Cred că va trece peste asta, spuse Sofie, cu ochii plini de speranţă.

Eva răsuflă uşurată.

— Meier a spus că va încerca să te ducă din nou mâine-seară.

În seara următoare, Meier o conduse până la celulă. Era întuneric, dar camera se schimbase uşor. Mirosul era mai puţin acru, iar duhoarea de urină dispăruse.

Michal stătea în picioare într-un colţ. Vânătăile de pe faţă începuseră să capete nuanţe violacee şi verzui. Avea un ochi pe care-l ţinea mai mult închis. El zâmbi când o văzu şi îi apăru o gropiţă în obraji. Văzând-l, Evei i se încleştă gâtul de emoţie.

— O, dragostea mea! exclamă ea, aruncându-i-se în brațe.

Michal gâfâi de durere.

Eva se strâmbă.

— Îmi pare rău!

El clătină din cap, refuzând să o lase să se desprindă.

— Să nu-ți pară, spuse el, apoi îi cuprinse fața în mâini, nespus de fericit.

Eva se simți emoționată în timp ce privirea lui trecu peste părul ei scurt, peste fața uscățivă, mâinile și picioarele numai piele și os. Era îngrijorată de spațiul gol pe care i-l lăsase în gură dintele lipsă. Știa că arăta groaznic. Ridică o mână tremurândă spre păr.

— Și eu arăt un pic diferit, spuse ea schițând un zâmbet.

Michal clătină din cap, apoi își lipi buzele desfigurate de fruntea ei.

— Ești cel mai frumos lucru pe care l-am văzut în ultimii doi ani, crede-mă.

Lacrimile lăsară urme murdare pe fața Evei și ea îi sărută mâna teafără, strângând-o în timp ce îngenunchea în fața lui. Michal îi atinse părul scurt, își trecu degetele peste capul ei, făcându-o să se înfioare de plăcere.

— Cum m-ai găsit? o întrebă el. Este un miracol.

Eva încuviință. Era un miracol. Numele miracolului era Herman. Ea îi povesti despre fotografie, despre întâlnirea cu el.

— Dar de ce ești aici, te-au trimis într-un transport?

Eva privi în jos, apoi șopti:

— M-am oferit voluntar să vin.

Când ea își ridică privirea, fața lui Michal era plină de lacrimi, de parcă acel gând i-ar fi provocat mai multă durere decât propriile răni.

— Nu am fost singura soție care a procedat astfel, spuse ea în mod defensiv.

— O, Eva, ceea ce mă ţinea în viaţă în iadul ăsta era să ştiu că măcar nu erai aici, erai la Terezín... erai în siguranţă.

Eva îi mângâie chipul, apoi îi sărută cu blândeţe buzele sparte.

— Nicăieri în acest război nu este sigur, dragostea mea, nici măcar la Terezín. A meritat să te găsesc, să fim din nou împreună. Oamenii mor în fiecare zi doar de sete sau din cauza bolii. Ceea ce avem nevoie este să fim împreună, să ştim că suntem în viaţă, aşa vom supravieţui.

Datorită relaţiei Sofiei cu Meier, Eva reuşi să-l vadă pe Michal la fiecare câteva nopţi şi să-i ducă mai multă mâncare. Sofie „aranja" brânză, salam şi cartofi, un mic festin, pe care-l împărţeau împreună.

În fiecare zi, Michal părea să se mai întremeze puţin. Părea puţin mai puternic. Nu aveau prea mult timp de petrecut împreună, doar o jumătate de oră ici şi colo, la fiecare câteva seri. Dar era suficient. Un timp magic care era doar pentru ei. Eva trăia pentru acele jumătăţi de oră. Trecea prin turele ei lungi de douăsprezece ore cu gândul la ochii lui, la buzele lui. Câteva momente de plăcere în cel mai sinistru mediu o ajutau să treacă peste zilele foarte lungi de muncă silnică din lagăr.

Prima dată când făcură dragoste, pe podeaua murdară, Eva trebui să fie cât se poate de blândă, să nu-i rănească coastele sau braţele şi genunchiul.

Ea înţelese că era posibil să fie fericită, chiar şi în cele mai întunecate vremuri.

*

După ce se întâlniră timp de două săptămâni, unitatea de lucru a Evei fu mutată în aer liber, pentru a lucra la construirea drumurilor. Era o călătorie de trei

kilometri dus-întors. Era o muncă grea, istovitoare, dar datorită soarelui care se strecura printre nori şi îi încălzea umerii, Eva reuşi pentru o clipă să se piardă în amintirea momentelor plăcute petrecute în braţele soţului ei. Era un joc periculos, ştia. Dacă vreunul dintre ceilalţi gardieni i-ar fi prins, i-ar fi ucis.

Dar, deocamdată, era o binecuvântare.

În timp ce lucrau, Eva fredona. O deţinută începu să cânte o melodie, iar celelalte i se alăturară, înainte ca una dintre *Kapo* să le spună să păstreze liniştea.

Transporturile circulau zi şi noapte, ducându-i pe oameni la şi de la Auschwitz, Eva abia le mai observa, prea obosită şi prea flămândă ca să-şi mai facă griji. Până când se întoarse în seara aceea după *apel* şi o găsi pe Sofie, care o aştepta în baracă, având o privire îngrijorată pe chipul ei drăguţ.

— Ţi-au schimbat tura? întrebă Eva, surprinsă s-o găsească acolo.

Prietena ei clătină din cap.

— Nu, sunt încă în tura de noapte. Am venit repede aici, am folosit o scuză, am spus că trebuie să aduc trusa medicală a Genevei, dar trebuia să-ţi spun.

Eva simţi cum groaza punea stăpânire pe ea.

— Ce să-mi spui?

Prietena ei sinceră, care întotdeauna ştia să spună lucrurilor pe nume, acum se bâlbâia.

— O, *Kritzelei*...

— Ce este? întrebă Eva şi inima începu să-i bată puternic.

— Michal a fost trimis departe. Meier a aranjat asta.

Eva închise ochii, simţind că leşină.

— Unde?

— Într-o fabrică, în Freiberg. A spus că așa era cel mai bine, afirmă Sofie, fără să se uite în ochii prietenei ei.

Fără să-i spună cum strigase la Meier când acesta îi spusese ce făcuse și cum el o trântise la pământ cu un dos de palmă, șuierându-i la ureche:

— Îmi place să fiu cu tine, dar nu uita cine e șeful.

Clătinase din cap și rânjise.

— Poate că Hinterschloss avea dreptate când spunea că sunt condus de ceea ce ai între picioare. Dar eu sunt bărbatul din această relație, înțelegi?

Sofie încuviințase și îi ceruse scuze, urându-se pentru asta. Urându-l și pe Meier deopotrivă.

— Bine, spusese el și nu se aplecase să o ajute să se ridice.

Atunci Sofie își dădu seama cât de mult îl înrăise celălalt gardian. Poate că și locul acela fusese de vină. Era de mirare că orice strop de umanitate pe care l-ar fi avut dispăruse acum?

Sofie își ridică privirea spre Eva și îi atinse brațul.

— El va avea o șansă. Deținuții spun că este mai bine în fabrici, mult mai bine decât aici.

Eva încuviință. Era adevărat. Dacă ar fi rămas la Auschwitz, ar fi reprezentat un pericol, mai ales în starea lui. Îi fu recunoscătoare.

— Mulțumesc, Sofie, nu-mi pot imagina că a fost ușor, mă simt groaznic când mă gândesc la tot ce ai riscat...

— Nu, *Kritzelei*, e în regulă, protestă Sofie.

Nu dorea ca prietena ei să-și facă griji pentru ea.

Nu era în regulă, dar Eva renunță. Evident, Sofie nu voia să vorbească despre asta. Nu știa cum va reuși vreodată să se revanșeze față de ea.

— Pot să-mi iau rămas-bun?

Sofie o privi tristă.

— El a plecat deja, îmi pare rău.

Era mai sigur așa, Eva știa asta. Cu cât soțul ei era mutat mai departe de Hinterschloss și de Auschwitz, cu atât el avea șanse mai mari de supraviețuire. Totuși, părea incredibil de crud că se regăsiseră după tot acest timp, doar pentru a fi din nou despărțiți. Însă deocamdată erau în viață, asta era tot ce conta.

*

Dimineața, însă, știa că avea o nouă grijă, ceva care să o distragă de la durerea de a-și fi pierdut iarăși soțul. Hinterschloss se uită la ea, cu ochii lui galbeni, cu un zâmbet crud pe buze.

— Traducătoarea noastră, spuse el.

Eva îl privi fix.

— Răspunde-mi când vorbesc cu tine!

— Nu mi-ați adresat nicio întrebare.

Ochii lui se măriră și păși înainte. Fără niciun avertisment, Hinterschloss o lovi în cap cu patul puștii și ea căzu în noroiul murdar, călcat în picioare. Urechile îi țiuiau, capul i se învârtea și-i urla de durere. În timp ce zăcea pe jos, el îngenunche lângă ea și șuieră:

— Deci crezi că te poți furișa noaptea pe aici fără știrea mea. Prietena ta l-a pus pe Meier să mă convingă să nu *te ucid*, dar nu i-am promis că-ți voi face viața mai ușoară.

Apoi el o lovi atât de puternic în gleznă, încât Eva simți cum ceva se rupe. În timp ce Eva era cuprinsă de durere, furie și frică, Hinterschloss se ridică și i se adresă Mariei, *Kapo*-ul lor.

— De acum încolo, ea va primi jumătate din rația de mâncare.

*

Vanda și celelalte fete o ajutară pe Eva să se ridice. Maria o privi și clătină din cap.

— Fată prostuță, se răsti ea. Au meritat toate aceste sacrificii?

Eva ridică din umeri.

— Da, probabil.

Maria pufni și merse mai departe, lăsând-o pe Eva să zacă în propriul sânge, cu glezna zvâcnindu-i de durere. Eva rămase cu privirea pierdută în gol, după plecarea Mariei. Maria o ajutase înainte acceptând mită, dar cu Hinterschloss, care căuta să se răzbune, nu-și mai risca viața. Eva își pierduse un aliat important și asta avea să înrăutățească lucrurile.

Folosind o eșarfă murdară drept bandaj pentru gleznă, Eva reuși să se alăture unității de lucru pentru călătoria de trei kilometri de mers pe jos. Era agonie și era și mai rău fără mâncare. Se gândi la Michal, la familia ei, își imagină zâmbetul blând al mamei ei, ochii amabili ai tatălui ei, chipul zbârcit al unchiului Bedrich și inspiră adânc, în timp ce cineva o îndemna să meargă mai departe; și, cumva, reuși.

CAPITOLUL 24

Praga, 1940

— Nu poţi pleca fără mine, repetă Eva, privindu-l pe Michal, înverşunată.

Michal clătină din cap, cu ochii verzi plini de frică şi de remuşcări.

— Nu poţi veni cu mine, Eva. Îi iau doar pe bărbaţi...

— Nu! Nu ne pot despărţi aşa, este prea crud! gemu ea.

O îmbrăţişă strâns.

— Ascultă-mă, au nevoie de bărbaţi pentru a construi mai întâi tâmpenia aia de lagăr de concentrare, pentru a-l transforma dintr-un oraş de garnizoană într-o închisoare pentru noi, aşa a spus unchiul tău Bedrich.

Unchiul ei aflase aceste lucruri, nimeni nu ştia cum.

— Nu putem ieşi din Praga, să fugim la munte, la ţară, undeva?

— Nu cred, nimeni nu ne va primi şi ei deja ne ştiu numele. Am avea nevoie de acte diferite, identităţi diferite, este prea târziu.

Ochii Evei se măriră de uimire.

— Amira le-a obţinut. O putem ruga pe mama ei.

Amira era o prietenă de la facultate care părăsise oraşul la scurt timp după ce naziştii începuseră să dea primele ordine antisemite, când oamenii încă credeau că se panichează degeaba.

Tatăl ei clătină din cap.

— Îl cunoştea pe preotul acela, dar l-au arestat pentru interogatoriu. Vor să plecăm. Şi domnul Rubenstein pleacă mâine.

Eva fu uimită. Domnul Rubenstein era vecinul lor cel mai bătrân. Cel care îi arătase pe treptele din faţa casei cum să-şi lege şireturile, când ea avea cinci ani. Era ca şi cum lumea o luase razna.

— Eva, ascultă-mă, problema este... spuse tatăl ei, deşi îmi doresc ca ei să trimită doar bărbaţi, iar voi, femeile, să fiţi cruţate de această povară, cred că în cele din urmă îi vor trimite pe toţi evreii şi, deocamdată, noi ştim unde merg majoritatea locuitorilor din Praga, ceea ce este un lucru bun. Deci, când va veni momentul, cel mai probabil va fi la Terezín. Sunt sigur că apoi vom fi din nou împreună.

— Cum poţi fi sigur?

— Nu pot. Dar trebuie să ne păstrăm credinţa.

Eva încuviinţă. Totuşi, avea să fie greu.

*

Dimineaţa îl duseră pe Michal la Trade Fair Palace, unde urma să fie examinat înainte de plecare. Nu puteau merge decât până la porţi. Eva fu respinsă, plângând.

Două săptămâni mai târziu, scrisoarea sosi şi pentru restul.

Eva fu îngrozită şi totodată uşurată pentru că măcar urma să-l revadă pe Michal. Începu să-şi împacheteze cu hotărâre cele cincizeci de kilograme de bagaje permise.

CAPITOLUL 25

Soarele fierbinte le ardea spatele în timp ce lucrau în aer liber. Ochiul Evei era vânăt şi încă umflat, un nou cadou de la Hinterschloss, primit săptămâna trecută. Glezna îi era ruptă şi o durea ori de câte ori se sprijinea pe ea.

Până la sfârşitul verii, Eva trecu de la a lucra pe drumuri la a lucra pe câmpuri. Cu raţiile ei mai mici, ea îşi primea doar porţia de supă chioară, fără nimic altceva în ea.

Cu siguranţă ar fi murit de foame, dacă n-ar fi existat bunătatea femeilor din baraca ei şi favorurile din trecut care acum puteau fi răsplătite. Noemi, o prietenă pe care şi-o făcuse la început când sosise la Auschwitz, fusese mutată la bucătărie şi ea îi dădea coji de pâine şi de cartofi şi orice altceva mai putea, inclusiv o felie de brânză.

— Nu voi uita că am primit această cană datorită ţie, şopti ea noaptea strângând-o în mâinile roşii, crăpate, înainte de a i-o da Evei.

Eva era atât de recunoscătoare, încât îi venea să plângă.

Sofie o ajută să-şi panseze corect piciorul şi reuşi să-i strecoare nişte analgezice, aflate la mare căutare acolo. Dar pe măsură ce zilele lungi şi fierbinţi de vară continuau, setea, care le însoţea permanent pe deţinute, era o altă problemă majoră în lagăr. Când cerurile se deschideau şi în sfârşit ploua, multe dintre ele se bucurau, strângând apa preţioasă în mâinile lor murdare făcute căuş şi sorbind-o.

În depărtare se auzea zgomotul avioanelor. Raidurile aeriene începuseră. În curând se răspândi zvonul că războiul se întorcea împotriva nemților.

Odată cu sosirea toamnei, se simți primul val de aer rece și ger, iar Evei îi fu rău. Oricât de puțină mâncare primea, stomacul ei nu voia să se liniștească. Eva se furișă afară în liniștea nopții și se sprijini slăbită de peretele exterior al barăcii, vomitând ce mai rămăsese din pâinea neagră pe care le-o dăduseră seara.

În spatele ei se auzi un sunet și Eva tresări. Era Maria, fumând o țigară.

Eva închise ochii.

— Cred că este un fel de virus, spuse ea. Bântuie unul pe aici.

Maria încuviință, apoi o cântări din priviri.

— Mă întreb dacă nu este altceva.

Eva se încruntă, confuză.

— Ce vrei să spui?

— Grețuri matinale.

Eva o privi surprinsă. Însărcinată? Nu putea fi posibil, nu-i așa?

Nu cu acele rații. Nu avusese ciclu de câteva luni, i se oprise la scurt timp după ce ajunsese la Auschwitz.

Maria ridică din umeri.

— Se întâmplă, una dintre fetele mele de aici a rămas însărcinată. Geneva, *Blockalteste*, a rezolvat problema.

Eva simți un fior rece pe șira spinării.

— A rezolvat problema? repetă ea.

Maria nu explică mai departe, nu era nevoie.

Eva închise ochii îngrozită.

— Nu sunt însărcinată, spuse ea.

— Roagă-te să nu fii, răspunse Maria clătinând din cap și stingându-și țigara pe podea. Acum, treci înapoi la culcare.

*

Când Eva se strecură înapoi pe priciul ei, se cuibări lângă Sofie. Părul prietenei ei începuse să crească din nou. Blond-închis, ușor ondulat. Înainte nu-i remarcase buclele. În timp ce zăcea întinsă în pat, luptându-se cu greața, se întrebă absentă dacă timpul petrecut acolo determinase schimbarea. Sofie schiță un gest, deschizând ochii întunecați să o privească.

— Tot îți mai este rău? șopti ea.

Eva încuviință.

Sofie o mângâie pe braț, apoi închise ochii.

— Încearcă să dormi puțin.

— Maria m-a întrebat dacă sunt însărcinată.

Ochii Sofiei se deschiseră din nou. Era surprinsă.

— Nu pot fi însărcinată, nu-i așa?

Ochii Sofiei erau mari și îngroziți. Clipi.

— Orice ar pune în mâncare și rațiile destinate înfometării opresc în general menstruația, dar au existat unele cazuri, nu toate corpurile reacționează la fel.

Ochii ei erau plini de groaza atrocităților la care asistase în spital. Nu-i spuse prietenei ei grozăviile pe care le văzuse. Ororile pe care le făcea doctorul Mengele. Experimentele sale barbare, dintre care unele direct pe femeile însărcinate. Fusese o femeie, Geneva spusese că Mengele îi injectase ceva în colul uterin. Nu știau ce i se întâmplase femeii după aceea, ea se pierduse cumva în sistem. Celorlalte femei însărcinate, în marea lor majoritate, li se eliminaseră embrionii sau fuseseră gazate.

— O, *Kritzelei*, șopti ea, strângându-i mâna.

Eva închise brusc ochii, îngrozită. Sperase că Maria era doar alarmistă. Sperase că nu avea să fie posibil.

Apoi ceva îi trecu prin minte.

— Dar era seară când am început să mă simt rău, deci nu se poate să fiu însărcinată.

Sofie râse încetișor, dar nu era pic de amuzament în râsul ei.

— Mă tem că termenul „greţuri matinale" este greșit, unele femei însărcinate simt greață pe tot parcursul primului trimestru sau mai mult.

Sofie își aminti că se simțise rău săptămâni la rând și fusese obosită. Îi fusese frică de ceea ce avea să-i rezerve viitorul, se temuse să fie mamă singură, în ciuda discuției dificile avute cu familia sa, dar, ori de câte ori îl simțea pe Tomas mișcând înăuntrul ei, căpăta curaj. Își șterse pe furiș o lacrimă.

— O, spuse Eva, simțind că inima începea să-i bată tare. Nu știam asta.

Sofie îi strânse mâna. De dragul prietenei sale, ea spera că nu era adevărat.

— Dacă ești însărcinată, va fi imposibil să păstrezi copilul.

Eva clătină din cap, își simți stomacul zvâcnind.

— Nu, dacă sunt însărcinată, atunci altfel stau lucrurile.

Sofie păru șocată.

— Pentru că atunci din toate acestea s-a întâmplat ceva bun și voi lupta pe viață și pe moarte pentru a mă asigura că bebelușul meu va trăi.

Prietena ei o strânse de mână, fără să-i spună că visa ca de obicei cu ochii deschiși, nu era nevoie.

CAPITOLUL 26

Praga, 1940

Dură trei zile pentru a ajunge la Terezín. Eva călătorise cu familia ei, fiecare membru având câte cincizeci de kilograme de bagaje. Așteptaseră la Trade Fair Palace, unde stătuseră două zile pe saltele murdare cu toate bagajele, înainte să sosească trenurile. Zilele erau lungi și interminabile, în timp ce așteptau numărul documentului pentru transport, și apoi fură deposedați de majoritatea obiectelor de valoare. În a treia dimineață înainte de a urca în tren, ascultaseră șocați cum un ofițer german le ținu un discurs, spunându-le că acum călătoreau spre Pământul Făgăduinței, un ghetou în care oamenii de acolo aveau să-și construiască un loc lipsit de persecuții. Li se spusese c-ar trebui să fie fericiți și recunoscători că erau printre primii care mergeau acolo, erau adevărați pionieri.

Eva și părinții ei schimbară priviri nedumerite când se urcară în sfârșit în vagoanele trenurilor, cu bagajele așezate la picioarele lor.

După câteva opriri, călătoriră la un lagăr mare. Când sosiră acolo, îi așteptară mai multe șocuri, deoarece tatăl Evei fu smuls din sânul familiei și silit să le părăsească.

— Nu! strigă Anka, în timp ce Otto era nevoit să-i urmeze pe ceilalți bărbați.

— Voi fi în regulă, dragele mele, spuse Otto. Este doar ceva momentan.

Eva suspină cu tristețe în timp ce îl privea cum era condus departe, împreună cu ceilalți bărbați, apoi fu smucită cu brutalitate de braț și ea și celelalte femei fură conduse spre secțiile pentru femei.

Rămase lângă mama ei, care arăta dezamăgită.

— Vom fi puternice pentru tata și pentru Michal. Îi vom revedea în curând, îi promise ea.

Mama ei privi în gol, ștergându-și ochii umezi.

— Unde ne-au dus?

*

Eva și mama ei le urmară pe celelalte în camerele femeilor și un jandarm le spuse să-și aleagă paturile. Eva se așeză pe pat lângă mama ei. Nici măcar nu aveau bagajele lor. În jurul lor, alte femei instalaseră aparate de radio. Erau chiar vase, tigăi și rufe spălate agățate la uscat la ferestre.

Eva era epuizată. Trecuseră câteva zile lungi. Împreună, mama și fiica se băgară în pat, una în brațele celeilalte, și, în ciuda noului mediu (ostil), a grijilor legate de când își vor revedea soții și a șoaptelor celorlalte femei, ele adormiră curând.

*

Eva se trezi, simțind cum mama ei îi scutura violent brațul.

— Vino repede.

— Ce e?

Mama ei îi acoperi gura cu mâna.

— Șșș, vino odată!

Eva o urmă spre curtea traversată de un grup de bărbați, cu cărucioare pline de bagaje, apoi se trezi alergând

în direcția opusă și, în cele din urmă, fu luată pe sus și îmbrățișată strâns.

Michal.

Eva se prăbuși în brațele lui puternice, chinuindu-se să-și înăbușe un suspin. Contemplându-i fericită fața, ochii, părul, care cumva crescuse și mai ondulat și se revărsa peste gulerul cămășii. Arăta la fel, poate puțin mai slab.

— Ești bine?

Îi zâmbi, arătându-i o gropiță în obraji.

— Acum sunt, spuse el, ținând-o strâns în brațe.

Ea îi mângâie fața.

— Dar se poartă bine cu tine?

— Da, nu este prea rău. M-au angajat constructor, dar mi-au cerut să le cânt și la vioară, spun că-i calmează pe ceilalți.

Eva zâmbi, îi plăcea să se gândească la faptul că încă putea cânta.

— Și are efect?

El ridică din umeri.

— Puțin.

El se aplecă pentru un sărut tandru. Un gardian trecu pe lângă ei și Michal îi dădu drumul; jandarmul însă păru foarte interesat de ceva de pe jos. Eva se încruntă înainte să înțeleagă. Michal se prefăcu a privi în altă parte și ea se trezi atinsă în mod bizar.

— Poți reveni?

— Da, mâine.

Eva zâmbi.

CAPITOLUL 27

Pe măsură ce săptămânile treceau, Eva știu că era însărcinată, era inevitabil. Acum viața ei consta în a face tot posibilul să ascundă sarcina și să-și protejeze copilul nenăscut.

Noaptea stătea trează, cu ochii larg deschiși, simțindu-și sarcina la adăpost în întuneric. Deocamdată burta ei era încă mică, ușor mai pronunțată decât o umflătură. Dacă ar fi rămas dezbrăcată, ar fi fost greu de spus cu siguranță, dar Geneva îi confirmase sarcina, după o scurtă examinare în camerele *Blockalteste*, la rugămintea Sofiei.

— Cred c-ar trebui să mă lași să te ajut să avortezi, spuse femeia înaltă, privind-o fără pic de răutate.

Eva înțelese, clătinând din cap. Lacrimi i se prelinseră pe obraji.

— Ai de gând să le spui?

Geneva clătină din cap.

— Nu. Ar trebui, asta se așteaptă de la noi, dar nu o voi face. Acum au încetat să omoare mamele gravide.

Eva se albi la față. Știa că naziștii făcuseră asta, dar când auzi grozăvia spusă fără menajamente, i se tăie respirația.

— Uite, te las să te gândești la asta. Aș spune că urmează să naști în februarie anul viitor, peste doar cinci luni, nu mai ai prea mult timp.

Eva o privi surprinsă, apoi încuviință. Era însărcinată în patru luni. Plecă promițându-i Genevei că-i va transmite decizia ei. Dar deja se hotărâse. Se hotărâse din ziua în care bănuise că era însărcinată.

În noaptea aceea, în timp ce stătea întinsă pe priciul ei, Eva îi șopti copilului nenăscut:

— Dragostea mea, nu știu cum ai apărut în aceste condiții, dar ești un miracol, nu mă îndoiesc, șopti ea, în timp ce toată lumea dormea.

Eva își dădu seama că a fi însărcinată era un lucru ciudat. Era ca și cum avea o nouă speranță care îi curgea prin vene. În timp ce fusese atât de concentrată să-și găsească soțul și să-și imagineze că într-o bună zi s-ar putea să scape cu bine, acea sămânță își găsise drum în interiorul ei, unde crease deja o viață nouă. Își atinse burta și se gândi: *Dacă ești fată, te voi numi Naděje.*

Însemna speranță.

Mai erau și alte motive de îngrijorare: Sofie se îmbolnăvi de amigdalită, din cauza malnutriției, fără îndoială.

Lui Meier îi fuseseră repartizate alte atribuții și fusese detașat în alt loc, după ce fusese prins de un ofițer superior oferindu-i Sofiei hrană suplimentară.

În multe privințe, Sofie respiră ușurată, Meier devenise mai insistent, mai pretențios, faptele sale reprobabile imitându-le pe cele ale lui Hinterschloss. El părea să se schimbe de la o zi la alta, fiind bun într-un moment, crud în următorul. Parcă nu se putea decide dacă Sofie era iubita sau târfa lui. Sofie se simțea puțin din amândouă. Indiferent de situație, odată ce se culcase cu el, nu mai exista cale de întoarcere și nu mai avea nicio scăpare. În timp ce Meier fusese bun cu ea, în sensul că îi aducea mereu mâncare suplimentară, favoarea era plătită scump, iar asta ajunsese să includă palme și vânătăi de-a lungul săptămânilor, precum și interesul reînnoit al lui Hinterschloss pentru ea, gardianul găsind oricând scuze pentru a testa „marfa" prietenului său când trecea pe lângă Sofie.

— Meier a crescut mult, micuță Bette Davis, spuse el, lăsându-și mâna să alunece pe abdomenul ei. Această provocare îmi stârnește interesul, adăugă el, apoi râse de privirea ei îngrozită.

Meier odată îndepărtat, Sofie spera că și Hinterschloss își va pierde interesul. Începuse deja să se teamă de ceea ce ea însăși i-ar fi putut face lui Meier, visase să-l omoare în timp ce zăcea epuizat în brațele ei.

Eva era îngrozită că prietena ei ar putea avea pneumonie, care făcea ravagii în lagărul alăturat împreună cu scarlatina și alte boli, din cauza lipsei de igienă și a alimentației deficitare. Eva îi dădu Sofiei porția ei de pâine în fiecare noapte și, în timp ce Sofie petrecu două zile în pat, Eva o îngriji cât putu de bine.

— Nu, nu-mi mai da mâncarea ta, *Kritzelei*, lucrezi și *ești însărcinată*, ai nevoie de ea.

— Am nevoie ca prietena mea autoritară să trăiască și să se facă bine, ai înțeles? spuse Eva, dându-i puțină apă din cană.

Eva avea la ea și niște analgezice, primite de la Geneva.

Sofie închise ochii. Gâtul îi ardea în timp ce șopti:

— Dacă nu reușesc să supraviețuiesc, vei merge să-l iei pe Tomas, să-l crești, nu-i așa?

Eva se întoarse să se uite la Sofie, cu ochii îngrijorați.

— Nu vorbi așa, vom ieși de aici vii, împreună. Așa cum am promis, bine?

Sofie închise ochii.

— Vorbesc serios, *Kritzelei*, te rog. Dacă nu scap cu viață, va trebui să te duci la Bergenz, este la granița austriacă, acolo locuia Lotte. Am avut mult timp de gândire. Ea nu s-ar fi putut duce prea departe pentru a găsi un orfelinat, dacă

acolo l-a dus, așa că Tomas trebuie să fie pe aproape. Poate la vreo mănăstire de maici sau într-o biserică, cine știe. Sau la vreo prietenă neevreică, Lotte avea câteva, va trebui să te interesezi. Moașa care l-a adus pe Tomas pe lume se numea Liesl, nu-mi amintesc numele ei de familie, dar ai putea să o întrebi. Ar trebui să aibă acte de înregistrare, dacă l-a dat spre adopție, oficial...

— Sofie…

— *Nu, Eva.* Ascultă-mă, e important. Nu am renunțat la planul nostru, dar în cazul în care, zise Sofie înghițind în sec, în cazul în care nu voi supraviețui, am nevoie să faci asta. Tomas ar putea fi chiar cu soțul Lottei, Udo, dacă este încă în viață. După ce ne-a făcut tatălui meu și mie, lui Tomas, ei bine, nu vreau ca fiul meu să fie crescut de un astfel de om. Știu că Lottei i-a fost frică. Doamne, probabil că nu e frumos din partea mea, dar tot n-o pot ierta. Îmi pare rău. Și nu-i pot permite soțului ei să-mi crească fiul sau să-l las pe Tomas să trăiască pentru totdeauna într-un orfelinat, nu pot permite să se întâmple acest lucru. Bine? Promite-mi că te vei duce să-l iei, dacă tu scapi cu viață și eu nu. Îl vei crește ca pe copilul tău. Te rog!

Eva luă mâinile prietenei sale într-ale ei, cu ochii plini de lacrimi.

— Promit. Acum mănâncă.

Și Sofie făcu întocmai.

CAPITOLUL 28

Terezín, decembrie 1940–1942

La început, vizitele de familie aveau loc doar o dată pe săptămână, dar în curând, pe măsură ce timpul trecea, iar Eva și familia ei erau la Terezín de mai multe săptămâni, aveau mai multă libertate și se puteau întâlni în mod constant, deși noaptea bărbații și femeile dormeau separat.

Eva începu să lucreze în grădina de legume și în viața de zi cu zi se instală rutina. Era suportabilă, pentru că era cu familia ei și reușise să-l revadă pe Michal.

Anul Nou aduse cu sine noi transporturi. În fiecare zi soseau noi prieteni, familii și oameni pe care îi cunoșteau se înghesuiau în orașul vechi.

Existau temeri că în curând aveau să fie prea mulți. Transporturile aveau să înceapă să-i trimită în altă parte. Doar zvonul despre „Est" îi teroriza pe toți.

Eva și mama ei au fost mutate într-o nouă baracă și au fost despărțite când mamei sale i s-a repartizat o nouă atribuție la spălătorie.

Ea era în lagăr de mai puțin de două luni când auzi știrile. Mama ei veni în grabă la ea, cu ochii mari.

— Mila și Bedrich sunt aici!

Se repeziră spre zona Schleuse, punctul de control, dar așteptarea lor fu lungă, iar jandarmii le trimiseră înapoi la muncă. Eva de-abia aștepta să-și revadă verișoara.

Când, în sfârşit, o văzu, fu şocată. Mila slabise, părea bolnavă. Ochii ei erau mari şi trişti, dar o îmbrăţişă strâns pe Eva.

— Mi-a fost foarte dor de tine.

Eva încuviinţă.

— Şi mie. Ce s-a întâmplat?

— Tata a încercat să ne scoată din Praga, o ultimă tentativă, când au trimis scrisori la apartamentul nostru. Arnold... închise ochii şi lacrimile îi şiroiau pe faţa drăguţă, ...şi l-am urmat într-o maşină. Am ajuns până la graniţă. Dar până la urmă ne-au prins. Arnold a fost ucis.

Eva închise ochii îngrozită.

— Am fost atât de apropiaţi, Eva, spuse Mila, cu ochii ei albaştri plini de lacrimi.

— Îmi pare rău, zise Eva, îmbrăţişând silueta fragilă a verişoarei sale.

O conduse la barăci şi o aşeză lângă mama ei, care îi acordă toată atenţia, oferindu-i ceva de mâncare. Lumina părea să se fi stins din ochii Milei, când se băgă în pat.

— Vreau doar să dorm, spuse ea.

Eva încuviinţă şi o înveli cu o pătură, schimbând o privire îngrijorată cu mama ei. Nu o văzuseră niciodată astfel.

Unchiul Bedrich era îngrijorat din cauza fiicei sale. Otto, tatăl Evei, îi făcuse rost de un loc de muncă, ca om bun la toate, dar în curând se dovedi că abilităţile sale puteau fi folosite în alte moduri, de exemplu, pentru a transporta cadavre. Bedrich nu puse prea multe întrebări şi nu refuză să facă o astfel de muncă, pentru care era nevoie de o persoană cu stomac zdravăn, care nu era tulburată de lucruri pe care oamenii le consideră dezgustătoare, şocante sau jignitoare.

Eva reuşi să se furişeze şi să fie cu Michal cât de des putea.

Se simțea tristă că ea avea parte de soțul ei, în timp ce verișoara ei îl pierduse pe Arnold. Vara sosi, iar în curând lagărul gemu de oameni – spațiul devenise neîncăpător. Transporturile funcționau zilnic.

Un strigăt îi atrase atenția Evei, iar tatăl ei alergă să o caute în grădina de legume.

— Vino repede, Eva.

Se grăbi să-și urmeze tatăl, întrebând ce nu era în regulă, ce se întâmpla.

— A pățit ceva mama? Michal? Mila? Ce se întâmplă?

— Acum nu avem timp, fugi.

Eva alergă după tatăl ei, cu plămânii arzând, până când ajunseră la tramvaie. Inima îi tresări în piept. Michal stătea în picioare pe peron.

— Nu! strigă ea.

El se întoarse, încercând să vină spre ea, dar jandarmul îl împinse înapoi și îl conduse împreună cu ceilalți în tren. Ușile vagoanelor se închiseră trântindu-se zgomotos, iar Eva căzu în genunchi, urmărind îngrozită cum trenul se îndepărta în viteză.

CAPITOLUL 29

În starea în care se afla, Eva nu mai putea să facă munci grele și reuși să o convingă pe Maria să o ajute să fie repartizată în altă parte, mituind-o cu o felie mare de salam pe care reușise s-o „aranjeze" în schimbul cănii ei.

A meritat.

A fost repartizată la bucătărie. În lunile lungi de iarnă, în timp ce curăța cartofii, ajuta la pregătirea supei oribile și tăia pâinea, era posibil să obțină porții suplimentare de coji de cartofi și bucățele mici de legume. Nu era mult, dar era suficient pentru a o ajuta să supraviețuiască. Munca era plictisitoare, dar nu era grea. Acolo unde se afla era cald și uscat și nu era nevoie să stea toată ziua în picioare, ceea ce era cel mai important.

Fiind minionă și purtând îmbrăcăminte largă, reușea să-și ascundă burta care creștea, dar Eva era îngrozită că va naște copilul acolo și i-l vor lua înainte de sfârșitul războiului.

În fiecare zi se răspândeau rapid zvonurile și șoaptele că războiul începea să se întoarcă împotriva nemților, cu armatele aliate înaintând din ce în ce mai aproape de Auschwitz.

Comandanții începeau să vadă că sfârșitul era aproape și că lucrurile nu aveau să meargă așa cum speraseră. Cu o lună în urmă, crematoriile fuseseră aruncate în aer. Fusese o explozie masivă. Deținutele săriseră înspăimântate de pe priciuri pentru a vedea cum strălucea în noapte o „minge

de foc". Urmaseră urale, când oamenii își dăduseră seama ce se întâmplase.

— Asta înseamnă că s-a terminat?

— Nu vor mai exista camere de gazare? Vom reuși să trăim!

O bătrână din spatele lor pufni.

— Nu fiți atât de idioate, dacă încearcă să-și acopere urmele înainte de sosirea Armatei Roșii, ei nu ne vor lăsa să supraviețuim, să ne spunem poveștile.

Eva înțelese. Bătrâna avea dreptate.

Raidurile aeriene crescuseră în intensitate. Noaptea, împușcăturile erau neîncetate, înroșind cerul.

— *Kritzelei*, cred că se va termina în câteva luni, se spune că Aliații se apropie de lagăr.

Apoi Sofie privi în jos, la burta Evei.

— Trebuie să reziști, Aliații vin în curând.

Pe măsură ce iarna continua, ordinea și disciplina începură să piardă teren.

Avusese loc o rebeliune și unii dintre lucrătorii de la crematorii – *Sonderkommandos*, bărbați care fuseseră forțați să-și gazeze semenii deținuți – se revoltaseră. Poate că știau că urmau să fie uciși. La urma urmei, ei fuseseră primii care văzuseră ceea ce făcuseră ofițerii SS. Așadar, au condus o rebeliune, omorând mai mulți gardieni și reușind să fugă în satele din apropiere, dar evadarea lor a fost sortită pieirii, deoarece toți au fost vânați și uciși.

Efectul pe care întorsătura războiului l-a avut asupra gardienilor a fost îngrijorător, deși în cea mai mare parte ei erau tulburați și *apelurile* pe care le urau începură să se oprească, ceea ce însemnă o ușurare. Totuși, gardienii încă reprezentau o amenințare periculoasă și era clar că ei nu voiau să lase niciun martor în viață. Meier își părăsise

celălalt post și se întorsese la Birkenau, ceea ce reprezenta o binecuvântare, dar și un blestem, deoarece a-l avea în preajmă le oferea Sofiei și Evei o fărâmă de protecție. Dar totodată însemna că Sofie era din nou la mâna lui.

Avansarea trupelor sovietice provoca panică în fiecare zi și, într-o zi de ianuarie, bombardară magazinul de alimente. Ofițerii SS începură să dărâme câteva garduri și să scape de documente, distrugând dovezi despre crimele comise.

Hinterschloss se răzbună pe cine putu. Deținutele fură scoase să mărșăluiască în aerul rece al nopții și, ori de câte ori una dintre femei se împiedica sau cădea, el era acolo. Eva privi îngrozită cum gardianul luă un pistol și o împușcă pe Vanda în cap, corpul ei se prăbuși într-o baltă întunecată de sânge care i se scurgea din rană. Fu o agonie să-și piardă prietena, iar priciul deveni un loc singuratic fără hohotele de râs și fără părul roșcat al acesteia.

Pe măsură ce săptămânile treceau, munca se oprise complet, ceea ce era o alinare, dar și o îngrijorare, deoarece mâncarea era mai greu de obținut. Însărcinată în opt luni, burta Evei abia dacă era vizibilă. Bebelușul era subdezvoltat, dar încă în viață, cumva. Eva încercă să-l încurajeze, chiar în timp ce fura firimituri de alimente, încercând să se convingă că nu murea de foame.

Meier reuși să le aducă de mâncare, dar era tulburat. De cele mai multe ori, se plimba de parcă ar fi fost preocupat, iar sub ochii lui albaștri, neliniștiți, apăruseră umbre de îngrijorare.

— Nu cred că și-a dat seama că acest loc era diabolic, că ceea ce făceau ei aici era o greșeală, până când i s-a spus să înceapă arderea dovezilor, zise Sofie.

Eva se uită la prietena ei, încercând să înțeleagă cum ar fi putut cineva să vadă toate acele atrocități în fiecare zi și

tot să nu înțeleagă că ceea ce îi ajuta să facă era dincolo de rău.

— Așadar, acum regretă? întrebă ea.

— Nu, cred doar că începe să perceapă realitatea în întreaga ei complexitate, dar probabil nu destul de curând.

Eva se rugă ca bebelușul ei să reziste.

— Rușii sunt pe drum, mai rezistă puțin, îi spuse ea.

*

Era noaptea târziu când Sofie o trezi.

— Haide, șopti ea. A venit cineva să te vadă.

Eva se ridică repede de pe prici, încălțându-și pantofii în gerul cumplit, și inima începu să-i bată. Era Michal? Oare se întorsese, cumva? Inima ei era inundată de speranță. Numai el ar risca să vină acolo. Existau zvonuri conform cărora munca încetase în fabrici, poate că fuseseră trimiși înapoi. Oare el ar veni direct aici? se întrebă ea, plină de speranță. Ar fi fost o prostie din partea lui, dar ea l-ar fi mustrat mai târziu, după ce l-ar fi îmbrățișat până când el ar fi implorat-o să-i dea drumul.

O urmă pe Sofie. *Kapo* încă dormea în camera ei, iar Eva ieși afară, oprindu-se într-un amestec de confuzie, dezamăgire și fericire pe măsură ce lumina strălucea pe figura unei persoane mai în vârstă, cu sprâncene stufoase. Era Herman; în spatele lui stătea Meier.

Herman o întâmpină cu o îmbrățișare rapidă.

— Nu știam dacă te voi mai vedea vreodată, spuse el cu ochii triști.

— Nici eu.

Se întinse spre ea.

— L-am întrebat pe Meier dacă pot veni.

Herman îi aruncă o privire gardianului, care se uită în altă parte.

— Știu că mi-am dorit ca cineva să fi făcut același lucru pentru mine, spuse el cu ochii plini de remușcări. Aduc vești proaste, îmi pare rău.

Eva simți că inima începe să-i bată puternic. Nu știa dacă voia s-o audă.

— Skelter s-a întors săptămâna trecută de la Freiberg, mă tem că acolo a avut loc un accident. În fabrica de avioane unde lucra, una dintre aripi s-a prăbușit. Ele cântăresc o tonă, acolo aveau loc o mulțime de accidente. Mă tem că Michal nu a supraviețuit accidentului.

Eva simți cum îi cedează genunchii, un geamăt surd îi răvăși tot corpul, simți că se sufocă și se prăbuși în noroi în timp ce inima i se frângea de durere.

CAPITOLUL 30

Eva reuşi cumva să ajungă înapoi în baracă, nu era prea sigură cum, picioarele îi tremurau incontrolabil, iar lacrimile îi curgeau nestingherite pe obrajii murdari. Se împiedică în drum spre priciul ei, cu genunchii uzi şi plină de vânătăi acolo unde căzuse în zăpadă, fără să simtă impactul. În jurul ei, respiraţiile sutelor de femei care încercau să doarmă era asemenea zumzetului înăbuşit al albinelor, dar tot ce auzea era urletul din urechile ei, care striga numele lui Michal. De fiecare dată când închidea ochii îl vedea. Vedea gropiţa aceea care îi apărea în obraji ori de câte ori îi mângâia chipul.

Cum să fi pierit? Şi cum ar putea continua ea să trăiască fără el?

Durerea, ca un cuţit în abdomen, o străpunse şi gâfâi cu voce tare, împiedicându-se în saboţii îmbibaţi cu zăpadă, aplecându-se din cauza suferinţei intense, apucându-se de stomac, apoi se albi brusc, cuprinsă de o frică paralizantă.

Se simţi udă pe picioare. Copilul venea. Închise ochii îngrozită.

— O, Doamne, nu m-ai făcut să sufăr suficient? blestemă ea.

Lacrimi fierbinţi i se prelinseră pe obraji.

— Nu te voi lăsa să-mi iei şi copilul, jură Eva. *Nu te voi lăsa.*

Sofie se grăbi să o ajute.

— Haide, doar câţiva paşi şi apoi te întinzi.

Helga coborî de pe prici să o ajute și ea.

Eva se luptă să respire, ținându-și capul între genunchi. În sfârșit, ridică privirea, cu groaza întipărită pe față, în timp ce zicea cu voce tare:

— Nasc!

Sofie fu surprinsă.

— Trebuie să fie din cauza șocului.

Se uită la femeia în vârstă și spuse:

— Tocmai a aflat că Michał... a murit.

Fața îmbătrânită a Helgăi se încreți în semn de simpatie și o apucă pe Eva de încheietura mâinii.

— Haide, spuse ea ajutând-o, cu mâinile ei tremurând subit de teamă. Să te ducem sus, vei fi mai puțin vizibilă acolo, fetele nu se vor supăra.

Două dintre femeile de pe priciul ei veniră să o ajute să urce pe prici. În timp ce Eva se zvârcolea de durere în chinurile facerii, Helga îi explică ce se întâmpla. Pe măsură ce Eva se pregătea să nască, una dintre femei îi întinse o bucată de material făcută sul.

— Bag-o în gură, mușc-o, îi sugeră ea, neînduplecată.

Eva încuviință, lacrimile îi curgeau șiroaie. Bucată de material făcută sul o ajuta să-și înăbușe țipetele de durere, în caz că Maria ar fi venit să investigheze și l-ar fi chemat pe unul dintre gardieni.

— Ce vom face? spuse Helga. N-am ajutat niciodată la nașterea unui copil, dar voi? întrebă ea.

Toate deținutele clătinară din cap. Două se ridicaseră să privească, să ajute, celelalte stăteau cu spatele, refuzând să se implice altfel decât păstrând tăcerea. În ochii lor, Sofie văzu frica pe care o împărtășeau toate. Atât de multe lucruri ar putea merge prost la naștere...

Sofie îi atinse umărul, cu mâinile tremurânde.

— Eu... voi chema ajutoare.

— Nu, răsuflă Eva, deschizând ochii îngroziți.

— *Kritzelei*, n-avem încotro. Nu am făcut niciodată așa ceva și am văzut...

Înainte de a-și termina vorba, avea ochii plini de imaginea tuturor ororilor pe care le văzuse la deținutele subnutrite care nășteau în lagăr.

— Geneva va ști ce să facă, cum să-i ofere bebelușului cea mai bună șansă la viață, deși...

Din nou, nu-și termină vorba. Eva era perfect conștientă că bebelușul ei se năștea prematur.

Începu să plângă din nou, iar Sofie îi atinse părul.

— Totul va fi bine, *Kritzelei*, minți ea.

Buzele Evei tremurau. Nu știa de cât timp aștepta să nască, durerea era din ce în ce mai puternică, în timp ce contracțiile dureroase o străfulgerau la intervale din ce în ce mai scurte. Micuțul ei bebeluș era hotărât să se nască în seara aceea.

Helga stătea în spatele ei, dându-i toată forța pe care o mai avea.

După un răstimp ce păru o eternitate, Eva simți mâini reci pe frunte și-și ridică privirea pentru a vedea ochii negri calmi ai *Blockaltestei*. Aceasta începuse să o dezbrace și să-i examineze corpul.

— Se va naște în curând, spuse ea.

Aduseseră cu ele tot ce putuseră din camera Genevei, o foarfecă sterilizată într-un ceainic plin cu apă și câteva așternuturi curate.

Cu Sofie pe post de asistentă, pe măsură ce zăpada începea să se aștearnă în straturi groase și vântul urla afară, peste câmpiile pustii, îngenuncheară toate lângă Eva când bebelușul ei veni pe lume într-unul dintre cele mai nedorite locuri de pe pământ.

Eva încercă să se ridice în capul oaselor ca să-și vadă bebelușul, iar Helga o reținu, ochii ei erau îngrijorați în timp ce toate se uitau la micuța dintre picioarele ei. Toate îi așteptau strigătul.

Care nu venea.

Eva închise ochii, răsuflând repede.

— Bebelușul a ...?

— Verific, spuse Geneva, punându-și urechea pe pieptul micuței, bătând-o ușurel, dar ea nu scoase niciun sunet – în curând urmau să afle că *nu putea plânge.*

Bebelușul încăpu cu ușurință în mâinile Sofiei. Nu cântărea mai mult de două kilograme și jumătate.

— Respiră, spuse în cele din urmă Geneva. Trăiește.

Eva trase adânc aer în piept.

— Este fetiță, gâfâi ea, zâmbind ușurată, cuprinsă de o bucurie neașteptată.

Geneva încuviință, tăie cordonul ombilical, înfășură copila într-o cârpă și i-o întinse Evei cu blândețe. Proaspăta mămică se ridică în capul oaselor, chinuită de dureri, pentru a-și legăna bebelușul.

— Este incredibil de mică. Plămânii ei sunt foarte atrofiați, nu cred că poate plânge, spuse Geneva, cu ochii întunecați și plini de compasiune. Nu sunt sigură dacă va supraviețui. Dar dacă o va face, s-ar putea să aibă alte probleme, oasele ei par foarte fragile. Îmi pare rău.

Buzele Evei tremurară în timp ce își ținea cu grijă bebelușul la piept și se uita în jos la fetișoara ei perfectă, minusculă, regăsind trăsăturile lui Michal în miniatură, iar inima ei simți că ar putea exploda de fericire.

— Naděje, răsuflă ea. Vei trăi, voi avea grijă de asta.

Sofie atinse brațul prietenei sale, cu lacrimile curgându-i pe obraji.

— Și eu.

*

Câteva ore mai târziu, Evei i se declanșase lactația. Era un miracol. Mai erau alte femei care născuseră la Auschwitz, dar fără lapte nu existase nicio modalitate de a-și hrăni bebelușii și moartea urmase la scurt timp.

După ce-și alăptă fetița, amândouă adormiră, epuizate de noaptea lor lungă.

Eva se trezi auzind zgomotul cizmelor care mărșăluiau pe afară și strigătele brutale exprimate într-o germană zgomotoasă, furioasă.

— *Schnell! Repede. Alinierea!*

Gardienii le strigau să iasă afară. Evei i se strânse inima de frică. Pe neașteptate, gardienii intrară în barăci.

— Oricine este capabilă să stea în picioare să se miște afară, repede!

Acționând rapid, Helga și Sofie o ajutară pe proaspăta mămică să înfeșe bebelușul în haina Evei și-l lăsară pe priciul de sus.

— Aici va fi mai în siguranță, spuse Sofie.

Eva nu era atât de sigură. Să-și lase singur bebelușul i se părea cel mai greu lucru de până acum. Dar să-l ia cu ea ar fi putut însemna moarte, dacă gardienii l-ar fi văzut sau auzit.

Să stea afară în frigul înghețat, în stratul gros de zăpadă... fură cele mai lungi două ore din viața ei. Nu era un *apel*. Era altceva, ceva ce avea de-a face cu avioanele care zburau deasupra capului. În cele din urmă, când se

declanşă alarma aeriană, gardianul le spuse să se întoarcă rapid în baracă. Se agitară. Eva îngheţa de frig în rochia ei subţire, dar singurul lucru la care se putea gândi era Naděje. Oare micuţei îi era bine?

Se repezi înăuntru, cu braţele şi picioarele firave îngheţate, şi se duse direct la priciul de sus; cu braţele tremurânde, găsi mica grămăjoară netulburată. Fetiţa îşi băgase mânuţa perfectă în guriţă şi avea obrăjori trandafirii. Trăia. Eva răsuflă uşurată, luptându-se cu un acces subit de greaţă, din cauza fricii.

Îşi strânse micuţa nou-născută la piept, legănând-o şi hrănind-o câteva momente mai târziu, nespus de recunoscătoare că-i putea oferi măcar atât.

Dar uşurarea fu de scurtă durată. De-a lungul acelei zile reci şi lungi de iarnă, gardienii aveau să se tot întoarcă, strigându-le deţinutelor să iasă la apel, să se alinieze afară în zăpadă şi, imediat cum reîncepea atacul aerian, ele trebuiau să se întoarcă, îngheţate şi şocate, pe priciurile lor. După al treilea atac aerian, gardienii încetară să mai intre în barăci pentru a le chema să mărşăluiască prin frig şi Eva decise să rişte să rămână pe prici, lângă bebeluş. Multe dintre persoanele bolnave, vârstnice şi vulnerabile aleseră să aştepte şi ele înăuntru.

Pe măsură ce zilele treceau, Eva încercă din răsputeri să-şi ascundă bebeluşul de ceilalţi. Acum era mai uşor pentru că unităţile de lucru se opriseră şi, fiind atât de frig, nimeni nu se aventura prea mult pe lângă baraca lor, decât pentru a merge la latrină sau pentru a mânca porţii mici din raţiile pe care le aveau la dispoziţie. Foamea devenise o adevărată problemă, era mai greu ca niciodată să obţină ceea ce aveau nevoie.

Într-o dimineață sumbră de ianuarie, când zăpada transformase totul în alb afară, Eva se întoarse de la latrină pe priciul ei, abia ținându-se pe picioarele firave, cu ochii încețoșați de oboseală și de îngrijorare. O lăsase pe Naděje pe priciul cald și urcă acolo obosită și istovită, dorind doar să se cuibărească lângă micuță, s-o strângă la piept și să adoarmă, încercând să-și aline chinurile foamei care o sfâșiau, dar imediat gemu brusc, cuprinsă de o frică paralizantă.

Priciul era gol.

CAPITOLUL 31

Eva coborî rapid de pe prici, auzindu-şi inima bubuindu-i în urechi, ochii ei scrutară baraca rămasă goală după toate raidurile; multe dintre femeile cărora li se ordonase să plece şi să-i urmeze pe gardieni nu se mai întorseseră niciodată. Să fi ratat vreun marş?

— Ai văzut-o pe Sofie? o imploră Eva pe una dintre femeile de pe priciul de dedesubt. Sau pe Helga, este important...

Femeia privi în sus şi arătă spre capătul barăcii. Spre camera Mariei.

— *Kapo* dădea târcoale pe aici, ţi-a luat ceva de pe prici. Am văzut-o.

Eva văzu negru în faţa ochilor în timp ce se îndrepta spre cămăruţa din capătul barăcii, destinată în exclusivitate *Kapo*-ului. Ea o găsi pe poloneză stând întoarsă cu spatele la ea.

— Ce ai făcut! Unde este copila mea? strigă Eva.

Ochii Mariei erau reci când se întoarse spre ea. Naděje îi dormea în braţe, iar Eva răsuflă uşurată.

Kapo o analiză pe Eva, apoi pufni dispreţuitoare.

— Chiar eşti proastă.

— Dă-mi-o! ceru Eva, apropiindu-se să o smulgă din braţele femeii, dacă era nevoie.

Spre surprinderea ei, Maria i-o dădu. Avea o expresie supărată pe faţă.

Pe măsură ce Eva o strângea la piept pe Naděje, expresia

Mariei deveni resemnată în timp ce se uita la micuțul bebeluș din brațele Evei.

— Dacă aș fi în locul tău, acum mi-aș lua adio de la ea... este mică, plăpândă. Probabil va muri în curând oricum. Dacă vrei, mă ocup eu, o voi scoate afară în zăpadă, o voi lăsa cu celelalte...

— Celelalte? repetă Eva.

Un strop de frică o determină să o privească pe poloneză.

Maria își încrucișă brațele pe piept în timp ce-i explica.

— Moarte.

— Nu! strigă Eva, strângând-o pe Naděje la piept, cu lacrimile curgându-i șiroaie pe obraji.

Maria scoase un sunet de neîncredere.

— Uită-te la ea, proasto, va muri oricum. Nu-mi voi risca viața pentru ea.

Maxilarele i se încleștară, iar expresia feței i se îmblânzi ușor.

— Nici n-ar trebui. Dacă gardienii se întorc și o găsesc și află că nu le-am spus, oricum ne vor ucide pe toate trei: pe mine, pe tine și pe copilă.

Eva clătină din cap violent, încercând să înlăture cuvintele Mariei.

— Te rog, Maria, te implor! Nu face asta.

Maria clătină din cap.

— Îmi pare rău, dar trebuie.

— Nu, Maria! Ești mamă, așa am auzit. Te rog, nu suport să-mi pierd copila.

Gura Mariei se strâmbă într-un rictus de durere.

— Mi-au ucis *fiica*. Nu mai sunt mamă.

Ochii Evei îi implorară pe ai ei.

— Ești încă mamă...

O lacrimă grea i se rostogoli de pe gene și nu se obosi să o șteargă, în timp ce Naděje i se agită în brațe, trezindu-se.

O mângâie cu blândeţe pe spate.

— Ai trecut deja prin asta. De ce ai vrea să faci ca şi altcineva să aibă parte de aceeaşi experienţă? Te rog, Maria. Nu-ţi pot salva copila, dar tu o poţi salva pe a mea.

Maria se uită la Naděje cu o privire rece.

— Nu-i voi anunţa, dar, dacă vin aici, nu voi minţi pentru tine, le voi spune despre ea. Nimeni nu a încercat să mă ajute, aşa că ăsta e cel mai bun lucru la care te poţi aştepta de la mine.

Eva ascultă neîncrezătoare cuvintele *Kapo*-ului, apoi ieşi din cameră, cu o expresie sumbră. O va ucide pe Maria înainte de a-i permite să o trădeze pe Naděje în faţa gardienilor.

Eva merse încet până la priciul ei, târându-şi picioarele, pe care le simţea de plumb. Se simţea ca şi cum ea însăşi ar fi fost condamnată la moarte, asemenea unui deţinut care-şi aştepta călăul să vină spre seară. Îşi strânse bebeluşul la piept şi urcă înapoi pe priciul ei. Nu-i spuse Sofiei ce se întâmplase. Nu putea. Prietena ei deja riscase foarte mult cu Meier, cu Geneva. Nu o va mai expune pericolelor.

Afară, raidurile aeriene continuară, iar sunetul armelor şi al bombardamentelor de artilerie se auzea din ce în ce mai aproape. Războiul se întorcea împotriva nemţilor, dar nu destul de curând.

Două zile mai târziu, auziră zgomotul cizmelor oprindu-se în faţa barăcii lor. Eva îşi simţi inima bătând puternic. Se întorseseră! O luă pe Naděje şi o ascunse sub haine, aproape de pieptul ei. Bebeluşul se foi, dar apoi rămase nemişcat, tăcut.

O secundă mai târziu, gardienii erau înăuntru. Femeile se agitară tresărind speriate, ridicându-se în picioare, în grabă. Frica străbătu baraca, lăsând în urmă o duhoare înţepătoare.

— *Schnell, repede, veniți cu noi!* strigă Hinterschloss la intrare.

Eva se amestecă repede printre celelalte deținute, aterizând stângace de pe prici, cu bocceaua ei mică la piept, astfel încât căzu în genunchi din cauza impactului, tresărind de durere.

Ochii lui Hinterschloss scrutară repede baraca, oprindu-se să o privească o secundă, înainte de a trece mai departe, lovindu-le pe femei cu patul puștii și silindu-le să se grăbească.

Eva se alinie repede lângă celelalte deținute, cât mai departe de el, căutând-o frenetic pe Maria. Oare *Kapo* ar trăda-o? Era mai sigur să păstreze tăcerea? Trebuia să creadă c-ar putea-o convinge cumva. Nu o găsi pe Maria nicăieri în timp ce erau scoase afară în stratul de zăpadă.

Deținutele care erau fragile sau care nu puteau sta în picioare fură abandonate. Ele mărșăluiră în noaptea înghețată și nu se opriră nici când genunchii li se scufundară în stratul gros de zăpadă proaspăt așternută. Eva își simți inima bubuindu-i în piept. La celelalte raiduri la care ea și Sofie nu participaseră, multe dintre deținutele care părăsiseră baraca nu se mai întorseseră niciodată.

Mergând în spatele Sofiei, Eva nu se putu abține să nu se teamă când fură conduse în jos, către un tunel. Bebelușul i se răsuci sub palton și ea îl liniști cu o mângâiere blândă.

— Opriți-vă, strigă Hinterschloss, luminându-le chipurile cu lanterna, în timp ce se întorcea spre capătul șirului.

Evei îi tremurau picioarele de frică. O vreme, Hinterschloss rămase privindu-le atent pe toate deținutele, ochii lui reci și cenușii poposind asupra ei pentru o clipă, apoi el merse mai departe spre capătul șirului.

— Mergeți mai departe, mișcați-vă! porunci el, împingând-o pe una dintre femei, ceea ce o făcu să ea se împiedice.

Lanterna se stinse și Eva oftă ușurată, mutându-și ușor grămăjoara din brațe.

Brusc, îi simți mâna brutală pe umăr și respirația urât mirositoare înainte să-l vadă. Ea ridică privirea în tunelul întunecat, observând fața lui Hinterschloss aflată la câțiva centimetri de a ei, iar gura lui se strâmbă într-un rânjet diabolic. În spatele lui văzu umbra unei fețe înspăimântate, Maria. Eva se simți de parcă ar fi fost stropită cu apă înghețată. Oricât de furioasă și de speriată fusese, o parte din ea crezuse, în mod naiv, că Maria nu o va trăda, în ciuda cuvintelor ei. *Kapo* îi evită privirea șocată.

— Să vedem ce avem aici, spuse Hinterschloss, întinzându-se furios să-i smulgă bebelușul din brațe.

Eva își retrase brațul violent, iar el scoase pistolul, uitându-se peste umăr la *Kapo.*

— Asta o caută cu lumânarea de multă vreme, spuse el răutăcios. Mica noastră traducătoare. Se află întotdeauna acolo unde n-ar trebui și-și desface și picioarele.

Scuipă pe jos, apoi rânji la ea.

— Curvă murdară!

Trase piedica pistolului. Sunetul răsună puternic în tunelul întunecat și se auziră respirații ascuțite. Ochii îi sclipeau periculos.

— Ar fi trebuit să fac asta din ziua în care te-am întâlnit.

— Nu! strigă Sofie în spatele ei.

Maria privi în altă parte, cuprinsă de remușcări, neîndrăznind să se uite direct în ochii Evei.

— Îmi pare rău, spuse ea, atât de încet, încât Eva nu era sigură dacă nu cumva își imaginase.

— Ce se întâmplă? strigă Meier, aflat la celălalt capăt al tunelului.

Când Hinterschloss se întoarse să-i răspundă, Eva se repezi brusc după pistol. Sofie se grăbi să o ajute și fu împinsă înapoi. Pistolul căzu pe jos și atât Eva, cât și Hinterschloss se aruncară după el. Degetele Evei erau la câțiva centimetri de armă, dar mișcările îi fură împiedicate de bebelușul pe care-l ținea în brațe, spre deosebire de gardianul mai puternic, mai în formă, care o lovi cu piciorul, în timp ce punea mâna pe pistol. Dintr-odată, se auzi o trosnitură puternică și Hinterschloss se prăbuși în genunchi, cu sângele șiroindu-i pe tâmplă. Eva privi în sus, șocată, și o văzu pe Sofie stând în spatele lui cu un bolovan în mâini.

Se auziră urale în timp ce grupul jigărit al deținutelor îl văzu pe gardian zăcând întins pe jos, cu fața în mizerie. Dar uralele se transformară repede în țipete, la auzul unei împușcături care explodă în aerul rece, întunecat, lăsând în urmă o dâră de fum.

Eva privi îngrozită, cu încetinitorul, cum prietena ei se prăbușea, șocată din cauza trădării lui Meier, cum aluneca în genunchi și cum sângele i se întindea pe piept.

— Nu! strigă Eva, alergând să o prindă pe Sofie.

Maria o urmă și fu împinsă înapoi cu furie de Helga, care țipă:

— Pleacă de lângă ea!

Spre surprinderea tuturor, *Kapo* se retrase, având o expresie de regret întipărită pe față.

Eva privi în agonie cum Sofie se prăbușea, iar viața i se scurgea din vene.

Helga făcu un pas înainte.

— Dă-mi-o pe Naděje, șopti ea.

Eva nu răspunse, iar bătrâna i-o desprinse pe copilă din brațe. Se aplecă să-i asculte plămânii.

— Bebelușul este bine, spuse ea atingând ușor umărul Evei, în timp ce Eva îngenunchea în fața prietenei sale, încercând cumva să oprească șuvoiul de sânge cu mâinile ei.

Nu reușea să vadă; avea ochii împăienjeniți de lacrimi.

— Ajut-o, te rog, strigă Eva, plângând în hohote, cât era ea de firavă.

Nu o putea pierde pe Sofie!

Meier stătea împietrit la câțiva metri distanță de locul unde o împușcase pe femeia pe care susținuse că o iubea, având întipărită pe față o expresie de neîncredere. Pușca mitralieră era încă ațintită în direcția lor.

Eva își legănă prietena la piept. Fața Sofiei era albă ca zăpada și un firicel subțire de sânge i se prelinse pe buze în timp ce încerca să vorbească. Eva îi șterse buzele însângerate.

— Vei fi bine, Sofie, vei supraviețui, minți ea, sperând.

Respirația Sofiei era subțire și neregulată.

— Îmi va fi dor de tine, *Kritzelei*, spuse ea. Găsește-l pe Tomas pentru mine.

— Îl vom găsi împreună, așa cum am promis, strigă Eva, ținând-o strâns, dar trupul Sofiei zăcea deja moale în brațele ei, iar viața din ochii întunecați i se stinse.

Eva urlă, îmbrățișând-o strâns.

— Întoarce-te la baraca ta, porunci Meier. Mă voi ocupa eu de cadavru.

Eva se aruncă spre Meier, gata să-l sfâșie. Maria o prinse. *Kapo* era puternică și îi opuse rezistență, chiar în timp ce Eva încerca să o atace pe ea, în locul gardianului.

— Oprește-te, șuieră ea. Vei fi ucisă!

— Exact ce îți doreai! strigă Eva, dar *Kapo* continua s-o țină strâns, fără s-o slăbească.

Eva era slăbită, iar corpul ei mic și subnutrit nu putea face față siluetei masive, bine hrănite a *Kapo*-ului.

După un timp, Meier clătină din cap. Ochii lui albaștri, plini de regret, căzură pe trupul neînsuflețit al Sofiei. Îngenunche lângă ea, apoi îi luă mâna, tremurând când o ridică spre buzele lui. Închise ochii și clătină din cap.

— Nu am vrut să fac asta, șopti el.

Arăta de parcă ar fi îmbătrânit zece ani în câteva secunde. Aruncă o privire în sus în timp ce îi dădea ordin Mariei și ochii lui albaștri erau umezi.

— Ia-o pe Eva de aici. Bebelușul poate rămâne cu ea. Oricum va muri în curând.

Apoi, foarte încet, în timp ce se întorcea să-i mângâie chipul Sofiei, ținându-și ochii închiși, deținutele îl auziră spunând:

– Asta e ceea ce și-ar fi dorit.

Kapo încuviință. În timp ce era obligată să o ducă pe Eva înapoi la baracă, ea îi șopti:

— E ziua ta norocoasă.

Eva reuși să-și elibereze o mână pentru a o plesni pe *Kapo* peste față. Primi un pumn și văzu numai stele negre după aceea, în timp ce leșina.

*

Câteva dintre celelalte femei o transportară înapoi la baracă – erau bolnave, fragile și dură mult mai mult decât în mod normal. Helga îi purta bebelușul în brațe, legănându-l la piept. Naděje adormise, ignorând oroarea care o înconjura. Helga îi mângâie fetișoara cu un deget

noduros. Așa era cel mai bine. Una dintre celelalte femei se uită la bebelușul din brațele bătrânei și clătină din cap.

— Biata femeie, toate astea pentru o păpușă.

Nu credea că grămăjoara de la pieptul ei era un bebeluș adevărat.

*

Când Eva își reveni, era din nou pe priciul de sus cu alte femei, iar Naděje era înfășurată într-o pătură lângă ea. Capul îi plesnea de durere acolo unde Maria o lovise cu pumnul, dar tot ce putea face era să geamă din cauza suferinței din inima ei când își aminti ce se întâmplase.

Helga îi dădu o felie de pâine neagră și Eva o mâncă fără să o vadă, fără să-i simtă gustul, doar de dragul fiicei sale, mulțumindu-i bătrânei pentru bunătatea ei. Helga o mângâie pe spate. Ea nu îi transmise condoleanțe, nici nu pretinse că situația avea să fie mai bună cu timpul, iar Eva îi fu recunoscătoare.

Pe măsură ce zilele treceau într-o mare de durere, deținutele erau strigate afară. Încă o dată, celor capabile să meargă li se spunea să participe la marș.

— *Schnell!* Repede!

Sute de deținute se amestecau afară în gerul cumplit pentru a începe ceea ce mai târziu avea să fie cunoscut sub numele de marșurile morții[11].

11 În ultimele luni ale războiului, când Aliații înaintau dinspre vest, iar sovieticii dinspre est, nemții știau că nu va mai dura mult până când vor fi nevoiți să se predea. SS-ul a decis atunci să abandoneze lagărele de concentrare și să șteargă urmele crimelor comise acolo. Zeci de mii de deținuți au fost evacuați din lagărele din Polonia și estul Germaniei, în timp ce alții, câteva mii, au fost uciși rapid în lagăre.
Evacuarea lagărelor s-a făcut rapid, fără nicio încercare de a ușura

Persoanele bolnave şi bătrâne rămaseră în urmă. Încă o dată, Eva privi cum niciun gardian nu intra în baracă să le forţeze să iasă afară; ea o ţinu pe Naděje la piept, închise ochii şi oftă.

Lângă ea, Helga spuse:

— Nu te duci?

Eva clătină din cap. Ultima dată când se dusese, aproape că muriseră.

Helga încuviinţă. Bătrâna avea ochii holbaţi de groază. Era şi ea slăbită, fragilă şi obosită. Dădu din cap.

Nimeni nu intră să le verifice. Poate că gardienii îşi imaginaseră că oricum aveau să moară în curând de foame. Era posibil. Terminaseră ultima pâine.

Le priviră plecând pe celelalte deţinute. Faptul că aleseseră să rămână în baracă se dovedi o decizie majoră, care le salvă viaţa.

---

drumul prizonierilor. Aceştia erau deja slăbiţi, epuizaţi de anii de foamete şi de violenţe la care fuseseră supuşi, dar au fost obligaţi să mărşăluiască spre vest zeci de kilometri, apoi au fost urcaţi în trenuri, în care au călătorit zile întregi fără apă sau mâncare. Cu toate acestea, pentru unii dintre ei, această evacuare era ultima şansă la viaţă, ştiind că cei lăsaţi în urmă aveau să fie ucişi.
Marşurile Morţii, cum au fost denumite marşurile prizonierilor evacuaţi, au făcut foarte multe victime. Numai de la Auschwitz, până la o cincime dintre deţinuţii evacuaţi au murit pe drum. (n. tr.)

CAPITOLUL 32

Se treziră în liniște. Nu lătrau câini. Nu se auzeau cizme mărșăluind pe afară. Zgomotul de fundal al miilor de ființe umane care se agățau cu disperare de viața lor dispăruse.

Era doar liniște. O liniște ciudată, pe care Eva nu o mai auzise de luni, dacă nu chiar de ani buni. Barăcile erau aproape goale, singurele lăsate în urmă erau siluetele scheletice, cu un picior în groapă.

Helga se întoarse de afară, târându-și picioarele spre prici, cu ochii mari de uimire.

— Au plecat! răsuflă ea ușurată.

— Au plecat? șopti Eva, ieșind de pe prici, cu Naděje la piept, simțind nevoia să vadă cu ochii ei.

Eva se înfășură într-o jachetă subțire, își acoperi bebelușul și-și croi drum afară pentru a privi.

Nu era nimeni acolo.

Niciun proiector nu lumina lagărul. Niciun picior de nazist care să mărșăluiască. Turnurile de pază erau goale. Fuseseră abandonate în voia sorții.

Vestea că nemții plecaseră era asemenea primei raze de soare ivite după cea mai lungă iarnă. Eva își privi bebelușul, aflat încă în mod miraculos în viață, în ciuda dimensiunilor sale reduse – plămânii ei slabi încă nu reușeau să scoată mai mult decât un scâncet subțire –, și îi sărută obrajii fini. O lacrimă, de data asta de uimire și bucurie amestecată cu regret, i se rostogoli pe obraz.

Îi era dor de prietena ei, mai mult ca niciodată.

— O, Sofie, doar câteva zile şi am fi fost libere, împreună.

Ea îşi ridică privirea, dincolo de gardul din sârmă ghimpată şi, pentru prima dată, văzu dincolo de el şi jură:

— Îl voi găsi pe Tomas, aşa cum ţi-am promis. Îl voi creşte – îi voi creşte pe copiii noştri împreună.

Deţinutele abandonate în barăci erau pe patul de moarte. Chiar dacă torţionarii lor plecaseră în sfârşit, supravieţuirea se dovedea mai dificilă decât oricând. Avioanele sovietice bombardaseră fabrica din apropiere şi nu exista electricitate sau apă. Cele care puteau merge – ca Eva – trebuiau să apeleze la ultimele lor provizii pentru a supravieţui, pentru a continua să lupte. Părea incredibil de crud că atât de mulţi dintre oamenii care se agăţaseră cu disperare de viaţă acum începeau să moară.

Eva fu surprinsă să afle că Maria era una dintre cele care rămăseseră. În scurt timp, ajunsese palidă şi slăbită şi schimbarea fu şocantă. Eva bănui că suferea de tifos. *Kapo* rămase în camera ei, iar ele o lăsară în pace.

O privi pe Helga şi-i spuse:

— Încă nu s-a terminat. Trebuie să fim puternice. Găseşte mâncare. Haine. Apă.

Helga încuviinţă.

— Şi trebuie să scoatem moartele din baracă.

Asta era partea cea mai grea, fiind nevoite să mute cadavrele deţinutelor care muriseră peste noapte. Şi erau multe.

Împreună pătrunseră în Kanada şi găsiră grămezi de haine curate, pantofi, şosete şi pături acceptabile. Pentru prima dată după mulţi ani, Eva avea cizme adecvate care îi ţineau picioarele calde. Sentimentul era minunat.

Aduseră înapoi în baraca lor pături și haine și le împărțiră cum putură.

La început, pentru a-și potoli setea, topiră zăpada, dar în curând ajunseră să spargă gheața dintr-un iaz înghețat din apropierea porților lagărului. Fu o muncă grea, care-și spuse cuvântul.

Maria zăcea bolnavă, era aproape moartă, în cămăruța ei. Protestă când celelalte deținute începură să-i ia lucrurile, consumându-i ultimele provizii, dar era prea slăbită pentru a le putea împiedica.

Privind-o cum zăcea palidă și slăbită pe pat, cu febră, Eva nu se putu abține să nu simtă că poate plătise pentru trădarea ei.

Când intră în cameră să aducă o găleată, scâncetul slab al Mariei o făcu să se întoarcă.

— Eva, te rog. Am nevoie de medicamente. Cred că este tifos. Te rog, Eva. Te rog să-ți amintești că te-am ajutat.

Eva se întoarse să o privească, încruntându-se.

— Tu m-ai ajutat?

— Da, așa ai bebelușul, pentru că eu ți-am permis să-ți întâlnești soțul. Poți să mă urăști dacă vrei, dar dacă n-aș fi fost eu...

Se opri și începu să tușească, șuierând în timp ce cădea pe spate, pe salteaua subțire.

— Da, ai făcut asta. Dar doar pentru că ai fost bine plătită.

Kapo primise pachete cu mâncare pe care Sofie și Eva reușiseră să le șterpelească și, deși luase mâncarea, nu promisese că o va proteja, ci doar că va păstra tăcerea. Până la urmă, nici măcar acea promisiune nu și-o ținuse, nu-i așa? Și asta dusese la moartea celei mai bune prietene a ei.

— Te rog, Eva, voi muri dacă cineva nu mă ajută.

Eva își încleștă maxilarul și se răsuci pe călcâie, gata să plece, replicând:

— Da. Toate suntem în aceeași situație.

Împreună cu două dintre celelalte femei mai puternice, sparseră un dulap din bucătărie și rămaseră uimite să găsească pe fiecare raft pâine neagră, precum și brânză și gem. Punându-și bunurile în saci grei, le târâră înapoi în baracă, iar cele care putură sărbătoriră înfruptându-se din mai multe alimente decât avuseseră parte în ani întregi.

Stomacul Evei era atât de mic, încât ea se sătură imediat după două felii de pâine, dar mai înghesui o bucată groasă de brânză pentru mai multă siguranță, gândindu-se ironic că lactatele i-ar putea stimula în continuare lactația, în timp ce o alăpta la sân pe Naděje, care-și ținea mânuța lângă inima Evei.

— Asta e, iubito, spuse ea. Vom fi puternice împreună.

— Unde pleci? întrebă Helga în timp ce Eva stătea pe marginea priciului, cu picioarele atârnându-i pe podea.

Ea se hotărâse, apoi i-o întinse pe Naděje bătrânei și se ridică în picioare.

— Mă voi întoarce în curând.

Își băgă mâinile în buzunarul hainei groase și confortabile cu guler din blană, pe care o găsise la Kanada, și își îndreptă spatele în timp ce mergea spre cămăruța din capătul barăcii.

— Poftim, spuse ea întinzându-i Mariei cele două felii de pâine și un flacon de antibiotice pe care-l găsiseră în grămada din depozit.

Maria încercă să se ridice, iar Eva se apropie fără tragere de inimă s-o ajute.

— Mulțumesc, spuse Maria, deschizând flaconul de antibiotice și înghițind o pastilă.

Păru să-i ia o veșnicie, fiind foarte slăbită.

— Îmi pare rău pentru prietena ta, recunoscu ea în cele din urmă. Mi-a plăcut de ea. Nu mi-am dorit niciodată să se întâmple asta.

Eva încuviință, ștergându-și o lacrimă. Se ridică să plece și Maria spuse:

— Sofie s-ar fi bucurat că m-ai ajutat.

Eva se întoarse să o privească și o luă în derâdere, zâmbindu-i amar.

— Nu, nu s-ar fi bucurat. Ea mi-ar fi spus: „*Kritzelei*, ești o proastă, era gata să te omoare".

Maria o privi surprinsă.

— Și atunci, de ce m-ai ajutat?

— Nu te voi putea ierta niciodată că i-ai provocat moartea, dar, cel puțin, nu-ți voi avea moartea pe conștiință.

CAPITOLUL 33

Eva se trezi auzind zgomotul maşinilor, al tancurilor blindate şi apoi al strigătelor şi al focurilor de armă.

— Trezeşte-te, îi şuieră Helgăi. Trebuie să ne ascundem.

La şase zile după ce plecaseră, nemţii s-au întors.

Helga o privi îngrozită, simţind fiori reci pe şira spinării, şi părul ei deşirat i se înfioră de teamă.

— S-au întors să ne extermine!

— Poate, spuse Eva. Nu voi lăsa să se întâmple una ca asta.

Se furişară afară din baracă, dar se retraseră când îi observară, în depărtare, pe gardieni mărşăluind. În zăpadă zăceau cadavre proaspete, iar ele o văzură pe Maria împleticindu-se încet pe lângă ele, ieşind afară.

— Întoarce-te, nu fi proastă! spuse Eva.

Dar fosta *Kapo* continuă să meargă desculţă prin nămeţi. Hainele îi atârnau pe ea ca un sac, slăbise mult în ultimele săptămâni, din cauza bolii şi a pierderii poziţiei sale privilegiate în faţa gardienilor. Ea se clătină, probabil delira, încercând să-i cheme pe gardienii care se aflau la o oarecare distanţă în faţă. Buzele ei subţiri crăpate strigau:

— Ajutor!

Unul dintre ei se întoarse. Se auzi o împuşcătură şi Maria se scufundă într-o baltă de sânge, care înroşea zăpada proaspătă.

Eva şi Helga îşi înăbuşiră un geamăt. Gardienii merseră mai departe, fără să se deranjeze să privească înapoi,

împușcând fără să fie pedepsiți orice prizonieri rătăciți pe care îi întâlneau în drumul lor. Eva și Helga se înghesuiră chiar dincolo de pragul ușii, ascunse de privirile lor.

În depărtare, se auzi sunetul unei explozii.

— Aruncă în aer celelalte crematorii, bănui Helga.

Priviră șocate cum nemții se urcau înapoi în mașinile lor blindate și plecau.

— Crezi că se vor întoarce? întrebă ea.

Eva o privi, strângându-și bebelușul la piept. Privirea ei căzu pe trupul neînsuflețit al Mariei, care se răcea în zăpadă.

— Nu știu.

Avuseseră noroc că scăpaseră cu viață, dar rămăseseră blocate acolo. Nemții poate că părăsiseră Auschwitzul, dar încă se luptau în apropiere cu sovieticii. Deocamdată războiul nu se terminase și, până când nu se întâmpla acest lucru, ele nu îndrăzneau să riște să plece.

Două zile mai târziu, în timp ce Helga și alte două femei mergeau să scoată mai multă gheață din iaz, cărând găleți grele în brațe, văzură la porțile lagărului ceva ce părea un urs.

Eva fu surprinsă când mai mulți dintre ei începură să apară. În cele din urmă, își dădu seama că erau bărbați, îmbrăcați în mantouri largi.

— Sunt rușii! exclamă cu bucurie una dintre femei. Au venit să ne elibereze!

*

Eva îi privi cum se îndreptau spre lagăr, salutându-le pe femeile care li se prăbușeau în brațe, plângând și îmbrățișându-i cu bucurie. Erau politicoși și amabili,

calități care după atâția ani de brutalitate li se păreau bunătatea însăși.

Unul dintre bărbați, care avea o cicatrice lungă și subțire pe față, chiar sub ochiul stâng, și niște ochi albaștri uimitori, o privi și spuse într-o germană stricată:

— Când am venit aici, credeam că sunteți toate fantome.

În curând se aprinseră focuri și soldații le invitară să se încălzească la flăcări. Și le împărțiră mâncarea lor cu dragă inimă. Nu-și dădură seama că acea bunătate avea să ducă la pierzania unora dintre acele biete femei atât de înfometate și de subnutrite, încât trupurile lor nu știau cum să facă față excesului de grăsime; multe au ajuns să moară din cauza diareei, deoarece nu puteau digera noua hrană.

Eva privi îngrozită cum tot mai multe femei din barăci se îmbolnăviră, plângându-se de crampe la stomac, trupurile lor epuizate cedând chiar acum, când ele erau atât de aproape de libertate.

— Nu mânca mâncarea lor, îi spuse ea Helgăi. Indiferent cât de mult ne dorim, cred că ne îmbolnăvește. Mulțumește-te doar cu pâine și brânză.

— *Kritzelei*, se plânse Helga. Doar nu crezi că ne otrăvesc, mâncăm aceeași mâncare ca ei.

Pentru Eva, să poarte în continuare pseudonimul pe care i-l dăduse Sofie era atât o mângâiere, cât și un chin.

— Nu ne otrăvesc, dar mâncarea este poate prea bogată în grăsimi.

Helga încuviință. Văzuseră prea multe deținute murind, după o masă copioasă. Avea să fie atentă.

Soldatul cu cicatrice continuă să revină la baracă, dorind să discute cu femeile. Era curios în legătură cu supraviețuitoarele. Tuturor le fu greu să-i explice ce se

întâmplase. Să vorbească despre ceea ce făcuseră nemții. El părea cel mai interesat de copil.

— A fost… unul de-ai lor? întrebă el cu blândețe.

Eva clătină din cap.

— Nu, este al soțului meu. Noi ne-am regăsit aici.

El o privi cu ochii albaștri solemni.

— Ei bine, acesta este primul lucru bun pe care l-am auzit despre acest loc. Mă bucur.

Ea încuviință.

— Eu sunt Stanislav, se prezentă el.

Eva îl privi cu atenție și apoi îi întinse mâna.

— Eva.

Stanislav și salvatorii lor erau soldați din armata 60-a de infanterie a Frontului I Ucrainean. El crescuse în Odessa, un oraș frumos de la Marea Neagră, așa spunea. Era căsătorit, avea doi băieței, dar acasă, în viața de zi cu zi, fusese profesor de literatură.

— Aici literatura nu mi-e de niciun folos. Dar uneori le spun oamenilor poezii.

— Ajută?

Își înclină capul.

— Uneori.

Ea își ridică privirea spre el și îi spuse:

— Tennyson, „Taxa de Brigadă a Ușorilor". O poezie englezească pe care am învățat-o la școală. Tatăl meu a vrut să învăț limba engleză, explică ea, simțind o înțepătură de durere când se gândi la el și la familia ei, la vechea sa viață, când astfel de lucruri păreau să conteze. Doar atâta știu despre Ucraina.

Stanislav se încruntă.

— Nu cunosc poezia asta, spuse el.

Eva recită poezia despre uciderea inutilă a şase sute de bărbaţi cărora un comandant nebun le ordonase să lupte în bătălia de la Balaclava din Războiul din Crimeea din 1854, chiar dacă moartea era iminentă: „...Cineva a greşit. Nu trebuiau să se justifice, nu aveau de ce. Misiunea lor era să lupte şi să moară în Valea Morţii, cei şase sute de soldaţi călare..."

Eva nu se putu abţine să nu se gândească la faptul că şi nemţii urmaseră tot un comandant nebun.

Până la sfârşitul acestui război ei erau precum cei şase sute de soldaţi care aşteaptă şi speră că, în cele din urmă, noii lor gardieni îi vor conduce spre victorie, spre libertate.

CAPITOLUL 34

Helga și Eva reușiră să găsească o cameră departe de barăci și-și petrecură prima noapte dormind în paturi adevărate, după ani întregi.

Pe măsură ce-și recăpătau forțele, începură să se gândească, să-și imagineze cum și-ar putea reface viața. Eva avea un singur gând și acela era să se întoarcă la Praga. Pentru a afla ce se întâmplase cu familia ei. După aceea avea să-și țină promisiunea făcută Sofiei, avea să-l găsească pe Tomas cumva.

Pentru Helga, libertatea costa scump. Nimeni din familia ei nu mai trăia.

— Toți sunt morți, spuse ea cu lacrimi în ochi. Părinții mei au murit când eram mică. Eram singurul lor copil. Soțul meu și cei doi fii ai noștri erau viața mea, iar eu am văzut cum au fost împușcați în ziua în care am ajuns aici. De aceea aproape renunțasem să mai sper. Nu mai am pe nimeni.

Eva se întinse și o strânse de mână.

— Mă ai pe mine.

Helga o privi.

— Nu pot locui cu tine.

— De ce nu?

— Pentru că... familia ta... ?

— Helga, dormim una lângă cealaltă de doi ani. Acum tu ești familia mea.

Bătrâna își șterse o lacrimă, atinse mânuța Nadějei și încuviință.

Unele dintre celelalte femei au vrut să se ducă la Auschwitz I, pentru a vedea dacă bărbaţii lor erau în viaţă – mulţi dintre soldaţii sovietici mergeau şi ei acolo şi se credea că era mai sigur decât la Birkenau, în cazul în care nemţii se întorceau. Fu un marş lung, interminabil, prin zăpadă, iar Eva trebui să o ajute pe Helga să depăşească momentul. Era mai puternică acum, dar amândouă erau îngrozitor de slabe şi de vulnerabile. Chiar şi mâncând pe săturate, pentru multe dintre fostele deţinute avea să mai dureze mulţi ani până să-şi revină pe deplin, dacă aveau să reuşească asta vreodată. Din punct de vedere fizic erau în stare, însă viaţa lor se schimbase pentru totdeauna. Nu mai erau aceleaşi ca atunci când ajunseseră acolo. La 26 de ani, Eva se simţea ca o femeie în vârstă.

Când ajunseră la Auschwitz I, supravieţuitorii fură bucuroşi să-i vadă. Îi întâmpinară călduros. În mulţime, Eva îl găsi pe Herman şi se îmbrăţişară mult timp.

— O, sunt atât de bucuros să văd că trăieşti! strigă el.

— Nu doar eu, spuse ea şi îi arătă bebeluşul la a cărui sosire pe lume contribuise şi el într-o mică măsură.

Herman rămase cu gura căscată.

— E al lui Michal?

Ea dădu din cap şi bătrânul se uită la bebeluş, în timp ce bărbaţii din jurul lor vorbeau cu celelalte femei, întrebându-le despre soţiile lor. Unii plângeau, mulţi schimbau zâmbete calde.

Eva şi Helga dormiră în fosta cămăruţă a *Kapo*-ului, în baraca bărbaţilor.

Herman venea des în vizită, aducând orice fel de mâncare putea găsi.

— Ai fost întotdeauna atât de generos, mulţumesc, spuse Eva în timp ce mânca salamul pe care el i-l oferea.

— Este de la ruşi, spuse el.

Foştii deţinuţi îi priveau cu neîncredere pe sovietici. Adevărul era că vieţile lor erau în mâinile acestora. Simţeau că puteau avea încredere în ei, dar, după toate nenorocirile prin care trecuseră, nu puteau fi siguri în cine sau în ce să mai aibă vreodată încredere.

În cea de-a treia seară petrecută în noul lor lagăr, Eva trecu pe lângă Stanislav, care stătea lângă foc. Îşi ţinea mâinile întinse deasupra flăcărilor.

— Eva, strigă el, iar ea se opri. Ţi-ar plăcea să bei o cafea?

Eva o legăna pe Naděje la piept. Şi copila ei era încă prea mică, dar mai crescuse puţin şi părea mai puternică. Ea trebuia totuşi să poată plânge cu adevărat, însă, dincolo de scurte respiraţii şuierătoare, plămânii mici erau prea fragili.

— Mi-ar plăcea, mulţumesc.

Ea îl privi cum aşeză un ibric de tinichea pe cărbunii aprinşi, apoi puse în ibric câteva linguriţe de cafea proaspăt măcinată. Oftă de plăcere în timp ce aroma bogată de cafea pătrunse în aerul afumat.

— Au trecut câţiva ani de când n-am mai băut cafea adevărată, mărturisi ea.

El încuviinţă.

— Îmi închipui, ai fost departe de lumea exterioară mult timp.

Flăcările îi luminară cicatricele de pe faţă, iar privirea sa albastră se întoarse spre ea.

— De fapt, chiar la asta mă gândeam când ai trecut pe aici. Vei avea nevoie de un certificat de naştere pentru bebeluşul tău. Te pot duce mâine în oraş.

Eva clipi. Un certificat de naştere.

— De aici?

— Vei avea nevoie de el.

Eva se uită la Naděje.

— Născută la Auschwitz, asta da moștenire.

Stanislav se ținu de cuvânt și, de dimineață, Eva călători împreună cu el și cu Helga în oraș.

— Trebuie să fim atenți, nemții au părăsit lagărul, dar încă sunt în oraș. Stai lângă mine, spuse el atingându-și pușca.

Se îndreptară spre micul tribunal, prezența soldatului ucrainean provocând neliniște într-un grup de funcționari care-și scăpară dosarele din mâini imediat ce nou-veniții intrară în sală.

— Ce se întâmplă? Nu avem nimic pentru voi! strigă unul dintre bărbați.

— Nu vrem probleme, spuse Helga.

Funcționarul râse, iar Stanislav se încruntă.

— Avem nevoie de un certificat de naștere.

— Nu putem face asta, nu fără...

Stanislav făcu un pas înainte.

— Acest bebeluș s-a născut în acel lagăr căruia i-ați permis să continue să existe ani întregi, recunoașteți că măcar atâta lucru puteți face.

Privirea funcționarului trecu de la bărbatul înalt și bărbos la siluetele scheletice ale Helgăi și Evei și la micuțul bebeluș din brațele ei și încuviință.

— Nu vrem probleme, veniți cu mine.

Eva plecă de la tribunal având un certificat de naștere semnat, nașterea Nadějei fiind înregistrată pe 6 ianuarie 1945. Oficial se numea Naděje Sofie Adami, iar locul ei de naștere era Oświęcim. Îl privi și se încruntă.

— Ar trebui să scrie Auschwitz, spuse ea, dar funcționarul a declarat că nu este un loc oficial. Nici iadul nu este, dar știm cu toții ce înseamnă, am trecut pe acolo.

CAPITOLUL 35

Toată noaptea ascultară cu frică focurile de armă și rafalele de explozii ale artileriei. La primele ore ale dimineții, Stanislav intră în baracă. Soldatul era îmbrăcat în mantoul lui gros și avea o expresie sumbră pe buze.

— Ne gândim că va fi mai sigur să vă ducem pe toate în spatele liniilor sovietice. Nemții vin înapoi. Credem c-ar putea încerca să arunce în aer acest loc. Plecăm astăzi.

Eva și Helga schimbară priviri înspăimântate. Niciuna din ele nu voia să moară acum, nu când erau atât de aproape de libertate.

Își strânseră puținele lucruri pe care le mai aveau și, împreună cu celelalte supraviețuitoare, ieșiră în zorii reci ai dimineții de februarie. Multe dintre fostele deținute mergeau pe jos, în timp ce unele erau transportate la gară de camioane sovietice. De la Birkenau, aveau să afle mai târziu că peste un milion de evrei muriseră și doar șase mii supraviețuiseră. Naděje își deschise ochii în timp ce frigul câștiga teren pe măsură ce avansau, în lunga coloană fremătândă a supraviețuitorilor. Apoi îi închise din nou, îngropându-și fața la pieptul Evei, fără să vadă prin fuiorul alb de ceață cum Auschwitzul rămânea în spatele lor pentru totdeauna.

Eva strânse mâna Helgăi și cele două își sporiră forțele încurajându-se reciproc, privind înapoi pentru ultima oară. Nu-i venea să creadă că venise în sfârșit ziua. Plecau, în cele din urmă.

*

Ceea ce ar fi trebuit să fie o simplă călătorie de câteva ore dură, de fapt, săptămâni întregi. O mare parte din calea ferată fusese bombardată, iar Eva şi Helga se urcară în aceleaşi trenuri destinate transportului de vite, cele care le aduseseră la Auschwitz. Cu excepţia faptului că de data asta li se oferi mâncare şi existară opriri dese pe parcurs. Pe măsură ce traversau Polonia, văzură sate întregi care fuseseră rase de pe faţa pământului, oameni trăind în adăposturi improvizate. Războiul nu fusese îngăduitor nici cu ei.

Supravieţuiseră datorită bunăvoinţei soldaţilor ruşi şi trebuiau să fie atente să rămână împreună. Călătorind mai departe în Polonia, când ajunseră în sfârşit în oraşul Katowice, Eva nu se putu abţine să nu agonizeze la gândul că era exact opusul locului în care îşi doreau să ajungă, îndreptându-se mai departe spre est, când inima ei voia de fapt să fie conduse acasă. Li se oferi cazare şi petrecură noaptea în primele lor camere corespunzătoare.

Helga se întoarse spre ea zâmbind, cu părul proaspăt spălat, îmbrăcată în haine noi, curate, şi spuse:

— Mă simt aproape normală.

În prima lor dimineaţă în oraş, Eva se confruntă cu noi îngrijorări, în timp ce o legăna pe Naděje la piept. Obrajii bebeluşului erau roşii, iar faţa congestionată.

— Cred că are febră, spuse Helga atingându-i fruntea.

Schimbară priviri îngrijorate, iar Eva se ridică să-şi ia haina.

— Va trebui să mergem la spital.

Parcuseră străzile, pe lângă magazine, până ajunseră la spital, dar Eva nu văzu nimic. Cu fiecare respirație a fiicei sale se îngrijora și mai mult pentru soarta ei.

Într-un amestec de germană și cehă, ea reuși să-i explice uneia dintre asistentele medicale ce nu era în regulă și, la scurt timp, un medic pediatru ucrainean, pe nume Anna Zagorsky, o brunetă prezentabilă, tunsă scurt, le invită în cabinetul ei, urmărindu-le îngrijorată cum se apropiau.

Eva încercă să-i explice cât de bine putu ceea ce în anii următori va rămâne inexplicabil. Veștile circulaseră, desigur, despre Auschwitz, dar era nevoie de ani întregi pentru ca oamenii să înțeleagă pe deplin ce se întâmplase acolo. Pentru majoritatea, amploarea cruzimii naziștilor și ideologia lor ticăloasă erau atât de departe de viața obișnuită, încât erau greu de imaginat. Chiar și aici, acum, într-o țară aflată în război. Dar asistentele și medicii încercau din răsputeri să aibă grijă de supraviețuitorii care se confruntaseră primii cu ororile războiului.

Anna Zagorsky o privi pe Naděje cu compasiune.

— Este foarte mică, spuse ea, privind-o peste umăr. Firavă, mai ales oasele ei, probabil din cauza malnutriției, adăugă ea, ridicând privirea spre silueta delicată a Evei.

Eva încuviință.

— Va fi bine?

Medicul pediatru îi ascultă inima și o consultă mai amănunțit.

— Cred că luptă împotriva unei infecții. Va trebui să-i fac câteva analize, pentru a vedea ce este. Sunt îngrijorată pentru plămânii ei. Nu a plâns încă?

Eva clătină din cap.

— A scos sunete slabe, dar încă n-a plâns cu adevărat.

Anna dădu din cap.

— Cred că cel mai bine ar fi dacă voi trei...

Privirea ei trecu de la Eva la Helga, care stătea tăcută lângă ușă, ca o cioară bătrână, veghindu-și puii.

—... ați rămâne aici pentru un timp. Va trebui să o țin sub observație.

Apoi ochii ei îi întâlniră pe ai Evei și-i răspunseră la întrebare, iar inima Evei se strânse de teamă.

— Nu putem decât spera. Naděje a supraviețuit până acum, cred c-ar putea trăi în continuare, pare puternică, la fel ca mama ei, o încurajă medicul pediatru, lăsându-și o clipă mâna peste a ei.

Eva nu se putu abține să creadă că, dacă era puternică, era numai datorită Sofiei, datorită sacrificiilor pe care prietena ei le făcuse pentru ea. Închise ochii de durere și de suferință. Dorul de Sofie reprezenta o durere constantă.

Eva, Helga și Naděje au rămas internate în spital mai mult de două luni.

De îndată ce încetară să se mai miște, să mai călătorească, a fost de parcă trupurile lor înfometate, subnutrite au cedat și ele își petrecură următoarele săptămâni în pat, bolnave de pneumonie. Pentru Eva, despărțirea de bebelușul ei fu o agonie – și, mai rău, din cauza bolii ei, rămase fără lapte. Asistentele, din fericire, aveau lapte praf primit de la Crucea Roșie americană. Eva era norocoasă că ajunsese aici. Laptele praf pentru bebeluși nu era ușor de găsit în asemenea vremuri.

Anna însă era optimistă, încurajând-o pe Eva în timp ce stătea pe marginea patului ei și-i oferea vești despre starea de sănătate a fiicei sale.

— Naděje este o luptătoare, dacă am văzut vreodată una. A reacționat bine la tratamentul cu antibiotice și, de îndată ce te vei mai întrema, ți-o vom putea aduce. Eva,

trebuie totuşi să-ţi spun că va fi greu pentru ea, nu sunt sigură dacă va putea merge – nu pentru mulţi ani, cel puţin –, oasele ei sunt foarte fragile.

Eva privi medicul pediatru amabil şi îi răspunse:

— Dar va avea parte de aceşti ani, aşadar, vă mulţumesc.

Urmă o perioadă lungă de convalescenţă, deoarece trupurile fragile ale Evei şi Helgăi se luptau cu pneumonia, folosindu-şi puţinele resurse de care mai dispuneau. Tot ce le mai rămânea de făcut era să doarmă, ceea ce pentru ele era un lux pe care-l acceptară. În ciuda vârstei, Helga păru să-şi revină mai repede.

— Tu ai avut o viaţă mai grea, luptându-te să supravieţuieşti pentru noi toate, pătrunzând în depozite, spărgând gheaţa, cred că toate aceste eforturi şi-au spus cuvântul, motivă Helga.

Oricum ar fi fost situaţia, Eva fu recunoscătoare că Helga reuşise să supravieţuiască. Nu ştia dacă ar fi putut trăi singură, confruntându-se cu pierderea încă unei persoane dragi.

Visele ei erau o alinare şi un chin. Mintea ei tot revenea la Auschwitz, oricât de departe ar fi fost de a fi nevoită să mai pună vreodată piciorul acolo. În unele nopţi visa că-l regăsea pe Michal în acel depozit unde făcuseră dragoste. Faţa lui era acoperită de vânătăi, dar ea încă îi vedea ochii verzi, gropiţa aceea fină din obraji, încă îi simţea căldura braţelor în timp ce i se cuibărea la piept. Se trezea cu lacrimi în ochi, dorind încă o zi, încă o clipă cu el.

Alteori, se zvârcolea îngrozită, simţind respiraţia stătută, îmbibată de whisky a lui Hinterschloss, înainte să-l vadă. Cu acei ochi cenuşii parcă tot mai îngălbeniţi, îşi îndrepta pistolul spre ea şi apăsa pe trăgaci în tunelul întunecat,

cumva el era întotdeauna cel care-i împuşca prietena. Ziua se trezea, lăsând întunericul şi groaza deoparte, şi se desfăta cu obrăjorii moi ai bebeluşului şi cu trupuşorul său mic lipit de al ei. Nu se putea abţine, când îi visa pe Michal sau pe Sofie, era atât de fericită să-i revadă, chiar dacă însemna să treacă iar prin iad pentru a-i reîntâlni.

Pe măsură ce trupul ei începea să-şi revină şi Naděje devenea mai puternică datorită eforturilor combinate constând în voinţa Evei, laptele praf şi îngrijirile medicului pediatru, Eva visă că prietena ei o scutura să o trezească din somn. Se întoarse şi o văzu aşezată pe marginea patului de spital, cu părul ei lung, blond-închis, curat, proaspăt spălat, revărsându-i-se pe umeri, ochii ei negri calzi, zâmbetul surprins pe buze, în timp ce-i şoptea la ureche secretul ei:

— *Kritzelei*, nemţii s-au predat.

Când Eva se trezi tresărind, privirea îi căzu pe pătuţul aşezat lângă patul ei, aşa cum îi promisese Anna. Eva se uită în jos la fiica ei: Naděje îşi agita un pumnişor firav în aer şi de pe buze i se desprinse cel mai subţire scâncet. Eva se luptă să-şi înăbuşe lacrimile. Era primul strigăt al Nadějei de când se născuse.

Pe holurile spitalului se duse vestea, traversând pereţii saloanelor, iar Eva şi Helga se întoarseră una spre cealaltă când cineva strigă:

— S-a terminat, în sfârşit s-a terminat, nemţii s-au predat!

CAPITOLUL 36

Vara plutea în aer când în sfârşit se îndreptară spre Praga, după săptămâni întregi de călătorie. Soldaţii sovietici le ajutaseră: le dăduseră haine şi mâncare şi le asiguraseră transportul.

Singurul lucru la care se putea gândi Eva era acasă. Avea mii de gânduri despre oraşul ei mult iubit. Familia ei, micul ei apartament. Mai era vreunul dintre ei în viaţă?

Contrar dorinţelor Annei şi ale personalului medical, Eva şi Helga hotărâră să plece. Acum Naděje era mai puternică decât fusese vreodată, la fel şi Helga.

— Tot mai cred c-ar trebui să rămâi, să te odihneşti. Eşti mai bine, Eva, dar încă ai un mare risc de recidivă dacă pleci acum. Corpul tău a trecut prin multe, dă-i timp să se vindece.

Eva îi atinse Annei mâna.

— Nu pot să-ţi mulţumesc îndeajuns pentru îngrijirile medicale, sincer, dar trebuie să mă duc acasă, trebuie să aflu ce s-a întâmplat cu restul familiei mele. Să-l găsesc pe fiul prietenei mele. Apoi mă voi putea odihni.

Medicul pediatru o îmbrăţişă.

— Promite-mi doar că vei avea grijă de tine.

— Da, îţi mulţumesc încă o dată.

Nu va uita niciodată prima imagine a oraşului ei, în timp ce coborau din tren. Soarele le încălzea umerii şi, pentru prima dată după mulţi ani, erau pe cont propriu.

Era minunat, dar și copleșitor, după ce avuseseră fiecare moment controlat de alții atât de mult timp – libertatea pură care li se întindea în față era înspăimântătoare. Eva fu foarte recunoscătoare că Helga era împreună cu ea în timp ce vedeau prima frântură din Praga și simțea pământul natal sub picioare. După ce își dorise și se rugase să-l revadă, acum i se părea străin. Orașul era aproape neatins, în comparație cu multe dintre orașele și satele prin care trecuseră, dintre care multe fuseseră reduse la grămezi de moloz, dar fusese bombardat în mai multe rânduri, dintre care cel mai grav bombardament avusese loc în februarie anul acela, când 152 de tone de bombe fuseseră aruncate în zonele populate, ucigând peste o mie de oameni. Totuși, în comparație cu alte orașe, pagubele nu fuseseră la fel de grave, în ciuda faptului că mulți își pierduseră casele. Când Eva și Helga sosiră, Eva nu putu să nu observe schimbările și, oriunde privea, parcă erau înconjurate de fantome.

Fură întâmpinate călduros de mulți dintre localnici, care le oferiră mâncare, deși unii aveau propriile griji: și ei suferiseră foarte mult sub regimul nazist, după ce fuseseră expulzați cu forța, ca urmare a unei rebeliuni în masă, cu doar câteva săptămâni înainte de eliberare. În timp ce unii le ofereau cu generozitate din puținul pe care îl mai aveau, alții le respingeau, avuseseră partea lor de suferință.

Eva nu observă prea mult reacția localnicilor, se grăbea să meargă la apartamentul părinților săi ca să vadă dacă era cineva acolo. În piață, oficialii instalaseră panouri mari pentru supraviețuitori, astfel încât aceștia să-și poată căuta membrii familiei. Eva și Helga le parcurseră cu atenție, deși nu recunoscură numele niciunei persoane dragi.

— Ar putea fi în apartament, așteptându-mă, spuse Eva, încă plină de speranță după tot acest timp.

Helga nu-i răspunse că era puțin probabil. Nu era nevoie. Fețele oamenilor pe lângă care treceau exprimau destule.

*

Când Eva ajunse la apartamentul părinților ei, genunchii i se înmuiară, iar Helga trebui s-o prindă înainte să cadă. Clădirea dispăruse, fiind redusă la o grămadă de moloz. În timp ce Eva plângea, Helga o ținu în brațe pe Naděje, iar Eva verifică rămășițele, căutând orice ar fi putut recupera. Printre dărâmături, dădu peste pantofi și documente împrăștiate; un dosar vechi din piele îi atrase atenția, îngropat sub stratul gros de praf. Îl șterse cu dosul palmelor și îl deschise. Simți o emoție copleșitoare. Era o partitură a lui Michal.

Helga trebui să o ajute să stea în picioare, apoi femeile continuară să înainteze în noapte, împleticindu-se orbește, nesigure încotro să meargă, la cine să apeleze. Eva trecu pe lângă fostul lor studio, primul ei cămin împreună cu Michal, înainte să li se ceară evacuarea, și văzu un cuplu tânăr cu un copil urcând treptele. Privirea îi fu atrasă de fereastra unde odinioară îi lăsase lui Michal o piersică, un mic cadou pentru muzica frumoasă care-i captivase inima, în timp ce desena pe străzile de sub fereastra lui.

Evei i se strânse inima de emoție văzând prin fereastra luminată același vechi covor în nuanțe de bleumarin și smarald care acoperea podeaua și care fusese uzat de pantofii jerpeliți ai lui Michal, în timp ce acesta cânta la vioară.

Oare cuplul care locuia acolo auzea acum șoaptele muzicii în pereți, ecoul fostelor lor vieți? În timp ce-și

ţineau copilul în braţe, oare ei se gândeau la oamenii care odinioară transformaseră acel studio în căminul lor?

Eva se îndepărtă de fericitul cuplu, cu fiul lor mic, văzând trei perechi de picioare care treceau prin dreptul ferestrei, şi încercă să-şi alunge gândul că nu li se răpise doar căminul, ci şi viitorul.

CAPITOLUL 37

Eva visase atât de mult să se întoarcă acasă, dar, fără familia ei şi apartamentul lor, nu se mai simţea ca acasă. Oraşul era plin de oameni distruşi sufleteşte, care încercau să se întoarcă la ceva ce nu mai puteau avea.

Se plimbă prin oraşul vechi cu Naděje în braţe, trăgându-şi forţa din ea. O avea pe fiica sa, își aminti, și acesta era un motiv suficient pentru a continua să mergă mai departe, fără să se oprească. La ivirea zorilor, Eva se întoarse spre prietena ei.

— Există un alt loc în care putem încerca. Casa de vacanţă a familiei mele. Nu sunt sigură dacă nemţii au ajuns până acolo, acum chiar nu mai sunt sigură de nimic.

Helga încuviinţă, iar ochii ei întunecaţi erau plini de speranţă.

— Merită încercat. Ce altceva să facem? Nu putem rămâne aici.

Eva își ridică privirea, trecând pe lângă râul pe care dorise să-l revadă de atât timp, castelul făcându-i cu ochiul în lumina roz-aurie strălucitoare, de culoarea caisei, și recunoscu adevărul.

— Nu, acum nu mai avem ce căuta aici.

Înainte de a pleca, mai aveau de făcut un singur lucru.

Se întoarseră în piaţă, la panouri, iar Eva și Helga își scriseră numele acolo, indicând adresa unde se vor afla. Trecuseră destule săptămâni de la eliberare, Evei şi Helgăi le luase mult timp să-și croiască drum până acolo; până acum cu siguranţă și alţii ar fi ajuns acolo, dacă ar fi supravieţuit.

Ele își scriseră totuși numele pe panou.

— O, *Kritzelei*, spuse Helga, dar nu fu o mustrare, nu chiar.

*

Cu puținii bani primiți de la autorități când sosiseră aici, se urcară într-un tren și se îndreptară spre *Jívka*, în regiunea *Hradec Králové*. În timpul călătoriei, Eva se îmbolnăvi și nu se putu opri din tusea persistentă. Helga îi luă temperatura, îngrijorată, și o preluă pe Naděje, dându-i copilei biberonul pe care îl pregătiseră în gară, la primele ore ale dimineții.

— Sunt îngrijorată pentru tine, ai auzit ce a spus medicul, șopti Helga.

Eva clătină din cap, cu mintea încețoșată. Se simțea slăbită și obosită.

— Voi fi bine, trebuie doar să mergem mai departe. Mă voi odihni când vom ajunge acolo.

— Stresul trebuie să fi fost de vină, spuse Helga, referindu-se la apartamentul bombardat, la străzile orașului pustiu.

Eva nu negă. Doar repetă cuvintele ca o mantră.

— Voi fi bine.

Reușiră să ajungă la casa de vacanță, iar Eva văzu clădirea cu acoperiș roșu întinzându-se de-a lungul versantului muntelui. Mersese la fel de departe ca și cum ar fi călătorit cu mașina și trebui să se așeze.

— Mă voi odihni puțin aici, îi spuse Helgăi, în timp ce pleoapele începură să i se închidă.

— Haide, spuse Helga, nu este atât de departe, minți ea.

Genele Evei fluturară și o tuse convulsivă îi răvăși trupul. Naděje își dădu ochii peste cap și scoase un susur subțire și zgomotos, era felul ei de a plânge.

Eva își ridică privirea, în depărtare observă pe cineva alergând spre ele, dar, înainte de a putea înălța capul pentru a vedea cine era, leșină.

Când se trezi, remarcă chipul bătrânei lor menajere.

— Oh, *dítě*! strigă ea, văzând-o trează. Nu-mi vine să cred că trăiești.

Eva începu să plângă. Kaja era persoana cea mai apropiată de familie pe care o vedea după ani întregi. Femeia mai în vârstă o strânse la piept.

Ochii Evei scrutară camera.

— Copila este cu prietena ta, Helga, spuse Kaja, atingându-i ușor brațul.

Eva încuviință, continuând s-o caute din priviri pe Naděje.

— Suntem doar noi, nimeni altcineva nu s-a mai întors.

Buzele Evei tremurară și ea încuviință. Își acoperi gura cu mâna.

— Îmi pare rău, mărturisi Kaja, neștiind ce să mai spună.

Pe măsură ce zilele treceau, Helga și Kaja se împrieteniră, iar Eva se vindecă în urma recidivei. Bătrâna menajeră îi spuse povestea ei, cum fusese nevoită să se ascundă de nemți, după ce aceștia îi luaseră casa.

— După cum știi, în mod normal vin aici doar în timpul verii, dar nu mai aveam nicăieri unde să mă duc.

Eva îi întinse mâna.

— Mă bucur foarte mult că ai venit. Asta este și casa ta.

Medicii din Katowice le avertizaseră să nu consume prea multă mâncare bogată în grăsimi, să se rezume la regimuri alimentare simple, iar pentru Kaja şi pentru ele fu greu să nu gătească toate bunătăţile cărora le duseseră dorul: cartofi prăjiţi fierbinţi, tocane gustoase şi supe consistente de vară, dar Eva respectă o dietă simplă, aşa cum i se recomandase. Chiar şi aşa, în ciuda raţiilor modeste într-o ţară care abia îşi revenea după război, începură treptat să se vindece şi, la câteva săptămâni după întoarcerea lor la *Jívka*, Eva începu să facă planuri pentru a ajunge în Austria, pentru a-l găsi pe Tomas.

Kaja şi Helga erau împotrivă.

— Eşti încă slăbită, spuse Kaja. Poţi să mai aştepţi un timp, să rămâi, să înoţi în lac, să-ţi revii, să simţi mângâierea soarelui pe umeri. Dumnezeu ştie că meriţi, după câte ai îndurat.

Eva clătină din cap.

— Au trecut deja multe luni de când am plecat de la Auschwitz, mult prea multe. Trebuie să-l găsesc, cine ştie unde s-ar putea să-l trimită acum, că nu mai au nicio veste despre întoarcerea ei? I-am promis prietenei mele.

— Sofie ar înţelege dacă ţi-ai lua ceva timp să te refaci, să-ţi recapeţi forţele.

Eva clătină din cap, negând.

— Ba n-ar înţelege, Sofie şi-a riscat viaţa pentru copilul meu. Ce fel de prietenă sunt dacă n-aş face acelaşi lucru?

— Sofie ar fi vrut să-ţi creşti copilul, nu poţi face asta dacă eşti moartă, sublinie Helga într-un acces de furie, stând în pragul uşii, ţinând-o pe Naděje în braţe.

Bătrâna se bronzase şi pusese ceva mai multă carne pe ea. Părul îi era aproape complet alb şi totuşi părea mai sănătoasă decât fusese în ultimii ani.

— Voi fi bine, spuse Eva.

Helga își dădu ochii peste cap, exasperată, și o mângâie pe Naděje pe spate, în timp ce clătina din cap dezaprobator înspre Eva.

— Mereu spui asta, *Kritzelei*, și apoi nu ești niciodată bine, pufni ea.

Brațele copilei se întinseră spre mama ei, care o strânse la piept, respirându-i parfumul cald, curat, minunându-se încă o dată de bucuria pe care Naděje i-o putea aduce în inima ei frântă.

Eva se uită la căpșorul întunecat al copilei: părul ei începea să crească și să se onduleze, așa cum bănuise că va fi, ca al tatălui ei. Nu putea nega.

— De data asta însă, cred că este adevărat.

Eva se împotrivise inițial, dar în cele din urmă cedase argumentelor Helgăi și Kajei, potrivit cărora, dacă insista să meargă în Austria acum, ar fi fost prudent să o lase pe Naděje cu ele.

— Îi va fi mai bine aici cu noi. Cine știe cât timp îți va lua să-l găsești pe Tomas? Ar putea fi săptămâni, dacă nu chiar luni întregi. Având cu tine un copil pentru care să-ți faci griji, riști să te îmbolnăvești din nou, spuse Helga, cu ochii ei întunecați, neclintiți. Acum nici măcar nu ești vindecată complet, oricât ai insista.

Cu buzele tremurând de emoție, Eva o sărută pe Naděje de rămas-bun.

— Mă duc să-l aduc pe fratele tău, îi promise ea. După aceea putem începe să fim o familie.

Își ridică privirea spre cele două femei mai în vârstă, mamele ei adoptive, și zâmbi.

— Vom avea nevoie de un băiat prin casă.

Kaja zâmbi.

— Ar fi frumos. Sper să-l găseşti, *dítě*.

Eva trebui să călătorească departe, spre cel mai vestic punct al Austriei, Bregenz. Un oraş frumos, situat la marginea de nord a Alpilor, între lacul Constance şi muntele Pfänder. Chiar aici, atât de departe, în acest loc minunat, se observa în mod evident că ravagiile războiului îşi lăsaseră amprenta, deoarece multe case fuseseră bombardate.

Fură necesare câteva săptămâni pentru a ajunge acolo. Cu mii de oameni care îşi părăseau casele şi imigrau spre ceea ce sperau ei că vor fi buzunarele mai primitoare ale lumii, să călătoreşti era mai dificil decât oricând şi să obţii actele necesare se dovedise o întârziere incomodă. Dar Eva era în cele din urmă aici, acum. De fiecare dată când vedea o femeie cu păr lung, blond-închis, se simţea de parcă ar fi văzut fantoma zâmbetului prietenei ei, pasul ei hotărât, doar ca imaginea să dispară într-o clipă şi o străină să se uite la ea de parcă ar fi fost nebună. Eva presupunea, la doar câteva luni după ce plecase de la Auschwitz, că încă se vedea experienţa traumatizantă prin care trecuse.

Găsi cazare la un hotel mic şi porni hotărâtă să caute casa Lottei. Aici descoperi, la fel ca în atâtea alte oraşe, că toţi evreii fuseseră înlăturaţi cu forţa şi niciun vecin nu-i putea oferi sfaturi sau sprijin. O bătrână care mergea pe lângă ruinele garajului ei grav avariat îi şuieră:

— Nu am nimic pentru tine, am propriile necazuri, izbucni ea înainte de a intra în casă şi a trânti uşa, crezând în mod greşit că Eva cerea o mână de ajutor.

Eva încercase să afle informaţii de la biserica catolică locală, dar fusese respinsă, acolo nu erau copii şi nici nu fuseseră vreodată, aşa i se spusese.

Trebuia să se intereseze la orfelinatele din apropiere, dar mai multe dintre ele se mutaseră în timpul războiului.

Avu norocul să treacă pe lângă un poştaş localnic şi el recunoscu numele lui Liesl, femeia care îl adusese pe lume pe Tomas, dându-i totodată şi numele ei de familie.

— Trebuie să fie Streimers, este moaşa cea mai apropiată de familia Sofiei, îi răspunse el.

Speranţa înflori în pieptul Evei. Simţi în sfârşit că se afla pe o pistă reală. Sofie sugerase că era posibil ca Liesl să ştie ceva despre locul unde Lotte îl dusese pe Tomas.

Eva găsi casa, pe un drum de ţară; casa avea vedere la lac. Era oarecum dărăpănată, dar agreabilă şi erau mai mulţi copii care alergau prin curte, o încrengătură de picioruşe neastâmpărate fugărind un câine bătrân cu blană de culoare caramel.

Eva se opri când îl remarcă pe unul dintre copii privind-o – un băieţel cu păr blond-închis. De acolo de unde stătea, nu-i vedea clar faţa. Dar ceva în felul în care el îşi înclină gâtul, membrele lungi îi păru familiar. Micuţul nu alerga cu ceilalţi copii şi nici nu se juca împreună cu ei, era retras, apoi se întoarse şi se îndreptă singur în direcţia opusă.

Eva se uită lung la el. Nu putea fi Tomas, nu-i aşa? După acea călătorie lungă, era sigură că vedea doar faţa Sofiei la toată lumea pe care o întâlnea.

Se auzi un sunet în spatele ei, iar Eva se întoarse pentru a vedea o femeie plinuţă, brunetă cu părul creţ, care stătea lângă uşa de la intrare. Femeia purta şorţ şi avea o expresie prudentă.

— Te pot ajuta cu ceva? o întrebă cu amabilitate. Nu am prea multe, îţi pot oferi pâine şi brânză proaspătă.

Eva clătină din cap.

— Nu, mulţumesc, este drăguţ din partea ta. Am venit să văd pe cineva… Liesl?

— Eu sunt, încuviință femeia, îngustându-și ochii.

Cu o privire expertă, o evaluă pe Eva, ca și cum ar fi căutat un semn de sarcină.

— Ai ajutat la nașterea copilului prietenei mele, Sofie.

— Am ajutat la nașterea multor copii.

Eva încuviință. Își închipuise că nu avea să fie ușor.

— Numele ei era Sofie Weis.

Ochii femeii se întunecară și Liesl îi închise o clipă, gândindu-se la trecut.

— Mama lui Tomas.

Eva încuviință.

— Trebuie să-l găsesc.

Liesl o privi fix și-i spuse:

— Ar fi mai bine să intri în casă.

*

Liesl îi oferi o ceașcă de ceai, dar Eva era prea neliniștită pentru a putea bea altceva în afară de apă. Așteptă pe când cealaltă femeie pregăti o ceașcă pentru ea însăși, având mâinile ocupate în timp ce punea ceainicul pe aragaz. Cele două fetițe și câinele pe care îi văzuse jucându-se în curte intrară alergând în bucătărie, dorind să știe cine era doamna suplă, dar Liesl le goni afară, oferindu-le biscuiți și mustrându-le pentru impolitețea lor.

— Îmi pare rău pentru asta, spuse ea luând loc vizavi, la masa uzată de bucătărie, acoperită cu făină pentru pâine. Și îmi pare rău pentru mai devreme, credeam că ești una dintre celelalte, știi…

— Celelalte?

— Le numesc persoane strămutate, refugiate, cele care și-au pierdut casele. Guvernul a înființat o zonă restrânsă

pentru ele, nu au nicăieri altundeva unde să se ducă acum. Uneori le găsim pe unele, slabe şi aproape moarte de foame, căutând de mâncare.

Eva dădu din cap. Nu se simţea prea diferită de persoanele strămutate, nu chiar. Fusese la fel ca ele cu doar câteva săptămâni în urmă.

Eva era nerăbdătoare să afle veşti. Dacă Liesl nu ştia nimic, atunci trebuia să meargă mai departe. În căutarea ei, trebuia să înceapă lunga misiune de a bate la uşa fiecărui orfelinat sau a fiecărei mănăstiri de maici din apropiere.

— După cum spuneam, îl caut pe fiul prietenei mele. Tomas. Verişoara ei, Lotte, l-a părăsit când a fost trimisă la Westerbork.

— Da, ştiu. L-a dus la orfelinatul administrat de maici, chiar lângă regiunea Vorarlberg. Le-a spus să-l ţină până când se va putea întoarce, la sfârşitul războiului.

Eva se ridică în picioare.

— Mulţumesc.

Liesl ridică o mână.

— A existat însă o problemă. Naziştii erau porniţi împotriva oricărui copil evreu şi au răscolit oraşele pentru a-i aduna pe toţi laolaltă.

Eva gemu. Auzise despre copiii care fuseseră trimişi la Auschwitz, îi văzuse pe câţiva dintre ei în lagăr, nu mulţi reuşiseră să supravieţuiască.

— L-au luat pe Tomas? întrebă ea, nevrând să audă răspunsul, dar având oricum nevoie să ştie.

Ochii lui Liesl se întunecară.

— Maicile s-au speriat. Tomas fusese cu ele timp de trei ani, dar nu voiau să-i rişte viaţa, dacă naziştii l-ar fi găsit. Lotte mi-a spus ce făcuse, în caz c-ar fi fost nevoie să intervin. Ea nu ştia ce i se va întâmpla după tot ce se

petrecuse la graniță. Știa că eram o persoană de încredere și că aveam să-l duc pe copil la o familie unde ar putea trece drept non-evreu. Erau multe familii dispuse să treacă asta cu vederea, familii care își doreau un copil.

— L-ai trimis departe?

Liesl clătină din cap.

— Am fost să-l aduc înapoi anul trecut, când m-au sunat.

Eva o privi; se auzi un zgomot pe când celălalt copil pe care îl văzuse afară intră în bucătărie. Ochii lui erau întunecați, gravi și prudenți. Era îmbrăcat într-o pereche de pantaloni largi și o cămașă zdrențuită. Se uită la ele pentru o clipă, cu o expresie precaută, apoi le întoarse spatele și plecă la fel de repede precum venise.

Eva simți cum inima începea să-i bată din nou. Era ca și cum ar fi privit o fantomă. Sofie era acolo în fiecare trăsătură a lui. Ochii ei întunecați, forma buzelor ei.

— El seamănă cu Sofie, răsuflă ea.

Lacrimile îi străpunseră ochii, iar mâinile începură să-i tremure de emoție.

O privi pe Liesl și respiră adânc.

— Îți mulțumesc că ai avut grijă de el. Nu-ți pot spune cât de recunoscătoare sunt că te-ai dus să-l aduci înapoi. Știu că nu pare, după cum arăt, dar îi voi oferi un cămin bun, îi voi dărui toată dragostea pe care o merită.

Liesl o privi șocată. Apoi clătină din cap, pe fața ei apărând o expresie de milă și de neîncredere.

— Îmi pare rău. Nu pot să te las să-l iei pur și simplu. Nici nu știu cine ești!

Eva o analiză pe femeia din fața ei.

— Nu, tu nu mă cunoști, dar eu nu plec din Austria fără Tomas.

Liesl se ridică în picioare.

— Cred c-ar trebui să pleci.

Eva o analiză pe femeia din fața ei și nu schiță nicio mișcare. În sinea ei, își spuse că trebuie să-și păstreze calmul. Dacă ar fi făcut o scenă în acel moment, n-ar fi ajutat-o cu nimic. Trecuse prin momente mult mai grele și supraviețuise. Nu avea să părăsească acel oraș fără fiul Sofiei.

— Te rog, ia loc. Nu spun să mi-l dai chiar acum. Sunt o străină. Înțeleg ce simți în legătură cu mine, înțeleg de ce n-ai vrea să dai copilul unei necunoscute de pe stradă.

Lumina care licărea în ochii lui Liesl păru să se risipească rapid. Ea încuviință.

— Da.

O studie pe Eva pentru un moment, apoi se așeză cu reticență. Poate că avea încredere că femeia ciudată din bucătăria ei nu l-ar smulge pe Tomas, nu încă, oricum.

— Mulțumesc, recunoscu Eva. Înțelegi, eu sunt tutorele băiatului. A fost ultima dorință a mamei sale să-l cresc.

Liesl clătină din cap, vehement. Pufni neîncrezătoare.

— Nu știu *cine ești*, nu ți-l pot încredința pur și simplu.

Eva își trecu o mână prin părul scurt și oftă.

— Voi bea acel ceai, dacă oferta mai e valabilă.

Când Liesl se încruntă, Eva adăugă:

— Și îți voi spune cine sunt și cine a fost Sofie și, până la sfârșitul poveștii, vei ști ce ai de făcut.

CAPITOLUL 38

Liesl se uită lung la ea, de parcă ar fi vrut să insiste să plece. După un timp oftă și se ridică să prepare ceaiul. Ea putea cel puțin să asculte, dacă nu altceva. Buzele strânse ferm și poziția rigidă a umerilor exprimau totuși destul: nu avea să facă nicio promisiune care ar determina-o să se răzgândească.

Eva vorbi aproape două ore. Ea descrise ororile de la Auschwitz, bucuria de a fi avut o prietenă precum Sofie, care îi salvase viața. Păstră câteva lucruri doar pentru sine, dar îi spuse tot ce ar fi putut-o ajuta. Dacă avea să lupte pentru dreptul de a-l adopta pe fiul celei mai bune prietene, ea avea să-și deschidă sufletul, ceea ce și făcu. Până la sfârșitul povestirii, lumina amiezii se transformase din auriu în violet, băuseră câteva cești de ceai și trecuseră la o sticlă de Schnapps de mere, singura băutură alcoolică pe care Liesl o avea prin casă. Aceasta fu prima băutură alcoolică pe care Eva o bău după ani întregi și o sorbi cumpătat, chiar și când Liesl își turnă încă un pahar, cu lacrimile șiroindu-i pe obraji.

— Bietul copil, spuse ea, referindu-se la Sofie, ștergându-și nasul cu mâna. Habar n-am avut cum a fost.

Eva încuviință. Nimeni nu a știut. Ceea ce se întâmplase era de neimaginat.

— Problema este, spuse Liesl, că și dacă aș fi de acord, este vorba despre Tomas. El este fragil, a trecut prin atâtea. Maicilor le-a luat prea mult timp să mă sune și micuțul și-a petrecut jumătate din viață învățând cum să se ascundă de

naziști. Îți poți imagina? Are doar cinci ani, dar dacă aude zgomotul cizmelor, aleargă și se ascunde. Nu s-a jucat, nu a râs. A ieșit puțin din cochilie în ultimele luni, își petrece timpul în grădină cu fetele mele, ceea ce la început nici nu îndrăznea să facă. Nu știu ce efecte ar avea asupra lui încă o schimbare. N-am reușit să mă apropii de el atât de mult pe cât mi-aș fi dorit, recunoscu ea.

Eva o privi.

— Lasă-mă să încerc. Pot ajunge să-l cunosc. Să-l iau încet. Mă pot caza la un hotel din apropiere.

— Ai face asta? întrebă Liesl.

Eva încuviință.

— Desigur.

Liesl se uită de jos și până sus, la tavan. Avea lacrimi în ochi.

— L-am crescut ca pe copilul meu. Știu că n-am petrecut mult timp împreună, dar în mintea mea el este al meu acum, războiul s-a terminat și nimeni n-a venit să-l ia. Nu-ți pot promite că voi putea să-l las să plece.

Eva o privi.

— Dar vei încerca?

— Pot face asta, acceptă Liesl. Dacă, sublinie ea, simt că va fi mai bine pentru el.

Eva încuviință. Din punct de vedere legal, ea nu avea dreptul să-l crească pe Tomas, nu avea nicio documentație oficială care să i-l încredințeze spre îngrijire pe fiul Sofiei. Ea trebuia să convingă un copil care fusese traumatizat de război că ar trebui să-l ia din singura casă pe care o cunoscuse vreodată. Părea, poate, o misiune imposibilă.

Eva negocie un preț cu un mic hotel din zonă, în schimbul unor servicii de curățenie – făcea paturile

și deretica prin camere în fiecare dimineață. Bănui că proprietarului îi fusese milă de ea, mai presus de orice. Cu părul ei scurt și silueta scheletică, avea să dureze mult timp până când nu avea să mai arate ca o refugiată. Îi era atât de dor de fiica ei, încât simțea o rană dureroasă în piept de fiecare dată când își imagina fetișoara Nadějei, leită cu cea a soțului ei, Michal.

Fu recunoscătoare pentru ospitalitatea hotelului și fu fericită să se ocupe de sarcinile menajere care îi țineau mintea ocupată, departe de toate temerile și de grijile referitoare la modul de a se apropia de Tomas. Se simțea sfâșiată în două: pe de o parte, era disperată să-l cunoască pe Tomas mai mult, pe de altă parte, abia aștepta să se întoarcă la copila ei. Somnul nu venea ușor și, când adormea, visele o chinuiau în continuare.

Liesl nu minimalizase reticența băiețelului față de Eva. Prima dată când vorbiseră nu decursese deloc bine.

— Tomas? îl strigă Liesl și băiețelul veni imediat din cămăruța lui, aflată chiar lângă bucătărie, unde stătuse alături de câinele de talie mică, de culoare caramel. Aceasta este o prietenă a mamei tale, spuse Liesl. I-ar plăcea foarte mult să te cunoască.

Eva se ridică în picioare să-l salute și băiețelul făcu un pas înapoi, ținându-și mâinile ascunse în blana sârmoasă a câinelui.

— Bună, Tomas! spuse Eva.

El își ridică privirea cu atenție, iar ea se lăsă pe vine până la nivelul lui, zâmbind blând.

— Deci îți plac animalele?

Tomas încuviință și făcu un mic pas spre ea.

— Și mama ta le iubea. Când era copilă, obișnuia să crească multe animale. Știai asta?

Băiețelul clătină din cap, cu ochii mari, întunecați. Se uită în jos la podea, apoi se încruntă. Deschise și închise gura, apoi îndrăzni să întrebe, foarte încet:

— Vine să mă ia acasă?

Eva îl privi surprinsă, ea și Liesl schimbară o privire.

— Nu, dragule, începu Eva. Îmi pare rău.

Micuțul o privi, apoi se uită la podea.

— A murit, nu-i așa?

Eva încuviință.

- Da.

Copilul oftă adânc și Eva își dădu seama că el așteptase în tot acest timp întoarcerea Sofiei. Poate că în inima lui se agățase de speranța că, într-o bună zi, mama lui va veni să-l ia acasă, deși era puțin probabil să-și amintească de ea câtuși de puțin.

— Știam, spuse el și fața i se întunecă, sfâșiată de tristețe.

Lovi cu piciorul podeaua și plecă la fel de repede precum venise, însoțit îndeaproape de câine. Când ele îl chemară, Tomas nu răspunse și nu-l găsiră nicăieri câteva ore.

Când Eva se pregătea să plece, Liesl spuse:

— Ți-am zis că se va ascunde. Cred că a sperat că mama lui va veni după el cândva.

Eva încuviință, închizând ochii cu durere. Se ridică și apoi se uită la Liesl, care începu să vorbească în același timp cu ea:

— Ei bine, cum poți...

— Mă întorc mâine.

Liesl o privi cu neîncredere, iar Eva clătină din cap.

— Nu renunț ușor.

Liesl încuviință. Înțelesese și respecta asta.

Pe măsură ce zilele treceau, Eva îl vizita pe Tomas ori de câte ori putea. El era tăcut, timid și retras. Singura dată

când ajunsese să se apropie de el a fost când scoseseră câinele la plimbare pe malul lacului. Lui Tomas îi plăceau plimbările pe malul lacului și continua să încerce să arunce pietricele la suprafață.

— Lasă-mă să-ți arăt eu, spuse Eva, ridicând o pietricică plată și scuturând-o în mână, până când pietricica se roti în zbor, sărind înspre lac, căzând de mai multe ori, înainte ca, în sfârșit, să se scufunde în depărtare.

— Cum ai făcut asta? întrebă el surprins, iar ea reuși pentru o clipă să-l vadă pe copil dincolo de masca solemnă.

— Este vorba despre încheietura mâinii, răspunse ea, învățându-l cum să arunce.

— Mama ți-a arătat asta? întrebă el.

Era prima dată când îi adresa o întrebare despre ea.

Eva clătină din cap.

— Unchiul meu Bedrich.

În timp ce-i rostea numele cu voce tare, revăzu cu ochii minții chipul lui drag, brăzdat de riduri, felul cum își scotea pălăria cenușie în fața ei, înainte de a-i face cu ochiul și de a pleca mai departe. Simți cum lacrimile îi înțepau ochii: ce i se întâmplase? Oare mai trăia? Oare părinții ei mai erau în viață? Eva trebui să inspire adânc și să-și alunge gândurile negre, în timp ce Tomas o privea așteptând.

— Avem o casă de vacanță, situată tot lângă un lac, mult mai mic decât acesta, dar este retrasă, în munți. Există vidre, spuse ea zâmbind. Acolo am învățat să arunc pietricele în lac.

Inima îi explodă de bucurie când el schiță un zâmbet.

Când se îndreptau înapoi spre casă, după plimbări, el redevenea taciturn, fără să spună prea multe.

— Ne vedem mâine, Tomas, zise ea, înainte ca el să dispară.

Băiețelul se întoarse pentru a o privi, dădu din cap o dată, apoi plecă.

Pe măsură ce săptămânile treceau, Tomas își deschidea tot mai mult sufletul în fața Evei. El voia să afle despre Sofie, iar Eva era fericită să-i povestească. Îi plăcea să audă și despre Naděje.

— E bolnavă? întrebă el, când Eva încercase să-i explice condiția ei delicată.

— Este fragilă, spuse Eva. A trecut prin multe. Dacă o întâlnești, trebuie să fii blând cu ea.

— Pot face asta, zise el cu o privire gravă. Apoi recunoscu: Și eu mă simt distrus uneori.

Eva trebui să respire adânc pentru a nu izbucni în plâns. Ea încuviință:

— Și eu.

În ziua în care Tomas o lăsă să-l ia de mână, ea știu că era pregătit.

— Tomas, aș vrea să vii să locuiești cu mine. Este ceea ce mama ta și-ar fi dorit, spuse ea. Mi-ar plăcea foarte mult, dar dacă vrei să rămâi aici, voi înțelege.

Dacă asta ar fi vrut el, ar fi însemnat cel mai greu lucru pe care Eva ar fi trebuit să-l accepte vreodată, dar l-ar fi acceptat. Oricât de mult îi promisese Sofiei, oricât de mult ajunsese să-l îndrăgească pe acel băiețel, cu ochii săi gravi și zâmbetul său calm, nu-și permitea să-i complice existența, acum înțelegea ce vrusese să spună Liesl. Indiferent ce gândiseră cu toții, indiferent ce își doreau cu toții, nevoile copilului trebuiau să fie pe primul plan.

Spre surprinderea ei, Tomas îi atinse ușor mâna.

— Mătușa Liesl m-a întrebat dacă asta mi-aș dori și am spus că da, aș vrea să locuiesc cu tine. Aș vrea s-o cunosc

pe Naděje și să trăiesc lângă lac, să ascult mai multe povești despre mama mea.

Eva îl îmbrățișă strâns și plânse în părul său blond întunecat.

— Îți voi spune toate poveștile pe care vrei să le cunoști, vom fi o familie, noi toți, îi promise ea.

El o privi cu ochii lui întunecați și îi zâmbi, iar Eva își simți inima explodând de bucurie când brațele lui mici se strânseră în jurul ei drept răspuns.

CAPITOLUL 39

Eva se întoarse la *Jívka* în toamnă şi, împreună cu Tomas, Naděje, Kaja şi Helga, începu o nouă viaţă la ţară. Era minunat să-şi aibă din nou fetiţa în braţe şi inima i se frânse de durere văzând cât crescuse în răstimpul în care ea fusese departe. Nu crescuse mult; era încă micuţă şi aşa avea să rămână probabil pentru cea mai mare parte a vieţii ei, dar o durea să ştie că pierduse acea etapă din viaţa Nadějei. Meritase totuşi să-l aibă pe Tomas în viaţa ei. Pe măsură ce săptămânile treceau, el începuse treptat să-şi deschidă sufletul tot mai mult şi era clar că, din momentul în care o văzuse pe Naděje, fusese prins în mrejele ei.

Era un copil frumos, avea ochii mamei sale. Cel mai mult se simţea acasă în aer liber, împrietenindu-se cu viaţa sălbatică, după ce fusese închis atât de mult timp într-o mănăstire. Liesl îi îngăduise băieţelului să-şi ia câinele de talie mică, de culoare caramel, al cărui nume era Duster, lucru pentru care Eva îi fu recunoscătoare – pentru că cel puţin avu impresia de normalitate atunci când îşi începu noua viaţă alături de ea. Ea îl învăţă cum să deseneze şi cei trei petreceau ore întregi explorând lacul, Naděje dormea în căruciorul ei, în timp ce ea şi Tomas căutau vizuina vidrelor şi convinseseră o pisică maidaneză să locuiască la ei acasă. I se frânse inima gândindu-se la cei cinci ani din viaţa lui Tomas pe care Sofie îi pierduse, dar, de fiecare dată când băieţelul o privea, zâmbetul ironic de pe buzele lui îi amintea Evei de chipul prietenei sale.

*

În timp ce zilele ei erau senine, o seninătate pe care îi fusese greu să şi-ş imagineze că o va putea descoperi, noaptea, visele ei o trăgeau înapoi în întuneric, iar Eva se trezea tremurând înfricoşată, cu lacrimile curgându-i pe obraji.

Când Helga o auzi într-o noapte, veni să se întindă lângă ea, cuibărindu-se aproape, aşa cum obişnuiau să stea toate în baracă.

— Este în regulă, acum eşti în siguranţă, spuse ea.

Eva dădu din cap. Ridică ochii spre bătrână şi-i strânse mâna.

— Îţi aminteşti când ne-am întâlnit prima dată? oftă Helga. N-am fost amabilă, îmi pare rău.

În prima ei noapte petrecută la Auschwitz, Helga îi spusese că toate aveau să moară – o acuzase pe Eva că era o proastă pentru că îşi jurase că va trăi, că îl va revedea cândva pe Michal. Eva nu se putu abţine să nu se minuneze de modul în care femeia care fusese gata să renunţe la viaţă atunci când se întâlniseră era acum o persoană complet diferită.

— Mi-ai spus că eram o proastă pentru că speram.

— M-am înşelat.

Eva îşi şterse lacrimile.

— Poate că da, poate că nu. Eu chiar am crezut că ne vom salva împreună, eu şi Sofie. Că îl voi regăsi pe Michal.

— Dar ai reuşit să scapi cu viaţă, mi-ai dovedit cât de mult mă înşelasem, *dítě*.

Uneori Eva nu era atât de sigură. Fără niciun cuvânt din partea părinţilor sau a unchiului ei, începea să creadă că poate ea era singura supravieţuitoare din familie.

— Cred c-ar trebui să vorbești cu cineva despre aceste coșmaruri, spuse Helga. Este bine să le scoți la iveală.

— Nu știu dacă aș putea să-i povestesc cuiva despre asta. I-am povestit lui Liesl și acesta a fost unul dintre cele mai dificile lucruri pe care le-am făcut vreodată, și abia dacă le-am menționat. Singura persoană căreia vreau să-i povestesc prin ce am trecut este Michal și nu pot.

Helga încuviință.

— I-ai putea scrie. Asta fac în caietul meu. Le scriu soțului meu, copiilor mei. Le spun ce simt, prin ce trec, mă ajută. Mai ales în cazul coșmarurilor.

Eva se gândi la asta și încuviință. Deja îl tulburase pe Tomas din cauza coșmarurilor sale, nu voia ca el să se teamă de ea, nu voia ca el să crească în și mai mult întuneric decât cel cu care se confruntase deja.

A doua zi dimineață, în timp ce Tomas se juca afară cu pisica, sub razele palide ale soarelui de toamnă târzie, iar Naděje dormea în pătuțul ei, Eva scrise scrisori. Lui Michal. Mamei sale, tatălui ei, Sofiei, Milei și unchiul ei Bedrich. Toate lucrurile pe care avea nevoie să le povestească lor, toate ultimele cuvinte pe care și le-ar fi dorit să le fi spus lor. Ea plânse pe măsură ce cuvintele începură să se aștearnă pe foile de hârtie, trebuind să fie spuse. Eva îi mărturisi Sofiei cât de rău îi părea, cât de mult și-ar fi dorit ca lucrurile să se fi rezolvat într-un mod diferit. Îi spuse unchiului ei cât de recunoscătoare era pentru lecțiile pe care el i le dăduse. Dar, mai ales, vorbi cu Michal.

Iubitul meu,

Cel mai profund regret al meu este că n-ai ajuns niciodată să-ți cunoști fiica. Ea este un miracol care ni s-a întâmplat în acel loc îngrozitor. Atât de mică, atât de curajoasă, atât

de plină de viață. Mă uit la ea și devin și eu o persoană mai puternică datorită ei, ea îmi amintește că pot merge mai departe.

Mă uit la ea și te văd. Seamănă foarte mult cu tine, Michal, și-mi frânge inima atât de mult, încât mi-o topește. Jur că zilele trecute i-am văzut o gropiță în obraz, la fel ca a ta. A trebuit să mă duc la plimbare singură și să încerc să-mi stăpânesc lacrimile. Să nu-l las pe bietul Tomas să vadă, el acum nu are nevoie de lacrimi, ci doar de îmbrățișări și de râsete și asta este ceea ce încerc să-i ofer acestui copil drag. Și tu l-ai iubi foarte mult dacă l-ai cunoaște.

Dragul meu, i-am spus Helgăi că speranța m-a ținut în viață. Dar, de fapt, a fost dragostea. Dragostea pentru tine m-a ajutat mult mai mult decât orice, ne-a adus copilul pe lume și m-a ajutat să-l găsesc pe Tomas. Când toți au crezut că sunt o proastă, la tot ce m-am putut gândi a fost să te revăd.

Îți mulțumesc pentru asta, pentru dragostea frumoasă pe care am trăit-o împreună, mi-a salvat viața.

Pe măsură ce zilele treceau, Eva îi scria două duzini de scrisori, iar în ultima i-a spus cum va încerca să trăiască. *I-am făcut o promisiune prietenei mele și am de gând să o onorez. Sofie a murit pentru fiica noastră, astfel încât noi să putem trăi. Îi datorez asta. Te voi iubi mereu.* Puse scrisorile în sertarul ei și într-o zi avea să i le dea Nadějei, ca să le cunoască povestea. Deocamdată însă îi oferea lucrurile pe care i le oferea și lui Tomas: dragoste, râsete și un cămin fericit, ferit de întuneric.

Pe măsură ce toamna le oferea ultima explozie de culori și frunzele din jurul lacului deveniseră arămii, Eva îl privi

pe Tomas alergând spre lac, cu Duster după el, ultimele raze ale soarelui de toamnă transformând suprafața lacului într-o întindere aurie strălucitoare. Apoi el se opri brusc și se încruntă, arătând cu degetul îndreptat în sus și spunând:

— Un bărbat?

Eva se opri și se uită. Ferindu-și ochii de lumina soarelui după-amiezii, văzu culoarea aurie și apoi un bărbat la distanță. Pășea încet, cu grijă.

Ea îl privi neîncrezătoare și rămase neclintită, incapabilă să se miște.

Ceva la el îi părea familiar, dar ea nu putea, nu avea încredere că nu era doar o halucinație a minții ei.

— Nu se poate! răsuflă ea.

Când bărbatul se apropie, își ridică privirea, apoi se opri și el.

Se auzi un strigăt din casă și vocea bătrânei menajere Kaja exclamă:

— Michal?!

Eva își duse mâinile la gură și apoi începu să meargă încet, apoi foarte repede, către silueta de la capătul drumului. El începu să se îndrepte spre ea cât de repede îl țineau picioarele.

Eva nu se opri să-i vadă fața – brusc, brațul lui era încolăcit în jurul ei și se scufundă în îmbrățișarea familiară. Nu-și putea reține lacrimile, în timp ce el îi săruta fața, părul, mâinile. Chiar și așa, Tomas se repezi să-l întâmpine pe acest străin.

— D-dar cum? se bâlbâi Eva, neputând să se desprindă din îmbrățișarea lui.

Nu era sigură dacă nu cumva inima ei frântă îl făcuse să apară, dacă nu era cumva o iluzie. O parte din ea nici nu îndrăznea să se miște de teamă să nu dispară.

Fața lui era obosită și părea cu mult mai în vârstă. În păr avea șuvițe cărunte. Ochii lui expresivi erau marcați de cearcăne întunecate. Silueta lui era subțire, iar mâna lui stângă atârna moale pe lângă el. Eva văzu cicatricea și două degete lipsă. Michal o ținea în brațe cu blândețe.

— Ți-am scris, dar nu cred că ai primit scrisorile, spuse el, mângâindu-i chipul și părul scurt, care începuse în sfârșit să-i crească. Am aflat mai târziu de ce, când am văzut ce a mai rămas din apartament. A durat foarte mult timp să trec granița. Certificatul meu de naștere este german, chiar dacă familia mea a trăit aici în cea mai mare parte a vieții mele, n-au vrut să mă lase să intru în țară. Americanii și Crucea Roșie m-au ajutat, i-am convins să mă lase să vin acasă.

Buzele Evei tremurau când îi asculta vocea, în timp ce îi privea chipul, ochii i se umplură de lacrimi.

— Dar au spus că ești mort, un accident la fabrică.

Michal clătină din cap.

— Acolo am căpătat aceste răni, spuse el, arătându-i mâna și având o expresie vagă de tristețe întipărită pe față. Nu știu dacă voi mai putea cânta vreodată la vioară, adăugă el, apoi ridică din umeri. Altcineva a murit, tatuajul lui semăna cu al meu, cu excepția cifrei 9. Eram prieteni.

Michal oftă adânc în timp ce își dădea seama.

— În tot acest timp, n-am realizat niciodată că-i întregistraseră decesul pe numele meu.

Eva gemu. Soțul ei fusese în viață în tot acest timp?

El o ținea strâns la piept.

— O, Doamne, Eva, am visat asta atât de mult timp! spuse el sărutând-o, îmbrățișând-o strâns.

– Și eu! șopti ea încetișor și începu din nou să plângă.

Îi atinse chipul. În fundal, îl vedea pe Tomas privindu-i, așteptând să se apropie de ei, cu o curiozitate nestăpânită. Eva îi zâmbi și-i făcu semn, în timp ce Helga se apropia și ea, având-o în brațe pe micuța lor. Eva își conduse soțul spre ei.

— Există o persoană aici pe care cred că ți-ar plăcea să o cunoști.

CAPITOLUL 40

Praga, în prezent

Naděje stătea la biroul ei cu vedere spre Praga, pe care lumina zorilor o scălda în culoarea aurului. Culoarea iubirii, a şampaniei şi a râsului mamei ei. Se gândea la viaţa ei, la viaţa părinţilor ei şi la dragostea lor nepieritoare.

Nepoata ei, Kamila, se furişase să vadă ce mai face şi Naděje îşi întrerupse povestea pentru o clipă, cu stiloul aplecat deasupra foii de hârtie, invitând-o să ia loc.

— M-am întors aici chiar la sfârşitul dictaturii comuniste, spuse ea. Am vrut să-mi cunosc originea. Dar în realitate m-am născut la Auschwitz, adăugă ea, uitându-se în jos la teancurile de foi mâzgălite cu un scris de mână dezordonat, ce cuprindeau povestea pe care ea o amânase în toţi aceşti ani şi care fusese scrisă în sfârşit, transcrisă din scrisorile mamei sale, pe care Eva i le lăsase moştenire.

Kamila încuviinţă. Ştia puţin din poveste.

— Mama mea a fost o femeie remarcabilă şi m-a învăţat despre dragoste. Era răbdătoare şi amabilă. După cum ştii, mi-a luat ani întregi ca să pot merge. Mama a încercat din răsputeri să îndrepte ceea ce păţisem în mod indirect, prin felul în care o maltrataseră pe ea, dar asta este o moştenire cu care am trăit toată viaţa. Mi-am rupt oasele de nenumărate ori şi am suferit de insuficienţă respiratorie toată viaţa. La un metru şi jumătate, sunt adesea cea mai scundă persoană din încăpere.

— Nu, nu ești, spuse Kamila clătinând din cap și bunica ei o privi încruntată. Ești cea mai convingătoare, uneori cea mai exasperantă persoană pentru că ai întotdeauna dreptate, știi exact ce să spui ca să câștigi fiecare controversă, aici și în prelegerile tale la universitate. Esențele tari se țin în sticluțe mici și statura ta modestă trece adesea neobservată datorită personalității tale puternice.

— Încerci să spui că sunt încăpățânată? Sau dură? întrebă Naděje cu un zâmbet capricios pe buze.

Kamila râse auzind termenul american.

— Ambele. Asta este cealaltă trăsătură pe care ai moștenit-o de la părinții tăi.

Naděje zâmbi.

— Da. Iubire îndârjită, așa-i spunea mama mea.

Iubirea îndârjită, asta a fost moștenirea vieții ei din copilărie. După ce comuniștii au preluat conducerea, tatăl ei a primit o ofertă de muncă în Anglia și au decis să se mute acolo, iar părinții ei și-au trăit noua viață cu aceeași hotărâre curajoasă care îi adusese înapoi, unul în brațele celuilalt.

În casa lor de la țară, părinții ei i-au crescut pe ea și pe fratele ei Tomas, care a rămas toată viața cel mai bun prieten al Nadějei. Din câte știau amândoi, bunica lor era o femeie cu aspect sever pe nume Helga; a durat ani întregi înainte ca Naděje să descopere că, de fapt, ei nu erau rude. Nu a contat.

— Uneori ajungi să-ți alegi singur familia, era un alt lucru pe care mamei ei îi plăcea să-l spună.

Printr-o întâlnire absolut întâmplătoare cu unul dintre bătrânii lor vecini, Eva descoperise ce se întâmplase cu părinții și cu dragul ei unchi Bedrich, iar pentru ea fusese devastator. Tatăl Evei murise pe drum spre Auschwitz

din cauza tifosului, iar mama şi unchiul ei fuseseră gazaţi în lagărul de la Auschwitz. Ei supravieţuiseră acolo doar câteva săptămâni în acelaşi timp în care şi Eva fusese tot acolo, dar nimeni nu ştiuse vreodată. Acest adevăr crud a bântuit-o ani întregi. Ca şi coşmarurile care n-au părăsit-o niciodată. Ele deveniseră cicatrici de neşters în memoria ei afectivă.

— În pofida tuturor nenorocirilor abătute asupra lor, părinţii mei aveau o poftă de viaţă irezistibilă şi împreună au luptat din răsputeri împotriva întunericului, scrise Naděje, continuându-şi povestea în timp ce Kamila se ridica să tragă draperiile. La început, mamei i-a fost greu să deseneze, dar cu timpul a reînceput să picteze şi a vândut câteva tablouri. Tatăl meu a predat muzică la şcoala locală şi întotdeauna compunea piese noi, care-i aminteau de iubita şi de copiii lui. În fiecare vineri seara de Sabat, negreşit, mama făcea *Challah* şi aprindea o lumânare în amintirea femeii care îi salvase, cea mai bună prietenă a ei, Sofie.

Apoi scrise ultimele cuvinte ale poveştii lor.

— Nu mi-a fost niciodată menit să trăiesc, dar am trăit, datorită ei. Datorită lor şi în ciuda tuturor ororilor din această lume, a întunericului care a încercat cu disperare să ne şteargă de pe faţa pământului, viaţa mea a fost una plină de bucurie, de lumină şi de iubire pentru că, oricât de mult ar încerca cineva să învingă ziua, ceea ce am învăţat în toţi anii ăştia lungi de viaţă este că zorii înving chiar şi cea mai lungă noapte.

O SCRISOARE DE LA LILY

Vera Bein a dat naştere fiicei sale, Angela Orosz, pe priciul de sus din lagărul C la Auschwitz-Birkenau în decembrie 1944. Ea cântărea doar un kilogram şi era prea slabă pentru a putea plânge. Dar asta i-a salvat viaţa.

Rezultatul malnutriţiei şi al condiţiilor dure din lagăr, precum şi al experimentului pe care celebrul medic nazist, doctorul Josef Mengele, l-a făcut pe mama ei însărcinată au garantat că efectele din lagăr aveau să o marcheze pentru toată viaţa. Angela nu a putut merge în primii ani de viaţă şi a suferit multe efecte adverse asupra sănătăţii, precum oasele fragile şi plămânii slabi. Când a ajuns în lagăr, mama ei era însărcinată în trei luni şi a fost nevoită să treacă prin experimentele diabolice ale doctorului Mengele, dar a reuşit să-i scape din gheare şi să supravieţuiască. A primit un loc de muncă în bucătărie şi, când i-a venit sorocul, *Blockalteste* a aşezat-o pe priciul de sus al barăcii şi a ajutat-o să nască.

Povestea adevărată şi remarcabilă a Verei Bein şi a altor supravieţuitoare au inspirat acest roman.

De asemenea, m-am inspirat din poveştile adevărate ale supravieţuitoarelor precum Eva Schloss, sora vitregă a Annei Frank, care a supravieţuit detenţiei în lagărul de la Auschwitz, împreună cu mama ei, rămânând în urmă împreună cu bolnavii şi vârstnicii când li s-a ordonat să se alăture marşurilor morţii, o decizie care, în cele din urmă, le-a salvat viaţa.

Am avut sentimentul vieţii la Praga şi în ghetoul Terezín datorită Helgăi Weiss, care a ţinut un jurnal şi a desenat schiţe emoţionante ale momentelor petrecute într-un lagăr de concentrare. Helga, la fel ca alţii, a supravieţuit la Auschwitz. Am fost, de asemenea, foarte inspirată de o poveste incredibil de înduioşătoare a Ankăi Bergman, care a fost şi ea deportată la Auschwitz însărcinată fiind şi a născut în tren, pe drum spre lagărul morţii Mauthausen. Singurul motiv pentru care a supravieţuit a fost deoarece, cu o zi înainte, naziştii aruncaseră în aer crematoriile.

Au fost o onoare şi un privilegiu să împărtăşesc în romanul meu unele dintre aceste experienţe remarcabile ale supravieţuitoarelor din lagărele de concentrare. După luni întregi în care le-am cunoscut datorită mărturiilor şi biografiilor lor scrise, am observat un lucru pe care fiecare dintre ele l-a avut în comun – un sentiment nestăvilit al speranţei că vor supravieţui. De fapt, pe parcursul poveştii fiecărei femei, ele au afirmat că probabil erau nebune. Am simţit că este semnificativ, cumva. Deşi, desigur, deţinutele nu-şi puteau controla soarta în lagăr, este incredibil că au reuşit să-şi păstreze acest sentiment al speranţei, în ciuda întunericului la care au fost condamnate, şi simt că poate într-o mică măsură acest lucru a ajuns să conteze în privinţa supravieţuirii lor – poate le-a ajutat să vadă o cale de ieşire. Este greu de spus. Supravieţuirea depindea foarte mult de noroc şi de sincronizare.

În prima perioadă a existenţei lagărului pentru femei, bebeluşii născuţi acolo au fost omorâţi, indiferent de etnie, fără a fi înscrişi în dosarele lagărului.

Bebelușii născuți de mame evreice la Auschwitz au fost omorâți până în noiembrie 1944, când exterminarea în masă a evreilor a încetat.

Înregistrările arată că s-au născut cel puțin șapte sute de copii la Auschwitz-Birkenau. Până în prezent se știe că doar câțiva au supraviețuit.

MULŢUMIRI

Nu aş fi putut scrie acest roman fără mâna călăuzitoare a editorului meu extraordinar, Lydia Vassar-Smith. Îţi mulţumesc foarte mult pentru tot ce ai făcut pentru a aduce la viaţă această poveste, îndreptându-mi paşii în direcţia corectă şi întotdeauna cu foarte multă amabilitate. Sunt incredibil de norocoasă să lucrez cu tine.

Nu am vrut niciodată să scriu o poveste despre Auschwitz. Încercasem cu disperare să fac progrese cu celălalt roman care mi-era *menit* să-l scriu şi m-am confruntat pentru prima dată cu blocajul scriitorului când am dat peste povestea unei femei despre a cărei mamă, fostă deţinută într-un lagăr de concentrare, se credea că nu va rămâne niciodată însărcinată. Ideea unui copil născut într-un asemenea loc sinistru m-a captivat, efectiv n-am mai putut să renunţ la ea şi, de fiecare dată când am încercat să scriu cealaltă carte, cuvintele au refuzat să-mi vină şi nu am avut inspiraţie. Am căutat alte poveşti ale supravieţuitoarelor, apoi am citit biografii şi, până să-mi dau seama, am înţeles că aceasta era povestea pe care trebuia să o scriu – şi aşa i-am trimis editorului meu o scrisoare în acest sens. Incredibil, a spus da. Singura problemă a fost că acum trebuia să scriu o poveste care să mă solicite dincolo de celelalte romane pe care le scrisesem înainte. Ea m-a ţinut de mână, chiar când am avut îndoieli, şi m-a convins răbdătoare să călătoresc pas cu pas prin acel univers sumbru. Soţul meu a făcut la fel.

Nu am vrut niciodată să scriu această poveste, dar mă simt extrem de onorată că am creat-o, pentru ca alţii ca mine să ştie mai multe despre femeile remarcabile care au trăit una dintre cele mai oribile perioade din istorie şi i-au supravieţuit. Nu pot decât să sper că îmi vei ierta orice inadvertenţe care ar fi putut să apară pe parcursul acestui proces.

Adresez cele mai profunde şi mai sincere mulţumiri echipei de la Bookouture pentru sprijinul enorm acordat de-a lungul anilor. Este nevoie de un sat întreg pentru a aduce o carte pe lume, dar doar numele unei singure persoane ajunge să fie publicat pe copertă. Mulţumesc foarte mult echipei extraordinare care m-a ajutat şi m-a susţinut, mi-a corectat greşelile gramaticale, a creat coperţile frumoase şi, în general, m-a făcut foarte mândră să lucrez cu ea.

Le mulţumesc prietenilor şi familiei mele că au fost mereu acolo, susţinându-mă graţie ascultării lor şi a cuvintelor amabile pe care mi le-au adresat.

În cele din urmă, dar nu în ultimul rând, vă mulţumesc vouă, cititorilor şi bloggerilor care mi-aţi oferit sprijin şi mi-aţi primit cu bunăvoinţă romanele scrise de-a lungul anilor – fără voi n-aş fi putut scrie această carte. Le mulţumesc tuturor cititorilor mei minunaţi, care mi-au trimis postări şi s-au interesat de mine, asigurându-se că încă trăiesc, în timp ce dispărusem de pe reţelele sociale, scriind acest roman. Kathy Schaffer, sunt binecuvântată să am sprijinul tău.